ANDRIS KOLBERGS

VĂDUVĂ ÎN IANUARIE

În româneşte de
Virgiliu Ene

EDITURA UNIVERS
Bucureşti, 1987

IANUARIE

De la mijlocul lui decembrie începu brusc dezgheţul, în câteva zile câmpul se înnegri, şanţurile se umplură cu apă, iar dacă ici-colo se mai păstra o pojghiţă subţire de gheaţă nici măcar o pisică nu s-ar fi hazardat să meargă pe ea. Drumurile de ţară se desfundaseră de nu le mai puteai străbate nici cu piciorul, nici cu maşina, iar şoselele erau un adevărat pericol din cauza poleiului de pe ele, pentru că noaptea mercurul termometrelor cobora sub zero. În ultima zi a anului vechi spicherul de la televiziune anunţă, pe un ton dramatic, că pe cea mai mare parte a teritoriului republicii se aşteaptă precipitaţii sub formă de ploaie şi, în acest fel, strică atmosfera de sărbătoare, pentru că despre ploi şi furtuni se vorbise atât vara cât şi toată toamna.

Pentru organizatorii trenului de schiori „Ratukalis” anunţul spicherului sunase ca un necrolog, fiindcă banii fuseseră deja daţi agenţiei feroviare de voiaj. Dacă nu va fi zăpadă, pierdeau speranţa de a mai salva măcar un sfert din această sumă. Cine merge o sută de kilometri ca să frământe în picioare noroiul rece, iar noaptea să se zvârcolească pe paturile înguste şi tari din tren şi să asculte cum răpăie ploaia pe acoperişul vagoanelor?

Organizatorul-şef al trenului de schiori îşi revărsa asupra subalternilor furia împotriva forţelor naturii. Le propusese ca biletele să fie împărţite cluburilor sportive, ca de obicei, dar aceştia protestaseră. De ce să nu se vândă prin casele de bilete! Oricum, tot nu ajung pentru toţi amatorii. Şi iată acum rezultatul.

Că în primele două zile ale noului an nu va ploua organizatorul şef nici nu reţinuse măcar, aşa încât, trezindu-se a treia zi şi văzând pe fereastră fulgi mari, nu-i veni să-şi creadă ochilor.

Zăpadă!

Sări din pat şi se repezi la fereastră.

Zăpadă!

Deschise larg fereastra şi întinse mâna afară ca să prindă un fulg jucăuş de nea în palmă şi să-l privească ca pe o comoară nemaivăzută. Apoi se repezi în camera alăturată, să se uite la barometru. Zăpadă şi iar zăpadă!

Pesemne că ninsese toată noaptea, pentru că se albiseră complet şi curtea şi acoperişurile şi crengile copacilor şi maşinile oropsite pentru care nu se mai găseau garaje. Arătau exact ca nişte troiene. Dar organizatorul încă nu era convins de sfârşitul fericit al zilei şi pe loc făcu o comandă telefonică cu hotelul Ergli. Recepţionera de serviciu, trezită, nu putu înţelege la început ce i se cere, apoi se gândi că-i o glumă şi până la urmă răspunse totuşi: „Da, e zăpadă. Şi încă ce zăpadă!”

Asta nu era însă singura locuinţă în care locatarii săriseră din aşternuturi în acea dimineaţă, strigând bucuroşi. „Zăpadă!” „Ura!” se auzea peste tot unde locuia cel puţin un singur schior. Probabil că niciodată nu stătuseră în acelaşi timp la ferestre atâţia oameni şi nu se îmbătaseră de priveliştea stratului afânat de zăpadă pe care oraşul îl desfăşura până sub ochii lor. Niciodată nu cotrobăiseră încă atâţia oameni deodată prin unghere, magazii şi debarale după schiuri, beţe şi alte articole pentru a le mai controla o dată şi a le ajusta. Niciodată încă atâţia băieţandri deodată nu legaseră sfori la săniile lor. Şi niciodată circuitul telefonic nu a fost atât de încărcat de convorbiri:

— Da or mai fi locuri la autobuz? Înscrieţi-ne şi pe noi. Trrrei! Ei, păi sâmbătă la şapte şi jumătate!...

Se aminteau toate localităţile din Letonia în care exista un cât de mic deluşor, se exprima încrederea cea mai profundă că până la sfârşitul săptămânii zăpada nu se va topi nicicum, fiecare al treilea om radia strălucind ca un nasture de aramă şi chiar cei de la serviciul meteorologic zâmbeau, desenând un pătrat negru, ceea ce însemna că prognoza nu s-a adeverit.

Marele sezon al sportului de iarnă începea. Cu întârziere, dar începea!

În Letonia zăpada cădea şi cădea, cu mici răgazuri, de aproape o săptămână încheiată şi stratul afânat de zăpadă devenise atât de gros încât părea că dezgheţul din decembrie nici n-ar fi existat.

La Riga circulaţia pe străzi în această dimineaţă de sâmbătă era tot atât de intensă ca în orice zi de lucru. Peste tot treceau autoturisme şi autobuzele luau pasagerii şi se grăbeau să-i ducă în afara oraşului, tramvaiele şi troleibuzele cărau cu râvnă pasagerii spre gară. La intrarea principală, care dădea spre peron, unde întotdeauna diferite grupuri îşi aşteptau tovarăşii întârziaţi, se râdea în hohote, se hârjoneau, se etalau etichete, tinerii se grozăveau şi tropăiau mărunt din picioarele îngheţate pe dalele colorate, până îşi uitau pe undeva rucsacurile, după care alergau apoi pierzându-şi capul. Aici se făleau cu bocancii de slalom şi legăturile produse de cele mai diverse firme, aici străluceau în toate culorile schiurile din fibră de sticlă. Fete voinice din Gajzin trăgeau după ele husele de foaie de cort pentru schiuri, în care puteai crede că erau împachetate pânzele cu catarg cu tot ale unui iaht mai mic, îşi arătau pline de trufie costumele moderne de schi. Privind la aceste matadoare, omul rămânea mut de uimire câte pulovere se pot îmbrăca sub canadienele de nailon şi totuşi să se păstreze feminitatea.

Automatele de eliberare a biletelor clipeau cu ochi verzi şi roşii şi scoteau biletele cum scot puştii limba, când vor să facă în necaz portarilor sau vreunei mătuşi urâcioase. La casele de bilete aştepta o puzderie de lume. Acolo se vindeau bilete pentru trenul „Ratukalis”, organizat special pentru schiori.

La staţia de taxiuri de la gară, în această dimineaţă, se împotmolise printre alte zeci de maşini şi un Pikap galben-orange. Era o maşină destul de hârbuită, cu o emblemă înscrisă pe portieră. Numai un specialist ar fi putut stabili, după această abreviere, că maşina aparţinea unei anumite direcţii de construcţii. Din cauza gerului, şoferul pornea din când în când motorul, iar ventilatorul de la încălzire funcţiona fără întrerupere, altfel s-ar fi aburit imediat geamurile. În maşină

şedeau doi oameni. Unul, mai în vârstă, la volan, iar altul, mai tânăr, alături,

— Şi dacă aşteptăm degeaba? mormăi tânărul.

— Las pe mine.

— Şi, în general... De ce să ne hurducăm în tren, când am putea merge cu maşina?

Bătrânul nu socoti necesar să răspundă. Păi, îi poţi lămuri văicăreţului ăstuia că maşina sare oricui în ochi şi că în Ergli ar putea s-o ţină cineva minte?

— Şi de întors ne-am putea întoarce mai repede...

Nici la asta nu-i răspunse.

Pe peron începu înghesuiala — sosea garnitura „Ratukalis”. Tampoanele se ciocneau zăngănind sonor şi aceste sunete răzbăteau de pe rambleul înalt până deasupra bastionului Moscovei, care era cufundat în întunericul nopţii cu luminile lui cu tot.

Făcându-şi loc spre casele de bilete, Gvido Lieknis se salută cu o sumedenie de oameni. Pe cei mai mulţi nici măcar nu ştia cum îi cheamă, îi ştia doar din mijloacele de transport, când se duceau să schieze, destul de des, an de an. Probabil încă de pe timpul când la pădure se duceau cu tramvaiul şase şi se adunau în jurul „Cazanului” sau al trambulinei. Sau, mai târziu, când a venit rândul Siguldei, Ergliei şi Gajzinului. Pe cei pe care-i întâlnise în Carpaţi sau în Caucaz îi ştia mai bine, pentru că erau toţi letoni, iar pe meleaguri străine fiind, e mai bine să te ţii la un loc, interesele sunt comune, aşa că adesea simpla cunoştinţă se transformă în relaţii de prietenie.

— Gvido! încotro o pornim?

— Păi, la Colinele Cocorilor. Ajungem, şi-om vedea, ce altceva putem spune acum?

— Cinci kilometri pe şoseaua Kokhese.

— Ştiu asta. Colina Pilatov. Bun loc, numai că are o singură pistă. Şi Lieknis se aşează la rând la o casă. M-am săturat să tot urc şi să cobor toată ziua. Azi mă duc să arunc o privire penaţilor familiei, cum s-ar fi exprimat un doctor honoris causa. Vezi, nici măcar bocancii de slalom nu i-am luat.

— Păi, tu ştii mai bine! Salut!

După Gvido urma un tânăr cu un pulover gri gros. Unul din generaţia asta de lungani de doi metri, care umblă aduşi de spate, privind cu ochi stinşi şi groaznic de flegmatici. Pe mulţi din aceştia Lieknis îi luase la muncă şi întotdeauna se bucurase după aceea când izbutea să scape de ei, pentru că produsele acceleraţiei se dovedeau extrem de slăbănoage şi neajutorate. Asta era cel puţin mai în vârstă, se vedea că făcuse armata.

„Cu siguranţă că va contracta o pneumonie, se gândi Gvido, evaluând încă o dată tricotajul pufos, gros pe care erau răspândite steluţe roşii şi negre cu patru colţuri. La început va transpira, apoi va îngheţa ca un gândac!”

Tânărul avea o faţă ovală, atrăgătoare, mustăţi blonde, care parcă-i dădeau un aer bărbătesc, numai că obrazul plin de zbârcituri mici şi de coşuri producea un contrast neplăcut.

Cea mai mare înghesuială din lume este în vagoanele unui tren de schiori cu trei minute înainte de plecare. Cam tot atâţia câţi trebuie să treacă în faţă, vor să meargă în spate. Chiar şi politeţea reciprocă nu poate lărgi coridorul. Prin aer zboară mereu un scurt „permiteţi”, „vă rog”, „vă mulţumesc”, în timp ce schiurile, rucsacurile doldora şi beţele continuă să se agaţe de perdelele ferestrelor, de mânerele uşilor, de plafoane, de orice se poate, fără ca cineva să fi bănuit până atunci existenţa acestora.

Ţinând într-o mână rucsacul şi în cealaltă schiurile, Gvido Lieknis îşi făcea loc cu un umăr înainte, perseverent ca un spărgător de gheaţă care trebuie să scoată dintr-un golf un şir de vase. Pe drumul deschis de el îl urma, cu destulă uşurinţă, o femeie într-o canadiană de un galben intens.

Gvido intră în compartiment, femeia după el, dar se opri în uşă, aşteptând ca Gvido să-şi pună schiurile în portbagaj.

— Permiteţi, şi pe ale dumneavoastră...

— Mulţumesc, răspunse ea sec şi îi dădu o geantă de voiaj mare, galbenă. Apoi se aşeză plină de importanţă lângă fereastră.

Trenul se urni din loc şi o porni încet.

— Cât pe-aci să întârzii! zâmbi uşor femeia. Ieri încă nu mă puteam hotărî dacă să merg, dar azi e o vreme... Am aruncat în geantă ce s-a nimerit şi la gară!

Cineva îşi vârî capul pe uşa deschisă, însă, hotărându-se pesemne să nu deranjeze perechea, trecu mai departe.

— E cald aici...

Ea îşi dezbrăcă canadiana şi închise uşor uşa, lăsând-o doar puţin crăpată.

— Dacă nu vă deranjează... E neplăcut să stau ca pe stradă...

— Mai e vorbă!?,

— Ce vreme splendidă, poate reuşim să ne şi bronzăm...

— S-ar părea că în ianuarie e cam devreme...

Părul femeii era uşor vopsit, ca să nu se vadă rarele fire albe. Îmbrăcămintea îi era scumpă, dar puteai să-ţi dai seama că trecuseră peste ea trei sezoane. Nu, era clar că nu-i dintre cele cărora le merge totul din plin.

Femeia se întinse spre geantă, Gvido se grăbi s-o ajute. Dar ea îi refuză ajutorul: se poate descurca şi singură. Din buzunarul lateral al genţii scoase revista „Liesma” şi se apucă să o răsfoiască cu nepăsare, privind din când în când pe fereastră.

Trenul străbătea deja împrejurimile Rigăi. Pe ambele părţi se perindau teritoriile îngrădite ale întreprinderilor şi fabricilor, unde mai mult zăceau împrăştiate decât se păstrau cele mai diverse utilaje metalice şi doar datorită zăpezii nu arătau azvârlite şi uitate, ca toamna, când pământul este plin de bălţi şi pe la garduri se usucă urzicile şi măcrişul.

Roţile ţăcăneau la joncţiunea şinelor tot mai des, prin dreptul ferestrelor fugeau tufişurile, care odată cu revărsarea zorilor nu mai păreau atât de negre şi mari.

Gvido aruncă spre femeie o privire plină de interes, încercând să-i definească vârsta. Douăzeci şi cinci, conchise el, deşi nu era pe deplin încredinţat. Părul lung, aproape negru, contrasta cu pielea albă, sprâncenele groase, îmbinate, buzele subţiri, silueta uimitor de graţioasă.

Surprinzându-i privirea, ea îşi desprinse brusc ochii de pe ilustraţiile colorate, se uită la Gvido cu ochii căprui mari şi zâmbi timid.

— Mă cheamă Ilona.

— Gvido Lieknis... — Se ridică. Inginer... — Se înclină adânc. Cărţile de vizită le-am uitat în frac.

— Ceea ce în general n-ai, nici nu poţi ţine minte!

— Pe cuvânt de onoare! Cum, necum, sunt un şef, am câteva zeci de subalterni! se autoironiză Gvido, care era un excelent specialist, tovarăşii afirmau chiar că în domeniul tensiunilor joase nu-şi găsea egal, dar în ce priveşte avansarea rămăsese în urmă, nereuşind să se împace cu conducerea, şi mai era considerat şi extrem de orgolios. Prietenii îl sfătuiau să vină în timpul sărbătorilor la club, unde cu asemenea prilejuri era întinsă şi masa şi să discute ca de la om la om cu conducerea, care, se putea presupune, asta şi aştepta, dar considera că este sub prestigiul ei să facă primul pas. Conducerea se temea că, din cauza salariului destul de mic, până la urmă inginerul Lieknis se va transfera la altă întreprindere, deşi el, cu cunoştinţele pe care le poseda şi capacitatea de organizator, era cum nu se poate mai potrivit pentru postul de inginer-şef, care avea să se elibereze curând, când titularul actual va ieşi la pensie.

Cauza conflictului lui Lieknis cu administraţia era extrem de neînsemnată. La o şedinţă Gvido i-a trântit-o directorului: „Pe dumneavoastră, Fedor Mihailovici, nu vă interesează cum suntem noi de fapt, ci cum apărem în rapoarte!” Ceea ce nu era întru totul adevărat, şi însuşi Gvido îşi dădea seama, dar cuvintele curajoase îi asiguraseră popularitatea în faţa unui auditoriu larg. La început se vorbise că inginerul are un spate tare devreme ce se încumetase el să facă aşa ceva, dar după aceea Lieknis dobândise reputaţia unui persecutat pentru adevăr şi de patru ani purta această cunună de martir.

— Vă pot da şi dumneavoastră revista, propuse Ilona şi pentru o clipă el îi zări iar ochii, care puteau cuceri pe oricine.

— Adică să schimb discuţia atât de atractivă cu o doamnă pentru o revistă?!

— Ei bine, atunci aştept această discuţie! Şi puse de-o parte revista.

— Într-o clipă! Lăsaţi-mă doar să mă concentrez!

În acest timp cineva trase uşa si îşi vârî capul în compartiment:

— Pardon!

— Vă rog. Intraţi! strigă Gvido recunoscându-l pe tânărul acela de doi metri, cu mustăţi blonde şi cu pulover gros presărat cu steluţe, care stătuse după el la rând la casă.

— Pe undeva pe aici trebuie să fie şi locul meu. Şi tânărul se uită la bilet. Vagonul şase, locul douăzeci şi doi.

Intră în compartiment, se aşeză alături de Ilona şi îşi întinse picioarele lungi. Răspândea un uşor miros de băutură.

— A, dar saltelele şi lenjeria de pat s-au împărţit? întrebă el deodată.

— Încă nu, răspunse supărat Gvido.

— Atunci e bine! Mă temeam că am întârziat. M-am întâlnit cu nişte prieteni şi cu acest prilej am ras o tărie. Bulendrele mele au rămas la ei... O clipă! Tânărul băgă mâna sub pulover, scoase o hârtie de trei ruble nou-nouţă şi neîndoită şi, ţinând-o de un colţ, ca pe o ilustrată, o întinse femeii. Asta când o să aducă lenjeria, să plătiţi pentru mine. Şi puteţi să-mi faceţi şi patul. Ah, ce-mi place când o duducă îmi face patul, da şi ei ştiu că-i place treaba asta! Toţi suntem din acelaşi aluat!

Pe faţa bancnotei întinse vecinei lui Lieknis scria cu litere mari: „Du-te la capul vagonului!”

— Nu doresc să mă ocup de patul dumneavoastră, răspunse tăios, supărată, femeia.

— Eh, v-aţi şi supărat. Şi tânărul făcu să dispară hârtia de trei ruble.

Gvido nu se putea hotărî cum să procedeze, — totul se produsese atât de brusc. Îi veni în ajutor chiar tânărul.

— E clar! Vă incomodez, nu mă agreaţi! Ei bine, mă duc acolo unde sunt agreat! Se ridică. Dar diseară trebuie să mă întorc, din păcate, pentru că în zăpadă dorm doar câinii eschimoşilor! La revedere.

— Plata pentru saltea şi pătură intră în preţul biletului, spuse împăciuitor Gvido.

— Ura! E ca şi cum aş fi câştigat o jumătate de duzină de beri! Ieşi în coridor, dar imediat îşi vârî capul înapoi în compartiment: Dom’le, se poate să vă zic două cuvinte?

Gvido privi la vecină, surise îngăduitor şi se ridică.

Tânărul închise uşa după ei.

— Prietene, dacă fata asta-i a ta, iartă-mă, spuse el preocupat. Eu am mai tras pe aici o duşcă cu prietenii...

— Nu-i nimic, totul e-n ordine...

Trenul zbura prin pădurea înzăpezită. Se părea că brăduleţii mai mici se băgaseră singuri în această zăpadă să se pitească.

— Nu, prietene, spune, ca să ştiu ce am de făcut.

— Care-i diferenţa?...

— Dacă tu n-o agăţi, atunci o agăţ eu... Noi avem acolo ale noastre, dar asta, îţi spun eu, e o bucăţică! Ce, nu vezi? Merge să se distreze! Uită-te la mâna dreaptă! Şi-a scos verigheta doar de-o oră, se mai vede urma. Dacă nu-ţi iese nimic, atunci nu mai garantez nimic... Aşa că, pe diseară!

Şi fără să mai aştepte un răspuns, plecă spre partea din faţă a trenului. În compartimentul alăturat cântau vesel o veche romanţă despre o dragoste tragică neîmpărtăşită, iar la capătul vagonului un alt cântec, dar acesta modern.

Ridicându-se pe vârfuri, femeia scotocea în geanta ei galbenă. Bricheta o găsise, dar nu şi ţigările. Gvido coborî geanta din portbagaj, ca să-i vină mai uşor. Da, urma de verighetă era, flăcăul avea ochi ageri.

Mâna ei subţirică tremura uşor. Din nou li se întâlniră privirile şi în clipa aceea Gvido văzu ceea ce până atunci nu putuse să înţeleagă, — supunerea tristă a omului urmărit fără întrerupere.

— Ies să fumez...

— Sunt gata să vă însoţesc! propuse el vesel.

— Mulţumesc, nu-i nevoie! Mă duc singură...

Dincolo de fereastră apăru o clipă gara Kangar şi câţiva pasageri pe peron.

VĂDUVA

Când Margita coborî din tramvai, marele ceas electric de deasupra intrării indica ora şapte fără zece minute. De la staţie până la uşa turnantă nu avea mult de mers. Cu puţin înainte de şapte această distanţă se parcurgea, de obicei, aproape în coloană compactă, cu pas sprinten, căutând în buzunare sau în

geantă fişa de pontaj. Nimănui nu-i place să se explice cu şeful de atelier pentru o întârziere de câteva minute, de aceea fiecare grăbeşte pasul, pentru orice eventualitate, şi se strecoară repede pe uşa rulantă, ca prin palele roţii unei mori de apă.

Dar dincolo de intrare, după ce automatul marchează fişa de pontaj, tumultul se stinge. Majoritatea continuau drumul fără grabă, cu pas legănat. Numai cei care lucrau la banda rulantă, care pornea fix la şapte, alergau ca arşi.

Până la atelierul Margitei mai era încă o jumătate de kilometru. La început ea se rătăcise de câteva ori, căutându-l în acest oraş denumit uzină. În oraşul cu clădiri construite de mult, fără structură, înnegrite de fum, alături de care se ridicau zidurile complet noi, din cărămidă refractară, cu ferestre mari cu canaturi multe şi cu grămezile de moloz încă neridicate din faţa uşilor, în oraşul acesta cu bulevarde drepte, asfaltate, de-a lungul cărora se întindea liliacul înalt, care tocmai înflorise, în oraşul acesta cu stradele înguste şi întunecoase, unde tot timpul, doar dacă nu se organizează vreo muncă voluntară, zac diferite fiare vechi şi lucesc băltoace măslinii. Electrocarele trec pe aici ca nişte bărci cu motor, proiectând trombe de apă murdară.

La atelierul de turnătorie doi tineri muşchiuloşi, goi până la mijloc, aruncau cu lopeţile pământul pentru forme. Transpirate, acoperite de praf negru, trupurile străluceau de parcă ar fi fost unse cu ulei. Unul avea pantaloni militari şi centură. Deşi turnătoria lucra după un grafic special, — ceea ce însemna că rar se întâmpla ca, liberele să cadă sâmbăta şi duminica, că lucrul se desfăşura în trei schimburi, întrucât cuptorul Martin funcţiona cu foc continuu şi nu se mai oprea decât poate pentru reparaţii, — aici nu se ducea lipsă de oameni. Pesemne pentru că exista posibilitatea unui câştig bun, după terminarea unor cursuri de calificare foarte scurte. În special erau atraşi aici tineri recent lăsaţi la vatră, care înainte de armată nu reuşiseră să-şi facă o meserie mai bună.

— Priveşte, încă o mititică de la menajerie! aruncă vorba un flăcău deşirat, observând-o pe Margita. Celălalt prinse imediat vorba.

— Ei, puicuţo, ce-ai făcut azi-noapte de ţi se închid ochişorii de somn?

Margita nu găsi ce să răspundă, doar îşi sumeţi capul şi trecu fără să scoată o vorbă pe lângă cei doi tineri obraznici. Cu paşi mărunţi însă, punând un picior în faţa celuilalt, aşa cum se cere la Casa de mode, pentru a arăta mai graţioasă şi pentru a-şi legăna mai mult şoldurile.

Trecând de colţ, începu din nou să se gândească la cizmuliţele pe care trebuia să le cumpere acum, că la iarnă nu le mai găseşti. Ah, dacă ar avea măcar o prietenă care să lucreze într-un magazin de încălţăminte, problema s-ar rezolva de la sine. Dar vezi că n-are o asemenea prietenă. Atunci începu să socotească rubedeniile şi trebui să recunoască cu durere că s-a născut în cea mai mediocră familie, în care singurul om cu „relaţii”, era unchiul Janis, care avea un fost coleg de şcoală încărcător la un depozit de lemne şi datorită lui erau asiguraţi cu lemne bune şi uscate.

La vestiarul de femei nu mai era nimeni, dar nici în cel pentru bărbaţi, despărţit cu un paravan de lemn, nu se auzeau uşile de la dulapuri. Margita se uită la ceas şi începu să se schimbe. Nu avea de ce să se grăbească, primul frigider va părăsi banda de montaj cam peste zece minute. Abia atunci va auzi glasul lui Ajvar: „Marga, preia marfa!”

Îmbrăcându-se, Margita se privi în oglinjoara fixată pe partea interioară a uşiţei dulapului. Bustul şi talia sunt ideale, gândi bucuroasă. Apoi luă centimetrul — avea încă timp — bustul: optzeci şi opt; talia: şaizeci şi trei. Oricare şi-ar fi dorit aşa ceva!

În acel moment se deschise cu zgomot uşa de la vestiarul bărbaţilor şi dincolo de paravan se auziră glasuri răstite. Margita recunoscu îndată pe maistrul principal, dar după frazele întretăiate nu putu recunoaşte de la început cine-i celălalt. Abia după un timp ghici că maistrul discuta cu adjunctul şefului de atelier. Cei doi trânteau uşile dulapurilor şi căutau ceva. Înseamnă că iar nu venise la lucru vreunul de la linia de montaj şi maistrul căuta uneltele acestuia pentru a le da înlocuitorului. Pentru a ajunge la mulţimea de şuruburi şi piuliţe situate sub agregatul frigiderului, şurubelniţele şi cheile obişnuite nu erau

bune — trebuiau îndoite într-un anumit unghi, fie că făceai rost de aşa ceva, fie că ţi le modificai singur.

— M-am săturat! se auzi vocea maistrului. Îmi dau demisia! Aici e grădiniţă de copii, nu atelier!

— Consideră că asta-i crucea pe care trebuie s-o porţi...

— Dar nu mai pot! Nu pot ca după-amiaza să bâjbâi prin toate ungherele şi să-i trezesc pe cei care trag la aghioase! Ce treabă am eu că ei s-au zbânţuit ieri până la ora cinci la dans? Dacă ar fi după mine, aş închide toate cluburile astea care organizează dansuri în zilele de lucru!

— Dar nu ţi se dă asemenea putere.

— Nu. Şi de-asta şi plec!

— Comitetul Comsomolului nu va fi de acord.

— Păi, eu am primit să fiu maistru-şef la un atelier comsomolist, nu la un ansamblu experimental al Comisiei pentru problemele minorilor! Un puşti poate să nu vină la lucru şi zece zile, iar eu nu-l pot da afară! Şi de câte ori poţi organiza acelaşi spectacol? Mucoşii îşi bat joc de noi. Alaltăieri prietena ta Lidka a fost pusă în discuţie: din nou a fost prinsă noaptea cu un marocan sau tunisian în hotel şi din nou se jură că n-o să se mai întâmple.

— Doar ştii că pe Lidka o ţinem datorită maică-si. Nu pot să înţeleg cum o femeie atât de cumsecade a crescut o asemenea zmucită. Şi totuşi Lidka lucrează destul de bine.

— Când vine la lucru. Dar asta nu se întâmplă prea des!

Nu era uşoară viaţa unui maistru la atelierul de frigidere!

Ideea privind înfiinţarea atelierului comsomolist apăruse încă pe când clădirea nu era pe de-a întregul gata. Se părea că apăruse posibilitatea de a crea un atelier model, care, ca un far pe malul mării, să arate calea de urmat întreprinderilor din alte raioane şi din întregul oraş. Un atelier unde va fi curăţenie şi ordine, un nivel ridicat de civilizaţie a muncii şi un interior modern. Pe scurt, unde totul va arăta în aşa fel încât cel mai cusurgiu dintre străini să rămână cu gura căscată şi să tot scoată exclamaţii de mirare. Iar pentru ca acesta să fie cu adevărat un atelier, al tineretului, patronajul asupra cadrelor şi-l asumase comitetul Comsomolului. Nimănui din cei care doreau să lucreze acolo nu i se promisese marea cu sarea şi totuşi se

adunaseră cam cincizeci de amatori. Vreo zece luase biroul de construcţii, încă zece aparatul administrativ, iar ceilalţi alcătuiseră destul de repede un colectiv harnic şi puternic. Probabil datorită faptului că în majoritate veniseră din alte ateliere şi nu de-a dreptul de pe stradă. Trei zile pe săptămână săpau, betonau, tăiau. şi băteau cuie de zor pentru a putea da cât mai repede în exploatare clădirea, iar celelalte două zile, într-o încăpere mică, din alt colţ al uzinei, deprindeau viitoarea meserie. Acolo oricine putea să-şi exerseze mâna ajustând uşile ştanţate, mânuind aparatul de sudură fină, şlefuind, montând compresoarele. Cu mijloacele vechi, nemodernizate, în noul atelier se realiza o duzină de frigidere pe lună, finisate ca o bijuterie şi şefii de peste tot îşi aduceau oaspeţii aici ca să le admire. În afară de asta, ziarele răspândiseră vestea că acest frigider încăpător, care se fixa de perete, costa doar o sută douăzeci de ruble şi era destinat bucătăriilor mici. De soarta frigiderelor se interesau locuitorii din aproape toate republicile. La început producătorii nu mai puteau de bucurie, văzând atâta interes faţă de producţia lor, dar la sfârşitul verii căzură pe gânduri.

Atelierul lua avânt, liniile de montaj şi liniile semiautomate se puneau în funcţiune una după alta. Pentru servirea acestora era nevoie de noi şi noi muncitori. Ei intrau în colectivul deja format şi diluau fondul de aur al vechilor lucrători. Începură să apară şi din aceia care eludau modul normal de angajare, — fiii şi fiicele unor părinţi cu influenţă: unul căzuse la examenele de admitere, altul sperase sa nu-şi murdărească mâinile, gândind că, oricum, aici e o producţie fină. Pentru prima dată, la întrebarea de ce n-ai fost la lucru ieri, maistrul primi răspunsul: mi-a fost teribil de somn dimineaţa. Conducerea convocase de urgenţă o consfătuire de producţie şi hotărâse ca pentru fiecare absenţă nemotivată să-l retrogradeze pe vinovat pe timp de o lună ca încărcător. Încărcătorii câştigau un salariu mai mare, dar munca era mai grea, iar condiţiile, mai ales toamna în ploaie şi iarna în ger, erau mult mai grele decât în atelier. Ca rezultat, apăruseră dispoziţii scurte şi întemeiate de retrogradare în muncă, pe care maistrul şi şeful de atelier le semnau imediat cu o bucurie pe care nici nu încercau s-o

ascundă. Ah, dacă ar fi ştiut sărmanii că peste o jumătate de an ei înşişi vor ruga adunarea generală să anuleze hotărârea anterioară, întrucât cei ce vor încălca disciplina la ei vor fi atât de mulţi de ar fi putut să asigure încărcători nu numai pentru atelierul lor, ci şi pentru toată uzina!

Cei care rămâneau, totuşi, deveneau peste un timp tineri lucrători obişnuiţi, cu un simţ al datoriei obişnuit şi le aduceau bucurie părinţilor. Despre exemplul pozitiv al acestora se vorbea la radio, televiziunea organiza interviuri cu cei mai buni, iar ziarele nu doreau nici ele să rămână mai prejos.

— Bravo, bravo! îi băteau entuziasmaţi pe umăr pe cei de la fabrica de frigidere conducătorii diferitelor fabrici şi uzine. Vedeţi, noi nu putem aşa ceva!

Şi acest „noi nu putem aşa ceva” era afirmat cu tărie peste tot, dar cel mai mult la Comisia pentru problemele minorilor, care le trimitea şi lor tineri greu de educat, pentru care era nevoie nu numai de o zi redusă de muncă, dar şi — în consecinţă — de condiţii mai bune de muncă, şi acestea pe seama celorlalţi muncitori. Iar în loc de mulţumiri, numai întârzieri şi lipsuri nemotivate. Şi, pe deasupra, mai trebuia să şi roşeşti pentru actele lor de huliganism, mici furturi, consumarea de băuturi alcoolice în locuri publice şi să asculţi tânguirile fără sfârşit ale mamelor lor.

Aceşti conducători foarte „neputincioşi” erau oameni înţelepţi, lăudând peste măsură pe cei de la fabrica de frigidere şi chiar găsind o bază teoretică pentru activitatea acestora: tinerii îi înţeleg mai bine pe tineri, îi influenţează mai uşor, fiind împreună nu numai la lucru, dar şi la distracţii. Unde ai atâţia vulturaşi comsomolişti, acolo ai şi succesul asigurat!

„Cum de nu ne-a trecut aşa ceva prin minte chiar nouă?” se mirau cei de la Comisia pentru problemele minorilor şi trimiteau iarăşi şi iarăşi doar la atelierul de frigidere. Curând, acolo fiecare al şaselea tânăr era cu probleme, nivelul disciplinei scăzu simţitor, întrucât se dovedi că nu numai cei buni îi pot influenţa pe cei răi, ci şi invers. Iar când frigideriştilor li s-a mărit planul de producţie, ceea ce a dus la lipsa unor piese, care le primeau de la alte ateliere, întreruperea procesului de muncă s-a reflectat, de asemenea, asupra disciplinei, iar lucrul în asalt

din a doua jumătate a lunii se dovedi a acţiona ca o lovitură de ciocan dată calităţii.

„Să-mi comand cizme la «Eleganţa»?” se gândi Margita, terminând să se îmbrace. Dar la atelierul de acolo trebuia să stai la coadă încă de cu seara. Însă aşteptarea îndelungată la coadă o speria mult mai puţin decât preţul probabil al comenzii. La întoarcerea spre casă trebuia să rezolve această problemă. Dar dacă se iveşte un model pe care şi-l poate permite o fată cu un salariu de o sută de ruble?

Pe când intra în atelier, văzu că nu întârziase, — Volodea abia fixă uşile la primul frigider, iar Ajvar nu se vedea deloc. Cei doi executau ultimele operaţiuni de montare, cele mai importante. Dimineaţa, până când se putea descurca de unul singur, Ajvar dădea fuga la secţiile de prelucrare metalică şi vopsitorie să vadă dacă schimbul este asigurat cu forţă de muncă şi dacă se întrevede că pot avea loc goluri de producţie, se ducea la atelierul de ştanţare pentru ca să scoată, cu binele sau cu răul, piesele de care avea nevoie şi apoi le căra singur la vopsitorie. Apoi verifica cu atenţie grămezile de materiale izolatoare şi examina cutiile agregatelor frigorifice. Trecea de-a lungul benzii rulante, se uita dacă le ajung fetelor piesele mărunte şi numai când se convingea că totul este în ordine se aşeza alături de Volodea şi se apuca de munca sa propriu-zisă. Iar dacă ceva lipsea, Ajvar îl căuta pe maistru şi făcea un asemenea tam-tam că acesta fugea ca din puşcă pe la magazii să caute ce trebuie. Maistrul nu se încumeta niciodată să-i ceară explicaţii, întrucât Ajvar tocmai termina Politehnica. Din când în când încercau să-l avanseze, vrând să-l prindă într-un vârtej din care să nu mai aibă ieşire, dar în ultima clipă Ajvar găsea câte o motivare atât de convingătoare încât pentru un timp îl lăsau din nou în pace, iar el declara triumfător:

— Rămân la şaibă! Ce altceva poate face omul dacă are trei copii?!

Datorită aprovizionării de dimineaţă, controlului şi priceperii oamenilor din toate secţiile, ce executau orice fel de operaţii, această linie de montaj aproape că nu cunoştea întreruperi. Ajvar şi Volodea obişnuiau să lase câte ceva şi schimbului doi. Iar aceştia se străduiau să preia experienţa, dar nu le reuşea

nimic. Nu aveau acolo pe nimeni cu o asemenea autoritate, care să poată trimite pe oricine în orice secţie să ajute, dacă asta ar fi fost în interesul întregii brigăzi. Chiar şi maistrul-şef nu reuşea să facă aşa ceva, ca să nu mai vorbim de maiştri. Uneori lui Ajvar i se imputau acţiunile personale, dar el le-o reteza scurt:

— Noi venim la lucru să muncim. De dormit putem să dormim şi acasă, ba chiar acolo e mai comod. Da, noi venim să câştigăm. Dar dumneavoastră pentru ce veniţi aici?

Câştigurile în brigadă erau atât de mari, încât normatorul ofta şi bucuros ar fi tăiat la jumătate tarifele, dar nu putea face nimic din cauza schimbului doi, căruia nu i-ar fi rămas decât ceva mărunţiş şi oamenii s-ar fi împrăştiat la alte ateliere fără ca măcar să se uite înapoi.

— Chiaburi nesătui! mormăia normatorul, cercetând situaţia pe care o luase de la contabilitate ca să i-o arate şefului de atelier. Pe de-o parte şi şeful era într-o situaţie cam dificilă, iar pe de altă parte măcar de-ar fi fost în atelier mai mulţi asemenea nesătui!

Când Volodea o observă pe Margita, aceasta şedea deja la biroul său, completând certificatele de garanţie ale frigiderelor.

— Salut!

— Bună ziua, Volodea! răspunse oficial Margita. Eşti gata?

— Când o să fie gata, te strig... Nu se închide bine uşiţa...

„De ce chiar la «Eleganţa»? Sunt doar şi ateliere mai ieftine... Ah, dacă aş avea măcar o vânzătoare cunoscută! Nici n-ar trebui să le ţină sub tejghea... Mi-ar spune doar când se aşteaptă să le vină...”

— Arabul ăsta avea un sacou roşu ca focul, cu revere strălucitoare... Eu, în general, nu pot suporta arabii. Dar ăsta era un tip super, vreun conte ceva... Îţi imaginezi ce efect când am intrat în sală? El cu sacoul roşu şi părul negru ca pana corbului, eu blondă... El mă conducea cu vârful degetelor de cot... — auzi Margita cum povestea Lidka toate acestea în spate. Pe ea, împreună cu o fetişcană, prietenă, o puseseră sa spele frigiderele. Se auzea cum hârâie cu periile şi cum plescăie apa pe pardoseala de beton.

— Păi, tu eşti roşcovană, obiectă fetişcana.

— Totuna, sunt considerată blondă, răspunse Lidka.

— Marga, ia marfa! strigă Volodea peste umăr şi se apucă de lucru la frigiderul următor. Pe banda rulantă, care continua să alunece, întoarse frigiderul cu spatele. Repede. Baza turnantă nici nu apucă să scârţâie. Puse un arc, strânse patru şuruburi, vârî şurubelniţa în buzunarul exterior şi întoarse frigiderul la loc. Frigiderul încă se mai clătina când mâna stângă pipăi în spate, pe raft, uşiţa, o ridică şi aproape fără ajutorul mâinii drepte, o prinse în balamale. Nicio mişcare de prisos. Ai fi zis că-i un automat perfect.

Margita luă certificatul frigiderului, ştampila de control şi se ridică de la birou.

Treaba ei dura două-trei minute. Trebuia să verifice dacă numărul compresorului corespunde celui din certificat, să închidă capacul vasului de expansiune, să controleze cu atenţie dacă nu sunt crăpături la cutia de plastic, cât de bine se închide uşiţa. Vâra calibrul sub banda de cauciuc adeziv şi-l clătina într-o parte şi alta. Apoi se uita dacă rostul nu depăşea o zecime de milimetru.

— Ascultă, Marga, spuse Volodea, fără să-şi întrerupă munca. Ajvar şi cu mine ne-am gândit... Poate, ai vrea să treci la noi la banda rulantă? Altfel ne e teamă să nu vină vreunul de pe stradă... Vei lua trei-patru roşioare[1] mai mult. Nu-i nevoie să dai răspunsul acum, mai gândeşte-te...

— Îhî... — mormăi Margita. Puse ştampila pe frigider, o aplică şi pe certificat, vârî certificatul în spirala ţevii capilare şi se duse înapoi la birou. Frigiderul trecu pe lângă ea şi dispăru în magazie fără zgomot. Popasul lui pe banda rulantă era doar jumătate de treabă: până la ambalare, mai avea de trecut prin diferite verificări — regimul de funcţionare şi consumul de energie.

Încă patruzeci de ruble pe lună o ademeneau, însă o speria ritmul încordat de lucru al lui Ajvar şi Volodea. De cum te scoli dimineaţa, să tot trudeşti până seara. Rita pleacă potrivit decretului, probabil că o vor în locul ei.

Era cea mai murdară operaţiune pe linia de montaj, trebuia să lucrezi cu clei şi fierăstrău. Să pregăteşti bucăţi de polistiren

---

1 Bancnote de zece ruble, care au culoarea predominantă roşu-maroniu.

expandat pentru izolaţie. Polistirenul se sfărâmă, bucăţelele se electrizează şi se lipesc de îmbrăcăminte ca bucăţelele de hârtie de chihlimbarul frecat. Nu, acolo nu te duci să lucrezi în halat de atlas strălucitor, bine călcat. Şi, în general, acolo e ca într-un butoi, în capătul ăla al liniei de montaj peste tot sunt numai grămezi de plastic spongios şi carcase de frigider proaspăt vopsite. E drept, acolo rar se mai uită câte cineva la ce faci. Până când îţi pregăteşti dimineaţa locul de muncă, iar seara aduni tot, a şi trecut o jumătate de oră, dar şi aici, la controlul tehnic, poţi să întârzii câte un pic, că nu iese găläigie.

Cântărind tot ce era „pentru” şi „împotrivă”, Margita continua să completeze certificatele. Când completezi deodată mai multe, treaba merge mai cu spor.

Peste o oră luară o pauză de cinci minute pentru fumat, iar Ajvar şi Volodea se apucară să discute perspectiva imediată.

— Margita nu va accepta, trase concluzia Ajvar. Până nu se măritä nu are chiar atâta nevoie de cei treizeci-patruzeci în plus, maică-sa o să-i dea întotdeauna o farfurie de supă. Dar prestigiul? Dacă nu va mai fi la control, n-o să mai ai cui să-i zici cu glas mieros: Marga, uită-te la dulăpiorul ăsta, parcă merge! Marga, nu băga în seamă zgârietura asta, o vopsesc imediat! Maică-sa aşa a educat-o — că trebuie să munceşti doar ca să-ţi ajungă să mănânci şi să te îmbraci. La şcoală învăţase că nivelul de trai creşte an de an şi, uite, ea aşteaptă cu sacul deschis. După ea, dacă atelierul ăsta ar lua foc, nici n-ar clipi măcar. De lucru se găseşte tot timpul, indiferent ce faci. În timp ce pentru tine asta ar fi o tragedie. Pentru toţi care au început aici ar fi o tragedie...

— Cred că o nedreptăţeşti...

— N-o nedreptăţesc — şi ăsta-i lucrul cel mai groaznic.

Apoi Ajvar vorbi despre propunerea de a întări disciplina, care găsise un ecou pozitiv la conducere. După propunerea sa, maistrul va trebui să treacă cu autobuzul uzinei la opt şi jumătate pe la toţi cei întârziaţi şi-i va aduce la uzină. Volodea credea că acest privilegiu al întârziaţilor îi va face şi pe ceilalţi să nu se scoale mai devreme şi curând va fi nevoie de două autobuze.

— După toate probabilităţile, în locul Ritei va veni o mânză leneşă, pentru că în brigada noastră sunt doar Lidka şi Rolis, de care în ultimul timp nu te mai poţi plânge, se aprinse Ajvar. Celelalte au deja câte cinci-şase asemenea podoabe.

— Dacă întârzie — câţiva ghionţi! Se lasă pe tânjală — câţiva ghionţi! La vestiare. Ca să nu vadă nimeni.

— Makarenko!

— O să vezi, ajută! Şi dacă nu ajuta — va cere singur să fie mutat în alt loc de muncă! N-am de gând să-i cocoloşesc şi să pierd la leafă pentru ei!

Tresărind, banda rulantă se pusese din nou în mişcare.

IANUARIE

Trenul schiorilor mergea fără să oprească prin gări, de parcă ar fi fost un expres internaţional. Cântăreţii din compartimentul alăturat se potoliră, pregătindu-se puţin câte puţin de coborâre — îşi îmbrăcau puloverele, cei ce se leneviseră se grăbeau să-şi ungă schiurile, îşi aranjau proviziile, pentru că masa urmau s-o ia lângă focul de tabără.

— Aţi fost la carnavalul de la Gajzin anul trecut? întrebă Gvido.

— Să vedeţi, eu sunt începătoare în ale schiului. După o întrerupere îndelungată, vreau să încerc din nou!

— Aha, atunci vă pot da câteva sfaturi preţioase! Întâi în ce priveşte ruta...

— Nu ţine! În uimitorii ei ochi căprui jucau drăcuşori. Cunosc deja ruta. Am închiriat verile o cameră aici în Ergli. Nu chiar în oraş, ci cam la cinci kilometri. Un loc dumnezeiesc. Râu, soare, dealuri, niciun vecin, lapte proaspăt cât îţi doreşte inima!

— Înţeleg, luaţi şi vaca cu dumneavoastră de la Riga.

— Asta mai lipsea! Ironia fără intenţie nu-i scăpă însă. Vaca era a bătrânei care mi-a închiriat camera. O fiinţă extrem de simpatică şi îndatoritoare.

— O, văd că vreţi pur şi simplu să mă lăsaţi în voia soartei. Să rămân, cum se spune acum, singur în doi cu acest mustăcios,

care are un tact uimitor. Sper că nu mă va sili şi pe mine să-i fac patul!

De mult făceau echilibristică pe linia dincolo de care începe un flirt. Gvido, la început cu acea uşurinţă pe care ţi-o dă simpla prezenţă a unei femei frumoase, în timp ce ea cu acea intenţie, abia simţită, în intonaţia unei femei măritate pentru care viaţa de familie a devenit o povară şi care doreşte ca măcar câteva zile să se simtă liberă. În situaţia ei, chiar şi cel mai stângaci compliment îşi putea atinge scopul, trezind nechibzuinţa fetişcanei adolescente amestecată cu temerea de a trece pragul permis.

„Să vezi că-i plac", gândi cu satisfacţie Gvido şi continuă jocul nevinovat.

— Şi mie îmi place lăpticul proaspăt...

Ilona făcu o faţă serioasă, tăcu îndelung, apoi întrebă brusc:

— Sunteţi căsătorit?

— Nu.

— Atunci ascultaţi sfatul meu — nu vă căsătoriţi!

Inginerul Lieknis avea treizeci de ani, dar deja căpătase complexul burlacului. I se părea că toate femeile cunoscute se gândesc numai cum să-i pună pe cap căpăstrul căsniciei. Burlacii nu sunt totuşi duşmanii sexului frumos, dar stau mereu cu atenţia încordată precum mustangii din preerie, care sunt adesea urmăriţi de cowboy-i cu lasoul pregătit. Romanele lor de dragoste sunt scurte şi în ele nu-şi găseşte loc nebunia, care dă dragostei atâta frumuseţe irepetabilă. Burlacii se tem să lase dragostea să se apropie de ei, întrucât trăiesc cu credinţa că aceasta se lasă cu pensii alimentare şi hotărâri judecătoreşti de reţineri. Ei caută femei fără pretenţii şi fără iluzii şi pe urmă singuri se miră că în aceste relaţii le lipseşte ceva. Şi, deşi nu aşteaptă de la căsătorie nimic bun, până la urmă se căsătoresc totuşi, doar pentru că altfel bărbaţii nu pot avea copiii lor. Şi se spune că devin soţi ideali şi taţi grijulii, care de la lucru se întorc întotdeauna la timp, îşi pun din antreu papucii călduroşi şi, în aşteptarea cinei, citesc cel puţin trei ziare. Iar dacă mai târziu, când se adună anii, admit anumite situaţii, extrem de rare şi extrem de neînsemnate, asta se întâmplă numai pentru a-şi dovedi lor înşile că mai sunt în stare să cucerească. De fapt,

chemarea lor este viaţa conjugală cea mai puritană şi trece destul de mult timp până îşi dau seama de acest lucru.

Cuvintele Ilonei îi sugerară lui Lieknis că este privit ca un potenţial cuceritor cutezător şi faptul acesta îl măguli.

„Mi-e milă de tine, prietene necunoscut, se adresă cu prefăcută compătimire în sinea sa soţului Ilonei. Nu mai lăsa altădată singură o asemenea frumuseţe de soţie! Se poate întâlni cu atractivul şi talentul inginer Gvido Lieknis.”

Eticheta trebuia respectată... Gvido promise Ilonei s-o ajute să-şi însuşească abc-ul schiului, să facă un foc, să facă o ţepuşă şi să frigă cum se cuvine cârnăciorii vânătoreşti. Îi promise o zi minunată, o seară minunată şi o dimineaţă minunată. Îşi exprimă o singură părere de rău, că noaptea va trebui să se întoarcă la trenul de schiori şi să o lase pe Ilona singură în căsuţa ei pustie. Sau poate că bătrâna va mai găsi o saltea pe care să se poată dormi? El ar fi gata să-i plătească pentru asta. Ba mai mult, în rucsac are o sticlă de coniac bun şi ciocolată. Poate că se înmoaie inima aspră a bătrânicii?

— Eu cred că da, răspunse jenată Ilona. Loc este berechet acolo...

— Ei, totuşi...

— O să spunem că sunteţi vărul meu.

— Bună idee!

— În general, bătrâna e înţelegătoare.

— Asta sună foarte promiţător.

— Poate că am şi spus-o foarte promiţător.

— Sunteţi pur şi simplu minunată...

— Iar dumneavoastră îmi păreţi foarte simpatic şi îndatoritor.

Clădirea gării şi peronul din Ergli, asupra cărora o asemenea năvală a hunilor se revărsa numai iarna, se cutremurau de zăngănitul schiurilor, larma strigătelor, huruitul maşinilor ce soseau, bulgărilor de zăpadă azvârliţi, indicaţiilor cum să se fixeze rucsacurile, lătratul câinilor pierduţi, care amuşinau în căutarea stăpânilor chiar în mijlocul mulţimii.

— Parcă-s copii mici! spuse cu blândeţe o băbuţă, care stătea în apropiere în faţa unei prăvălioare cu alimente şi privea cu interes această babilonie.

Mulţimea se îndreptă spre centrul oraşului, direcţie în care se găseau şi colinele cu pârtiile de schi.

Numai doi oameni traversară liniile: un bărbat cu rucsacul în spate şi o geantă de voiaj galbenă în mână şi o femeie într-o canadiană de aceeaşi culoare, cu schiurile pe umeri.

Cotind după pădurice spre drumul care înconjoară Ratukalisul, cei doi îşi puseră schiurile şi porniră fără grabă mai departe. Drumul era bătătorit de maşini, aşa că schiurile femeii o luau mereu razna.

— Nu-i nimic, o linişti bărbatul. O să dăm de zăpadă, eu o iau înainte şi o să fie mai uşor! Se vede că n-ai fost campioană.

— Am făcut gimnastică artistică. Pe cuvântul meu! Pe undeva pe aici trebuie să fie o cărare care coteşte spre stânga. Pe ea ieşim pe lac. Dar nu te temi să treci peste lac?

— Mă tem, dar nu arăt!

— Aşa să faci! Aha, uite şi cărarea! Când ajungem la lac, pe partea cealaltă, pe deal, e un foişor de pază, trebuie să ne ţinem pe direcţia lui. Mergi primul?

— E singura posibilitate de a mă îneca sub privirea ta spunându-ţi: „Pe veci al tău!”

După dezgheţul mare gheaţa nu putea fi groasă şi bărbatul se străduia să se ţină la distanţă de copci. Pescarii le marcaseră cu crengi de brad sau pin, pentru a le putea găsi chiar pe viscol. Sau poate că nici nu le făcuseră cei care pescuiau cu momeală, ci vreun braconier, care pusese setcă pentru ştiucă şi mai pe seară avea să vină după pradă.

Pe malul stâng Gvido văzu o casă mare construită din piatră cioplită. Pe lângă foişorul de lemn, pe fundalul orbitor al zăpezii, mişunau schiorii ca nişte furnici care ba apăreau, ba dispăreau după culme.

— Ne-au luat-o înainte, spuse Gvido. Acolo se şi schiază!

Se opri şi privi în urmă. Deşi se străduise să meargă încet, Ilona rămăsese mult în urmă. Schiurile nu prea o ascultau, faţa îmbujorată i se făcuse şi mai frumoasă, canadiana descheiată atrăgea fără voie privirea asupra pieptului care tresălta sub jerseul subţire.

„Te poate scoate din minţi una ca asta”, se gândi Gvido şi se întoarse.

— Încotro mai departe? întrebă el.

— Nu-i nevoie să urcăm dealul... Pe la poalele lui...

Pe pantă schiurile se afundau adânc în zăpadă, uneori chiar intrau sub ea.

„Dacă bătrânica ne refuză găzduirea peste noapte, va trebui să ne întoarcem amândoi la Ergli şi să ne cazăm la hotel. Nu se poate să nu aranjăm asta cu bani!”

Traversară drumul mare, deschis în zăpadă de un buldozer. Pantele acoperite de zăpadă păreau tăiate în marmură albă.

— De aici luaţi-o drept spre stejarul mare de colo, iar când vom fi acolo, aproape că am şi ajuns la râuleţ. Cei doi tot amestecau pe „tu” cu „dumneavoastră”.

„Ia te uită ce pustietate de pădure, se gândi Gvido. Nu se vede nicio casă. “

Şi în acea clipă zări în depărtare râul Ogra, ale cărui maluri erau marcate de coroanele sălciilor şi de gheţuri groase. În locurile neîngheţate curentul îngrămădise sloiurile unele peste altele, iar acum, sub soarele de amiază, gheţurile scânteiau în diferite culori.

— Formidabil! oftă fermecat Gvido.

— Trebuie să trecem râul, spuse Ilona. Casa e pe partea cealaltă.

— Mergi înainte...

— Mi-e teamă.

— Atunci sărută-mă la despărţire! și îşi întinse obrazul.

De sărutat nu-l sărută, însă se lipi strâns de obrazul întins şi încremeni aşa o clipă. Părul mătăsos îl gâdilă pe gât.

— Gata. Du-te... — şopti Ilona.

Gvido îşi făcu vânt şi se repezi în jos, ridicând nori de zăpadă strălucitoare în razele soarelui. În atingerea acestei femei era atâta gingăşie reţinută şi mângâiere încât aceasta îl sperie. I-ar fi plăcut ca tânărul mustăcios cu pulover gri să aibă dreptate că Ilona e doar în căutarea unei aventuri de o noapte, însă nu prea mai credea în asta. Totul arăta că întâlnirea întâmplătoare poate nu se va mai termina chiar aşa cum se planificase. Situaţia era pentru el stranie, necunoscută, deşi teoretic prevăzuse că odată şi-odată asta se va întâmpla...

Panta era destul de uşoară, însă Ilona se temea totuşi să-şi dea drumul pe schiuri şi coborî în trepte până la jumătate.

Se opriră pe mal, privind cum curge apa repezindu-se printre pietrele acoperite de gheaţă, dispărând sub mantia de gheaţă ornată cu ţurţuri străvezii şi repezindu-se tot atât de vijelios afară.

Pe cel ce cunoaşte Ogra îngrămădirile de gheţuri de pe maluri nu-l pot mira, ele arată doar că în timpul gerurilor de toamnă nivelul râului este destul de ridicat, apoi scade mult, între gheaţă şi apă formându-se un spaţiu liber. Minunatul pod de gheaţă îşi susţine o vreme propria greutate, dar prima zăpadă îi năruie vrând-nevrând.

La dreapta, stânga şi în faţa lor se întindea o mică lume de basm. El cuprinse femeia cu braţul de-după umeri şi o trase spre sine simţind dăruirea trupului ei.

— Eşti măritată?

— Să nu vorbim de asta, te rog...

Dar în tâmplele ei sângele pulsa şi îşi spunea cu groază: „Ce fac! Ce fac!”

Poate că s-ar fi întors la Ergli, dacă Gvido n-ar fi pornit pe mal, căutând un loc liniştit sau unde gheaţa să fi format o punte.

— Uită-te, pe aici a trecut o vidră. Şi Gvido îi arătă urmele dese de labe palmate. Blana ei face pe puţin trei sute.

— Da, da, râse. Ilona şi dădu din cap. Faptul că s-a pomenit de bani îi alungă slăbiciunea — lumea redevenise reală.

De undeva, de dincolo de pădure, se auzeau nişte lovituri. Sunetele se propagau uimitor de clar pe deasupra vârfurilor de brazi şi Gvido se gândi: cineva bate piroane sau pene. Peste tot se găsesc oameni grei de cap care nu se gândiseră de cu toamnă să-şi adune lemne şi nu pot aştepta până când soarele o să încălzească pământul; că atunci doar munca ar fi de două ori mai uşoară.

La următoarea cotitură, o grămadă de sfărâmături de gheaţă atârna deasupra apei ca spinarea zimţată, alb-albastră, a unui crocodil. Gerul lipise gheţurile de parcă ar fi fost cimentate, dar curentul puternic al apei rosese gheaţa de jos. În locurile mai degajate, unde gheaţa era mai subţire, chiar se străvedeau pietricelele de pe fund. Gvido îşi scoase schiurile şi porni primul.

Mergea cu atenţie, încercând întâi cu vârful bocancului fiecare bucată de gheaţă, apoi se lăsa cu greutatea întregului corp, gata în orice, moment să sară înapoi. Şi numai după această verificare temeinică punea ambele picioare pe ea şi începea să încerce mai departe drumul.

— Ilona! o strigă el, în sfârşit, de pe malul celălalt. Numai să nu-ţi dea prin gând să te abaţi într-o parte, mergi drept pe urmele mele!

Gvido urmărea cu o plăcere neascunsă mişcările ei graţioase; în sfârşit întinse mâinile în întâmpinarea ei şi dintr-o zvâcnitură o smulse în sus, pe malul sigur. Şi deodată ea se pomeni foarte aproape de el. Feţele erau aproape, ochii erau aproape, buzele erau aproape. Mult prea aproape...

Sărutul fu lung şi lacom. Lacom, chiar aşa se gândi Gvido, abia trăgându-şi răsuflarea. Nimic în acest sărut nu mai era din atingerea lor nevinovată de mai înainte, doar patima, de-a dreptul patimă, chiar patimă înflăcărată.

— O să creadă oare că sunt vărul tău? întrebă preocupat Gvido, ţinând-o încă îmbrăţişată pe Ilona.,

— O să creadă. I-am spus astă vară de vreo două ori că o să vină, dar n-a mai apărut.

— Tot un văr ca mine?

— Nu, unul adevărat.

— Ei hai, pornim?

Se gândi că de dragul bunei-cuviinţe ar trebui s-o mai sărute o dată, după aceea însă se răzgândi — nu merită să se ambaleze degeaba.

Gvido îi ajută Ilonei să-şi fixeze legăturile, ca să nu-şi mai dea jos mănuşile şi să-i îngheţe mâinile.

Strecurându-se prin zăvoiul de sălcii, care în acel loc era rar, ieşiră la o potecă îngustă de pădure, la poalele unei coline. Se vedea limpede că pe ea nu mersese încă nimeni în această iarnă.

— La stânga, spuse Ilona.

Era greu de mers, trebuiau să ridice crengile mestecenilor, mălinilor sau arinilor încovoiate de zăpadă, care le barau trecerea. Mai departe, cotind brusc, drumul ducea în sus.

Erau de două ore pe drum. Gvido simţea oboseala şi o uşoară iritare. Nu-l mai bucurau nici chiar glumele Ilonei, care la început îi păruseră atât de hazlii. Mult timp pe ambele părţi fuseseră însoţiţi de nişte brazi mici, golaşi, cu coroana de crengi tocmai în vârf, apoi se iviră şi copacii puternici, bătrâni, iar după aceea, fără niciun fel de tranzit, pădurea se sfârşi. Gvido încremeni de uimire. În faţa lor se afla cel mai autentic pastel al pictorului Voldemar Irbe, din care pictase probabil cu sutele, pentru că, spre diferenţă de minunatele tablouri de acest gen cu bazare, biserici şi scene de cârciumă, care au interesat chiar Galeriile din Dresda, peisajele de iarnă constituiau producţia lui comercială. Tirajul de masă şi în acelaşi timp corespondenţa deplină cu gusturile standard ale vremii sale. Drăguţe, dulcişoare, elegiace, chiar şi astăzi mai pot mişca până la lacrimi sufletele simple.

În luminişul pădurii era o luncă — probabil că nu numai luncă, ci şi vreo două parcele lucrate de pământ sărăcăcios, însă acum, iarna, tot acest spaţiu părea înţelenit, apărat de vânturi de un deluşor semicircular, pe care crescuseră brazi înalţi. Baza potcoavei era retezată abrupt — probabil că acolo era malul râpos al râului.

Pe deluşor, aproape de lizieră, era o căsuţă cu acoperişul plin de zăpadă şi, se înţelege, cu coşul fumegând. Fumul era alb şi se ridica spre cer aproape vertical. Se mai vedea marginea unor construcţii din gospodărie şi câteva tufişuri care arătau pur şi simplu ca nişte mănunchiuri de crengi uscate.

— Un tablou ideal pentru o ilustrată de felicitări pentru sărbătorile de iarnă! fluieră Gvido.

— Uite c-am ajuns.

Panta se oprea chiar la uşa casei.

— Du acolo lucrurile, vin şi eu imediat, spuse Ilona şi se îndreptă spre construcţiile anexe.

— Nu-i nimic, te aştept!

— Du-te, aşa e mai bine. Ea îi făcu conspirativ cu ochiul şi dispăru după colţ.

Gvido se scutură de zăpadă, puse schiurile în tindă şi bătu la uşă. La început uşor, apoi mai tare, dar, fără să mai aştepte

răspuns, deschise uşa. „Ori bătrânica nu prea aude, ori e prin casă mai departe”, se gândi el.

Lumina de la ferestruică era slabă. După soarele şi zăpada orbitoare, nu putu vedea în primul moment decât soba în care ardea vesel focul.

— Intraţi şi închideţi uşa, spuse liniştit un glas de bărbat.

— Bună ziua, mormăi dezorientat Gvido, închise uşa şi încercă să-l vadă pe acest om. Doar Ilona nu-i spusese că în afară de bătrânică mai este şi un bătrânel.

— Daţi jos rucsacul... Luaţi loc... Simţiţi-vă ca acasă...

Ochii se obişnuim repede cu semiobscuritatea. La capătul mesei, sprijinindu-se cu spatele de dulapul alăturat, stătea un om de statură măruntă, a cărui faţă era încordată ca un arc de oţel.

— Sunt vărul Ilonei, spuse Gvido dând jos rucsacul.

Omul dădu din cap cu înţelegere. Lui Lieknis nu-i plăcu faţa încordată a acestuia.

— Da, eu şi Ilona... Noi ne-am hotărât...

— Da staţi jos odată! strigă omul în aşa fel încât Lieknis simţi că-l furnică pe şira spinării.

Gvido se uită automat împrejur. Lângă uşă, întinzându-şi picioarele lungi, stătea vecinul de compartiment cu puloverul gri. Lui Lieknis începu să i se împăienjenească ochii de la aceste steluţe negre şi roşii, de furie pumnii i se strânseră singuri când zări această faţă batjocoritoare.

— Fără scamatorii, altfel voi fi nevoit să trag! îl preveni flăcăul.

Şi Gvido văzu pe genunchii celuilalt un pistol. Mai bine zis ceva între revolver şi pistol. O unealtă aducătoare de moarte, care ar fi interesat cu siguranţă pe un specialist armurier prin construcţia ei deosebită. Era un pistol Bera cu patru focuri fără cocoş, cu două ţevi una sub alta. Din profil amintea de un „buldog”, ca exemplarele din care sunt pline vitrinele muzeelor revoluţiei, numai că acesta era complet plat, şi fără gardă în jurul trăgaciului. Când sunt executate două împuşcături, în interiorul pistolului se învârte încărcătorul, de forma unei cutii de chibrituri, şi în locul tuburilor de cartuşe goale din dreptul ţevilor vin noi cartuşe şi poţi să mai tragi de două ori. La începutul secolului acest pistol, datorită formei sale plate, era

recomandat să fie purtat în buzunar pentru autoapărare. Calibrul de nouă milimetri îl făcea o armă destul de ameninţătoare, iar patul de lemn, plin de scrijelituri, chiar înfricoşătoare.

Mai mult şocat decât speriat, Gvido continua să se holbeze la arma veche, care, ca un gâde conştiincios, aştepta doar un semn pentru a se apuca de treabă.

— Viaţa are o singură lipsă, e prea scurtă, spuse omul cu faţa încordată care stătea lângă dulap. Şi încheie cu un zâmbet: Şi ce sens ar avea să ţi-o mai scurtezi singur, nu?

— Ce doriţi? exclamă Gvido, gata de bătaie.

— Vorbeşte mai încet, altfel e greu să distingi cuvintele.

Gvido nu era fricos, însă nu-i venea să creadă că Ilona l-a atras în cursă, deşi reieşea clar din prezenţa tânărului. În orice caz, era obligat s-o prevină pe femeie. Creierul aprecie instantaneu situaţia — amândoi stau jos, pistolul e pe genunchi. Dacă scaunul ar ajunge pentru tânăr, pentru celălalt trebuie mişcată şi răsturnată masa sau să pună mâna în acest timp pe armă. Gvido se aplecă, făcându-se că vrea să se aşeze, înhăţă scaunul, dar nu-l putu ridica de pe podea.

— L-am bătut puţin în cuie, să nu mai ispitească...

Gvido privi prin ferestruică şi zări în razele soarelui pe Ilona. Stătea în picioare, rezemată de peretele magaziei şi fuma.

VĂDUVA

Margita aşteptă destul de mult, însă vânzătoarele nu apărură. Vocile slabe, strecurate de pe undeva din fundul depozitului, uşa deschisă în colţul sălii de vânzare, panoul vopsit în bronz al gazetei de perete, pe care erau lipite note pe hârtie cu pătrăţele, — totul arăta însă că această corabie nu era părăsită de tot şi că nu te puteai considera fericit că ai găsit-o şi, în conformitate cu legile mării, ai drepturi asupra ei.

Dincolo de ferestrele largi şi înalte trăia Riga Veche, unde din cauza trotuarelor prea înguste pietonii mereu intrau în conflict cu şoferii. Un război ce amintea de cruciade şi în care marii

seniori învăluiţi în cuirasele lor cromate şi lăcuite constituiau minoritatea dominatoare. Lăsând în jos geamurile laterale, scoteau capetele, riscând chiar să încalce regulile, care interziceau semnalele sonore şi se certau sau se rugau să-i lase să treacă, dar pedestrimea eroică se făcea că nu aude nimic.

Din timp în timp din strada intra în magazin câte un cumpărător potenţial, însă după ce-şi arunca privirea pe ceea ce etalau rafturile şi vitrinele, se întorcea pe călcâie şi pleca.

În sfârşit, pe uşa din fund apăru o tânără uscăţivă, cu gene lungi, rimelate. Probabil faptul că Margita aşteptase o puse în încurcătură, întrucât nu putea să-şi dea seama pentru ce poate aştepta aici necunoscuta.

— Aşteptaţi pe cineva? întrebă politicoasă;

— Am nevoie de nişte cizmuliţe de toamnă.

— Nu avem. Şi tânăra dădu din cap. Doar produse în ţară.

— Dar n-aţi putea să-mi spuneţi când o să primiţi? întrebă cu glas stins Margita, la gândul că e al şaselea magazin din acea zi.

— Nici noi nu ştim, răspunse tot atât de politicoasă vânzătoarea.

Ar fi bine să-i ofere o floare sau un pachet de ciocolată, dar cum să faci aşa ceva, şi-apoi n-ar fi inutil? Dacă s-ar cunoaşte cât de puţin, ar fi altă treabă.

Margita se întoarse spre ieşire.

— Aşteptaţi puţin, spuse tânăra şi se strecură pe lângă gazeta de perete spre capul coridorului.

Peste un minut, se întoarse cu o cuţit mare albă şi-i propuse să încerce cizmuliţele după tejghea, să nu fie văzute de vreun cumpărător întâmplător.

Cizmuliţele nu erau dumnezeieşti, nu de calitate super, de o asemenea jertfa vânzătoarea n-ar fi fost în stare, însă erau o marfă cehoslovacă şi lucrată curăţel, cu tălpi de plastic. În orice caz ele întreceau toate aşteptările tainice ale Margitei. Şi deodată veni prăbuşirea — nu-i încăpeau! Erau mici! Măcar cu un număr mai mare... Margitei chiar îi dădură lacrimile când înapoie cutia.

— Ce păcat!

Însă pe vânzătoare o şi cuprinse dorinţa de a face ceva. O altă pereche într-adevăr nu mai avea, dar se gândi că ar putea

schimba chiar asta cu alta cu o măsură mai mare fie la şeful depozitului, fie la altă vânzătoare, aşa că dispăru din nou în coridor, de data asta pentru mai mult timp.

Se întoarse însă cu mâinile goale, fiind ea însăşi puţin jenată de insucces.

— Nu. Altă pereche nu mai e.

— Dar poate ne-am putea înţelege cumva? izbucnit Margita.

Ea niciodată nu putuse să „se înţeleagă”. Şi părinţii ei tot aşa, din păcate nu puteau să „se înţeleagă” În nicio privinţă şi, probabil, din această cauză familia se mai înghesuia încă în două camere mici într-un imobil nereparat de multă vreme, întrucât se prevedea a fi demolat în perspectivă. Mulţi tovarăşi de muncă ai tatălui său primiseră apartamente noi, deşi, condiţiile lor de locuit fuseseră mult mai bune. Nici mama nu se putea descurca şi de aceea era nevoită ca după munca grea din atelierul de vopsitorie să stea la cozi mari la magazinele de peşte şi legume. Ea nu se plângea, crezând că toţi ceilalţi fac acelaşi lucru, dar fiica nu avea o asemenea convingere fermă. Ea ştia că sunt oameni care se pot descurca în toate, pot obţine orice şi îi invidia pentru această artă.

— Treceţi pe la sfârşitul lui iunie, spuse tânăra de după tejghea.

— Mulţumesc! Mulţumesc foarte, foarte mult! şi Margita ieşi fericită în fugă din magazin. „Nici nu ştii ce-i mai bine, — să capeţi pe loc cizmuliţele, sau să legi prietenie cu o vânzătoare...”

Fără a ţine seama de timpul necesar schimbării unui tramvai cu altul, de acasă până în centru Margita făcea mai puţin de o oră, şi cu toate acestea ea mergea rar în centru. Viaţa la periferie nu are numai laturi negre, cum se crede de obicei, cum ar fi lipsă de confort şi greutăţile în ce priveşte transportul. Periferia e toată cufundată în iasomie şi meri, ea emană un aer curat, care lipseşte cu desăvârşire în centrul orgolios, care înghite praf şi fum. Fiecare raion periferic îşi are personalităţile lui, pe care toţi le cunosc, pe care le salută toţi: cel mai bun dansator al său, miss Europa sa şi Janka Malear al său, de mare interes în rândul consumatorilor cu nasuri roşii, care se adună pe lăzile goale din spatele prăvăliilor alimentare. În afară de

asta, fiecare raion periferic are relaţii extrem de încordate cu toate celelalte raioane. Dacă cineva din Milgravis se încumetă să conducă după dans pe Anna sau Zanna în Ciekurkalu, poţi fi sigur că acasă va trebui să pună comprese pe vânătăi, iar cea mai mare parte a drumului nu va fi preocupat dacă Anna sau Zanna se va lăsa sărutată la portiţă, ci să nu se împiedice la start şi să n-o ia la fugă prea repede înapoi. Dacă unul din Milgravis se întâlneşte la dans cu unul din Ciekurkalu în raionul Moscova, se vor lupta eroic, umăr la umăr, ca doi fraţi de sânge, pentru ca a doua zi să aibă din nou de furcă unul cu altul.

Din păcate, odată cu construcţia noilor cartiere de locuinţe diferenţa dintre raioane dispare împreună cu tradiţiile puternice, căci pe noii veniţi nu-i leagă nimic de aceste locuri, în afară de metrii pătraţi locuibili.

Periferia în care locuia Margita nu era ocupată de clădiri construite din prefabricate, cu tei piperniciţi jupuiţi, cu bălţi urât mirositoare şi clisoase în curţi şi nu se vedeau pe nicăieri blocuri neconstruite încă în întregime pe lângă care să atârne braţele macaralelor. Aici băieţandrii încă se furişau cu teamă după merele din pomii altora, iar cumetrele puteau judeca nu numai purtarea celor de alături, dar şi pe cea a vecinilor mai îndepărtaţi şi să ghicească de bine, de rău care flăcău cu ce fată se va însura. Aici fiecare locuinţă avea cel puţin o tufă de coacăz şi o palmă de răzor, care erau cultivate cu o atenţie neobişnuită. Cei ce locuiau aici nu spunea niciodată: mă duc în centru. Nu, ei spuneau: trebuie să merg în Riga, iar când ajungeau la Turnul Pulberăriei sau pe lângă Operă rămâneau cu gurile căscate de ceea ce vedeau.

Cu toate că în ultimii zece ani la periferie se modificase ideea de depărtare faţă de centru — centrul înaintând cu paşi repezi în periferie — vechea generaţie nu aproba această apropiere. Ea dorea să rămână cu obiceiurile ei, cu modul de viaţă cald, iar tânăra generaţie nu putea întreprinde nimic esenţial, pentru că şi în ceea ce priveşte locuinţele şi din punct de vedere material depindea de vârstnici. De aceea tinerii, o vreme, erau obligaţi să trăiască aşa cum doreau bătrânii, sau măcar să se prefacă un timp că trăiesc în acest fel.

Ajungând în centru, Margita, se înţelege, nu se repezi spre casă. Se plimbă prin Riga Veche şi trecu canalul pe la colinele Bastionului. Apoi un anumit timp îşi permise să intre în curentul uman din care ieşi doar în dreptul noului hotel aflat în construcţie, se uită la vitrina magazinului „Sakta” la frumoasele jachete şi bluze şi se pomeni din nou în Riga Veche. Era acea oră plăcută când se închid magazinele şi la uşile cafenelelor se adună mulţimea celor ce aşteaptă să intre.

În cabina telefonică de lângă hotelul “Riga” o văzu pe Lidka. Lidka era îmbrăcată cu o roche viu colorată, care cădea în falduri largi, ca în jurnalele de modă, şi încălţată cu pantofi aurii cu tocuri înalte. Buzele viu rujate şi pieptănătura îi dădeau un aer de eleganţă. Şi Lidka o văzu pe ea şi îi făcu semn cu mâna s-o aştepte până termină convorbirea.

— Ce bine că te-am întâlnit! turui bucuroasă Lidka. Am şi sunat la patru fete, dar niciuna nu e acasă... Oh, parazitele! Ai întâlnire?

— Nu, pentru astăzi nu ne-am înţeles, răspunse evaziv Margita. De ce să ştie asta că de câteva luni ea nu mai are prieten?

— Oh, Marga, am o idee de milioane! Tu mă poţi ajuta!

Cam pe la cinci pe Lidka o sunase un bărbat necunoscut (dar plin de tact şi politicos). Numărul de telefon i-l dăduse cutare şi cutare — Lidka şi-l amintea, dar nu mai ţinea minte din ce oraş. Doreşte să-i transmită din partea acelui cunoscut un salut cordial. El însuşi e pentru prima oară la Riga cu treburi de serviciu. Şi, în general, se cam plictiseşte şi ar fi bucuros dacă Lidka şi-ar găsi timp să cineze cu el. Când ajunsese ea, masa era deja pusă cu tot dichisul, dar mai era cu băiatul ăsta şi un altul, coleg de serviciu, parcă. Şi au stăruit ca ea să mai cheme vreo prietenă. Dar cine stă seara acasă?

— Ei, ce părere ai, Margita, cum îţi pare asta? Oameni excepţional de serioşi! Iar dimineaţa la lucru, altfel din nou mă poartă pe la comisii, iar mama vitregă pur şi simplu se învineţeşte de ciudă. Ca şi cum n-ar fi fost niciodată tânără! Mai vorbim, mai dansăm — şi acasă!

Pe Margita n-o trăgea inima spre casă. Tatăl, la bucătărie tot trage cu rindeaua la rafturile pe care le-a promis mamei în dar

de ziua ei de naştere şi se chinuie să rezolve problema veşnicelor surpături din zidurile coridorului, frăţiorul, în magazie, „cumineşte” bicicleta sa cu motor şi la fiecare cinci minute o huruie. În camera de trecere, soră-sa mai mică îşi face lecţiile şi, rozând creionul, se ţine de capul cuiva să-i explice cum să-şi rezolve tema, în camera din fund mama, din cauza vederii slabe, se bagă cu totul în maşina de cusut şi coase sau însăilează ceva. La televizor azi nu-i nimic interesant, iar cărţile n-au atras-o niciodată pe Margita.

De câteva ori fusese În mici cafenele din centru, însă probabil că nu în cele mai bune. Acestea nu prea se deosebeau de „cârciumioara” din apropierea casei lor, unica oază într-un pustiu destul de întins. Ziua era o simplă cantină cu autoservire, iar seara bucătăria se separa cu o cortină şi venea o orchestră formată din trei oameni. Mesele rămâneau însă aceleaşi, cu picioare din ţevi de duraluminiu şi suprafaţa acoperită cu melamină.

În restaurantul „Riga” cu siguranţă că totul era altfel. Acolo, desigur, pentru fiecare consumator seara petrecută era o sărbătoare.

— Dar dacă nu-mi place, plec!

— Faci cum vrei. Margita! Găseşti tu ceva să ciripeşti şi pe-aci ţi-e drumul când te saturi!

Deodată Margita îşi aminti de banii pentru cizmuliţe pe care-i avea în geantă şi fu cât pe-aci să refuze. Apoi se înduplecă la argumentele Lidkăi şi hotărî să ia măsuri de prevedere.

Înainte de a intra în salonul restaurantului, se abătu pe la toaletă, scoase banii din geanta şi-i băgă în sutien, apoi scoase abonamentul de tramvai, stătu o clipe în cumpănă şi-l strecură în acelaşi loc.

Tavanul neînchipuit de înalt, colonadele şi lustrele de cristal o impresionară, la fel şi razele colorate alt reflectoarelor îndreptate spre ringul de dans, tablourile de pe pereţi şi vitraliile de la ferestre, ciorchinii de struguri auriţi în partea superioară a colonadelor și în colţuri. O duzină de ospătari în fracuri, cu şerveţele albe ca neaua trecute pe braţ, alunecau printre mese de parcă erau pe patine cu rotile.

Apoi semiobscuritatea catifelată şi draperiile grele de catifea, traversele de covor sub picioare. Solista manipulând energic firul microfonului, să nu se împiedice, şi pe care Margita o văzuse de câteva ori la televizor. Erau prea multe pentru o singură dată. Îi venea să se întoarcă. Margita se uita la Lidka, care, luând-o de braţ, o trăgea cu îndrăzneală după ea printre dansatori.

Pe neaşteptate în faţa lor apăru un bărbat cu faţă arogantă. Era şi el în frac, dar fără şervet. Stătea în aşa fel încât nu puteai să te strecori pe lângă el.

— Cu ce vă putem servi? se interesă oarecum politicos, dar după intonaţie puteai să înţelegi dintr-o dată: „Ce căutaţi pe aici?” În acelaşi timp colţurile gurii i se încreţiră dispreţuitor. Aproape fără să se uite la Lidka, privirea îi alunecă pe îmbrăcămintea Margitei şi pe silueta ei.

Rictusul dispreţuitor din colţul gurii se adânci şi mai mult. Margitei îi năvăli sângele în obraji, de ruşine era gata să se întoarcă şi să fugă încotro o vedea cu ochii.

— Păi cum, Feliks, nu mă mai recunoşti? schiţă un surâs Lidka.

— Tocmai de asta şi întreb, fiindcă te recunosc.

— Noi stăm uite acolo, în colţul ăla... Mi-a venit o rudă de la Moscova.

Feliks se uită în direcţia indicată, văzu doi bărbaţi stând cu spatele spre sală şi, furios pe sine că nu dispune de drepturi mai mari. spuse:

— Dar să nu te mai văd şi să nu mai aud de tine azi! Şi nici de tine! adăuga uitându-se la Margita.

— Şeful de sală, îi şopti pe drum Lidka. Un idiot sinistru! N-ar fi trebuit să intrăm pe uşa aia, prin hotel, dar nu m-am gândit la asta!

Văzând fetele apropiindu-se bărbaţii se ridicară şi le traseră scaunele pentru a le fi mai uşor să se aşeze.

Margita nu se simţea în apele ei. Cu cine s-a încurcat? Cu Lidka! Doar se ştie câte s-au auzit despre ea! Şi uite acum stă cu doi bătrâni! Auzi, băieţi! Băieţi erau când mama mergea pe la baluri! De ruşine, i se urcă sângele din nou în obraji. Trase cu coada ochiului la mesele de alături, dar, spre mirarea ei, nimeni

nu râdea; se pare că pe Lidka şi pe ea nici măcar nu le observaseră.

Cavalerul Lidkăi avea peste treizeci de ani. Era deja cam plinuţ. În buzunarul de la piept al hainei strâmte şi şifonate atârnau câteva pixuri. Pe reverul stâng se vedea insigna romboidală de licenţiat. Între insignă şi stofă intercalase o căptuşeală de plastic tăiată cu grijă. Plinuţul era de pe acum cam ameţit, făcea pe cavalerul degajat şi vesel. Sări, chemând cu un gest ospătarul şi comandă: „Şampanie pentru doamne! Şi muzică! Eu plătesc!” — şi din nou, cu un gest de adevărat general, care trimite la luptă mii de soldaţi, ceru chelnerului să execute comanda mai repede. Abia începu să cânte orchestra şi o şi invită pe Lidka la dans. Aceasta, chicotind, se prinse de mâna lui întinsă şi plecară.

— Ce-ţi pot oferi? întrebă cavalerul destinat Margitei, Glasul îi era plăcut, neinsinuant.

— Nimic.

— Mănâncă, mănâncă, fetiţo, la vârsta dumitale încă nu duci grija siluetei. Poate nişte somon? Şi ridică îndată farfurioara ovală, pe care erau aliniate feliuțele fine, roze, îi ajută să se servească şi îi întinse untul. Se pare că nu locuieşti departe, dacă ai venit atât de repede!

— Păi, eu m-am nimerit întâmplător. „Mai bine să punem lucrurile la punct, se gândi ea, pentru ca mai târziu să nu fie neînţelegeri”... Lidka şi cu mine... adică Lidia... lucrăm împreună.

Şi-i povesti cum fusese la o vânzătoare cunoscută să cumpere cizmuliţe de import, dar n-a cumpărat, că nu se potrivise numărul, şi a întâlnit-o întâmplător la cabina telefonică pe Lidia, care o convinsese să vină. Aşa se explică, într-o oarecare măsură, de ce-i îmbrăcată cu o bluză de stambă cusută nu prea ireproşabil şi o fustă din cele mai simple, în carouri, cumpărată de-a gata din magazin.

— În ce priveşte cizmuliţele, adu-mi aminte mai târziu, poate reuşesc să te ajut, rosti scurt bărbatul, văzând că Lidka şi Valerian se întorceau de la dans.

Ce vârstă ar putea avea? Probabil că peste cincizeci. Părul uşor încărunţit i se ondula la tâmple. Ochelari moderni cu lentile

groase, rezistente, dinţi puternici. Faţa uscăţivă, gură cu buze subţiri şi o siluetă elastică, zveltă. Răspândea un miros de curăţenie, iar glasul te îndemna la sinceritate. Un om în care te puteai încrede. Pe lângă el, Valerian arăta ca un guler de haină ponosit, mototolit, transpirat.

— Aveţi un nume curios: Sam...

— De fapt Samuel, dar cine ţine mintă un nume atât de lung?

— Sunteţi şeful lui? arătă Margita spre Valerian.

— Nu, suntem colegi de serviciu.

Într-un loc străin, se gândi fata, s-ar cuveni să tacă, adaptându-se treptat. Ea însăşi, intrând în sală, crezuse că nu va putea scoate o vorbă, dar Sam îi stârnea. o curiozitate aproape copilărească, pe care ea încerca să şi-o satisfacă pe loc. Din timp în timp îşi dădea seama că e prea proastă pentru a putea susţine o discuţie cu un asemenea bărbat, se retrăgea în carapacea sa, însă reţinerea îi trecea îndată ca de la sine. Cea mai mare parte a timpului stătură doar ei la masă, Valerian şi Lidka se întorceau numai să bea şi din nou plecau să danseze.

Margita îşi amintea de acest „eveniment” mai mult ca de orice altceva.

Nu se ştie de unde se apropie de masa lor un tânăr brunet, cu aspect de meridional, şi o invită la dans. Nu-i ceru lui Sam permisiunea, ci doar o fixă cu ochii lui da ţigan, de parcă ar fi hipnotizat-o.

Margita se fâstâci aşteptând ce va zice Sam, dar acesta îşi luă o înfăţişare indiferentă şi ea acceptă invitaţia. Cavalerul, îmbrăcat cu o vădită neglijenţă, dar studiată cu multă grijă, se risipi în complimente specifice sudului. Considerând asta ca un semn evident al succesului ei într-o sală atât de luxoasă, Margita chiar îi zâmbi. Sam observa acest lucru, se ridică încetişor şi plecă să schimbe câteva vorbe cu şeful de sală Feliks.

Când dansul se sfârşi şi tânărul vru s-o conducă pe Margita la locul ei, apăru Lidka, care o înhaţă de mână:

— Hai cu mine!

La toaletă începu să strige la Margita:

— Proasto, eşti anormală! Unde te bagi, tâmpito? Tu ce-ţi închipui, de ce te-au invitat, ca tu să te zbânţui cu alţii? Mai

foloseşte-ţi şi tu creierul! Apoi, trăgându-şi sufletul, continuă mai liniştită: Ţi-a spus să te muţi la masa lui?

— Da.

— Hai, zboară! Fiecare trebuie ca măcar o dată să-şi ardă aripile! Poveştile bunicii despre tot felul de pasiuni sunt nimic faţă de pacostea care te paşte! Şi p-ormă te mai şi jefuiesc. Ăştia sunt cei mai murdari bişniţari de bazar!

Şi, trântind uşa toaletei, Lidka plecă în sală.

Margita nu mai ştia ce să facă, de parcă i-ar fi stat mintea. Cel mai bine ar fi fost dacă ar fi întins-o, însă îi rămăsese poşeta pe scaun.

În acest timp Valerian îl întrebă pe Sam:

— De unde s-au adunat la voi în Riga atâtea muşte de bălegar?

— Fac comerţ cu flori.

— Tăticii le cultivă, iar fecioraşii le vând?

— Statul le cultivă, iar ăştia doar iau caimacul... Sunt o adevărată mafie, care ştie ce să pună în palmă cui trebuie. Sălbaticii ăştia puturoşi sunt doar agenţii mărunţi. Probabil că nu sunt oraşe unde să nu ajungă, iar caimacul se adună gros... Până când comerţul interrepublican nu va fi prin lege încredinţat exclusiv cooperativelor, până atunci aceste lăcuste vor năpădi drumurile de la Vladivostok până la Murmansk şi înapoi.

Valerian umplu păhărelele. Ciocniră. De data asta Sam bău. Probabil al doilea păhărel în toată seara.

— Tu încă mai gândeşti privind de la înălţimea statului? Sam tăcea. După tot ce s-a întâmplat! se miră Valerian. Lui, într-adevăr, i se întâmplaseră cam multe în ultimii ani.

Văzând că Margita intră din nou în sală, tipul negricios se repezi în întâmpinarea ei, deşi masa de la care se ridicase se afla oricum în drumul Margitei. O apucă strâns de mână şi o duse cu forţa la el:

— Fă cunoştinţă, draga mea! Prietenul meu, profesor şi docent. Numele îi trecu pe lângă urechi, întrucât ea încerca mânioasă să-şi elibereze mâna. Dânsul e artistul...

Unul din cei trei de la masă plecă şi se întoarse cu un scaun. Din gâturile a două — din patru — sticle de şampanie băute

ieşeau la iveală hârtii de cincizeci de ruble, să le vadă toată lumea. Cei trei stăteau răbdători, aşa cum stau pescarii pe malul bălţii când aruncă nadele şi aşteaptă peştele mărunt.

— Lăsaţi-mă! Mă doare!

— De ce te superi? De ce nu-ţi plac? Te rog, un singur pahar pentru prietenie! Toarnă mai repede, profesore şi docente! La noi aşa e obiceiul...

— Dar mă doare!

În căutarea salvării, Margita se uită în jur. Nu, era singură în mijlocul unor orbi şi surzi. O cuprinse frica.

În acel moment apăru alături şeful de sală Feliks. Nu, parcă nici n-o vedea pe Margita, se uita pe lângă sau prin ea.

— Cine v-a lăsat să intraţi? întrebă el cu răceală în glas pe meseni. Aceştia săriră să-i explice cu toţii ceva. Margita simţi că mâna îi este liberă şi fugi imediat. În ţinuta asta? Aici nu-i cantina din piaţa centrală! Iritat, Feliks nu asculta. Îi făcu semn scurt chelnerului: Fă-le socoteala. Şi dacă peste cinci minute vă mai văd aici, pun să vă ridice. Şi nu cu taxiul şi nu acolo unde aţi vrea. Asta-i!

— Credeam, fetiţo. că ţi-ai găsit alt anturaj, spuse zâmbind Sam. dar Margita nu sesiză în cuvintele lui ironia ascunsă. Noi eram gata să ducem poşeta la biroul de lucruri găsite.

— Aş bea ceva, spuse Margita.

Sam turnă. Coniacul avea o culoare întunecată şi era aromat.

— Ce va spune prietenul dumitale când va afla despre peripeţiile de azi ale iubitei sale?

— Nu-s obligată să dau nimănui socoteală! răspunse vioi Margita.

Amintirile o năpădiră dintr-o dată. Probabil datorită coniacului, datorită celor petrecute în acea zi sau poate tocmai fiindcă nu dorea să-şi amintească ultimii trei ani. O mulţime de episoade mărunte se împleteau într-un mănunchi strâns, care acum s-a desfăcut. Şi fiecare fir însemna un detaliu.

...Iat-o în faţa tribunalului de familie. Ar trebui să plângă, însă nu-i dau lacrimile. Dar capul trebuie să-l plece — înţelege asta. Fratele şi sora au fost alungaţi în curte, tatăl ar fi dezertat, de asemenea, cu bucurie, dar mama i-a poruncit să rămână.

„Poate ai rămas grea?” o chestionează mama.

„Nu.”

„Eşti sigură?”

Margita dă din cap.

„Dar el le-a spus ceva părinţilor?”

Margita ridică din umerii ei înguşti.

„Vorbeşte!” ţipă mama.

„Nu ştiu.”

„Apăi, da, el mai trebuie să-şi termine armata! Cum ai putut să faci aşa ceva?”

Dar poate mama să audă adevărul? Şi ar putea ea înţelege ce este dragostea? Sau i-ar face plăcere să audă că băiatul a obţinut cu forţa ce a dorit? Cât din indignarea mamei este adevăr şi cât prefăcătorie cerută de morala periferiei?

„Abia aţi terminat clasa a unsprezecea! Sunteţi încă copii!”

Restul, mama îl ia asupra sa. Undeva, cândva, va avea loc şi discuţia cu părinţii băiatului. Căci vinovatul lipseşte — îşi satisface stagiul în Ucraina şi în fiecare săptămână îi trimite Margitei câte două scrisori pline de dor, sărutări şi jurăminte.

„Te duci să lucrezi la maică-sa. Aşa trebuie. Acolo cel puţin o să fii tot timpul sub ochii ei, iar acasă o să am eu grijă de tine. Şi niciun fel de dansuri, niciun fel de zile de naştere, să nu-ţi iasă vorbe!”

Mama băiatului e brigadieră într-un mic atelier de cartonaje şi cutii pentru torturi. E o femeie, bună şi se poartă faţă de Margita ca faţă de o noră. Opt femei mai în vârstă, Margita şi un bărbat mai vârstnic, care fierbe cleiul. Mirosul de clei a îmbibat în aşa hal hainele, părul şi pielea lui, de se simte până şi de pe partea cealaltă a străzii!

Atelierul e la câţiva paşi de casă, deşi Margita ar fi străbătut cu plăcere zece kilometri. Păi, o asemenea viaţă seamănă mai mult a închisoare!

După un an şi jumătate şuvoiul de scrisori se întrerupsese.

„S-a căsătorit şi a rămas să trăiască acolo”, le comunicase mama băiatului. Avea ochii plânşi, îi părea rău de Margita, condamna purtarea fiului.

În aceeaşi zi, Margita îşi scrisese demisia şi plecase cu tramvaiul spre staţia unde se afla panoul cu oferte de locuri de muncă.

„Numai să plec de aici! Pe cât posibil în partea cealaltă a oraşului, unde să nu mă ştie nimeni! M-am săturat de compătimirile exprimate de vecinii mai apropiaţi şi de privirile pline de milă a celor mai depărtaţi”.

„Aha, acum e la strâmtoare, se gândi Sam. Dacă în clipa de faţă nu are niciun prieten, atunci am anumite şanse.”

— E plictisitor aici! Era mai bine să mergem la „Perla”, acolo măcar au program de varieteu ca lumea, spuse Sam.

— Eu n-am văzut program de varieteu decât la cinema, recunoscu Margita.

— Hai să ne ducem, totuşi, cândva... Sam o privi îndelung, evaluând-o cu precizie. Coase-ţi, drăguţă, o rochie ca a Lidiei. Te va prinde, vei arăta cel mai bine.

Margita îşi muşcă buzele, ca să nu izbucnească în plâns. Ea nu va avea niciodată o asemenea rochie scumpă! Lidka! A şi găsit pe cine să-i dea exemplu!

— E timpul să merg acasă!

— Şi eu mă pregăteam de retragere.

— Dar noi mai rămânem, noi stăm aproape, făcu cu ochiul Valerian. Lidka nu spuse nimic.

— Ei, în ce parte a lumii locuieşti, fetiţo? întrebă în stradă Sam.

— Eu merg cu tramvaiul.

— Am maşina parcată lângă Operă.

— Nu, merg cu tramvaiul!

„Nu, după cum se vede, are totuşi pe cineva”, se gândi iritat Sam, dar asta nu-l împiedică să-şi ia rămas-bun foarte politicos şi chiar să-i sărute mâna.

„Bufon bătrân”, râse în sinea sa Margita şi totuşi, fiind pentru prima oară când i se săruta mâna, păşea mândră de sine, chiar băţoasă.

La colţ se despărţiră.

— Aşteptaţi! îl strigă deodată pe Sam şi, zâmbind fermecător, se întoarse câţiva paşi. Am uitat să vă amintesc de cizmuliţe...

— A... Bine... Dă-mi banii, numărul îl ţin eu minte...

Margita se fâstâci, apoi se întoarse şi scoase pe furiş banii ascunşi.

Sam râse, dar când banii ajunseră în palma sa se opri brusc. Sângele începu să-i clocotească. Rublele încă erau calde, iar imaginaţia îi desenă pieptul feciorelnic încordat pe care se încălziseră.

— Să mergem... Te duc cu maşina!

— Mulţumesc, dar merg cu tramvaiul. La revedere. Şi îi zâmbi fermecător.

Peste două zile Lidka aduse la lucru o cutie cu cizmuliţe.

— Sam le-a trimis prin Valerian, pentru tine, explică Lidka. El a trebuit să plece de urgenţă în Crimeea. Sunt a-ntâia!

Erau nişte cizmuliţe la care nici să viseze nu s-ar fi încumetat, roşii ca focul, lungi, din cea mai naturală şi cea mai moale piele, elegante şi uşoare. Cu carâmbi înalţi, care însă îmbrăcau bine gleznele şi făceau picioarele mai graţioase. În timpul mersului nu apărea nicio încreţitură, iar la cizmuliţa dreaptă atârna o mică literă, un M. Dacă ar fi atârnat asemenea cizmuliţe în vârful unui stâlp la târg, toate femeile din Riga, de la şaptesprezece la şaizeci de ani, s-ar fi avântat să se caţere până acolo!

Anna, tehniciana, văzând cizmuliţele, se închise imediat în biroul ei ca să-i telefoneze mamei şi să lămurească câţi bani mai au în casă. Întorcându-se, declară cu o indiferenţă prost jucată că e gata să dea două sute de ruble, nu mai mult, iar când i se dădu să încerce o cizmă, mai adăugă îndată douăzeci.

La vestiar fură pipăite, încercate cu dinţii, îndoite şi probate. Uneori se părea că dintr-o clipă în alta vor dispărea din câmpul vizual al Margitei.

Posesoarea stătea dezorientată şi fericită. Era clar că toate femeile din atelier vor vorbi de ea şi cizmuliţele ei cel puţin o săptămână. Chiar maistrul-şef fu amestecat în treaba asta, căci pe talpă era imprimată doar o emblemă argintie, după care nu puteai înţelege în ce ţară era fabricată această capodoperă a artei încălţămintei. Cum pe cutie nu era scris nimic, maistrul-şef începu să studieze, în lumină, hârtia mătăsoasă în care era învelită fiecare cizmuliţă. Dar filigranul de pe hârtie repeta

aceeaşi emblemă de pe talpă. Maistrul-şef nu învăţase heraldica nici măcar facultativ, singurul lucru pe care-l putuse stabili era că hârtia e din pai de orez şi că aşa ceva se foloseşte la fabricarea ţigărilor de calitate superioară.

Ar mai fi încercat şi privit încă mult timp cizmuliţele, dacă nu s-ar fi auzit până la vestiar glasurile furioase şi mirate ale lui Volodea şi Ajvar:

— Unde-au dispărut fetele astea? Hei, banda rulantă a pornit deja, scărmăna-v-ar toţi dracii!

Margita, vinovată, azvârli cizmuliţele în cutia albă şi voia s-o vâre în dulapul său, când zece glasuri la unison exclamară:

— Ce, ai înnebunit? E drept că până acum, slavă Domnului, din vestiarul nostru n-a dispărut încă nimic, dar nici să ispiteşti oamenii nu are rost!

Ca să nu se ciocnească de Volodea şi să trebuiască să-l asculte, toată liota, în frunte cu Margita şi cutia albă, se repezi prin secţia de vopsitorie, unde atârnau pe cârlige groase, ca iezii în ghearele vulturilor, carcasele nevopsite ale frigiderelor ce ieşeau din camera de degresare, apoi prin secţia mecanică, unde ţăcăneau automatele de sudură fină şi şuierau încălzitoarele cu acetilenă. Intră în fugă în secţia de montaj şi trase cu urechea. Volodea vocifera furios lângă vestiar, iar Ajvar nu se vedea nicăieri.

Fetele alergară la locul lor şi se apucară repede de lucru, să recupereze ceea ce pierduseră. Margita vârî cutia cu cizmuliţele în dulapul de lângă birou, însă sufletul nu i se liniştise încă şi îndată o scoase de acolo şi o puse lângă scaun.

Din fericire, peste câteva zile începu să bată crivăţul, aducând ploi şi frig, străzile din periferii se acoperiră de băltoace, trecătorii se înfăşurau tremurând în impermeabile.

Margita încălţă cizmuliţele şi se duse la prăvălie după pâine şi lapte. Niciun efect. Nimeni nici măcar nu observă, doar câteva femei care se pricepeau îşi aţintiră privirea spre ele. Nici la „cârciumioară”, unde Margita luase cu ea o prietenă să bea o ceaşcă de cafea, nu înregistrară niciun triumf. Aici nu era centrul, aici era periferia. Aici o îmbrăcăminte în pas cu moda putea mai curând să provoace un zâmbet ironic decât admiraţie. Aici toţi erau înfundaţi până peste cap în treburile lor

gospodăreşti, de neamânat, tăiau şi stivuiau lemnele, reparau acoperişul, pentru a putea aştepta în linişte toamna, culegeau şi uscau mazărea sau cimentau pivniţele, pentru a putea depozita acolo cartofii. Şi, în afară de asta, aici domnea un standard bine stabilit: costum de culoare închisă, cămaşă albă şi cravată în dungi. Chiar şi tinerii nu se puteau desprinde complet de acest standard şi, intrând în magazine, se uitau lung la canadienele viu colorate, dar până la urmă îşi cumpărau ceva de culoare închisă. Dacă voiai să te arăţi în haine moderne, trebuia să mergi în centru, pe bulevarde.

Trecu o săptămână, dar Sam nu dădu niciun semn de viaţă. Margita primi leafa şi se bucură că poate plăti şi restul, pentru că cele şaptezeci de ruble cu siguranţă nu fuseseră de ajuns. Dar cel mai mult ar fi dorit ca Sam să uite complet de existenţa ei, pentru că datorită acestor cizmuliţe se iviseră noi probleme. Ele o obligau să se gândească febril la o îmbrăcăminte adecvată — doar nu puteai merge, având asemenea cizmuliţe, cu mini-fusta în carouri, din stofă de lână cincizeci la sută! Drept care începu să colinde magazinele de consignaţie, nădăjduind. să găsească ceva mai portabil, dar care să se potrivească mai bine, însă nici acolo nu curgeau râuri de lapte, iar legea cererii şi ofertei domnea în politica de preţuri, ca peste tot — lucrurile bune costau scump, cele proaste se dădeau aproape gratis. Margita era aproape hotărâtă să se jertfească, mergând în locul Ritei la banda de montaj, dar se hotărâse prea târziu, locul era deja ocupat.

Sam apăru tocmai când se aştepta cel mai puţin. Stătea la poartă şi se enervase, grăbit ca de obicei.

— Bună, fetiţo, spuse el prietenos şi o luă de braţ pe Margita ca s-o conducă până la staţia de tramvai. Ţi-au venit bine cizmuliţele?

— Mulţumesc... Sunt foarte bune... V-am dat atâta bătaie de cap... Margita trecuse imediat la „dumneavoastră”, pentru a-i spulbera orice iluzie. Ştia că şi în intonaţie trebuie să se distingă o anumită distanţă, din care cauză îi vorbea rece, cum se vorbeşte cu o cunoştinţă întâmplătoare, faţă de care ai doar o anumită stimă. Dar banii au ajuns? Nu vă sunt datoare?

Sam râse îngăduitor, arătându-şi dinţii albi.

— Mai trebuie să plăteşti o sută douăzeci de ruble, dar nu-i scoate acum din geantă, fetiţo, ne socotim noi... Ţine... — şi Sam îi vârî în mână un pacheţel mic, moale. O amintire din Crimeea. Nu-l desface, ai tot timpul să te uiţi la el acasă! Apropo, ce faci sâmbătă? Vrem să ne repezim, un grup, până la Talin, să prânzim acolo. Plecăm dimineaţa şi ne întoarcem seara.

„Îi vând tehnicienei cizmuliţele... Păcat, dar altă ieşire nu am”, se hotărî Margita în sinea ei.

În pachet era un batic minunat de mătase. Din Hong Kong. Galben-verzui, exact culoarea preferată, iar în colţuri colibe chinezeşti printre mandarini.

... Duminică dimineaţa se trezi în Estonia, pe umărul lui Sam. Fereastra mare a camerei de hotel era întredeschisă, afară trecea rar câte o maşină, în baie ţiuia ţeava. Fără ochelari Sam arăta mai viril, ea se miră că nu-i pare dezgustător, ba dimpotrivă. Mâinile lui, scoase peste pătură, deşi era răcoare, erau acoperite de un păr închis, aproape negru. Margita trecu uşor cu palma peste păr. Ei, cum-necum, era un bărbat pe care te puteai bizui, nu un puşti oarecare, în capul căruia fluieră vântul.

Margita îşi amintea perfect totul.

„Fetiţo, te fac regină”, îi vorbise cu patimă Sam.

„Nu, nu pot!”

„Păi, în cazul ăsta nici eu nu pot. Încă nu sunt un bătrânel neputincios care să se mulţumească să-şi exprime simţăminte paterne. Văd că mâine dimineaţă va trebui să ne despărţim şi nu ne vom mai vedea niciodată.”

Sam apăsase întrerupătorul veiozei de noapte — camera se cufundase în întuneric.

„Înţeleg totul, dar nu pot!” se tânguise ea încet, lăsându-l totuşi s-o dezbrace.

...Ea nu putea uita scena din faţa ghişeului administratorului hotelului, când a trebuit să completeze fişa. S-o completeze după buletinul fiicei lui Sam, care era doar cu doi ani mai mare ca ea.

IANUARIE

Tânărul mustăcios de la uşă fu atât de dezorientat de râsul neaşteptat care pusese stăpânire pe Gvido, încât, pentru mai multă siguranţă, luă în mână pistolul, care stătuse tot timpul liniştit pe genunchii săi.

Bătrânul îşi afundă şi mai mult capul în gulerul scurtei de sport şi nu spuse nimic, dar privirea sa fixă, ca un ghimpe, deveni răutăcioasă.

Gvido continua să se cutremure de râs în acest timp, încerca să spună măcar o vorbă. Era un râs provocat de situaţia neprevăzută, de nervii care-l lăsaseră deodată. Un asemenea hohot se întrerupe brusc, fără a lăsa senzaţia de înviorare pe care o încerci după râsul obişnuit.

— Gura! Sau îţi sfărâm ţeasta ca pe un bostan fiert! Bătrânul se ridică brusc, muşchii sub pielea gălbejită a feţei i se zbăteau nervos. Dar îşi stăpâni imediat accesul de furie, deşi ochii îi luceau încă plini de răutate.

Gvido îşi întrerupse râsul.

Un timp rămaseră privind unul la altul.

În sobă trosnea focul. Plita de fontă era crăpată în două locuri, crăpături pe care, atunci când din cauza schimbării vântului se modifica curentul, flăcările ieşeau în afară.

În faţa şopronului, la soare, Ilona — numai dacă într-adevăr aşa o chema pe această femeie — îşi termină de fumat ţigara. Aruncă mucul. Îşi şterse schiurile, pentru a înlătura zăpada care se lipise de ele, îşi făcu vânt şi porni de pe o ridicătură cu panta destul de lină unde se afla şopronul. Apoi se urcă din nou „în trepte” şi iarăşi porni la vale.

— Ascultă, ticălosule, dacă mai îndrăzneşti să râzi o dată de ce-ţi zic eu, va fi pentru ultima oară! spuse pe un ton aspru bătrânul apoi se aşează şi se sprijini iar de dulap.

— Iertaţi-mă, dar... După mine, ceea ce spuneţi e, în general, imposibil... Permiteţi-mi să vă explic...

— Dă-i drumul!

— Aţi spus, dacă am înţeles bine, că vreţi să „curăţaţi” fabrica „Opalul”... Gvido se opri întrebător, de parcă ar fi aşteptat

confirmarea sau negarea, dar cel de lângă dulap nici măcar nu se mişcă. Aşa ceva e imposibil... Eu cunosc oarecum condiţiile din fabrică... Acolo face de pază o gardă înarmată, cu câini...

— Uite ce-i, inginere Gvido Lieknis... Ascultă cu atenţie, te previn pentru ultima oară. La următoarea minciună, pun să te bată. Şi continuă încet, maimuţărindu-l pe Gvido: „Eu cunosc oarecum condiţiile din fabrică...” Dumneata le cunoşti chiar foarte bine, Gvido Lieknis! Dumneata ai proiectat şi instalat sistemul de alarmă de la seiful central!

— Asta nu schimbă lucrurile!

— Pentru dumneata nu le schimbă, pentru noi însă da!

— E absurd! Seiful are uşă dublă, cu multe închizători!

— Când o să am nevoie de sfatul dumitale, ţi-l voi cere! De cât timp ai nevoie pentru a schiţa planul exact al etajului întâi?

— Din memorie?

— N-ai luat cu dumneata niciun fel de documentaţie? rosti batjocoritor bătrânul. Trase spre el geanta galbenă de voiaj a Ilonei, o deschise, scoase un top de hârtie de scris, o riglă şi o trusă de compas simplă, de şcoală. Instalaţia de alarmă e zidită în perete? Şi împinse hârtia şi trusa de compas spre Lieknis. Hai, apucă-te de lucru! Hei, pehlivane! se adresă apoi tânărului cu mustăţi blonde. Arată-i domnului cabinetul său!

Fără a lăsa pistolul, tânărul se ridică şi deschise uşa spre cameră. Gvido băgă de seamă că la uşă era pus un zăvor masiv de fier.

— Ridică labele, să pot pipăi ce ai în buzunar! ordonă tânărul şi, venind pe la spate, începu să-l scotocească pe Gvido. Cureaua i-o las? îl întrebă pe bătrân.

— Locuind la noi, inginerul poate foarte bine să-şi ţină nădragii cu mâna şi să se lipsească de şireturi... Deci, de câte ore ai nevoie?

— Nu ştiu, bolborosi Lieknis. N-am mai lucrat niciodată aşa.

— Nu-i nimic, data viitoare va fi mai uşor, glumi bătrânul, în timp ce Gvido îşi desfăcea şireturile de la bocanci.

Deşi se chinuia la noduri, treaba mergea greu. „E nervos”, se gândi mulţumit bătrânul.

Aproape o jumătate de minut studie Gvido cum îşi ţine picioarele tânărul, sperând că acesta se va ridica în aşa fel încât

să-i vină la îndemână. Când, în sfârşit, tânărul îşi trecu toată greutatea corpului pe piciorul stâng, Gvido se temu totuşi şi nu riscă. Da, acum ar putea să-l lovească în picior şi, dacă flăcăul ar cădea pe spate, ar putea sări peste el şi fugi pe uşă afară. În cel mai rău caz ar răsuna o împuşcătură când ar ajunge pe prag. De la distanţă mică şi având în vedere că ţinta se mişcă în linie dreaptă, este aproape exclus să greşeşti. Dacă prima împuşcătură te răneşte doar, următoarea te dă gata şi ăştia te îngroapă pe undeva în hăţişuri, ca până la primăvară să nu te găsească nimeni.

Iar dacă Lieknis nu riscă, se datora faptului că avea prea puţine şanse de reuşită. Chiar dacă întârzia împuşcătura şi el reuşea să ajungă în curte, s-ar fi înfundat în zăpadă până la genunchi. Fără schiuri nu avea şanse să scape de aici.

„Ziua nu se poate, dar seara, când se întunecă?" Creierul lui căuta febril alte variante. „Important e să ajung în desişul pădurii, unde urmăritorii trebuie să-şi scoată schiurile şi s-o ia prin zăpadă. Atunci mă pot repezi încotro văd cu ochii, iar ăştia trebuie mai întâi să dea de urmele mele!"

— Cât de amănunţit trebuie să indic obiectivele?

— Păi, cât mai detaliat cu putinţă.

— Atunci... e bine dacă termin până la ziuă?

— În principiu, avem timp destul.

„Nu, nu trebuie să fiu de acord atât de repede, — se gândi Gvido — asta poate isca neîncredere. "

— După mine, dumneavoastră degeaba speraţi să reuşiţi...

— Nu-ţi băga nasul în treaba noastră!

— Cum vreţi... — Gvido luă materialele pentru desenat şi plin de demnitate se duse în cameră. După el, puseră intenţionat cu zgomot zăvorul.

Casa era evident părăsită, fusese de curând părăsită, judecând după faptul că pardoseala încă nu era acoperită de un strat gros de noroi uscat, cărămizile erau nevătămate, cuptorul mai era cald şi geamurile de la ferestre luceau întregi. Asemenea case se puteau găsi în toate colţurile Letoniei, unde din cauza lucrărilor de ameliorări funciare sau a tractoarelor pe şenile se distruseseră drumurile de acces, iar odată cu plecarea locatarilor acestor case în sate, orăşenii nu se mai duceau până

acolo şi colhozul încă nu se apucase să le dărâme pentru lemne de foc.

Uşile de trecere dintre cele două cămăruţe nu mai erau. Cineva le smulsese din ţâţâni şi le luase. Gvido se gândi că, poate, le luaseră chiar aceşti oameni pentru a-l lipsi de posibilitatea de a se baricada în ultima cameră. Însă nici n-ar fi avut cu ce — din toată mobila rămăsese doar un taburet, care trebuia să ţină loc de birou. Gvido puse pe el materialele pentru desenat şi începu să aştepte până i se vor obişnui ochii cu întunericul, care aici era mai mare decât în bucătărie. Fereastra era blocată. Pe dinafară fuseseră bătute cu cuie scânduri groase, dar marginile, nedate la rindea, nu se îmbinau bine, lăsând să se strecoare prin ele razele soarelui, care se opreau pe scândurile murdare ale duşumelei. În razele de soare pluteau miliarde de fire de praf ridicate de bocancii grei ai lui Gvido şi de vântul care pătrundea printre bârnele peretelui. Tavanul înnegrit, pereţii pe care mai fluturau încă petice de tapet, — toate astea miroseau a fum şi a şobolani, care lăsaseră în colţuri scârnăvie şi mormane de tapet ros.

Timpul! Trebuie să trag de timp!

Cineva ieşi din bucătărie afară şi zăpada din jurul casei scârţâi sub paşii lui. Se duse la prima fereastră şi bătu cu ciocanul în scândurile bătute în cuie, încercându-le. Abia acum înţelese Gvido ce fel de zgomote auzise pe malul râului. Era evident că aceşti oameni tocmai sosiseră şi se apucaseră în grabă să înlăture posibilitatea ieşirii din aceste două camere afară. Şi totodată făcu o descoperire — de la casă la calea ferată mai era un drum, mult mai scurt.

Omul de afară trecu mai departe, coti după colţ şi se duse la a doua fereastră. Din nou lovituri de ciocan. Însă de data asta ele se amestecau cu accese de tuse. Apoi ceva bocăni chiar sub fereastră.

Loviturile se repetară şi Gvido, ducându-se încetişor la fereastră, îşi lipi fruntea de geam. Deşi îl despărţeau zece centimetri de crăpătura dintre scânduri, iar câmpul vizual era destul de îngust, Gvido văzu o scară simplă de lemn şi în acelaşi timp auzi un zgomot înăbuşit deasupra capului — cineva umbla prin pod.

În camera din faţă se scurgea nisip din tavan. Şuvoaiele constante de nisip, exact ca în clepsidre, curgeau şi curgeau pe podea formând mici piramide. Nisipul continuă să se scurgă şi atunci când omul coborî din pod. În tindă se scutură îndelung de zăpadă, apoi vorbi ceva în bucătărie şi lui Gvido i se păru că de acolo se aude şi un glas de femeie. Asta-l făcu să scrâşnească neputincios din dinţi.

Tâmpit! Vezi bine, în ochii ei era doar un tâmpit şi un papă-lapte! În timpul discuţiei din bucătărie, când el o văzuse cum schiază pe deluşor, îl uimise pur şi simplu această nevinovată distracţie, în totală contradicţie cu conţinutul discuţiei din casă. Atunci nu avusese timp să se gândească la ea, se uita la ţevile negre ale pistolului, care-l paralizau şi-l obligau să se gândească la un singur lucru. Cu atât mai mult îl rănea acum în amorul propriu glasul femeii, îi părea chiar rău că nu încercase totuşi să fugă. Chiar dacă l-ar fi împuşcat şi miliţia n-ar fi descoperit vinovaţii tânărul cu mustăţi blonde ar fi rămas olog pe toată viaţa. Urma de verighetă de pe degetul Ilonei era tot atât de latră ca şi verigheta tânărului, dar putea asta însemna că ea era soţia lui? În orice caz, dacă ea era soţia vreunuia din ei, atunci cu siguranţă că era a tânărului vânjos şi nu a tipului posedat de mania măreţiei, cu faţa tâmpă, faţă de care tânărul se străduia să se poarte cu tot respectul.

Aşezându-se pe cuptor. Gvido se apucă să schiţeze neglijent planul depozitului. La urma urmei, trebuia să facă ceva în caz că s-ar deschide uşa şi l-ar controla cu ce se ocupă.

Se însera, gerul se înăsprea, iar în cameră temperatura coborâse sub zero grade, dar de la cuptor iradia căldură, care prin canadiană şi pulover îi încălzea spinarea.

Creionul aluneca uşor pe hârtie, în minte îi apăru o încăpere destul de mare, cu pereţii, tavanul şi podeaua formate din plăci groase de oţel; sub ele era un strat gros de azbest — pentru caz de incendiu, iar sub azbest cel mai solid beton. Pentru a face în el o gaură, un lucrător de-al lui Gvido, cu un ciocan pneumatic, se trudise două ore tocind mereu sapa ciocanului Uşa, de grosimea zidului, se închidea cu trei zăvoare având diametrul braţului care ieşeau din ea puse în funcţiune de un mâner rotund asemănător cu o manşă de avion, situat în mijlocul uşii.

Mecanismul punerii în mişcare a zăvoarelor era simplu, el îndeplinea doar rolul unei clanţe de uşă. Complicată era încuietoarea acestui mecanism!

În fiecare dimineaţă, la opt şi jumătate, anumiţi oameni de la „Opal”, al căror număr era foarte restrâns, puteau urmări o scenă impresionantă. Şeful depozitului, poreclit din cauza urechilor sale clăpăuge şi a ochelarilor Mickey Mouse, se îndrepta spre comandantul pazei şi, apoi, împreună îşi vârau capetele în biroul contabilului-şef. Acesta se ridica imediat de la birou si îi urma. Toţi trei, de obicei fără să vorbească, treceau pe lângă garda care făcea de pază la intrarea de la etajul întâi, străbăteau două coridoare şi se opreau la gratiile asemănătoare celor de la celulele închisorilor. Comandantul pazei scotea o cheie uriaşă, pe care o avea în buzunar tot timpul, şi o potrivea în gaura broaştei. De obicei, în acel moment contabilul-şef îl apuca de cot şi-l întreba:

„Sistemul de alarmă e deconectat?”

„Da”, răspundea acesta şi în aceeaşi clipă se deschideau gratiile, ale căror ţâţâni, oricât le-ai fi uns, scârţâiau îngrozitor.

Mulţi se întrebau de ce mai trebuie gratii în faţa uşii supersolide a depozitului. Ce reprezintă acestea pentru spărgători, dacă lacătul e foarte simplu, un specialist în acest domeniu poate să-l descuie ca pe nimic, cu un simplu şperaclu. Apoi cu toţii ajungeau la concluzia că gratiile nu sunt pentru spărgători ci pentru curioşii care ar încerca bucuroşi să învârtă mânerul uşii şi să dea la o parte capacul rotund, de aramă, ce acoperea gaura cheii ca să nu pătrundă în ea praf sau vreun grăunte de nisip şi să împiedice funcţionarea exactă a mecanismului. Căci deodată, uite, un asemenea curios vâră în gaura cheii un chibrit sau acel grăunte de nisip... Urmările puteau fi dintre cele mai triste — ar fi nevoie de o zi întreagă până când să se demonteze uşa şi să se scoată acest fleac dintre arcurile excentrice şi roţile dinţate turnate din bronz şi oţel inoxidabil. Poate că atunci când au construit seiful ăsta uriaş erau şi mai mulţi curioşi şi gratiile erau într-adevăr necesare. Judecând după medaliile primite la expoziţiile internaţionale, piese turnate din argint, care erau fixate pe partea de sus a uşii, seiful fusese construit în anul o mie opt

sute nouă. Mai târziu a fost doar dotat cu sistemul de alarmă, pe care l-au îmbunătăţit sau l-au schimbat.

Întrebarea contabilului, dacă sistemul de alarmă este deconectat, nu era doar de formă. Comutatorul se afla în camera de gardă şi, nu se ştie cum, cu câteva luni mai înainte, comandantul uitase de el şi cât pe-aci să facă toţi trei criză de inimă, când se porniseră pe sunat sirenele şi câinii de pază pe lătrat. Garda, în panică, trăsese o salvă de avertizare în aer, iar pe stradă se şi apropia ca un bolid maşina de patrulare a miliţiei, căci una din legăturile sistemului de alarmă ducea direct la secţia de miliţie. „Eh, eşti un papă-lapte!” exclamase Mickey Mouse întorcându-se spre comandant. Nici până atunci, nici după, nimeni nu mai auzise aşa ceva din gura lui.

În nişă, la doi metri depărtare de gratii, se afla intrarea în depozit.

Înainte de a se ocupa de chei, contabilul cu Mickey Mouse verificau dacă sigiliile de plumb sunt întregi — fiecare avea cheia sa — şi răsuceau mânerul rotund ca o manşă, pentru a retrage în corpul uşii zăvoarele de oţel.

Momentul însuşi al deschiderii uşii neobişnuit de groase Gvido îl asemăna cu alunecarea stâncii din povestea lui Ali Baba şi cei patruzeci de hoţi.

„Atunci, pe diseară”, dădea din cap Mickey Mouse şi intra în împărăţia sa. Costumul la două rânduri, dintr-o stofă în dungi, de modă veche, stătea pe el ca turnat. În pofida ochelarilor, se putea vedea cum îi scânteiază tinereşte ochii.

De-a lungul pereţilor încăperii, până la tavan, se înălţau rafturi. Pe cele de jos se aflau lingourile de argint, aur şi platină, pentru că erau mai grele şi era nevoie mai des de ele, amintind după formă brichetele de ceai verde compact. Mai sus erau gheme de sârmă de argint şi aur, folosite pentru lipituri. Dar toate aceste metale aureolate de legende nu-l prea interesau pe Mickey Mouse. Nu era însă tot atât de indiferent şi faţă de pietrele preţioase. Despre ele putea povesti ore întregi cu dragoste şi duioşie.

„Înainte de război am avut norocul să văd la British Museum «Smaraldul de Devonshire» — îl încredinţa Mickey Mouse în secret pe Gvido — despre care nu trebuie prea mulţi să ştie.

După abdicare, Don Pedro l-a adus în Europa şi l-a dăruit ducelui de Devonshire. A fost găsit în renumitele cariere Muzo din Columbia. Cristalul are formatul caracteristic al smaraldelor: o prismă cu şase feţe şi baza plană. Are o culoare de un verde dens uimitor şi o greutate de aproape zece uncii. Dacă reuşiţi să ajungeţi în Anglia, să mergeţi neapărat să-l vedeţi. Acum treizeci de ani a mai fost văzut o dată la o expoziţie a Asociaţiei comercianţilor de giuvaeruri la Londra, iar în cincizeci şi cinci l-au expus în Muzeul oraşului Birmingham."

Deşi Gvido nu-i împărtăşea entuziasmul, iar bătrânul cu siguranţă simţea asta, el continua să povestească. Poate pentru ca să retrăiască ceea ce-i fusese dat în anii tinereţii.

„Da, multe am mai văzut la viaţa mea... La Amsterdam mi-au arătat «Ochiul tigrului». Acest briliant are o nuanţă interesantă de chihlimbar şi cântăreşte şaizeci şi unu de carate, aproape de trei ori mai puţin decât diamantul însuşi înainte de şlefuire. Este cel mai mare diamant pe care l-am ţinut în mână. Dar nu şi cel mai frumos! Nimic nu poate fi mai frumos decât «Houp», briliantul rarissim cu nuanţă de safir. E uimitor de curat, şlefuit minunat, în proporţii corecte — nu prea înalt, nu prea lat. Dumneavoastră poate nu ştiţi că briliantele pot avea cele mai diferite nuanţe. În coroana ţarului Rusiei, de exemplu, era «Pavel Întâi», având o nuanţă dumnezeiască de rubin. La Moscova se păstrează «Orlov», probabil cel mai însemnat dintre toate diamantele care s-au descoperit vreodată în India. Şi «Şahul» se păstrează la Moscova şi..."

Montarea noului sistem de alarmă în depozitul lui Mickey Mouse durase mult şi Gvido trebuise să petreacă acolo ore lungi, reglând partea automatică. În comparaţie cu modelul anterior, în cel prezent se introduseseră modificări însemnate. Însuşi Gvido depusese eforturi în acest sens. Admiţând că pe neaşteptate se întrerupea curentul — accidente şi pene fiind posibile oriunde, — Gvido construise un mic dispozitiv care, într-un asemenea caz, cupla automat sistemul de alarmă şi farurile la sursa de curent continuu.

Mickey Mouse avea mult timp liber şi mult material pentru povestiri. Îndată ce bătrânul începea să se foiască pe scaun, lângă birou, Gvido era sigur că într-o clipă va auzi ceva

neobişnuit. De obicei începea să se foiască imediat ce preda meşterilor inelele neterminate şi celelalte giuvaere, care se păstrau noaptea în depozit. După ce brigadierii primeau materialele, semisfera mare de sticlă se fixa din nou pe balanţa de precizie, iar cartoteca şi registrele de evidenţă se încuiau în birou.

Într-o zi Gvido aflase ce este uncia troy, că greutatea perlei se determină în grani, în timp ce, până nu de mult, pentru determinarea greutăţii briliantelor nu exista o carată unică, ci echivalentele cântăreau la Lisabona mai mult decât la Florenţa, iar cele mai grele erau la Veneţia şi Madras.

„Dacă giuvaergiii ar folosi aceleaşi denumiri ca şi mineralogii, ar fi o ordine exemplară în acest domeniu, însă viaţa ar fi neinteresantă. Giuvaergiii numesc rubine toate pietrele roşii, deşi această denumire ar trebui să fie folosită numai pentru varietatea roşie de corindon. Dar comercianţii vor să facă comerţ, ei trebuie să plaseze turmalinele şi granatele. Şi de aceea au inventat pentru ele alte denumiri, ca «rubinul de Cap», «rubinul de Adelaide». Şi iată că doamnele pot să-şi procure rubine mai ieftine, deşi de fapt ele nu sunt decât granate. Ametistul este un cuarţ liliachiu, frumos, însă dacă la denumire se adaugă «oriental», atunci este un corindon liliachiu sau chiar un spinel liliachiu. Şi în acelaşi timp unii giuvaergii numesc ametist şi cuarţul siberian scânteietor. La început, pietrelor verzi li se spunea smarald. «Smaraldul oriental» este corindon verde, iar «smaraldul de Urali» granatul verde cel mai comun. Dacă vă gândiţi să-i dăruiţi soţiei o piatră preţioasă, atunci feriţi-vă mai întâi de cei ce vor să vă plaseze ceva cu epitetele «oriental», «de Urali», «de Arizona», «brazilian» — varietăţi sunt cu sutele. Dar uite că nu v-am povestit nimic despre pietrele preţioase artificiale. Şi în acest domeniu am câte ceva interesant de spus” — Şi urma o prelegere de cel puţin două ore academice.

Când Mickey Mouse avea nevoie de un material didactic. doar lua de pe raft o cutie sau alta, scotea piatra şi-i permitea lui Gvido s-o învârtească în lumină ţinând-o între două degere. Unele pietre erau destul de mari, una chiar cântărea aproape

trei carate. Bătrânul o admira cu o bucurie naivă, aproape copilărească.

„Uită-te cum joacă! Priveşte cum scânteiază! Ca sifonul!”

Pietrele erau pentru el fiinţe vii cu biografiile lor, găsite sub o stea fericită sau nefericită, puteau aduce posesorului bucurie sau amărăciune. Tatăl său avusese un mic atelier de giuvaergerie. Despre arta letonă a giuvaergeriei în argint avea o părere foarte bună şi se putea referi la aprecieri similare ale unor specialişti cu autoritate internaţională în acest domeniu, însă toate aceste pandantive, inele şi broşe nu-l puteau atrage tot atât cât îl atrăgeau pietrele preţioase şi plecase să înveţe meserie în Europa Occidentală.

Trăise şi învăţase Mickey Mouse în multe capitale până când înţelesese, cu părere de rău, că nu are suficient talent şi nu va putea intra niciodată în prima mie de giuvaergii din timpul său. A fost o tragedie pe care o suportase în mod eroic şi, de aceea, putea acum să spună cu un zâmbet trist: „Eu sunt asemenea criticilor de artă. Ştiu multe, dar nu-s în stare să fac nimic!”

...Gvido trase cu urechea. Da, glasul femeiesc din bucătărie nu se mai auzea. Îşi lipi urechea de uşă, însă uşa era groasă, din două scânduri îmbinate.

Cât mai era lumină trebuia să studieze împrejurimile şi să chibzuiască traseul evadării. Bocancii va trebui să-i ţină în mână, iar când va ajunge la drum, va putea să-i încalţe. Ergli este un orăşel destul de mare, acolo trebuie să fie şi o secţie de miliţie, dar cum s-o găsească? Mai întâi trebuie să se ducă la oficiul poştal. Telegraful probabil funcţionează în permanenţă, acolo va găsi un telefon şi-i vor spune şi numărul secţiei...

În cealaltă cameră geamul era bătut în cuie mici. Le slăbi unul câte unul, le scoase şi le puse la loc pentru ca cel care ar controla — pe seară cu siguranţă că va veni careva din ei — să nu bage de seamă, iar în caz de nevoie putea smulge cuiele în câteva secunde şi să scoată geamul.

Unele cuie ruginite nu se lăsau trase. Marginile florii erau ascuţite şi îi tăiau degetele. Îi dădu sângele. Cotrobăind puţin pe podea, găsi un nasture mare de palton. Era cât de cât o unealtă.

Scoţând geamul şi sprijinindu-l de perete, se lipi de crăpătura dintre scânduri. Acum câmpul vizual era mai mare, însă nu văzu

mare lucru. La câţiva metri ieşea din zăpadă, ca un zid, un zmeuriş uscat. Creştea probabil pe marginea unei râpe, pentru că, dincolo de el, aproape la aceeaşi înălţime, se vedeau vârfurile cu conuri ale unor brazi. Râpa era bună pentru fugă, pentru că în ea se putea azvârli de-a rostogolul, iar urmăritorii mai mult ca sigur nu vor putea coborî după el cu schiurile. Vor fi nevoiţi să fugă aşa şi deci nu vor avea niciun avantaj sau vor trebui să ocolească foarte mult cu schiurile.

„Interesant, ce-ar face cu mine dacă ar şti că am scos geamul?”

Când Gvido se întinse din nou pe cuptor şi se apucă să schiţeze planul, sângele se porni să-i curgă mai tare şi pată foaia de hârtie. Pentru orice eventualitate, o vârî în mijlocul teancului şi continuă să lucreze...

„Adevăratele pietre, tinere, — spunea Mickey Mouse şi zâmbetul îi lumina toată faţa — sunt aureolate de legende vii despre crime săvârşite de dragul lor. Şi mânjite cu sânge! Pe conştiinţa fiecărei pietre aproape că găseşti sângele unui om. Pe «Orlov» l-a scos un soldat francez din statuia lui Brahma, unde servea drept ochi. Pe «Sancy» l-a luat un jefuitor de pe trupul lui Carol cel Brav, peste două sute de ani l-a cumpărat Ludovic al XlV-lea, iar la începutul revoluţiei franceze a fost din nou furat. Comandantul fortului Saint George din Madras se temea atât de tare că-i vor fura «Regentul», încât l-a vândut de frică. Câteva zeci de ani mai târziu a fost furat totuşi, a fost însă găsit. Atunci Napoleon a amanetat piatra şi cu banii luaţi a finanţat câteva campanii. O istorie extrem de sângeroasă are rubinul «Timur». Pe nepotul lui Tamerlan, vestitul astronom Ulugbek, l-a ucis propriul său fiu. Vedeţi ce pasiuni se dezlănţuie din cauza unor nenorocite de pietre! Chiar între. bărbaţi! Iar dacă v-aş povesti de ce ticăloşii sunt gata femeile de dragul pietrelor nu m-aţi crede. Dar pe ele le poţi înţelege. Dacă pentru bărbaţi o piatră preţioasă e numai o problemă de prestigiu, datorită ei, femeia devine mai frumoasă. În orice caz aşa cred ele. Tot ce-am spus acum pare prea mercantil, însă cei cărora briliantele le produc doar o satisfacţie estetică sunt extrem de puţini. Şi când te gândeşti la asta, te întristezi.”

VĂDUVA

Până nu demult Sam ocupase un loc înalt în societate şi avusese o funcţie corespunzătoare. Dar parcă tot timpul ar fi mers pe marginea unei prăpăstii, de unde se desfăta cu priveliştea uluitoare de jos, când uite că o dată îi fugise pământul de sub picioare şi zburase în jos, încercând să se agaţe ba de un tufiş, ba de altul. Şi doar când torentul clocotitor de jos era foarte aproape, izbutise să se prindă de ceva şi se trezise pe o salcie groasă, nesigură, deşi picioarele îi şi intraseră în apă. Nu se considera vinovat, îi blestema pe cei din jur, era gata chiar să se judece cu conducerea, poate ar fi obţinut ceva, dar acest drum îi era interzis. În loc să se potolească, începu să-i învinuiască pe toţi, fără ca el, de fapt, să fie atât de nepătat. Dacă Sam s-ar fi oprit la timp, ar fi reuşit să se agaţe pe undeva mai pe sus. Era un om capabil şi acest lucru nu-l puteau nega nici duşmanii săi. De aceea prietenii i-ar fi găsit vreo funcţie cu maşină de serviciu.

Sam îl cunoştea de mult pe omul care-l azvârlise din şa. De fapt, îi era foarte îndatorat lui Sam şi Sam se bizuia pe recunoştinţa lui, înfuriindu-se apoi că se înşelase. În anii cincizeci, flăcăi tineri fiind şi cu studiile terminate, lucrau împreună. Dorind să se afirme, făcuseră o greşeală de neadmis. De fapt, din cauza fricii lui Dodik. Acesta, în ultimul moment, se temuse şi astfel zădărnicise acţiunea. Ceea ce făcuse Sam pentru Dodik, în condiţii de război ar fi echivalat cu salvarea prietenului rănit din câmpul de bătaie al mitralierelor duşmanului. Fiind adjunctul lui, Sam luase totul asupra sa. Avea socotelile sale pentru această jertfă, — mai târziu, când pasiunile se vor stinge, putea conta pe recunoştinţa nu numai a lui Dodik, dar şi a părinţilor acestuia.

Un timp Sam bătuse pasul pe loc în partea inferioară a curentului, apoi începuse din nou să se ridice. Lucrase cu Dodik în diferite domenii şi trecuseră câţiva ani până când fostul şef putuse să-l cheme la el pe fostul adjunct. Şeful avea acum un

cabinet mare, luminos, cu o masă separată pentru şedinţe. Adjunctul un birou mult mai mic, însă tot cu secretară.

În scurt timp oamenii observară că indicaţiile din biroul mic nu coincid cu indicaţiile din cabinetul mare. Cele dintâi, fiind mai aproape de subordonaţi, se îndeplineau, iar celelalte erau adesea uitate. Dualitatea de putere nu putea exista mult timp. Dodik încercase să se înţeleagă cu Sam, dar acesta se purtase arogant şi chiar sfidător. La urma urmei Dodik îi era dator pentru salvare, să plătească acum! În acest fel merse treaba câteva luni. De fiecare dată Sam acţiona tot mai lipsit de politeţe.

Cei ce pretind insistent recunoştinţă nu sunt iubiţi, întocmai cum nu sunt iubiţi creditorii, pentru că orice datorie înseamnă jug. Iar Sam îi amintea zilnic prin prezenţa sa: „Ai fost un laş, ai fost un laş!”

În afară de asta, pe Sara îl plăceau femeile, în timp ce. înfăţişarea lui Dodik nu prezenta niciun interes pentru ele, drept care în compania reprezentantelor sexului frumos era întotdeauna sfios. Pentru a învinge această sfială şi a atrage asupra sa atenţia, una din salariate i se adresase lui Dodik cu rugămintea de a fi apărată de insistenţele lui Sam, deşi nu exista nicio bază pentru o asemenea acuzaţie. Ultima picătură o pusese soţia lui Sam, pretinzând ca soţul să revină la patul conjugal. Şi Sam se clătinase. Se prăbuşise spre fundul prăpastiei sub o mare povară de acuzaţii nemeritate sau, în orice caz, aşa i se părea lui, cu hotărârea răzbunătoare de a trăi mai departe numai pentru sine.

Plăcerile omeneşti sunt atât de multe, încât încercările de a face lista lor completă n-au izbutit niciodată. Unul, cu riscul de a-şi frânge gâtul, se caţără pe munţi, altul, încuindu-se cu patru lacăte, îşi lipeşte colecţia sa de timbre, al treilea, încovoiat sub povara grea, cară într-un colţ îndepărtat al dunelor de pe malul mării puieţi minusculi, de pe urma cărora el însuşi nu va avea niciodată vreun folos, al patrulea bagă la băutură în el până nu mai poate, pentru a-şi distruge cât mai repede sănătatea cu vin ieftin.

Lui Sam îi plăcea să „aranjeze” viaţa femeilor cu care avusese relaţii intime. Făcea acest lucru dezinteresat şi cu cele mai bune

intenţii, deşi într-o oarecare măsură acesta era hobby-ul lui. Sam le ajuta cu plăcere chiar şi pe femeile cu care o rupsese de mult, pentru ca niciodată să nu mai aibă cu ele relaţii intime. Le rezolva treburile la instituţii şi oficialităţi, le aranja rudele la spital, soţii şi copiii mari la serviciu, în caz de nevoie le ajuta şi material, unele folosindu-se de asta fără jenă, întrucât uneori este greu să dovedeşti adevărata sărăcie în care te afli.

Margita se dovedi a fi pentru Sam o descoperire minunată. Exact ca o bucată de plastilină neatinsă, din care poţi modela tot ce vrei. L-a ajutat şi faptul că Margita se îndrăgostise cu adevărat de el. Şi nu era nimic de mirare în acest fapt: o cucerise superioritatea intelectuală a lui Sam, experienţa sa de viaţă. Oriunde s-ar fi dus cu Sam, i se părea ca o excursie interesantă. Acolo oaspeţii nu veneau să se îndoape până nu mai puteau; gazda nu alerga cu vasele până în bucătărie şi înapoi, acolo serveau ospătari versaţi care, înainte de a turna în pahare, te pofteau să alegi din ce sticlă. Acolo nu cântau „Să bem pentru dragul nostru Vanea (sau Jan)”, ci ascultau cu atenţie artişti profesionişti (de regulă nu în frac, ci doar prieteni sau cunoscuţi). Acolo se ţineau toasturi lungi, se enumerau meritele şi calităţile celor prezenţi, de obicei exagerându-le şi înfrumuseţându-le, iar femeilor li se sărutau mâinile cu dezinvoltură. Cu siguranţă că în acele case erau şi tineri, însă nu apăreau niciodată. Evident, preferau alte distracţii. Dacă bărbaţii, de la prima privire, o mâncau cu ochii pe Margita, pe faţa femeilor se putea citi întotdeauna o expresie de scepticism — Margita era de două ori mai tânără decât cea mai tânără dintre ele. De unde scosese Sam fetişcana cu mişcări atât de stângace, care nici măcar nu ştie ce să facă cu şerveţelul de in aşezat pe farfurie? În orice caz, nu dintr-un anturaj onorabil.

— Uită-te cum a întinerit el însuşi, râse una privindu-l pe Sam, care se mişca suplu şi drept în anturajul bărbaţilor. N-are încă şaizeci şi cinci?

— Parcă nu. Ce, chiar eşti geloasă pe fetişcana asta?

— Nu, doar îmi aminteam.

— Bătrâneţea începe nu atunci când începi să uiţi, ci când începi să-ţi aminteşti…

Oriunde ar fi apărut Sam, aduna în jurul său ascultători, pentru că avea talentul rar ca după câteva cuvinte să pună stăpânire pe conversaţie şi să vorbească despre orice subiect, fiind în multe domenii îndeajuns de competent. Putea vorbi despre politică şi despre economie, ca şi despre întâmplările senzaţionale care făceau vâlvă din timp în timp în legătură cu diverse cazuri penale.

Ziua Sam şi-o petrecea la telefon în birou şi Margita nu se putea minuna îndeajuns cât de uşor stabileşte relaţii cu oameni complet necunoscuţi şi obţine de la ei ce-i trebuie. Pe fiecare îl putea ajuta cu ceva, oricui îi putea aranja ceva. Stătea într-un costum elegant, tolănit într-un fotoliu, cu telefonul pe genunchi, ca să-i fie mai comod, şi vorbea, vorbea. Şi părea că niciodată nu uită ce promite. Unuia îi găsea, pentru copil, o meditatoare la franceză, altuia îi aranjase, fără programare, vizita la un medic foarte ocupat, unui al treilea îi asigurase materialele de construcţie, unui al patrulea îi procurase permis pentru pescuit într-o zonă interzisă. Toată activitatea asta amintea de basmul cu Oficiul bunelor servicii. Margitei, şi nu numai ei, i se părea că Sam poate să rezolve orice angajare, în pofida faptului că funcţia lui era destul de mică — era doar preşedintele conducerii cooperativei pentru construcţii şi administrarea fondului locativ.

Însă sarcina lui principală părea să fie aceea de a aranja viitorul Margitei. Începu prin a o obliga să plece de la uzină şi să intre la cursurile de contabili, unde se învăţa şi puţină dactilografie, urmărea succesele ei, iar când le-a terminat şi se pregătea să răsufle, — nu-i plăcuse niciodată să înveţe — Sam a anunţat-o că trebuie să urmeze cursurile pregătitoare pentru admiterea în învăţământul superior, pentru ca la vară să dea admiterea. El însuşi adunase actele necesare, inclusiv o adeverinţă falsă cu profesia şi vechimea în câmpul muncii, şi se înţelesese în toate privinţele cu profesorii şi conducerea, deoarece cursurile începuseră de două luni.

Fie că însăşi contabila cooperativei şi-a dat demisia, fie că Sam a obligat-o să demisioneze, dar la două săptămâni după terminarea cursurilor Margita stătea deja în anticameră şi, pe uşa întredeschisă, asculta convorbirile telefonice fără sfârşit ale

lui Sam. Uneori Sam închidea uşa, deşi n-ar fi avut nevoie să facă aşa ceva, pentru că, oricum, Margita nu pricepea nimic din convorbirile lui. Şi, în general, nici nu erau interesante. Numai metri cubi, tarife, termene şi vagoane.

Sam nu mai făcea risipă de cadouri ca la început, însă Margita era îmbrăcată bine şi cu gust. Fata simţea asta, în special când se duceau la restaurant. Nu la cel obişnuit, la care mergeau zilnic la prânz, ci la unul de lux, cu bar drapat în catifea, cu program de varieteu şi personal care aluneca fără zgomot printre mese. Se duceau acolo cam de două ori pe săptămână, când veneau cu treburi la Sam din republicile învecinate sau din alte părţi. Pentru ca oaspetelui să-i pară mai scurt timpul seara, Sam îl invita la cină şi atunci Margita trebuia să îmbrace cele mai elegante toalete, pentru că, după cum se exprima Sam, eu sunt prăvălia, iar tu vitrina acestei prăvălii.

Intrând în sala restaurantului, Margita întotdeauna căuta cu privirea o rivală, cea mai frumoasă şi mai elegantă femeie, pentru a se compara cu ea. Câteodată se simţea învingătoare. Sfiala de mai demult îi dispăruse repede şi se simţea la masă ca acasă, fără să se sperie de mulţimea de tacâmuri şi pahare. Curând chelnerii şi şefii de sală o cunoşteau şi o salutau de departe zâmbind. Şi privirile de la mesele învecinate! Ce nu vedeai în ele! Invidie şi ură, dorinţă şi plăcere. Conştiinţa superiorităţii sale crescu. Se simţea în centrul atenţiei şi totul în această sală se învârtea în jurul ei! Câte încercări de a-i cuceri simpatia nu i se făceau, însă ea le respingea politicos, fapt care dezlănţuia şi mai mult pasiunile. Vorbeau despre ea. ridicând nedumeriţi din umeri.

Era suficient să apară în uşă, ca în colţurile sălii să se şi şoptească. În aceste localuri se schimbă doar o parte a clienţilor, restul sunt permanenţi, şi chiar dacă frecventează diferite baruri şi restaurante de lux o fac numai ca să nu se plictisească într-un singur loc. Astăzi sunt aici, mâine alături iar poimâine se duc la Jurmala sau la „Ciupercuţă”.

Nu-s nici prea tinerei, nici prea bătrâni, la început mai vioi, apoi cad pe gânduri, lâncezesc acolo, considerându-se înalta societate. Când unul din aceştia cade pe gânduri, bea mai mult şi azvârle cu banii, apoi caută să împrumute sau amanetează

vreun lucru de preţ, semn că în curând individul va dispărea fără urmă. De la anturajul rămas, poţi afla despre lipsa în gestiune la un magazin, speculă sau jefuirea locuinţei unei rude bogate. După un an, la una din mese se citeşte cu glas tare, plin de bravură legendară, o scrisoare de la locul de detenţie sau locul de stabilire obligatorie a domiciliului.

Margita nu cunoştea toate acestea, ea ştia doar că sunt cele mai scumpe restaurante, cu clientela cea mai bună, desigur, oameni cu merite. Aşa îi plăcea să gândească şi aşa gândea. În special pentru că aşa îi plăcea. Şi, mergând la braţ cu Sam spre masa rezervată, îşi permitea uneori să răspundă la saluturi etalând zâmbetul unei frumuseţi recunoscute.

— Margita, trebuie să vorbim, o chemă într-o zi mama în camera din spate.

Ea îşi dădu seama despre ce ar putea fi vorba.

— Margita, cine sunt oamenii ăştia care te aduc noaptea cu maşina?

— Prieteni...

— De ce nu ne faci cunoştinţă cu ei, ce, nu suntem destul de buni pentru ei?

— Toate la vremea lor, încercă să scape Margita.

— Nu mă lua drept o proastă! De unde ai atâtea toalete scumpe?

— Păi, lucrez şi câştig!

N-ar fi trebuit deloc să spună aşa ceva. Mama se opusese plecării, ei de la fabrică pentru a se face contabilă, în ochii ei asta însemna dumnezeu ştie ce, dar când mai aflase şi că fiică-sa bate la maşină, se hotărâse s-o convingă, cu orice preţ, să plece de la birou. Dactilografă înseamnă aproape secretară, iar la ce foloseşte o secretară nu-i pentru nimeni un secret! Dacă nu azi, atunci mâine! Mama trăia cu convingerea că în lume nu există decât un singur adevăr — adevărul ei. Orice altceva era minciună sau fleacuri.

Mama avea un caracter de fier. Cu un asemenea caracter puteai, tot atât de bine ca şi cu o pană de oţel, să spargi cele mai noduroase buturugi. Un caracter de neînfrânt avusese de altfel şi mama ei, şi bunica şi, poate, şi generaţiile anterioare pe linie femeiască. Din păcate nu-şi dăduse seama că şi fiica îl

poate moşteni. Câştigă!... Ea se şi informase cât pot să coste asemenea bulendre viu colorate! Cu banii daţi pe o singură rochiţă din asta, putea să-i coase un costum tatălui!

— Mâine îţi dai demisia şi treci să lucrezi la mine la spălătoria de lână! Şi să nu mai aud de nicio maşină! — Ea mai putea înţelege căsătoria fără dragoste, dar dragostea fără căsătorie — nu.

— Nu!

— Atunci caută-ţi altă locuinţă! Ar trebui să fii un exemplu pentru sora mai mică şi când colo ce faci?! Şi-aşa toate bătrânele bârfesc pe seama familiei noastre! Sau fii om, sau du-te unde vezi cu ochii!

Mama nu putea fi altfel — ori servitoare slugarnică, ori tiran...

Un bloc de piatră cu patru etaje, care se înalţă mult deasupra căsuţelor de lemn învecinate, lăsate pentru trebuinţele lor de constructori la sfârşitul secolului trecut, când, urmând creşterea rapidă a industriei din Riga, se dezvoltaseră şi construcţiile, insuflă speranţe privit din afară. Iluziile se risipesc însă îndată ce intri pe scară. Îngustă şi întunecoasă, mirosind a mucegai şi pisici, şerpuieşte în sus printre locuinţele cu o singură cameră, ca o tenie. Puteai gândi că fostul proprietar al blocului participase la un concurs cum să stoarcă mai mulţi bani din fiecare cărămidă pusă şi desigur că, în niciun caz, nu ocupase unul din ultimele locuri. Dacă cineva cară din pivniţă lemne sau un coş cu cărbuni, cel ce coboară trebuie să se tragă înapoi pe palier pentru a putea trece unul pe lângă altul, altfel se poate murdări.

Toaletele se aflau între etaje, câte una la patru locuinţe. Canalizarea era extrem de veche şi ieftină, constând în principal din conducte verticale. Când se înfunda cu ceva, toată apa murdară ieşea prin chiuvete şi inunda partea inferioară a clădirii.

Omul îmbrăcat foarte decent care veni la bătrânica de la etajul trei îi inspiră acesteia încredere deplină — atât de politicos, bine educat şi deloc înfumurat.

— Dar cum vă aranjaţi dumneavoastră personal? întrebă el politicos; după ce privi prin încăpere. De fapt, nici nu aveai ce

să priveşti — o bucătărie lungă, îngustă, cu o fereastră la capăt şi o cămăruţă mică. O locuinţă în care nu se mai făcuseră reparaţii de zeci de ani.

— Păi, pot sta noaptea şi la bucătărie... În pivniţă am o sofa foarte bună... Dar cât oferiţi dumneavoastră?

— Douăzeci...

La mai mult nici nu se putuse gândi bătrânica, însă nu putu să nu cedeze ispitei de a se tocmi.

— Ştiţi, eu nu de dragul banilor o iau pe fata asta... Picioarele nu mă mai ţin, iar iarna trebuie să car lemnele din pivniţă... Apoi cu medicamentele... Cu pensia o mai scot la capăt dacă mai am un ajutor...

— Scuzaţi, nu vă înţeleg...

— Păi, de la şcoala tehnică sanitară.. E ca şi cum ai avea doctorul în casă. De aceea v-am şi scris.

Sam rămase pe gânduri. Locuinţa nu prea era potrivită nici pentru el, nici pentru Margita. Când prietenul îi dăduse scrisoarea, primită ca răspuns la anunţul din ziar, privind subînchirierea unei camere pentru eleve de la şcoala tehnică sanitară, el se gândise la ceva mai bun. Însă acum cel mai important lucru pentru Margita era să facă rost de un adăpost, pentru că mai încolo cu siguranţă o va împăca el pe fată cu maică-sa.

— N-o să accepte să le care, spuse el tare.

— Ce?

— Lemnele, n-o să vrea să le care!

— Şi ce să fac eu, femeie bătrână...

— Doamnă, vă înţeleg, dar nu pot obliga pe nimeni din oamenii noştri!

— Sunteţi un om de treabă!

— Tocmai de asta am venit să lămuresc totul, pentru ca să nu fie neînţelegeri. Însă, apropo, ştiu o fată, dacă nu şi-o fi găsit între timp locuinţă...

— Nu, nu, de ce să vă bateţi capul...

— Fiica unor oameni cumsecade, intră la cursurile de pregătire pentru admiterea în învăţământul superior, la toamnă începe să înveţe.

Bunicuţa, la care se mutase Margita, nu era o femeie rea şi nu avea prejudecăţi însă, ca orice om, toată viaţa îşi formase nişte obiceiuri şi la bătrâneţe credea că acestea sunt principala ei bogăţie. Poştăriţei, care-i aducea pensia, îi lăsa patruzeci de copeici, chiria o plătea la fiecare cinci ale lunii, rufăria o spăla singură şi o usca în bucătărie, pentru că din pod se fura, o dată pe săptămână se ducea la o prietenă „la o cafea” şi atunci Margita trebuia să stea acasă, fiindcă nu putea lăsa aşa locuinţa, vasele le spăla cu praf de muştar, iar tigăile le freca numai cu ziare. Înţelegea că Margita nu are de unde şti toate aceste mici înţelepciuni, dar nu-i putea ierta faptul că nu le învaţă pentru viitor. Şi atunci. se puse pe şicane. Ba se prefăcea că e bolnavă şi Margita trebuia să meargă la cimitirul Matveevskoe să cureţe mormântul răposatului ei soţ, sau să alerge prin magazine după pâine integrală, pentru că „doctorii i-au prescris numai pâinea asta”. Pe neaşteptate Margitei i-au dispărut cheile de la locuinţă, pentru ca apoi să apară tot atât de neaşteptat, când comandase deja altele la atelier, iar manualele ajunseseră după bufet, unde niciodată nu fuseseră puse.

Locatara făcea eforturi să nu se certe cu gazda, dar nici n-ar fi vrut cu aceasta să i se urce în cap. Poate că relaţiile lor s-ar fi aranjat cumva, cum se întâmplă de obicei, dacă locatara n-ar fi avut încotro, însă Margita era sigură ca Sam va găsi pentru ea — şi deci şi pentru el — ceva mai bun. Deocamdată micile frecuşuri, întocmai ca nişte cari, rodeau pe dinăuntru buna înţelegere, până când bătrânica o anunţă: „Cel târziu la zece să fii acasă! Când vii noaptea mă trezeşti şi după aceea nu mai pot adormi!” Margita se jură că va trece prin bucătărie în ciorapi şi nici nu va aprinde lumina, dar bătrânica o ţinea pe-a ei. În casa EI, trebuie să se ţină seama de EA! Judecând după intonaţie, avea cel puţin un castel regesc.

Când Margita îi povesti lui Sam despre catastrofa care se apropie, acesta o sfătui să se înţeleagă cu bătrâna și chiar să stea în vreo seară cu ea la televizor sau să înceapă tratativele cu părinţii, de unde Margita înţelese că lui Sam nu-i arde să se ocupe de problema locuinţei ei. Dar Sam nu bănuia că nu mai are de-a face cu fetişcana stângace din fabrică ci cu o femeie

modernă, care se învârte în sferele înalte, unde sunt foarte preţuite calculele şi viclenia elegantă, cu o doamnă, care începe să fie conştientă de valoare ei. Nu, ea încă îl diviniza pe Sam, nici prin gând nu-i trecea să se întâlnească pe furiş cu altcineva — cu toate că asemenea propuneri primea tot mai des, pentru ea Sam era ocrotitorul, stăpânul ei şi nu-şi putea imagina pe un altul în locul lui, dar toate astea n-o împiedicară să pună la cale un mic spectacol.

Într-o zi intră în biroul lui Sam cu cea mai nevinovată expresie pe faţă.

— Nu ai numărul de telefon al lui Miervald? Mi-a dat cartea de vizită însă n-o mai găsesc.

— Da, da, fetiţo! făcu semn Cu capul Sam, continuându-şi conversaţia telefonică în care încerca să convingă pe cineva de ceva. Abia mai târziu realiză ce-l întrebase fata.

Sam se ridică de la birou, ceea ce făcea foarte rar, şi se duse la uşa deschisă.

— Ţi-a promis ceva?

— Cred că ar putea eventual să-mi rezolve problema locuinţei.

— Despre ce-i vorba? se enervă Sam. Buzele lui subţiri i se subţiară şi mai mult, vocea îi tremura ca la bătrâni. Ce, te-a azvârlit cu lucrurile în stradă? Crezi că o locuinţă se obţine aşa de uşor? Nu mai poţi aştepta câteva săptămâni?

Şi, întorcându-se brusc, plecă în biroul său ca să dea un nou telefon. De data asta Margita ascultă cu atenţie, dar speranţele ei nu se adeveriră, convorbirea nu avea nicio legătură cu problema locuinţei.

— În niciun caz! protesta Sam. Toţi suntem muritori! Ce garanţie avem că nu-mi cade mâine o cărămidă în cap, sau că nu mă calcă tramvaiul? Nici dumneavoastră nu vă pot garanta acest lucru! Orice probleme trebuie rezolvate la notariat şi numai la notariat! Credeţi-mă, merită să pierzi o jumătate de oră şi câteva ruble, pentru ca pe urmă să nu-ţi faci nervi degeaba! La revedere!

Margita băgă de seamă că în ultimul timp Sam foloseşte adesea în convorbiri cuvântul „notariat”.

În ultima vreme Sam era extrem de ocupat — trebuia să găsească fără întârziere trei-patru adrese, unde să le facă

intrarea în Riga unor oameni care sperau ca pe urmă să-şi facă locuinţe proprietate personală prin cooperativa de construcţii. Conflictul Margitei cu gazda nu l-ar fi neliniştit, dacă n-ar fi fost pomenit porcul de Miervald, care era totdeauna gata să intre cu arma pe terenurile de vânătoare ale altora. Se înţelege, Sam ar fi putut el însuşi să renunţe la Margita, numai că deocamdată nici nu se gândea la aşa ceva: fata îi era dragă ca mai înainte.

Ca de obicei, îi veni în ajutor o întâmplare, care avea o legătură foarte îndepărtată cu toată problema asta.

Prietena gazdei, la care aceasta mergea să bea „cafea” o dată pe săptămână, se hotărî să plece din locuinţa sa, care era imposibil de încălzit, şi să se mute la căminul de bătrâni. Aşa o sfătuiseră rudele, însă ea se încăpăţânase un an întreg: „Azil de bătrâni, auzi, azil de bătrâni!” Până la urmă acceptase ca măcar să se ducă să vadă. Ceea ce a văzut a impresionat-o serios — curăţenie, ordine, televizor color, club, spectacole, camere de două persoane. „Ce mai! Casă de odihnă! Şi ce mâncare, se dă mâncare bună! Poţi veni să mă vizitezi şi parcă am fi în pădure, miroase a răşină. O zi nu mai stau aici, aştept doar cu nerăbdare ca nepotul să termine de întocmit actele.”

— Dar pensia şi locuinţa se pierd, obiectă gazda Margitei, dar mai mult decât orice, îi părea rău că pleacă singura ei prietenă.

— O sumă pentru mici cheltuieli îţi lasă totuşi şi mai poţi câştiga câte ceva pe deasupra, dacă iei ceva lucru de mână. Numai să vrei...

Pe baza acestei informaţii, Sam născoci o combinaţie complicată, care urma să aibă drept rezultat o locuinţă frumuşică pentru Margita. Era convins că face acest lucru de dragul ei, însă de fapt se străduia mai mult pentru sine. În societatea de unde storcea mijloacele pentru viaţa largă şi plăcută, începuseră să-şi facă loc îndoieli cu privire la capacitatea lui de a rezolva orice. Pentru Sam asta putea avea un sfârşit tragic şi de aceea era necesar să întreprindă fără întârziere ceva, care să liniştească pe cei care se îndoiau. O locuinţă pentru Margita ar fi fost o dovadă cum nu se poate mai bună.

Gazda Margitei se lăsă convinsă pentru o mie de ruble, promiţând să ducă mobila la Consignaţia, iar ea să meargă la

căminul de bătrâni în care locuia prietenia ei. Prima rundă putea fi considerată deci câştigată, însă greutăţile principale urmau abia de acum încolo, întrucât la comitetul executiv al sovietului fiecare metru pătrat era socotit şi răssocotit de tot felul de comisii. Chiar dacă Margita ar fi fost primită în spaţiu, luând asupra sa îngrijirea bătrânei, nu i s-ar fi emis ordin de repartiţie. Afacerile astea nu mai mergeau. Înlăturând încă cinci-şase asemenea variante, Sam dădu o mită grasă la un soviet sătesc. Ca urmare, Margita primi ordin de repartiţie într-o casă ai cărei proprietari n-o văzuseră în viaţa lor. Urmară câteva combinaţii fulger cu adeverinţe false, care, fiind întărite de o duzină de convorbiri telefonice, dădură rezultatul scontat — locuinţa inexistentă din provincie a fost schimbată de Margita cu cea existentă din Riga, iar deţinătoarea spaţiului locativ inexistent l-a lăsat cu mărinimie sovietului sătesc, pentru a se muta la căminul de bătrâni, unde îşi petrecea fericită ultimele zile ale vieţii, delectându-se cu bomboane de ciocolată, din care-şi putea cumpăra cu nemiluita din mia de ruble, şi nu înceta să se plângă de salariatul de la Consignaţia, un „hoţ”, care i-a preţuit şifonierul ei bun, de dinainte de război, doar la patruzeci de ruble, când alături unul exact la fel se vindea cu patruzeci şi cinci.

Pentru Sam, reparaţiile fură doar simple probleme tehnice, devreme ce tocmai se începuse construirea de garaje de către cooperativă. A fost suficient ca la şedinţa conducerii să se ridice şi să spună preocupat:

— Eu am obţinut nişte relaţii, am putea urgenta construcţia garajelor, dar... — Acest „dar” trebuia neapărat subliniat şi apoi să tacă brusc, cufundându-se în gânduri.

— Cât? se interesă imediat cel mai isteţ.

— Păi, de fapt, nimic, explică Sam. Nişte materiale şi câţiva lucrători pentru vreo două zile. Din păcate, nu avem cum să întocmim acte.

— Păi, nici nu trebuie să întocmim nimic! Doar suntem de-ai noştri, ne cunoaştem, dăm fără niciun fel de acte! Asta o propuse cel de-al doilea membru al conducerii şi începu să caute o hârtie ca să noteze cele necesare.

Cam o săptămână în locuinţa Margitei au dăltuit, cioplit, spart, bătut, ajustat şi cimentat, iar peste două săptămâni, când tânăra chiriaşă ajuta îngrijitoarei să spele scara, locuinţa ei semăna cu o bomboană din pomul de Anul Nou. Pereţii erau tapisaţi cu un tapet frumuşel, pardoseala era acoperită cu linoleum moale, cauciucat, în locul sobei — un cămin electric mic, finisat cu cărămidă roşie, născocit special pentru cei ce nu vor să spargă lemne, iar puţinele piese de mobilă veche, cumpărate de la bătrână, se îmbinau armonios cu cele moderne: canapeaua, şifonierul cu sertare jos şi măsuţa joasă pentru reviste.

Dar schimbările cele mai mari se făcuseră la bucătărie. Din ea despărţiseră nu numai baia. Cum în locul sobei cu lemne pentru gătit puseseră un aragaz, rămăsese spaţiu pentru un mic antreu cu cuier pentru paltoanele musafirilor.

Margita credea că acum Sam se va muta la ea, dar nu s-a întâmplat aşa. În schimb trecea pe acolo de două-trei ori pe zi, de cele mai multe ori în absenţa ei, şi aducea musafiri. Uneori câte unul, uneori mai mulţi. Se putea vedea după ceştile de cafea din chiuvetă. Dacă Margita era acasă. Sam o ruga să facă ea cafeaua şi să servească biscuiţi. În acest timp el le arăta musafirilor minunile săvârşite de constructori şi spunea că în curând va instala şi telefon. Pe unii îi ruga să nu vorbească despre ce au văzut, asta fiind cea mai sigură garanţie că ei vor povesti în toată Riga. Dacă rămânea să doarmă, lua multe somnifere, altfel nu putea adormi, ceea ce înainte nu i se întâmplă. Şi, în general, Margitei i se părea că, de obicei plin de energie şi perspicacitate în timpul zilei, seara se poticnea ca sub o povară neomenească. Pe la birou trecea pentru câteva minute, pesemne trebuind să aranjeze alte treburi. Era însă căutat necontenit la telefon şi Margita era nevoită să stea mai mult în biroul lui decât la contabilitatea ei...

— Vine ceva mai târziu... A ieşit pentru moment... Mai sunaţi peste vreo două ore...

Ce altceva ar fi putut spune? Poate doar să noteze numerele de telefon la care era rugat Sam să sune imediat ce apare.

Iată însă că într-o zi Sam dispăru complet. Nici la birou nu veni, nici la ea. nu apăru. Ea începu să se alarmeze, se gândi să

roage pe cineva să sune acasă la el, să vadă dacă nu-i bolnav. Doar nu putea pleca fără să lase o vorbă!

În pauza de masă Margita se duse acasă să vadă dacă Sam nu şi-a făcut cumva apariţia. Chiar dacă n-ar fi lăsat niciun bileţel, ar fi observat după vasele din bucătărie.

Trecând prin curte dădu bună ziua femeii de serviciu, care stătea de vorbă cu trei tineri. Unul era îmbrăcat într-o scurtă de nailon închisă până la gât cu fermoar, de parcă ar fi fost răcit. Femeia de serviciu îi răspunse şi îşi văzu mai departe de discuţie.

Nu reuşi Margita să închidă bine uşa după sine, că cineva de-afară apăsă pe butonul soneriei, făcând ca bing-bang-ul să răsune înăbuşit.

În prag stătea un om într-o scurtă închisă până sus.

— Dumneavoastră sunteţi... — îi pronunţă distinct numele, prenumele şi patronimicul.

— Da.

Străinul îi arătă legitimaţia şi ordinul de percheziţie. Imediat apărură ceilalţi doi cu femeia de serviciu, care se ţinea foarte oficial, de parcă nici n-ar fi cunoscut-o pe Margita.

O. rugară pe femeia de serviciu să aducă martori. Aceştia aşteptară fără să scoată un cuvânt tot timpul cât dură percheziţia, apoi semnară şi plecară.

Cel mai mare în grad era, pesemne, cel cu scurta, pentru că el puse întrebări Margitei şi notă totul pe un formular special.

— Aveţi bani şi lucruri de preţ în locuinţă?

Margita trase sertarul bufetului de modă veche — acolo pusese vreo treizeci de ruble, apoi un altul de sub oglindă — câteva inele stas şi o brăţară de argint.

— Aveţi în locuinţă bani sau obiecte de preţ care vi s-au dat în păstrare de alte persoane?

Margita clătină din cap.

— Da? Nu? Gesturile nu am cum să le consemnez în procesul-verbal.

— Nu.

Subalternii lui triară şi examinară flacoanele cu parfumuri şi tuburile de cremă, se uitară cum sunt încleiate picioarele scaunelor, pipăiră stofa divanului, uşor, cu vârful degetelor, apoi

linoleumul, să nu fie ceva sub el. Lucrau extrem de încet şi metodic.

— Şefule, ne trebuie totuşi un aparat, aici, abia au terminat reparaţiile. Şi unul din ei ciocăni în perete. E gol în câteva locuri, dar poate că aşa sunt pereţii, casa nu-i nouă. E păcat să spargem.

— Şi dacă s-ar putea să vină o femeie, continuă al doilea. Să scormonească prin rufăria murdară de damă...

— Poate, în general, altă brigadă? întrebă ironic şeful, care avea o înfăţişare de parcă-l chinuia un ulcer stomacal.

— Cine mai are chei de la locuinţă şi cine poate intra aici în absenţa dumneavoastră?

Margita se fâstâci, apoi îi spuse.

În spatele bufetului, înghesuit în perete, găsiră, învelit în hârtie, un teanc gros de bancnote. Exact două mii de ruble.

— Ce-i cu banii ăştia?

— Nu ştiu.

— Înseamnă că nu sunt ai dumneavoastră şi nu aveţi pretenţii la ei?

— Nu, răsuflă speriată Margita.

Scara, când se termină percheziţia, trebui să meargă la secţia de miliţie. Peste o oră pe Margita o chemă în birou un maior, pe care nu-l mai văzuse niciodată. Maiorul o interogă amănunţit şi fără patimă. Nu o contrazise în nimic pe Margita, scria doar şi iar scria. În timpul interogatoriului se deschisese de câteva ori uşa şi-l chemaseră undeva, însă el refuzase să se ducă. Trebuia mai întâi să termine discuţia cu cetăţeanca asta.

Întrebări avea destule. Cum l-a cunoscut pe Sam? Cine a mai fost atunci? Unde? Din ce oraş era Valerian? Ce funcţie are? La ce hotel a stat? Cine poate şti? Lidka? Numele de familie, vă rog? Adresa n-o ştiţi? Mulţumesc, e suficient locul de muncă. La ce prieteni de-ai lui Sam aţi fost acasă? Vă dădea bani? Aţi notat numerele de telefon la care trebuia să sune? Pe ce le-aţi notat? Pe fila calendarului de birou? O clipă!

Maiorul ridică receptorul şi telefonă la cooperativă. Deşi era târziu noaptea, acolo era lume, aşa că maiorul rugă să i se dicteze numerele de telefon scrise de Margita.

Plecând, se ciocni de Miervald. După câte se vedea, miliţienii tocmai îl ridicaseră din pat. Era ciufulit şi somnoros, dar îi aruncă o privire scurtă Margitei, care se apropia, şi-i şopti:

— Sam a fost pus sub urmărire în toată ţara.

A doua zi, la cooperativă veniră revizorii. Dar cel mai meticulos control al documentelor contabile şi al documentaţiei tehnice nu dădu rezultatul aşteptat. Fără a lua în consideraţie nişte nimicuri, revizorii nu descoperiră nimic şi Margitei i se păru că au plecat cam contrariaţi.

Conducerea cooperativei, care cunoştea cu siguranţă relaţiile ei cu Sam, îi propuse să-şi dea demisia. Ea, se înţelege, ar fi putut refuza şi chiar să se judece, însă nu făcu acest lucru. Leafa era mică aici, iar de contabili era nevoie peste tot. Peste două săptămâni, când veni vestea că Sam a fost arestat într-un orăşel îndepărtat de pe Volga, Margita lucra deja la serviciul de salarizare al unei mari uzine. În camera mare cât o sală erau zece birouri. Tot timpul cineva vorbea la telefon, ţăcăneau abacele şi zumzăia aritmometrul când şefa controla socotelile făcute în prealabil cu un mic calculator electronic.

Aici lucrau doar femei, toate măritate de mult şi având copii, aşa că discuţiile se duceau tot timpul pe probleme familiale: despre un loc în tabăra de pionieri, despre ce se găseşte la secţia de semipreparate a cantinei, despre îmbrăcămintea necesara pentru iarnă, despre copiii care învaţă bine sau nu vor să înveţe şi, desigur, despre relaţiile cu soţii. După discuţiile cu orizont larg, privind probleme globale, după gândurile înaripate ale lui Sam, după toată strălucirea care o înconjurase — nimănui din cunoscuţii lor nu i-ar fi dat prin minte să menţioneze o primă de zece ruble, necum să se mai certe pentru că nu se dă tuturor. — Margita se simţea azvârlită înapoi, din centru la periferie. În sinea sa râdea dispreţuitor de colegele de muncă, considerându-se o fiinţă superioară, aproape aristocrată, şi lucra strângând din dinţi, însă, ce-i drept, îşi îndeplinea sarcinile. Încă mai aştepta. Aştepta ca Sam să iasă din încurcătură, având încredere în steaua lui. Doar el era mai inteligent decât aceşti anchetatori în birourile cărora era nevoită să meargă acum. Şi apoi un glas lăuntric îi spunea ei că Sam va fi în curând liber. În afară de asta, judecând după

întrebările anchetatorilor,. Sam nu era învinuit de lucruri capitale, deşi era clar că nu-i nevinovat, aşa că Margita se străduia să-l ajute, în limitele posibilului, răspunzând la multe din întrebări cu. „nu ştiu” sau „nu-mi aduc aminte”. Anchetatorii păreau că iau de bune toate aceste răspunsuri, le notau, însă după aceea puneau asemenea întrebări la care nu mai era posibil să răspunzi cu „nu ştiu” şi „nu-mi amintesc”. În majoritatea cazurilor Margita nu înţelegea rostul acestor întrebări, ce verigă de lanţ trebuie să clarifice, de unde şi credinţa ei că ieşise învingătoare. - Era atât de convinsă de superioritatea lui Sam asupra acestor anchetatori, costumele cărora arătau că salariul lor nu-i prea mare şi că n-au niciun fel de relaţii, încât aştepta întrebările despre legăturile lor intime pentru a le arunca în faţă: „A fost un bărbat adevărat! Eu l-am iubit şi-l voi iubi orice mi-aţi spune despre el!” Dar asemenea întrebări nu i s-au pus. Anchetatorii se interesau doar de fleacuri.

— La ce oră aţi terminat masa la „Lira”?

— Pe la trei.

— Unde v-aţi dus după aceea?

— Înapoi la serviciu.

— Cu cine aţi mers împreună?

— Cu Samuel, desigur!

— După câte rezultă din mărturisiri, cu toate acestea n-aţi ajuns amândoi la serviciu. Uite aici scrie. Anchetatorul răsfoi hârtiile invers. „L-am aşteptat pe el şi pe secretară la restaurantul «Lira» în maşina proprie. Pe secretară am dus-o la serviciu la birourile cooperativei de construcţii de locuinţe, iar noi”...

— „Lira” e cafenea, nu restaurant! Eu nu ţin minte să ne fi aşteptat cineva sau...

— Cât de des aţi avut ocazia ca, împreună cu şeful, să plecaţi cu maşini care vă aşteptau la uşa restaurantului?

— Aşa, dintr-o dată, nu pot să “spun... de şapte, opt ori... Poate mai mult...

— Mulţumesc.

Dar de unde să ştie ea ce răspuns l-ar fi ajutat pe Sam?

— Şi acum. să ne întoarcem la „Lira”... O maşină Lada verde închis...

— Da, cu una ca asta am mers.

— Mulţumesc.

La serviciu Margita minţi că s-a încurcat într-o poveste cu un accident de maşină şi în acest fel ajunsese printre martori. Un timp s-au comentat diferite întâmplări legate de transporturi şi rolul martorilor, însă în continuare citaţiile de la procuratură nu mai mirară pe nimeni.

Pe Sam, împreună cu doi necunoscuţi, l-au judecat după o jumătate de an. Zvelt, inteligent şi tot atât de prezentabil ca întotdeauna, el s-a apărat cu curaj. A pus întrebări caustice păgubaşilor şi martorilor, la care aceştia s-au fâstâcit şi uneori au dat înapoi de la pretenţiile lor, s-a purtat cu dispreţ faţă de cei inculpaţi în acelaşi proces cu el pentru că aceştia nu numai că recunoscuseră faptele comise, dar chiar şi maşinaţiunile plănuite numai, a cerut să se reancheteze unele episoade, a polemizat cu procurorul, de zece ori pe zi a solicitat tribunalului să aibă în vedere primele declaraţii ale păgubaşilor, întrucât îi erau mai favorabile, însă tot timpul a rămas corect şi elegant.

Scopul său principal era să influenţeze pe ambii asesori, care jucau un rol tot atât de important în pronunţarea sentinţei ca şi judecătorul. De aceea se prezenta ca un suflet nobil, care doar datorită unui concurs de împrejurări ajunsese pe banca acuzaţilor. Învârtise lucrurile în aşa fel încât chiar şi păgubaşii fuseseră nevoiţi să vorbească de timpul în care biografia lui era fără pată. Aceştia afirmaseră într-un singur glas că atunci el fusese un om cinstit şi nu abuzase de funcţia sa, deşi ar fi putut-o face. După aceste pagini luminoase apărea o rubedenie îndepărtată de-a soţiei, din păcate decedată deja şi de aceea nemaiputând fi martor, care îl rugase pe Sam să cumpere de la un magazin de bijuterii un inel cu briliante în valoare de patruzeci de mii de ruble. Asta se întâmplase demult, Sam povesti amănunţit că acest om se temea de o reformă monetară şi de casa de economii şi voia să bage banii într-un lucru sigur al cărui preţ putea doar să crească. Rudele citate declamaseră însă că, după părerea lor, o asemenea sumă unchiul lor nici în vis nu putuse vedea, însă recunoşteau că era

un om plin de ciudăţenii, îngrozitor de avar, tot aduna şi ascundea. În căsuţa pe jumătate năruită, după moartea lui, găsiră în diferite colţuri învelite în zdrenţe monezi de argint şi ruble ţariste de aur. La solicitarea lui Sam, magazinul de bijuterii dăduse o adeverinţă că în anul respectiv a vândut într-adevăr unele inele de o asemenea valoare.

Următoarea mişcare a lui Sam putea să pară naivă. El a declarat că a uitat într-un taxi servieta cu zecile de mii de ruble. De fapt nu numai că nu era naivă, dar semăna cu lada cu fundul dublu a unui scamator. Mai întâi în ea se găsea explicaţia începutului activităţii sale infracţionale. Şi aceasta apărea sub o formă nobilă. El nu putuse să-i spună cele întâmplate unui om bătrân, bolnav, pentru că acesta ar fi avut un atac de inimă. Iar briliantele nu avea cu ce să le cumpere. Îi rămânea o singură cale — să împrumute banii şi apoi să-i dea înapoi treptat. Din leafă, se înţelege, nu era posibil să rupi atâţia bani. Pentru ca familia să nu sufere din cauza prostiei lui, a divorţat şi a plecat de acasă, însă a continuat să-şi ajute material fiica în limitele stabilite de lege — rog tribunalul să vadă adeverinţele anexate la dosar, sub numărul cutare, la pagina cutare. Dar şi după maturitate fiica a continuat să primească sprijin material, poate nu atât de regulat cum ar fi dorit, totuşi... Asta a declarat-o ea însăşi.

— V-aţi adresat cu o declaraţie la miliţie după pierderea servietei?

— Am alergat disperat pe la oficiile de lucruri pierdute, am fost de câteva ori la garajul de taxiuri.

— Dar la miliţie?

— Nu, la miliţie n-am fost. Mai târziu am înţeles că asta a fost o greşeală din partea mea. Recunosc că mi-a fost frică. Cum aş fi explicat de unde am eu, cu o leafă de trei sute de ruble, o sumă atât de mare?

— Şi ruda?

— Am mai spus... Dacă ar fi aflat de pierdere, totul s-ar fi terminat tragic. Şi această moarte ar fi apăsat pe conştiinţa mea până la sfârşitul zilelor mele.

— Deci, afirmaţi că aţi început să luaţi bani de la diferite persoane pentru a-i restitui rudei bolnave?

— Perfect adevărat.

— Pe ce vă puteaţi baza pentru a spera că veţi putea mai târziu să vă plătiţi datoriile? Doar de mult nu mai aveaţi o leafă de trei sute de ruble, nu primeaţi decât un salariu relativ nu prea mare de preşedinte al cooperativei de construcţii de locuinţe.

— Păi, speram... Mi se promisese că voi putea să-mi reiau vechiul post.

Sistemul după care acţiona Sam nu era prea nou şi nici prea ingenios. El introdusese doar unele îmbunătăţiri substanţiale. La început lansă printre cunoscuţi zvonul că se poate, fără să-ţi vină rândul, să primeşti locuinţă proprietate personală. Nu, nu dintr-o dată. Dacă cineva din cei înscrişi se retrage. Dar atunci banii trebuie depuşi imediat, într-o jumătate de oră. Şi trebuiesc întocmite actele necesare. Nu, el nu intenţionează să alerge după bani, ar fi de acord doar să meargă până la casa de economii.

Unul dorea locuinţă pentru el, altul se gândea la copii. La urma urmei, nu-i totuna unde stau banii, la Sam sau la casa de economii? Nu număra aceste mii undeva după colţ, ci în prezenţa notarului şi pe baza semnăturii lui Sam. Nu primeşte locuinţă? Ei şi? Primeşte banii înapoi copeică cu copeică. Se înţelege, totul trebuie păstrat strict secret şi să nu vorbească despre asta nici măcar cu cei mai buni prieteni. Era de ajuns să sufle cuiva ceva, că Sam îi făcea imediat socoteala şi-i înapoia banii. Apoi acela era fericit dacă Sam mai era de acord să îi primească banii din nou. Dacă cineva avea nevoie de bani, îi primea, chiar a doua zi, dacă cineva un an de zile nu întreba de banii săi, Sam însuşi îi telefona şi-i comunica că, probabil, va pleca de pe postul de preşedinte, aşa că îl roagă să-şi ia banii şi regretă foarte mult că nu a putut să-şi ajute un prieten drag. După o jumătate de an, fără niciun fel de eforturi, putea primi iarăşi banii.

Astfel şi-a creat Sam reputaţia de cel mai cinstit om.

Nicicând şi nicăieri nu lipsesc amatorii de a primi locuinţe, cunoscuţii aveau cunoscuţii lor, iar aceştia la rândul lor aveau alţi cunoscuţi şi la Sam veneau chiar din locuri îndepărtate ale Rusiei sau Ucrainei. Ar fi trebuit să construiască la marginea

Rigăi cel puţin trei zgârie-nori pentru a satisface pe toţi amatorii. În interesul firmei — orice întreprindere are nevoie de reclamă — Sam a făcut rost, dând mită, de câteva locuinţe şi de aceea acum pe banca acuzaţilor nu era singur.

Mult timp pe cer nu se ivise niciun noruleţ, nimic nu prevestea furtuna. Se părea că lanţul banilor luaţi şi daţi este veşnic, iar el nu spera să trăiască veşnic, chiar după cele mai optimiste socoteli îşi dădea încă cincisprezece ani.

Luând banii de la ultimul client, îi înapoiase cinstit primului, era nevoie numai să lărgească cercul pentru a putea acoperi cheltuielile zilnice. Dar, cum spusese un înţelept, nu există talent pe care să nu-l poţi îneca în băutură, nu există bani pe care să nu-i poţi cheltui şi nu există întâmplări de care să nu te poţi împiedica.

Unul din clienţii lui Sam a fost prins că a furat din bunurile statului. Se înţelege că era interesat, să acopere imediat lipsa, dar nu putea face asta decât în cazul în care ar fi primit de la Sam trei mii. Întrucât nu avea telefon în celulă, iar întâlnirile cu rudele îi erau interzise până la proces, nu a găsit altă ieşire decât să ceară anchetatorului să-l ajute pentru a primi banii. Desigur, nu i-a spus: eu am dat banii ca să primesc locuinţă înainte de a-mi veni rândul, ci numai:

— Un om cumsecade avea nevoie, iar eu l-am împrumutat.

E însă periculos să amesteci anchetatorul în orice treabă. Acesta nu s-a mulţumit doar cu chitanţa, ci s-a dus la notariat şi şi-a băgat nasul în registrul şnuruit. Şi a descoperit că tot trei mii i-a dat aceluiaşi om cumsecade şi alt om, care locuia într-un mic sat din munţii Carpaţi. Şi anchetatorul a început să se intereseze: de ce i-au dat, de fapt, banii? Iar dacă sunt chemaţi de anchetatori, oamenii încep să se neliniştească, înainte de toate, desigur, pentru banii lor. În special dacă văd în faţa uşii acestui birou câteva persoane cunoscute cu feţe îngândurate. Teama este contagioasă şi, se pare, se transmite chiar şi de la distanţă, în câteva zile Sam a împărţit aproape tot ce avea depus la casa de economii, iar ultimilor a fost nevoit să le spună:

— Peste o săptămână! Banii nu sunt la mine!

Cu ce i-a rămas, Sam s-a suit într-un vagon de dormit, fără a mai avea timp să vândă maşina şi să dea fuga până la Margita acasă, după teancul de bani ascuns...

Sam admitea că nu numai judecătorul, dar nici asesorii nu vor crede povestea cu servieta pierdută în care erau atâtea zeci de mii, însă, dacă erau oameni cinstiţi, nu. puteau exclude complet această versiune. În acest caz purtarea lui necinstită din ultimul timp se explica în mare măsură printr-un scop nobil şi, dacă se aveau în vedere şi meritele din trecut, atunci se puteau lua în consideraţie circumstanţe atenuante. Şi în afară de asta... Era puţin probabil ca judecătorilor să le fie foarte simpatici păgubaşii. Fără să mai vorbim de faptul că mulţi păgubaşi primeau o leafă destul de modestă, însă ocupau posturi care îl fac pe orice om normal să se gândească la venituri necurate, pe judecător şi asesori trebuie să-i dezguste asemenea tipi, care acum ţipă că au fost prădaţi, deşi ei înşişi fac acelaşi lucru zilnic, jecmănind de la bătrâni şi tineri, bolnavi şi sănătoşi. Pe aceştia îi interesase un singur lucru — să răzbească primii la plăcinte.

Sam nădăjduia ca vreunul din asesori să locuiască el însuşi într-o cameră în care-i imposibil să te învârteşti fără să calci pe careva din familie şi să aştepte aproape fără speranţe, fiind trecut pe o listă lungă, cei nouă metri de persoană. Aşteaptă sau a aşteptat. Numai un asemenea asesor poate să înţeleagă ce tipi josnici sunt aceştia, care s-au deprins să răzbească fără a sta la rând, numai el poate să-i urască până la sfârşitul zilelor. Pe Sam nu-l va dezvinovăţi, dar o parte din vină o va trece asupra păgubaşilor şi deci partea lui Sam va fi mai mică. Cu atât mai mult cu cât Sam îi ajuta, amintind că în unele cazuri el nici nu ceruse bani, iar aceste mii i-au fost oferite cu insistenţă.

Mai avea încă un atu — recunoaşterea cinstită a celor făptuite. Chiar de la începutul anchetei s-a prefăcut că recunoaşte cele mai mici încălcări ale legii, iar dacă nu declarase ceva, asta se datora sclerozei bătrâneţii, însă era suficient să se pronunţe un nume, că Sam spunea imediat totul ca din carte. Ce importanţă mai avea dacă acţiunea civilă privea o sumă mai mare sau mai mică cu câteva mii? Oricum, păgubaşii nu mai aveau nicio nădejde să-şi vadă înapoi banii, chiar dacă Sam ar mai fi trăit o

mie de ani. Ce putea să însemne când se împărţeau la toţi banii de pe maşina confiscată şi cele cinci teancuri cu banderolă găsite la Margita în timpul percheziţiei? Cel mult dacă ar reveni fiecăruia câte o rublă pe lună. Recunoscând cinstit însuşirea banilor străini, Sam se îndepărta uşurel de răspunderea ce-ar fi avut-o pentru mijlocirea luării de mită, căci asta i-ar fi atras o pedeapsă mai aspră.

În general, Sam îşi făcuse socoteala că va scăpa cu trei ani, dar i-au dat opt. Şi nu pentru că ar fi fost un prost psiholog, ci pentru că suma era prea mare şi judecătorul se legase de darea de mită. Apoi, agravase situaţia încă o circumstanţă: la proces s-a prezentat plângând o femeie cu un copil, pe care Sam şi-o făcuse clientă numai ca să facă o experienţă. Întâmplător, descoperise numele ei şi numărul de telefon în lista celor care urmau să primească locuinţă în anul următor. Sam i-a telefonat şi i-a spus că ar vrea să stea de vorbă cu ea, că s-ar putea să o ajute.

Discuţia avusese loc în biroul cooperativei. Se vedea că femeia aşteaptă un copil. Era nervoasă şi de la primele cuvinte îşi manifestase ostilitatea.

— Aţi putea să-mi aranjaţi locuinţa mai devreme? V-aş spune „mulţumesc”. Dar să dau cuiva bani, nici nu mă gândesc!

— Cum v-a putut veni aşa ceva în minte! Drept cine mă luaţi? Eu vă propun foarte oficial un schimb, iar dumneavoastră mă jigniţi!

— Atunci înseamnă că ceva n-am înţeles...

— Mă interesează o locuinţă în raionul în care e prevăzută construirea blocului dumneavoastră.

— Nu prea este un raion admirabil, în Mežcien ar fi fost mai bine... — a spus jenată femeia.

— Unuia îi place mama, altuia fata... Cartierul Imant v-ar conveni? Dacă nu, spuneţi-mi de la început, o să rog pe altcineva.

— Imant... Foarte bine... “

— Construcţia blocului a şi început, dacă vreţi, vă puteţi duce să-l vedeţi... Vă garantez că peste o jumătate de an vă mutaţi. Da, era cât pe-aci să uit... îmi daţi două camere şi primiţi în

schimb un apartament cu trei camere mai mici... Sper să vă convină şi asta.

— Da, însă e mai scump.

— Vedem imediat... — Sam răsfoi planurile şi alte documente. Rămâne să mai plătiţi doar şase sute de ruble.

— N-aş putea să vă telefonez mâine, să vă dau răspunsul definitiv?

— Cum, nu vreţi un apartament cu trei camere? se miră Sam.

— Propunerea e atât de neaşteptată... Trebuie să vorbesc acasă...

Putea Sam presupune că în aceeaşi după amiază îşi va duce paltonul de iarnă şi-l va vinde la magazinul de haine vechi şi că până la miezul nopţii va alerga pe la cunoscuţi să împrumute câte douăzeci şi cinci sau cincizeci de ruble ca să adune acele, amărâte pentru el, şase sute de ruble? Putea el să-şi închipuie că ea a adunat pentru locuinţă toată viaţa de când se ştie, că mama ei deja vânduse o casă la ţară ca să se mute la fiică, unde să aibă grijă de copilaş? Nu, femeia nu era măritată şi nu avusese bărbat, şi nici palton de iarnă nu mai avea, numai datorii şi pe mamă cu copilul într-o cameră de patru pe trei... paşi, după bucătărie, cu fereastra spre o curte murdara, semănând mai mult a puţ de mină. Îi trecuse deja rândul la cooperativa de construcţii de locuinţe, din lista de la fabrică era de mult tăiată şi a înţeles că trei mii patru sute nu va mai primi de la Sam, iar pentru a plăti datoriile de cite douăzeci şi cinci şi de cincizeci de ruble trebuie să muncească ea.

— Ce mă fac acum? întreba supusă pe judecător şi pe asesori, care, deşi vedeau des tragedii omeneşti. Îşi muşcau buzele, pentru că nu ştiau ce să-i răspundă şi cum s-o consoleze.

Acum, Sam regreta că amestecase această femeie în combinaţiile sale, dar atunci ideea i se păruse foarte atrăgătoare — peste o jumătate de an i-ar fi dat femeii banii, ea şi-ar fi primit locuinţa — şi totul ar fi fost în ordine, îi venea greu să înţeleagă situaţia ei de acum. Îi era greu să-şi închipuie că nu există altă soluţie, că vor trebui să locuiască mai departe toţi trei în camera minusculă.

Deşi tatăl lui Sam chema de la tribună muncitorii să continue tradiţiile din familie şi să-şi aducă fiii şi fiicele la uzină, lui însuşi

nici prin cap nu-i trecea că şi Sam ar putea sta la strung sau la maşina de găurit. Şi cu toate astea el credea cu adevărat în măreţia muncitorului. Pur şi simplu însă pentru urmaşul său, încă dinainte de naştere, plănuise un drum luminos în viaţă. Aşa că Sam nu avusese nevoie să cucerească lumea, lui îi fusese dăruită, începând cu grădiniţa şi terminând cu institutul, fusese purtat de mâini grijulii, care i-au ţinut umbrela deasupra capului dacă începea să burniţeze şi măturau cărarea din faţa lui dacă era în primejdie să alunece. Nu, el nu-i dorea nimănui răul, însă cel mai puţin şi-l dorea lui însuşi.

La şcoală încă mai credea că toţi trăiesc în locuinţe mari, că tractoristul lucrează pe câmp în cămaşă călcată şi cu cravată la gât, pentru că murdăria ca atare fusese lichidată de mult, şi că toţi se duc să-şi facă concediile în aceleaşi staţiuni ca şi părinţii săi. Iar mai târziu, când i-au încolţit îndoielile, şi-a schimbat concepţiile cu privire la anumite laturi ale vieţii. A înţeles şi el că zeama ajunge pentru toţi, dar nu şi perişoarele. Cum rămâne atunci cu selecţia naturală şi artificială? El trebuia doar să supravieţuiască.

Odată cu începutul activităţii independente, s-au ivit şi primele probleme. Va avea un birou cu secretară sau fără secretară?

Problema întreţinerii.

Problema etichetei.

Problema subordonării.

Precum şi alte felurite probleme de producţie care trebuiau rezolvate cu precauţie, făcând slalom printre ceilalţi. Iar în gene se găsea spiritul de luptă al strămoşilor îndepărtaţi.

Opt ani este o sentinţă grea, dar, atunci când se pronunţase, Sam nu şi-a dat seama de greutatea ei. Nu-i pierdut chiar totul, gândea. Mai putea face recurs la instanţele superioare de aici din republică şi de la Moscova, mai rămânea speranţa eliberării după executarea a jumătate din pedeapsă. În asemenea cazuri se lucrează pe marile şantiere. Luând în considerare studiile, vârsta şi funcţiile avute mai înainte, nu va fi, cu siguranţă, nevoit să ţină în mâini nici lopata, nici ranga. Şi-apoi putea să iasă mult mai rău. În loc de opt ani, puteau să-i dea cincisprezece. Şi pentru o asemenea condamnare existau toate temeiurile.

Da, legenda despre servieta uitată era naivă, însă nici inteligentă nu trebuia să fie. Trebuia doar să oscileze între minciună şi întâmplare posibilă. Aşa şi trebuia înţeleasă de toţi. În anumite cercuri era nevoie să se răspândească ideea că aceşti patruzeci de mii Sam nu-i pierduse ci-i ascunsese într-un loc sigur. Pentru aceste cercuri Sam trebuia să creeze iluzia că mai are bani şi să le întărească speranţa că-şi vor recăpăta banii cu procentele respective. Nu întâmplător singura convorbire telefonică pe care şi-o permisese Sam în timpul dispariţiei sale a fost cu un afacerist din aceste cercuri.

— Nu vă faceţi griji, îi spusese atunci Sam. Toţi vor primi de la mine până la ultima copeică!

Deşi aproape dispărută, continuă totuşi să existe secta adoratorilor de bani, cu legile şi morala ei, împotriva căreia este şi nesocotit şi periculos să greşeşti, dar şi mai periculos este să te atingi de ce au ei mai sfânt, de bani. Aflându-se în permanenţă în relaţii încordate cu legea, speculând, procurând, făcând camătă, ei sunt obligaţi să-şi ducă viaţa cât mai şters, într-un cerc închis, să se întâlnească numai cu ai lor, să se ferească cât mai mult de lux, mai cu seamă că posturile pe care le ocupă sunt mărunte, iar majoritatea sunt pensionari, bătrâni ramoliţi cu ochi de viezure, singura plăcere a lor fiind să-şi socotească şi să-şi rânduiască mereu capitalul, să verifice listele de câştiguri ale împrumutului de stat cu trei la sută şi duminica să joace preferans sau kunken cu mize mari.

Când intră cineva în sectă, e uimitor cât de repede îşi însuşeşte obiceiurile lor şi cât de repede îi dispare tendinţa spre viaţa normală, pe care o au toţi cei din jur şi pe care el însuşi a avut-o până nu de mult. Adoratorii banilor au morala lor. Hoţia şi violenţa faţă de persoanele particulare din lumea de afară sunt aspru condamnate, însă celelalte articole ale codului penal ar putea să nu mai existe. În lumea lor cea mai mare crimă este înşelăciunea, pentru că nevrând să lase probe materiale, trebuie să se mulţumească cu obligaţiile verbale, să dea şi să primească împrumut fără niciun fel de chitanţe autentificate la notariat, înşelăciunea este mai groaznică decât trădarea.

Multora din aceşti oameni Sam le promisese locuinţe, desigur, fără a le garanta ceva concret, ci doar luându-le banii. Îi

includea cu uşurinţă în rândul clienţilor obişnuiţi, fără să se gândească că pentru unii rublele fac parte din inimă şi dacă li le smulgi, se formează o rană sângerândă, care cere răzbunare. În afară de escrocheria cu apartamentele inexistente, Sam mai săvârşise şi alte infracţiuni nedescoperite încă, pe care juriştii le califică drept însuşirea bunurilor statului şi încălcarea legii operaţiunilor valutare. Aceste potlogării nu-i aduseseră sume mari, însă ar fi dat tribunalului posibilitatea pronunţării unei condamnări şi mai aspre, care să excludă posibilitatea eliberării înainte de termen. Aceste potlogării le săvârşise împreună cu un moş din secta adoratorilor banilor dar despre ele aflaseră câte ceva şi alţii. Şi iată că unul din ei, descoperind că a fost înşelat, nu a suportat lovitura... Dorind să se răzbune, el a scris anchetatorului o anonimă conţinând date concrete: în cutare zi şi în cutare loc, cutare şi cutare... Autorul anonim nu se sinchisea că împreună cu Sam îl „priponeşte” şi pe un cunoscut de-al său. Ce să mai vorbim de cunoscut! În primul rând, că acela nu va şti niciodată cine l-a „priponit” şi, în al doilea rând, va primi o lecţie bună. Să-şi ţină limba cu dinţii!...

Margita nu putuse pleca de fiecare dată de la serviciu ca să meargă la tribunal, deşi simulase o gripă, ceea ce în timpul epidemiei nu-i chiar atât de complicat. Stătea retrasă într-un colţ, pe ultima bancă şi răspundea cu câte o înclinare tăcută a capului la saluturile cunoscuţilor, dacă cineva îi dădea atenţie, asculta însetată fiecare cuvânt al lui Sam, îi urmărea privirea pe care o arunca uneori asupra sălii. Ea îl mai iubea încă, chiar s-ar putea spune mai mult ca înainte...

Ca de obicei în timpul proceselor, ieşiseră la suprafaţă acele episoade din viaţa lui Sam pe care el le ascunsese cu grijă. Parcă o faţă rea, ciupită de vărsat se ivea o clipă la fereastră, ca apoi să dispară. Şuvoiul, limpede al râului, care curge pe nisipul alb de pe fundul albiei, se umple brusc de noroi şi frunze putrede când cineva zgârmă stratul subţire de nisip de deasupra lor. Da, asta o supăra pe Margita, dar n-o dezarma. Ea găsea la toate explicaţii sau chiar justificări, aşa cum o mamă găseşte justificări pentru purtarea urâtă a fiului răsfăţat căzut sub influenţa rea a prietenilor. Pe femeile cu care Sam avusese relaţii intime în acelaşi timp în care fusese cu ea, Margita le ura.

Şi simţea o adevărată satisfacţie dacă vreuna din ele intra în rândul clientelor escrocate, convinsă că Sam ajunsese într-un pat străin doar ca să-i câştige aceleia încrederea şi nu pentru că ar fi iubit-o. Din fiecare pas al lui Sam ea trăgea concluzii în totală contradicţie cu concluziile oricărui alt om. Şi chiar dacă pentru o clipă avea unele îndoieli imediat le înlătura. Era suficient doar să ajungă acasă. Aici totul fusese cumpărat de Sam. Totul îi fusese destinat ei.

Numai ei îi dăruise Sam aşa ceva. Ba mai mult, i se părea că tot ce este în ea vine de la Sam.

Când se pronunţase sentinţa şi i-au scos afară pe condamnaţi, Margita plânsese din cauza asprimii pedepsei şi se jurase solemn să-l aştepte.

Pe coridor, avocatul lui Sam fusese înconjurat de un grup de oameni care-l compătimeau pe Sam. Ca de obicei în asemenea cazuri, avocatul îi încredinţase că încă nu-i totul pierdut, că la Tribunalul suprem va obţine anularea articolului privind darea de mită. Doar nici Sam nu recunoscuse că ar fi vinovat de aşa ceva. Iar dacă învinuirea de dare de mită cade, atunci tribunalul nu-i poate în niciun chip da mai mult de cinci ani.

Margita, care nu credea în Dumnezeu, se ruga soartei ca vorbele avocatului să se împlinească.

Peste o săptămână la uşa Margitei ciocăni un individ de vârstă mijlocie, destul de ponosit şi cu o figură inexpresivă. Îi spuse că e prieten cu Sam, se interesă dacă nu are veşti de la el şi că e gata oricând să-l ajute. La Ministerul Justiţiei are nişte cunoscuţi. Margita îi spuse cinstit tot ce ştia, inclusiv despre percheziţie, dar observă că omul nu o ascultă cu atenţie şi stă în cumpănă să-i propună ceva. Apoi o invită să ia masa la restaurant. Acolo pot sta liniştiţi şi să discute ce-ar fi de făcut mai departe, când va veni vreo veste de la Sam.

La început Margita vru să refuze, apoi se gândi că omul acesta s-ar putea cu adevărat să-i fie de ajutor şi ar fi fost o prostie să-l refuze. Necunoscutul a aşteptat-o în bucătărie până când Margita s-a îmbrăcat în grabă şi au plecat.

Restaurantul era de categoria a doua, fără acel lux caracteristic barurilor de noapte, însă Margita remarcă îndată

câteva figuri cunoscute. Şi resimţi cu atât mai mult lipsa lui Sam, la gândul că ponositul ăsta nu se putea compara cu Sam.

Unul din foştii cunoscuţi, salutând-o pe Margita, îi făcu semn vecinului:

— Cine mai e şi pierde-vară ăsta care s-a lipit de văduva lui Sam?

Celălalt care începuse cheful de cu ziuă şi acum se plictisea, ridică leneş din umeri. Să bea mai departe oare. sau să nu mai bea. Era chelner la un hotel pentru turişti străini şi îi plăcea ca în zilele libere să-l servească alţi chelneri.

— Văduva lui Sam... Văduva lui Sam... Chiar că ai nimerit-o! şi râse, imaginându-şi cum, a doua zi la hotelul „Inturist", va plasa gluma asta ca fiind a sa.

Porecla de „văduva lui Sam" se lipi de Margita şi nu se mai desprinse de ea.

Omul comandă câte un şniţel, rugă să i se aducă vodcă şi se posomori când află că la bufet au doar coniac, apoi încercă să o îmbete pe Margita şi verifică îndelung nota de plată, vârând-o după aceea în buzunar. Până la urmă nu s-au înţeles cum ar putea să-l ajute pe Sam. pentru că trebuia mai întâi să primească de la el măcar o veste oarecare.

După ce o conduse pe Margita până la tramvai, necunoscutul se înfundă într-o stradelă şi în curând ajunse într-o cameră murdară, al cărei stăpân, un bătrân uscăţiv, cu mustăţi scurte aspre ca de morsă, pufnind pe nas, îi înapoie jumătate din cheltuielile făcute la restaurant.

— Ori că nu ştie nimic, ori că-i o femeie vicleană, spuse musafirul.

— Eu ţi-am spus că nu iese nimic din asta.. Nu-i aşa uşor să trimiţi o scrisoare din închisoare.

— Mie să nu-mi spui asta! Dacă vrei...

— Dar riscul? Eu n-aş risca! Dacă fata nu ştie locul precis... Şi chiar dacă ştie! Cum s-o apuca miliţia şi i-o pune puţin sula în coastă, imediat...

— Din asta nu scoţi nimic. Nu-i din alea!

— Peste câteva luni îl trimite în colonia de muncă, am putea aştepta, altfel e rău! Dacă nu a reuşit să-i plaseze şi i-a ascuns

într-un singur loc, atunci nu se va hotărî să spună, doar n-o fi prost să rămână fără nimic!

— Asta nu mai e treaba mea. N-o să-mi bat capul cu asta. N-are decât să şi-l bată singur! Dar eu zic că a reuşit să-i plaseze, dovadă că la fetişcană s-au găsit, două mii după bufet.

— Poate, poate! Măcar de-ar fi aşa! Bătrânul care pufnea pe nas se linişti şi prinse cu o pioneză o bucată sfâşiată de tapet.

Mecanismul lăzii fermecate cu fund dublu funcţiona cu precizie...

IANUARIE

Uşa strâmbă a şopronului spânzura în ţâţâni, însă prin crăpătură se vedeau sprijinite de perete, pe paianta uscată, scânduri şi nuiele, care, poate, slujiseră înainte drept stănoage.

Tânărul cu pulover gri azvârli braţul de lemne amărâte cu care venise, ultimele din cele scoase de sub zăpadă, apoi se propti în uşă cu amândouă mâinile şi încercă s-o deschidă. Lemnul uscat reacţionă ca un arc, aruncându-l înapoi, însă partea de jos a uşii nu se clinti. Cu bombeul bocancului început să dea zăpada în lături, dar nici asta nu ajută, pentru că partea de jos a uşii era înţepenită în pământul îngheţat.

— Ducă-se naibii... Că n-oi fi fochistul lui!

Adună braţul de lemne aruncate şi vru să se îndrepte spre casă, dar se răzgândi. Ăla nu se duce după lemne, asta-i clar. Aşa că va trebui să iasă de la căldura din bucătărie, pentru că braţul adus nu va ţine mult — avea o noapte întreagă în faţă. În casa veche pătrunsese umezeala, numai soba mai alunga această umezeală.

— Să vezi ce boier mi s-a urcat în cap! mormăi tânărul cu răutate. Era uşor ameţit de băutură, aşa cum fusese aproape tot timpul în ultimele luni.

Înşfăcând zdravăn o bucată de lemn, se apucă să lovească în pământul îngheţat, însă lemnul era putred, se rupea, dar uşa încă nu se urni.

Atunci, furios, lovi în uşă cu talpa bocancului, scândura se frânse pe neaşteptate, îşi zdreli glezna, piciorul drept îi rămase înţepenit, iar stângul alunecă şi el căzu. Uşa era însă deschisă acum.

Se aşeză pe butucul lângă care zăcea un topor tocit, plin de rugină, cu coadă lungă. Îşi sumese cracul pantalonului şi se uită mâhnit la zgârietură. Deşi nu curgea sânge, acolo unde pielea era julită îi dăduseră câteva picături.

Tânărul drăcui încet, legă zdrelitura cu batista, scoase de sub pulover o sticlă plată, pe care o pusese acolo pentru ca să n-o poată observa vreunul, bău vreo două înghiţituri, îi înşurubă bine capacul şi ascunse sticla în colţul şopronului, sub nişte bucăţi vechi de carton asfaltat.

— N-are decât să mă miroase...

Bătrânul îi interzisese să ia cu el băuturi spirtoase, însă tânărul luase totuşi, pentru mai multă siguranţă. După ce l-au „lucrat” şi l-au închis pe Gvido Lieknis, iar încordarea nervoasă dispăruse, cel mai potrivit lucru era să înghită ceva. Spusese deci că merge să mai controleze încă o dată scândurile de la ferestre, însă de fapt se furişase după colţ şi dusese sticla la gură. Nu toţi pot fi ca „ăla”, care merge ca o maşină şi gândeşte ca o maşină!

Dacă va trage când şi când câte o înghiţitură, celălalt nu va băga de seamă! De miros să nu se lege, doar chiar el îl pusese să bea două sticle de bere când îl trimisese în compartiment să vorbească cu inginerul. Şi chiar, dacă-l simte, ce treabă are?! Ducă-se, ştii unde! Să vezi cine-mi face pe şeful!

Şi cu toate acestea tânărul se temea. Nu se îndoise nicio clipă că ar fi pedepsit, numai că nu ştia cât de aspru şi asta-l făcea să fie nervos. Nu-i nimic, poimâine toate vor fi trecute... Celălalt îi promisese că-i dă avans câteva mii, iar „marfa” avea s-o vândă prin legăturile sale treptat. Curios era că tânărului nici nu-i trecea prin cap că partenerul l-ar putea duce de nas, deşi de obicei când se apuca de vreo treabă indiferent cu cine, gândul ăsta nu-l lăsa să doarmă liniştit cât timp nu primea totul până la ultima copeică...

Se gândi că ar fi bine s-o şteargă undeva în vreo staţiune din sud, iar acolo o să mai vadă... Dar nici să se despartă de Riga

pentru totdeauna n-ar fi vrut, deşi, ce-i drept, începuse să înţeleagă că aici nu se putea desfăşura, măcar şi pentru că celălalt nu-i va da voie. I se acrise de această supraveghere şi ar fi renunţat de mult la toate, dacă ar fi avut altă ieşire.

Tânărul apucă toporul ruginit şi începu să spargă scândurile. Fiind putrede, se rupeau, nu se despicau.

Ca să vezi cum vine treaba! Tu poţi avea bani de o sută de ori mai mulţi decât unul care şi-a cumpărat o „Lada” în rate, însă el e mai ceva decât tine, pentru că poate trăi unde vrea. Ba nu, el o să mai aibă un cuvânt de spus, îşi va lua o maşină străină şi va veni cumva la Riga pentru vreo două zile. Las să se uite ăia, din „Volgile” lor. Însă tânărul îşi dădea seama că nu va face aşa ceva, de teamă că ar putea să afle „celălalt” despre această călătorie.

Ah, cum reuşise atât de repede acest om, pe care tânărul singur îl căutase, să-l acopere ca sub nişte aripi de vultur dând impresia că l-ar feri de furtuni şi uragane, când de fapt, strângându-l în braţe, nu-l lăsa nici să se mişte, nici să crâcnească. Tânărul se amăgea singur spunându-şi că, la momentul potrivit, se va răzvrăti, dar în momentele când înţelegea că nici vorbă nu putea fi de aşa ceva, se supăra şi mai mult pe sine. Până la urmă ajunsese la concluzia că nu-i rămâne altceva decât să se supună şi, luând o nouă înghiţitură, ascunse sticla.

Nu, alt partener nici nu i-ar conveni. Asta e unic. Un om de o asemenea anvergură nu poate fi subordonat nimănui.

Câţi tipi nu întâlnise, cu mai mult decât jumătate din viață petrecută la închisoare, dar niciunul nu semăna cu EL, nici pe departe. O singură privire de stăpân de-a LUI îi face pe ceilalţi să se liniştească, aşa cum îi face o patrulă de miliţie să se liniştească pe cei ce se bat la beţie. Păi, a sta închis. atâţia ani poate folosi ca diplomă de deşteptăciune? E o laudă? Mai curând e o dovadă de prostie! Păi, majoritatea pentru ce stau acolo? Aproape pentru nimic. Pune laba pe vreo femeie la beţie şi după aceea înghite două ierni la rând fiertură din blidul de aluminiu. A zbierat niţel, s-a uşurat la intrarea în bloc şi iar se uită câtva timp la lumină de după gratii. Şi o tot ţine aşa: când acolo — când aici, când acolo — când aici. Când smulge o şapcă

şi fuge cu ea, când sparge o debara sau stoarce bani de la vecini cu promisiuni de a le procura cărbuni. Stă prostul închis o jumătate de viaţă şi mai mult de cinci ruble n-a ţinut vreodată în mână! Sau spărgătorii de locuinţe... Dacă ai pune cap la cap toate loviturile s-ar strânge o grămadă de bani, dar care din ei a stat mai mult de un an în libertate şi cât a luat cu adevărat pe boarfe? În cel mai bun caz atâţia cât să poată bate cârciumile cu fetele. Nu, din furtişaguri nu s-a găsit încă nimeni să scoată mulţi bani! EL este o excepţie. Pentru că EL este de altă categorie. EL şi eu cu EL. Drace, pe câţi biştari o să punem mâna, nebunia de pe lume!

Terminând de spart, flăcăul înfipse toporul în butuc, când deodată auzi dincolo de perete un plâns cu sughiţuri. Mirat, ridică din umeri şi se duse să vadă ce e.

Dincolo de grajd, sprijinindu-se de perete, stătea femeia şi plângea. Soarele la asfinţit colora zăpada de pe pantă în roşu, iar mai departe, jos, clipocea şi se zbătea râul, sărind peste bolovani.

— Ce-i cu tine?

— Nu ştiu, clătină din cap ea şi începu să plângă şi mai tare.

— Nu mai boci, că nimeni nu vrea să te înşele!

— Lasă-mă! exclamă ea şi repetă încă o dată rugător: Lasă-mă în pace...

— De plâns, poţi plânge şi în şopron, nu aici, pe unde poate trece pe neaşteptate vreun schior tâmpit. Şi, uitându-se la soarele care scăpăta la orizont, adăugă: Dacă a spus EL, e ca şi cum i-ai avea la bancă!

— Pleacă, te rog...

— Mai termină cu spectacolul ăsta, dobitoaco... Altfel... o-ncasezi la mutră!

Supărat, ocoli şopronul şi dispăru pe uşa spartă, ca să apară după un minut cu braţul de lemne.

Omul de la masă învârtea plin de curiozitate în mâini revolverul.

— Câte cartuşe ai tras? întrebă el.

— Când l-am încercat?

— Da.

— Păi, vreo douăzeci de bucăţi, răspunse tânărul. Puse câteva lemne în sobă, prefăcându-se că este foarte ocupat şi străduindu-se să nu sufle cumva înspre celălalt. La început m-am gândit doar să-l curăţ de rugină, dar pe urmă... Ştii, trage grozav! Uite ce găuri face, poţi băga un deget!

— Frumoasa n-a îngheţat acolo?

— Acum apare, că doar n-are unde să se ducă!

— Am în rucsac un ceaun. Umple-l cu zăpadă şi pune-l pe sobă. Facem ceai.

Cineva ieşind afară trânti cu putere uşa, casa se cutremură şi din tavan curse din nou nisip. De data asta nu într-un singur loc, ci mai multe şuvoaie de-a lungul întregii scânduri.

Gvido se opri din desenat şi se uită până când şuvoaiele conteniră. Sau poate-ar fi mai bine prin pod. Ascultând dacă nu umblă careva la uşă, se sui pe cuptor şi împinse în sus scândura, însă nu o putu mişca. Atunci dădu la o parte de pe scaun uneltele de desenat şi împinse cu el în tavan. Nisipul curse din nou, mai mult, chiar şi atunci când lăsă scaunul jos. Mda, fără o rangă ca lumea nu te descurci aici — înainte le băteau în cuie mari. Şi ce risc! Deşi, nu se ştie dacă l-ar împuşca dacă-l prind, — prea au nevoie de el bandiţii. Şi Gvido făcu eforturi să-şi amintească ultima discuţie în toate amănuntele, căutând acolo răspunsul la întrebarea dacă-l împuşcă sau nu în caz de evadare.

Ca să arate că într-adevăr se cufundase în lucru, Gvido bătu la uşă şi se interesă de ce fel de instrumente vor dispune spărgătorii. Sigur că prin uşă nu se putea vorbi uşor şi, de aceea, îi dădură drumul în bucătărie. Ilona nu se vedea, deşi în tot timpul discuţiei pe Gvido nu-l părăsise senzaţia că este pe undeva pe aproape şi că îi aude. Poate în tindă. O dată chiar i se păru că umblă cineva acolo şi că se aude cum se freacă de perete canadiana de nailon.

— Instrumente? repetă întrebarea bătrânul. Radia, ca şi mai înainte, un simţământ de raţiune rece, lipsă de milă şi neîncredere. Vreţi să ne veniţi în întâmpinare şi să elaboraţi un plan de acţiune pentru noi?

Gvido nici nu bănuise că întrebarea lui ar putea fi interpretată în acest fel. Nu se gândise să-i fericească pe bandiţi cu un plan, însă acum se pare că nu mai avea încotro. Şi-apoi, care-i diferenţa? Oricum, tot l-ar fi întrebat mai încolo cum să întrerupă sistemul de alarmă al seifului central, cel puţin aşa el, Gvido, ar afla mai multe despre intenţiile spărgătorilor — iar mai multe informaţii nu fac niciodată rău.

— În afară de asta, vreau să discut condiţiile...

— Gvido Lieknis, lăcomia nu v-a caracterizat niciodată, ştim bine acest lucru. Şi, în general, noi ştim multe despre dumneavoastră.

— Desigur, orice sumă mi-aţi propune, n-aş primi-o!

— De ce? Tânărul întoarse brusc capul.

— În următorii zece ani nu m-aş putea folosi de ea. În seif sunt valori prea mari ca miliţia să uite curând dispariţia lor. Iar dacă va fi paralizat sistemul de alarmă, eu fiind unul. din autorii lui, atunci, desigur, mă voi afla printre suspecţi şi ar fi suficient să cheltuiesc o singură rublă în plus că anchetatorul hop şi el. Iar rubla te ispiteşte cu posibilităţile ei...

— Nu pot decât să regret că nu sunteţi partenerul meu. Bătrânul privi spre flăcău cu o ironie plină de înţeles. Aveţi mai multă logică decât vă trebuie, iar altuia nu-i ajunge de fel. Sper ca gândirea sănătoasă să ne unească. Iar dacă totuşi aveţi nevoie de câteva miişoare, spuneţi-ne, nu vă jenaţi, vi le punem cu plăcere la dispoziţie.

— Vreau doar să am garanţia că ies de aici viu şi nevătămat!

— Nu sunteţi într-o asemenea situaţie încât să pretindeţi indiferent ce garanţii.

— Nu uitaţi, insă, că pot să schiţez greşit schema sistemului de alarmă, încât înainte de a ajunge în curte să se dea alarma.

— Nu puteţi. Dacă faceţi aşa ceva, noi vă tăiem pur şi simplu beregata si vă dăm drumul pe sub gheaţă, spuse liniştit bătrânul, fără să ridice tonul.

— Dar nu veţi reuşi să verificaţi veridicitatea schiţei. Dacă aţi fi ştiut unde sunt conductorii nu aţi mai fi avut nevoie să mă atrageţi pe mine aici. Scuzaţi-mă, dar raţiunea spune asta!

— Disputa asta lungă începe să mă plictisească. Abuzaţi fără să vă sinchisiţi de timpul care vă aparţine nu numai

dumneavoastră, dar şi nouă. Însă, ca să vă fie clară situaţia dumneavoastră...

— Mâine seară vă veţi întoarce cu trenul de schiori ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic. Vă făgăduim, se amestecă tânărul, dar privirea tăioasă a bătrânului îl făcu imediat să tacă.

— Se înţelege, dacă îndepliniţi cu bună credinţă ce v-am cerut, continuă bătrânul. Iar în ce priveşte verificarea... Păi, adjunctul dumneavoastră Ghibalo ştie şi el totul despre sistemul de alarmă, nu-i aşa?

— Cred că da, bolborosi Gvido. Practic este obligat...

— Rudele lui locuiesc lângă Rezekie?

— Un frate şi părinţii. Uneori mergeam acolo la pescuit...

— Da, ei nu au telefon... Azi-noapte adjunctul dumneavoastră Ghibalo a primit o telegramă că mama e grav bolnavă şi că la trenul de dimineaţă îl aşteaptă o maşină... Cred — şi omul se uită la ceas, — că acum a început să schiţeze planul. Singura diferenţă e că dumneavoastră aveţi condiţii puţin mai confortabile. Şi-apoi, noi nu vom căuta să clarificăm care din dumneavoastră a minţit, ci pur şi simplu vom termina cu amândoi. Gândiţi-vă dacă aceste amărâte minerale merită două vieţi! Şi-acum, despre instrumente... Vom avea electroburghie cu amortizor de sunet şi foreze cu pobedit, iar dacă va fi nevoie, atunci şi cu diamante. Practic, astea taie metalul ca pe unt. Aşteptaţi, avem una la noi... — bătrânul se întoarse spre tânăr: Scoate-o din buzunarul drept al rucsacului, arată-i...

Era un disc destul de subţire, însă cu un diametru mare, dintr-un aliaj pigmentat cu scântei micuţe. În centru avea un ax, care, desigur, se fixa în capul burghiului. Diametrul era mare, aşa că trebuia lucrat eu atenţie şi pricepere, dar de pătruns, putea pătrunde aproape oriunde.

— Restul — şperacle. Astea nu vă pot interesa...

— Desigur, desigur, răspunse surprins Gvido.

— La fabrică mergem opt. Din păcate trebuie să avem în vedere şi eventualitatea că vom fi nevoiţi să tragem, în asemenea treburi nu poţi şti totul dinainte.

O clipă licări îndoiala — să trageţi? Cu ce dacă aveţi doar un pistol dinainte de potop?

— Noi ne-am prezentat în faţa dumneavoastră cu feţele neacoperite, fără să tragem pe cap ciorapi cu găuri pentru ochi. Facem asta conştienţi că vă este clar — nu vă puteţi permite să glumiţi. Noi putem părăsi acest loc numai dacă vom fi complet convinşi că dumneavoastră nu veţi vorbi. Viu sau mort... În primul caz veţi fi obligat chiar de planul pentru jefuirea seifului central, pe care-l schiţaţi, în al doilea... Ei bine, mai bine să nu vorbim, dar de amintit e nevoie, asta vă va feri de tentaţia de a face prostii. Nu vă neliniştiţi dacă mâine dimineaţă în locul nostru vor fi alţi oameni. Înţelegerea noastră rămâne în vigoare: ei vor îndeplini cu exactitate indicaţiile mele şi vă vor pune în libertate să prindeţi trenul de schiori. Aveţi timp — exact până la nouă şi jumătate dimineaţa. Dacă vreţi, reuşiţi să terminaţi!

Tânărul deschise uşa camerei. Gvido, aproape clătinându-se, intră şi se prăvăli pe cuptor. Gândul la evadare îl părăsi.

Tânărul privi la bătrân cu admiraţie. Acesta râse sigur de sine. Inginerul Gvido Lieknis îl crezuse.

Femeia, care ascultase din tindă, toată discuţia, intră în bucătărie. Avea ochii înroşiţi de plâns.

„Ia te uită, e mai cinstită decât mi-am închipuit eu”, conchise bătrânul cu un anumit respect.

VĂDUVA

Fiica lui Sam se purta dacă nu prietenos, în orice caz tovărăşeşte. Era o femeie tânără, bine îmbrăcată, cu faţa ovală şi păr blond, lung, lăsat să cadă în plete. Răspândea acelaşi miros de curat ca şi Sam. Îţi făcea impresia că de talpa pantofilor ei nu se lipise nici măcar un fir de nisip. Nici prin felul în care discuta, nici prin altceva nu lăsa să se înţeleagă că vorbeşte cu amanta tatălui ei. Tinerele tăifăsuiau despre el ca despre un bun prieten comun.

— E o prostie, desigur, dar asta-i regula acolo. Sunt permise numai scrisorile către membrii familiei.

— Nu-i pot scrie?

— Au o cenzură! Scrisoarea dumitale s-ar trimite înapoi nedesfăcută.

— Ce mult aş vrea să-l văd!

— Şi el mi-a spus acelaşi lucru. Se gândeşte mult la dumneata. Şi, pe furiş, înconjură camera cu o privire atât de feminină, gata să reţină cel mai mic amănunt care ar fi vorbit de prezenţa unui bărbat. Margita o surprinse şi înţelese totul.

— Eu trăiesc singură, spuse reţinut ea, iar în suflet simţea o furtună de indignare: „După un bărbat ca el? Cum se poate gândi asta la aşa ceva!”

În bucătărie fluieră ceainicul şi Margita se duse să prepare cafea.

Fiica lui Sam privea destul de filosofic la pasiunea tatălui ei faţă de sexul frumos. Nu-l condamna, iar tot ce se întâmplase, trecuse. Însă Margita o surprindea. Pe fata asta n-o putea înţelege. Tot aşa cum se mirase de atâtea ori că tatăl ei putuse să se căsătorească cu o femeie atât de intolerantă şi insuportabilă ca mama ei.

Când Margita se întoarse cu ceştile, musafira tocmai se uita la fotografia din buletinul ei.

— Ar trebui să-ţi vopseşti părul, spuse ea. Îţi dau bluza în care m-am fotografiat. Are un model care-ţi sare în ochi. Deşi toate astea sunt de prisos. Cine s-ar apuca acolo să studieze cu atenţie fotografia? Na, ia-l!

Margita puse buletinul în sertarul bufetului, sub oglindă, şi începură să bea cafea. Fiica lui Sam îi povesti la care ghişeu trebuie să baţi ce să spui şi cam ce spune gardianul. Ea a fost doar la o vizită obişnuită, însă în cazul aşa-ziselor vizite personale pentru douăzeci şi patru de ore te duc într-o cameră specială ca de hotel, unde nu te deranjează nimeni.

Margita se înroşi, lăsă ochii în jos şi continuă să mestece în cafea, deşi zahărul se topise de mult. Fiica lui Sam schimbă pe moment vorba, revenind la bluza aceea, pe care va trebui s-o ia la cusut în unele locuri, iar în altele să-i dea drumul...

Cum mai aştepta această întâlnire! Trecuse o jumătate de an de la proces, avocatul nu reuşise, desigur, nimic, dar tot mai afirma că încă nu-i totul pierdut, că împotriva sentinţei s-a făcut apel tot mai sus şi mai sus la fiecare instanţă. Avocatul se

săturase deja de telefoanele dese şi de vizitele ei la biroul de consultaţii juridice, unde îl aşteptau la rând alţi clienţi. Îşi pierduse stăpânirea de sine şi politeţea şi când o vedea, începea să i se zbată un ochi. Numai datorită eticii profesionale nu-i putea spune tăios:

„Nu se poate să nu înţelegeţi că s-a terminat totul, că nu mai putem obţine nimic!”

Pe partea cealaltă a străzii, dincolo de gardul viu se vedeau nişte clădiri în stil vechi, cu ziduri groase, de cărămidă înnegrită, necurăţate niciodată şi ferestre mici, zăbrelite. După primul gard mai era unul, aproape de aceeaşi înălţime, numai că văruit.

Se deschiseră porţile şi ieşiră câteva camioane cu vrafuri de lădiţe goale ale căror scânduri aveai impresia că miroseau încă a pădure.

La intrare, în camera de trecere, stăteau câteva femei, tăcute, cu plasele încărcate. Aşteptau să li se primească pachetele.

Din timp în timp se deschidea un ghişeu şi, după un scurt schimb de cuvinte, lăsau să treacă pe câte una din femei.

„O să-i spun ceea ce înainte îmi era jenă să spun! Te iubesc! Nu, nu aşa! Mai gingaş... Te iubesc. Pe tine, numai pe tine te iubesc! Nu, nu aşa... Parcă-i luată dintr-un cântec. Nu cumva nu pot să spun nimic cu vorbele mele”...

— Nu sunteţi dumneavoastră? o împinse o femeie, care stătea în spatele Margitei. Pesemne că i se strigase de câteva ori numele, dovadă că pe uşiţa ghişeului se întinse capul unui bărbat cu chipiu de uniformă, care strigase cât îl ţinea gura:

— Raizenkova!

Margita se împiedică şi alergă la ghişeu, strângând în mână buletinul.

— Raizenkova?

Se mai linişti... încă puţin, să desfacă paltonul, pentru ca bluza să fie la vedere....

— Raizenkova e mama mea, dar nu vine... Am internat-o la spital alaltăieri...

— Şi dumneavoastră cine sunteţi?

— Fiica.

— Daţi buletinul! Şi treceţi în camera de aşteptare!

O cameră pătrată, în mijloc o masă ca o tejghea, la care stătea un om nu prea tânăr, cu faţă blajină, pe care n-o putea înăspri nici măcar cicatricea. Vorbea cu femeia care intrase înaintea Margitei. În faţa lui era un cântar obişnuit cu o tavă zincată pe un taler şi greutăţi pe celălalt. Cântărind alimentele aduse, le puse pe masă, unde se vedeau câteva funduri de lemn, un cuţit mare şi câteva spiţe de oţel.

— Hai, şefule... — se rugă linguşitor femeia şi încercă să împingă un pacheţel lângă alimentele cântărite deja, dar bărbatul, supărat, i-l împinse înapoi.

— Nu-i voie! Pentru mine, toţi deţinuţii sunt la fel!

Apoi tăie cu îndemânare salamul în felii, pe care le aruncă într-un coş de plastic din cele folosite în magazinele cu autoservire.

— Pachetul? o întrebă pe Margita fără să-şi întrerupă treaba, însă văzând-o fâstâcită, o întrebă din nou: Pachet sau întâlnire? Scoateţi ce aveţi în geantă, controlez imediat...

Din încăperea alăturată veni alt miliţian, cu buletinul fiicei lui Sam. Margita îl recunoscu după coperta violetă.

Controlul alimentelor dură puţin. Câteva înţepături cu spiţa în pachetul de unt şi pâine, de pe borcanul de conserve rupse eticheta ca să vadă dacă sub el nu-i vreo gaură prin care s-ar fi putut schimba conţinutul.

— Aveţi la dumneavoastră bani, medicamente? Dacă da, puneţi-le în coşul acesta, le primiţi când plecaţi... Nu? Atunci pe aici, pe uşa aceea.

Zăngăni zăvorul dublu, care funcţiona automat, scârţâiră ţâţânile, în coridorul lung, complet pustiu, se auziră paşi.

— Uite-aici, la stânga!

Dădu cu faţa de lumina zilei, care i se păru acum atât de puternică încât îşi miji ochii. O curte mică, pietruită, cu o căsuţă mică în colţ, îngrijit zugrăvită, amintind de un *cottage*.

Însoţitorul descuie uşa şi, politicos, o lăsă pe Margita să treacă înainte. Fata se pomeni în bucătăria unei locuinţe comune cu două camere, în care un difuzor transmitea zgomotos muzică, în tigaie sfârâiau nişte pârjoale pe care le tot răsturna cu furculiţa un bărbat dezbrăcat până la mijloc. Cu mâna stângă îmbrăţişa o femeie ciufulită.

— Hm! căscă însoţitorul, ca să facă, în sfârşit, observată prezenţa sa şi a Margitei.

Chicotind, femeia o şterse în una din camere şi se vede treaba că se aşează pe pat, pentru că se auzi scârţâitul arcurilor.

— Să trăiţi! Bărbatul rămase pe locul său lângă plită şi Margita băgă de seamă abia atunci că e tuns chilug ca un recrut.

— Va să zică, Zanis, ai vecini... Poftiţi în camera asta. Vă aduc îndată tatăl, e încă la lucru... La revedere!

— Mulţumesc, bolborosi Margita. Încordarea nervoasă îi tocise complet toate simţurile.

Sam nu mai are pletele sale frumoase — iată la ce se gândi ea mai întâi, aşezându-se în palton pe margine patului. Probabil că fără păr e caraghios. Şi încercă să şi-l imagineze pe Sam fără păr.

În ultimele săptămâni, aşteptând această întâlnire, Margita nu se gândise la nimic în afară de Sam. Orice făcea, oriunde era, îşi imagina cum o să fie cele douăzeci şi patru ele ore pe care le va petrece cu Sam. Uneori şi le închipuia ca pe o continuă patimă demonică, alteori pline de gingăşie şi lirism. Dar nu se putea opri nici la prima variantă, nici la a doua. Şi se hotărî să-l lase pe Sam să aleagă.

Văzând pe pragul de sus al uşii o cheie, se gândi că trebuie să fie de la uşă. O încercă. Da. Într-adevăr, se putea încuia pe dinăuntru. Prevăzătoare, lăsă cheia în broască şi îşi agăţă blana în cuier.

Şi deodată auzi glasul lui în bucătărie. Se întoarse cu faţa spre fereastră, simţea furnicături pe spinare, în ochi îi veniră lacrimi, deşi se străduia să nu le dea drumul.

Scârţâi uşa... Intră el... Cheia... De ce nu încuie uşa?

— Bună, fetiţo!

— Încuie uşa, iubitule... — şopti Margita.

— Da, da... — spuse Sam şi răsuci cheia.

Margita se întoarse şi se clătină, ca atunci când în plină alergare dai peste un obstacol. Aceste ruine ale Cartaginei nu aveau nimic comun cu Sam. Pufoaică şi pantaloni de lucru din celofibră în amestec cu bumbac, cu urme de mâncare pe ei, aşa cum lasă de obicei oamenii neputincioşi, cărora le tremură mâinile. În jurul gâtului un fular în carouri, mototolit. Şoşoni

negri, ca la bătrâni, din care atârnau obiele gri. Mâinile, delicate odată, arătau murdare datorită spălatului neatent, din urechi şi nas atârnau smocuri de păr, capul tuns chilug avea o formă complet anormală, buzele ţuguiate, ochii stinşi, trişti. Pe faţă — o indiferenţă tâmpă şi doar dorinţa animalică de a supravieţui. Sam, care se născuse cu un ordin de repartiţie pentru apartament cu trei camere în buzunar, în faţa căruia se deschidea un drum larg, care ducea din culme în culme, se pomenise în atelierul de ambalaje al coloniei de muncă cu un ciocan în mână, în atelierul în care trebuia să suporte ameninţările şi înjurăturile grosolane ale brigadierului pentru neîndeplinirea normei, se frânsese deodată.

„Numai de nu m-ar atinge... Numai de nu m-ar atinge”...

Nu, Sam nu se apropie. Lăsându-se în genunchi, începu să cotrobăie pe sub pat, nu cumva e pe acolo un microfon ascuns. Apoi bolborosi ceva de neînţeles, începu să meargă pe diagonală din colţ în colţ. Aminti că Margita trebuie să-i fie recunoscătoare, se plânse de prostia avocatului, îşi exprimă îndoiala că după bufet la Margita se găsiseră numai două mii. Îşi aminteşte bine că a ascuns acolo două şi jumătate. Nu îi reproşează că ea a luat de acolo înainte de percheziţie cinci sute, dar, având în vedere situaţia lui de acum trebuie să-i dea înapoi. Se plânse de prietenii care l-au părăsit la ananghie şi ameninţă că scrie totul despre ei anchetatorului dacă aceştia nu-l ajută. Pesemne numai pentru asta şi vrusese Sam să o vadă pe Margita, ca ea să transmită ameninţările.

Din respect pentru „răposat”, ea le telefonă totuşi după aceea câtorva. Unii au râs, alţii i-au trântit receptorul în nas, iar alţii, şi nu puţini, i-au propus să se întâlnească, au dus-o la un restaurant bun, însă nu s-au încurcat cu propuneri de dragoste. Considerând-o pe Margita omul de încredere al lui Sam şi aliata lui, voiau doar s-o atragă de partea lor.

După ce-l ascultase pe Sam, iar acesta se lungise destul de mult, Margita minţi că trebuie să meargă la serviciu. Sam nu se împotrivi, îi atrase atenţia numai, să nu încurce ceva, cui să telefoneze şi ce să-i spună fiecăruia.

Margita îi dădu alimentele aduse, el le băgă repede sub cămaşă şi, fără a-şi mai strânge măcar mâinile, se despărţiră.

Dacă la întâlnirea lor ar fi fost de faţă un al treilea, ar fi văzut pe faţa ei aceeaşi îngrijorare, care-i cuprinde pe adoratorii de idoli când pregătesc pe răposat de drum pe lumea cealaltă şi, de aceea, pun lângă el un pumn de grâu, o cană de lut nears cu apă şi o priză de tutun.

Nu-i părea rău că se întâlnise cu Sam, pe care-l iubise, dar acel Sam murise şi ea niciodată nu-l confunda — nici măcar în gând! — cu bătrânul jalnic care-i provoca tot atâta compătimire ca şi oricare alt om neputincios.

După călătoria la Sam, Margita se simţea şi mai singură. Era trist să-şi amintească de timpurile pe care le petrecuse în compania „lor", să-şi amintească de triumful ei ca primă vioară, de privirile intrigate, când şeful orchestrei anunţa la microfon:

— Acest dans, ansamblul nostru îl dedică frumoasei Margita!

Ştia că pentru treaba asta plătise Sam sau altcineva din cercul lor de atunci şi cu toate acestea îi făcea plăcere. Doar şi pentru cadouri se plătesc bani şi n-o să-ţi placă mai puţin din cauza asta!?

Margita înţelegea că acele timpuri trecuseră şi nu se vor mai întoarce niciodată, că trebuie să coboare din nori pe pământul prozaic, dar tot amâna în aşteptarea vreunei minuni, deşi nimic nu anunţa aşa ceva.

Când deschidea şifonierul şi privirea îi cădea pe toaletele minunate, se întrista. Erau rochii ce se potriveau pentru restaurantele de lux, premierele de la Operă şi aniversări fastuoase. Şi avea senzaţia că partea cea mai minunată a vieţii trecuse, lăsând doar o drojdie amară.

Margita se lăsă de învăţătură. Nu mai avea acum niciun fel de obligaţii faţă de Sam. Datorită acestui fapt zilele se lungeau şi mai triste şi plictisitoare. Îi mai rămăsese doar să se uite la televizor. Ce-ar putea face? Să-i ceară iertare mamei şi să se întoarcă la periferie? Cei de-acolo o consideră „femeie uşoară" şi deci fie că o vor căina, fie că-i vor întoarce spatele. Prietenele vor crede că a venit să le ispitească bărbaţii, tinerii băuţi vor gândi că-i posibil să-i bată la uşă la miezul nopţii, iar mamele îşi vor speria fiii cu bolile urâte pe care le pot căpăta în asemenea cazuri.

Chiar dacă societatea periferiei s-ar milostivi, tot n-ar fi nicio plăcere să asculte pălăvrăgeala, lor despre bunăcuviinţă şi dragoste. O, dacă măcar jumătate din ei ar iubi în viaţă măcar o dată!

Rudele ar încerca să-i vâre pe gât ca bărbat vreun beţiv, care nu-i bun de nimic altceva, şi s-ar mândri cu fapta lor bună — doar nu putea săraca să rămână aşa în vecii vecilor. Nu, la periferie ar fi tot atât de singură, în schimb aici nimeni n-o incomodează.

Pentru seratele de dans devenise cam trecută, la serviciu erau mai multe femei decât bărbaţi, pe stradă nimeni nu se lua după ea să-i declare dragoste, iar în „Suplimentul de publicitate" al ziarului „Rigas bals" abia începuseră să publice anunţuri cu propuneri de a face cunoştinţă. Ea ar fi răspuns la ele şi cineva ar fi găsit o soţie devotată, blândă şi, cu timpul, poate, iubitoare.

Era de-a dreptul uimitor cât de mulţi oameni aflaseră că Margita fusese la întâlnirea cu Sam.

După ce telefonase foştilor lui prieteni, i se „permisese" în câteva seri să revină în sălile luxoase cu chelneri stilaţi. Aici o aduseseră cei pe care-i interesa foarte mult cum se simte Sam şi ce planuri de viitor are. Urmau apoi, de obicei, promisiuni că o vor ajuta, însă trebuia să mai treacă un timp ca să înceapă campania pentru organizarea ajutorului. Toate astea erau poliţe în vânt. Dacă Margita ar fi fost mai întreprinzătoare, s-ar fi zbătut să primească un serviciu mai bine plătit sau măcar un ajutor în bani.

Apăruseră tot felul de oameni care o descusură îndelung despre proces şi despre ce-i spusese Sam la întâlnire.

O vizită şi Valerian, prefăcându-se că a venit ca un vechi prieten, dar, deşi gata oricând să se ia după orice fustă, nici măcar nu-şi opri privirea mai mult timp pe Margita. Pesemne, îi era teamă de Sam. O rugă pe Margita să-i facă cunoştinţă cu vreo prietenă cu care ar putea să-şi petreacă timpul la Riga. Lidka se măritase cu un tânăr de la Institutul de aviaţie civilă şi se cufundase în întregime în viaţa conjugală. După câteva seri la barul de noapte, unde Valerian demonstrase puterea banilor asupra lucrurilor şi personalului de servire, îi făcu un dar pentru

8 martie, deşi până atunci mai era mult. Când Margita scoase acasă din cutiuţa flaconul de parfum franţuzesc, văzu sub el, împăturită cu grijă, o hârtie de o sută de ruble.

De-o lună Margita apărea în restaurante chiar mai des decât în timpul lui Sam şi din nou atrăgea privirile. Numai că privirile acestea şi şoaptele de pe la mese erau altele:

— Văduva se distrează!

— Văduva îşi trăieşte viaţa!

— Dacă o ţine aşa, îl curăţă pe Sam! Cât putea, după tine, să-i rămână la ciorap?

— Miliţia n-a găsit nimic... Nişte firimituri...

— Cel puţin cu patru zerouri!

— Cine ştie?!

Se uitau la Margita şi vorbeau despre ea. Cu timpul zvonurile se completară cu amănunte reale, bogăţia ei deveni un lucru evident, care n-avea nevoie să fie dovedit.

Schimbarea modului de viaţă şi, în special, puzderia de zvonuri despre bogăţia ei alarmă pe boşorogii din secta prăpădiţilor de adoratori ai banilor. Încă nu existau motive de panică, însă informaţiile deţinute trebuiau analizate. Prefăcându-se că ar fi rubedenii îndepărtate de-ale lui Sam, care sunt gata să plătească ceva, însă mai târziu, când se va sfârşi cu bine treaba, ei vorbiră cu avocatul. Înţelegând că nu se poate bizui pe un onorar gras, avocatul le spuse că se va mai gândi. Probabil că rezultatul discuţiei fusese influenţat nu atât de onorar, cât de faptul că era sătul până în gât de toate discuţiile despre procesul lui Sam, care-i aminteau că nu reuşise să obţină diminuarea condamnării nici măcar cu un an. În ochii clienţilor şi ai colegilor aşa ceva nu-i făcea cinste. Prin firea sa, era un om orgolios şi numai din cauza asta primise procesul. Atunci întrezărea unele posibilităţi juridice de a înmuia sentinţa. Ştia că procesul va fi lung şi că se va vorbi mult de el în Riga, iar asta i se păruse a fi o bună reclamă, care să-l facă popular.

— Ei, şi cum se simte, în general, Sam? se interesă de la avocat bătrânul cu mustăţi scurte, zbârlite. Se spune că avea o soţie nelegitimă. Odată ce am bătut atâta drum, poate că ar fi mai bine să-i facem o vizită?

— Asta-i treaba dumneavoastră de familie — aici nici măcar un avocat nu vă poate sfătui. Personal o ţin bine minte. Fetişcana asta venea la mine zilnic să se informeze.

— Şi acum nu mai vine?

— Nu, e aproape o lună de când nu s-a mai arătat şi n-a mai telefonat. Poate chiar mai mult. V-aş sfătui să vă adresaţi administraţiei coloniei. Având în vedere că sunteţi veniţi de departe, cu siguranţă că nu vă vor refuza vizita.

„Rudele” se ridicară imediat şi mulţumiră din inimă pentru sfaturi.

Pe stradă merseră în tăcere, apăsaţi de presimţiri sumbre. Numai după ce intrară în camera murdară a bătrânului cu mustăţi de focă începură să analizeze situaţia creată.

— Iar eu îţi spun că fata asta-i o mare ticăloasă! Nu încape nicio îndoială, Zelvak! spuse musafirul, învârtindu-se pe scaunul vienez care scârţâia şi în orice moment se putea sfărâma sub el. În timpul discuţiei se încrunta, pentru că în cameră mirosea a capete de peşte mărunt afumat, a rufărie nespălată de pat şi a maculatură mucegăită, Fata a obţinut o „întâlnire personală” cu el, l-a pupat pe moş, ăstuia i s-a înmuiat inima şi uite-aşa i-a spus unde a ascuns bănişorii.

— Sam nu-i un prost!

— Tu nu înţelegi ce înseamnă acolo o „întâlnire personală”!

Zelvak se tot foia lângă perete, întărind cu pioneze bucăţile de tapet, mirat cât de multe pioneze trebuie — cutiuţa se şi golise.

— Ba eu zic că nu va vorbi niciodată despre toţi! îl contrazise bătrânul.

— După o jumătate de an fata iar se duce la el şi-i stoarce şi numele celorlalţi! Iar după procesul ăsta, nu mai dau doi bani pe mintea lui! Ticăloasa aia umblă prin cârciumi şi risipeşte bănişorii noştri.

— Da, iar noi ce putem face?

— Eu unul n-o să permit să mi se facă asemenea scamatorii! Eu nu iert! Tu mă ştii!

— Trebuie să mai aşteptăm un timp...

— Zelvak, îmbătrâneşti! Şi musafirul se ridică, pregătindu-se să plece. Aici nici nu poţi respira, iar de la bătrânelul ăsta nu poţi aştepta niciun ajutor.

Ca şi când ar fi întărit acest gând, bătrânul se lăsă pe marginea canapelei tocite şi spuse:

— Mă întind, nu ştiu de ce mă înţeapă inima...

Însă imediat după ce plecă musafirul, sări în picioare şi-şi îmbrăcă paltonul. Avea deja un plan de acţiune cum să salveze banii daţi lui Sam şi să mai primească şi pe deasupra.

Pufnind şi gâfâind se urcă la etajul de sus al clădirii din curte şi sună.

Îi deschise un om cu obrajii roşii, în cămaşă albastră cu buzunare aplicate. Era atât de înalt încât, stând pe prag, acoperea aproape tot pervazul uşii. Îi puteai da vreo douăzeci şi cinci de ani. Dedat la chefuri şi răsfăţat, începuse deja să se rotunjească, dar dacă se îndrepta, avea încă o siluetă de sportiv. Se îmbrăca bine, chiar se străduia să etaleze un stil. Mustăţile îi dădeau feţei o oarecare asprime, însă nu puteau ascunde automulţumirea evidentă.

— Ce-i, Zelvak, ce vrei de la mine? întrebarea suna ironic şi grosolan.

— Katea e acasă?

— Ţi-e teamă de ea cumva?

— Răspunde, am ceva serios de discutat.

Gundar îl lăsă pe bătrân să treacă şi închise uşa după el.

Apartamentul era mic, dar uimitor de curat, oglindă, nu alta, fiecare lucruşor la locul lui. Pe pereţi atârnau tablouri destul de bune şi icoane în rame aurite. Capodopere nu se aflau printre tablouri, dar ceea ce avea, nu se putea plânge de îngrijire. În bufetul cu geamuri glisante, în care se vedeau cărţi, erau câteva bibelouri vechi: sfeşnice, o vază chinezească sculptată cu flori şi ciorchini de struguri, o halbă de bere de ceramică fără capac, un ceas deşteptător muzical Junhan şi o zaharniţă de cristal crăpată, cu montură şi mâner de argint.

Zelvak fu plăcut surprins de schimbările, care se produseseră în locuinţă. Ultima dată fusese aici cu opt ani în urmă, cu puţin înainte de moartea mamei lui Gundar. Atunci locuinţa era părăginită, plină de fum de tutun şi un miros acru de băutură. În împrejurimi locuinţa asta era numită „monopol”, fiindcă după ora de închidere a magazinelor mama lui Gundar făcea comerţ cu vodcă. Sectoristul o amendase nu o dată, ba chiar îi intentă

şi un proces penal, însă fără folos. Fie că amenzile erau mici, fie că, în general, femeia era de neîndreptat.

La şaptesprezece ani, întorcându-se din colonia de reeducare pentru minori, unde ajunsese pentru spargerea unei case automate de bilete de tramvai, Gundar îl azvârlise pe scară pe tatăl său vitreg — ultimul dintr-un şir! — şi începu să colaboreze cu maică-sa în comerţul ei, căutând clienţii pe stradă, prin faţa restaurantelor. Mama lăsase să-i curgă doar câteva lacrimi după bărbatul pierdut, în schimb nu ajunse să se bucure văzându-şi fiul mare. Suferea deja de o boală incurabilă şi curând după aceea murise.

Iar Gundar se apucase de zor să repare şi să pună la punct locuinţa, că prea i se făcuse lehamite de murdăria din ea. Urmărind această activitate furtunoasă, sectoristul respirase uşurat şi radiase o adresă din lista sa de „chiriaşi”. Gundar nu numai că muncea, dar promisese că la toamnă o să intre la şcoală la cursurile serale, însă între timp primise ordin de încorporare.

Se întorsese cât de cât mai cuminţit şi probabil povestea ar fi avut un *happy end,* dacă pe stradă n-ar fi vagabondat foştii săi prieteni. Lui Gundar, cel mai puternic dintre ei, îi plăcea să-şi manifeste puterea asupra celor care depindeau de el sau erau mai slabi. Din copilărie văzuse cum se descurca maică-sa cu beţivii. Era de neînduplecat, ca o stâncă, cu cei care ar fi vrut să bea pe datorie. Iar celor mai stăruitori le închidea uşa în nas.

La primul loc de muncă, după venirea din armată, Gundar se menţinu trei luni, la al doilea şi mai puţin, iar apoi îşi lua serviciu numai atunci când primea avertismente că va fi tras la răspundere pentru sustragerea de la prestarea unei munci socialmente necesare.

Pe atunci speculanţii de vodcă, care se învârteau. în jurul restaurantului „Morarul” şi prin împrejurimi, se uniseră în mici grupuleţe, ca să le fie mai uşor să se ferească de miliţia care supraveghea cu atenţie zona şi adesea îi lua de guler pe cumpărători. Să faci comerţ în grup era mai uşor, unul primea banii, altul conducea clientul după poartă, al treilea dădea sticla, al patrulea o aducea din ascunzătoarea sigură. Din cauza acestei diviziuni a muncii, miliţiei îi era greu să adune dovezi.

Cu toate acestea, după ce plătise de două ori într-un an amendă câte cincizeci de ruble, Gundar se hotărî să schimbe sursa veniturilor.

Relaţiile elementelor delincvente cu ceilalţi membri ai societăţii sunt studiate, delincvenţii fiind permanent în centrul atenţiei. Nu se poate spune acelaşi lucru, despre acele scursori ale societăţii, care, cu puţine excepţii, nu ajung niciodată la nivelul unor delincvenţi adevăraţi, însă, din păcate, tot cu puţine excepţii, nici oameni normali nu ajung. Autorităţile fac eforturi să-i obişnuiască cu munca, să-i educe cu ajutorul comisiilor de judecată tovărăşească şi să-i trateze de alcoolism. Furturile comise de ei sunt, de obicei, mărunte, până în cincizeci de ruble, iar în acest caz nu intră în prevederile penale, orice anchetă necesitând cheltuieli mari.

În popor li se spune „albăstrele”, întrucât nu fac nazuri la alegerea băuturilor şi nu de puţine ori beau spirt denaturat, de culoare albastră, de unde şi porecla lor. Nu sunt toţi la fel. Unii lucrează undeva, alţii taie doar frunze la câini, sparg lemne pentru bătrâni, iar alţii pot doar să se târască până la uşa magazinului şi trăiesc doar din mila familiei. Însă toţi cerşesc, sunt gata să pună mâna pe orice lucruşor aflat la-ndemână şi peste cinci minute să „dea pe gât” o băutură ieftină. Cum beau şi prind puteri, cum încep să se strecoare pe scări în poduri şi pivniţe şi numai din cauza lor trebuie să cumpărăm lacăte la magaziile de lemne, să cărăm săniuţele copiilor în casă şi să păzim cearceafurile întinse la uscat în curte. Visul lor azuriu e să ia cu împrumut un televizor şi „să-l dea pe gât”. Însă majoritatea se mulţumesc cu o maşină de spălat.

Printre ei Gundar se simţea ca-n familie, mulţi îşi aminteau cum se duceau noaptea după vodcă la mama lui la „monopol”. Gundar nu ridica nasul, nu-i era scârbă să stea la o sticlă de bere în compania lor dacă se întâmpla să treacă pe lângă ei. Înalt şi bine îmbrăcat, arăta în mijlocul lor ca un zeu. Cumpăra numai ceea ce era mai bun din ce „se învârtea”, plătind fie cu bani, fie cu vin de Porto alcoolizat.

Îi aduceau fotolii dezmembrate pe care singur le încleia, le tapiţa şi le ducea la consignaţia, piuliţe vechi de aramă pe care se pricepea de minune să le cureţe. La veiozele şi lustrele

aruncate le punea fire noi şi câştiga de zece ori, pentru că iar începeau să fie la modă obiectele din anii treizeci. Lustre rupte şi semirupte i se ofereau multe, avea îndeajuns de lucru, doar întotdeauna există şi oameni care au nevoie de standardul general acceptat, dar şi oameni care fug ca de ciumă de un asemenea standard şi cumpără totul numai de la consignaţia. Unii aruncă, alţii cumpără, iar Gundar, mijlocind, aduna caimacul.

În pivniţă îşi amenajase un atelier, în care zăceau mormane de piese pe rafturi. Nu se pricepea de loc la stiluri, dar se pricepea ca din trei lustre rupte să facă una întreagă şi încă atât de strălucitoare şi ispititoare, încât cumpărătorii se omorau după ea. Nici dintre ei nimeni nu cunoştea istoria artei, ba chiar li se părea că nici n-au nevoie de aşa ceva, le era suficient să se uite la eticheta cu preţul. La urma urmelor, dacă obiectul cumpărat nu se potriveşte, îl poate duce înapoi sau revinde, primind aproape tot atâta, dacă nu chiar mai mult.

Cu timpul, la Gundar începură să vină clienţi care nu doreau să alerge pe la magazinele de consignaţie, dar care plasau bucuroşi banii în obiecte de anticariat, făcând speculaţii pe baza preţurilor în creştere. Gundar nu ştia că el însuşi era pentru ei o găselniţă, pentru că vindea mai ieftin decât ar putea ei să cumpere în alte părţi. Afacerea începuse de la câteva mânere de bronz, pe care „albăstrelele” le desfăcuseră pentru vinişor de la nişte uşi mari, somptuoase. Despuierea caselor vechi, supuse demolării, erau un adevărat Klondike[2] pentru Gundar, întrucât de acolo cărau pentru el teracotă smălţuită, lambriuri de stejar şi jaluzele decorative forjate. De obicei, oamenii care demolau casele îşi puneau deoparte pentru ei aceste lucruri, ca să le ia mai târziu, însă noaptea apăreau „albăstrelele” şi cu chiu, cu vai, cărau totul la Gundar. Magazia atelierului se dovedi strâmtă şi trebui să ocupe încă o magazie de lemne.

— Ei, Zelvak, ce marfă ai, de nu te poţi descotorosi şi vrei să mi-o vâri mie pe gât? Gundar luă din coşuleţul de pe masă o

2 Zonă auriferă din partea de nord-vest a Canadei. Descoperită în 1879, a provocat o adevărată goană după aur.

lamelă de gumă şi se apucă s-o mestece cu poftă. Musafirului nu-i oferi.

— E o fată.

— Ei?

— O fată cu bani. Nu mai puţin de patruzeci de mii.

— Tone... Azi se zice patruzeci de tone! mormăi Gundar, ca să-şi revină din surpriză. Dacă pentru un om cu o calificare medie asta reprezenta o sumă pe care n-o putea aduna decât strângând de la leagăn până la mormânt fără să mănânce, fără să bea, fără să se îmbrace şi fără să meargă cu tramvaiul, atunci pentru un om care se ocupa de vechituri era aproape fantastică! Gundar chiar la zece mii nu visase niciodată şi deodată i se ofereau patruzeci. Păi, putea să i-o dea pe deasupra şi pe baba care zăcea la morgă! Din păcate, oferta venea de la Zelvak-zdrenţărosul şi Gundar nu-l prea credea. Aşteptă aşadar al doilea punct al discuţiei, când bătrânul zgârie-brânză va începe să se milogească pentru ceva, îi va cere ceva aproape pe degeaba, căci Gundar nu se îndoia nicio clipă că Zelvak venise de dragul vreunui câştig. Nici nu se putea altfel. Şi faţa lui Gundar rămase indiferentă.

— Nu mă crezi? se supără bătrânul.

Gundar ceru dovezi.

Bătrânul înşfăcă cu agilitate o lamelă roz, începu s-o mestece şi ceru garanţii că va primi cinci mii — lui Sam îi dăduse trei — dacă totul avea să se termine cu bine.

Simţind că e ceva adevăr în vorbele lui Zelvak, Gundar începu să se monteze, însă nu avea nici cinci, nici trei, nici două mii, ci doar vreo doua sute drept capital rulant şi un ghiul masiv de aur cu monogramă. Ghiulul acesta îl cedaseră pentru pâine foştii săi prieteni din colonia de muncă pentru minori, care scoseseră ghiulul de pe degetul unui bătrân. La început Gundar se gândise să-l topească, dar mai târziu îşi zise că i se potriveşte şi lui. Oameni cu asemenea ghiuluri nu-s chiar atât de mulţi. Dacă ajunge să stea cu unul din ei la masă, apoi sigur că oricum ai sta, orice ai face, ghiulul se dă singur de gol, fără să vrei te uiţi la el, ca la un apostol sculptat la prora unei vechi corăbii, poţi discuta ce greutate are, modelul, unde a fost făcut, sau, în general, despre preţul aurului...

Zelvak ochi îndată ghiulul şi i-l ceru. Pentru început... Gundar îl trimise cu grosolănie într-un anumit loc, căci politicos nu pot trimite decât diplomaţii de profesie.

Deşi nu izbutiră să se înţeleagă asupra garanţiilor, un folos de pe urma discuţiei tot avură: Gundar se încredinţă că Zelvak nu venise doar să pălăvrăgească în vânt, iar Zelvak se convinse că Gundar este gata să ia parte la aventură. În special după ce bătrânul îşi arătă puţin cărţile pe faţă şi-i povesti cine a fost Sam şi ce a însemnat în viaţa lui Margita.

Atunci apăru Katea. Era frumuşică. Însă o femeie teribil de afurisită, de care se temeau toţi locatarii casei. Numai acasă la ea era tăcută şi sprintenă, ca un şoricel, fiindcă pentru cea mai mică neascultare Gundar o cadorisea cu o palmă de-i răsunau urechile.

...Pe Margita au îmbrobodit-o cu un procedeu de modă veche. Cine mai face azi cunoştinţă trimiţând scrisori!? Autorul scrisorii recunoştea că o urmărise ca să-i afle adresa, deşi înţelegea că nu se cuvine acest lucru, dar nu avusese încotro. Îi propunea Margitei să se întâlnească la Teatrul dramatic. Propunerea n-o lăsă indiferentă, dar la întâlnire nu se dusese totuşi, întrucât din nou venise cineva care se interesa cum se simte Sam şi o dusese la un bar de noapte. Acolo, între altele, era un nou program de revistă. Simţi puţină jenă doar când începu să mănânce ciupercile servite în ibrice miniaturale din oţel inoxidabil, şi îşi imagină tânărul care poate mai stă şi-acum în vânt şi încă speră să vină ea.

— E precaută ticăloasa! N-o să izbuteşti nimic, spuse Zelvak. Să am atâta bănet, nici eu n-aş lăsa pe nimeni să se apropie! Eh, tu eşti un necioplit, un nespălat pentru o treabă ca asta!

— Se pare că trebuie să mă însor, mormăi Gundar, care încă nu-şi pierduse încrederea în sine. Mă duc acasă şi-i dau florile Katiei. Să vezi ce ochi o să facă!

Scrisoarea următoare era scurtă şi bărbătească, dar cu o undă de amărăciune. El se scuza pentru faptul că o deranjează încă o dată, dar nu se va mai întâmpla asta. Şi, dacă pe ea n-o reţine ceva extrem de important, ar dori totuşi să o întâlnească sâmbătă.

Gundar veni fără flori, totuşi cumpără un mic bucheţel când trecură pe lângă piaţa de flori. Încă nu se hotărâse cum să se poarte cu Margita şi se simţea strâmtorat, iar ochii lui cenuşii străluceau de o simplitate copilărească. Şi, în general, desigur, arăta foarte simpluţ, deşi se străduia să se poarte galant, însă Margita, trecută prin şcoala lumii de Sam, îşi dădu seama îndată că tânărul crescuse într-o familie în care orice se mânca numai cu lingura, că „mulţumesc” şi „poftim” învăţase doar la armată şi că aceste cuvinte păreau străine în gura lui. Însă tânărul se străduia din răsputeri şi asta îi plăcea. Şi-apoi, singură, fără Sam, se simţea nesigură, ştia că nimeni nu mai are nevoie de ea. Când Margita văzu ghiulul, Gundar îi explică fâstâcit: „Lucrez la fabrica de bijuterii”... — şi Margita se gândi că băiatul îşi cunoaşte meseria. Desigur că nu din jenă pentru ce spusese, însă chiar a doua zi dădu fuga acolo şi se angaja tinichigiu de categoria a doua, aşa că Margita nu-l putu prinde cu minciuna!

Gundar se hotărî să se poarte modest, ştiind că femeilor independente material le place să-şi impună voinţa. Conducând-o acasă, recunoscu că prima dată o văzuse în troleibuz, că-i plăcuse teribil de mult, dar se fâstâcise atât de tare, încât nu putuse să scoată o vorbă. Iar ea coborâse şi se pierduse în mulţime. Când îşi dăduse seama, fusese prea târziu. Dar peste o săptămână norocul îi surâse din nou. O văzuse iar pe Margita. Fără să-şi imagineze ce ar fi putut să-i spună aşa, hodoronc-tronc, o urmărise până ajunsese acasă.

După aceea începură să se întâlnească în fiecare zi. De obicei, Gundar o aştepta la poarta fabricii şi colegele de serviciu îl admirau deschis pe tânărul înalt, care, fără să se jeneze, o săruta chiar acolo pe strada şi o îmbrăţişa din mers pe după umeri.

Deşi între timp Margita află că Gundar stătuse peste un an în colonia de reeducare a minorilor, iar Katea se pregătea să facă scandal că-i luase bărbatul, două luni până la nuntă şi două după nuntă au fost cele mai fericite din viaţa Margitei. Lângă ea se afla un om atent, care-o iubea dezinteresat. Chiar se ruşina că nu poate să răspundă pe de-a-ntregul la simţămintele lui. După înregistrarea legală a căsătoriei la oficiul stării civile, chiar şi mama îi iertase, în parte, păcatele tinereţii.

— Ei, măcar o maşină ţi-a promis să-ţi dăruiască? Lada? întrebă Zelvak.

— Deocamdată nu spune nimic.

— Oh, păţita!

Garanţiile lui Gundar nu prea îl satisfăcuseră pe Zelvak, însă un câştig la afacerea asta tot avu. Mai întâi, în schimbul camerei sale părăginite, pe care o preluase Katea, Zelvak primi locuinţa îngrijită a lui Gundar. După care Gundar, vânzând tablourile şi celelalte bibelouri vechi, aproape piese de anticariat, înjghebă o mie şi jumătate.

Ca s-o facă pe Margita să umble la punga cu bani mulţi, Gundar începu să-i vorbească despre inutilitatea organizării unei nunţi de pomină, ca şi cum ea ar fi exprimat o asemenea dorinţă. Margita se învoi, iar el, naiv, interpretă aceasta ca supunere din partea tinerei neveste. Chiar şi rochia de mireasă fu cusută dintr-o toaletă mai veche. El tot mai credea în comoara îngropată, gândind că prin asemenea manevre se înlătură toate suspiciunile cu privire la existenţa ei. El mai avea în rezervă o mutare, care trebuia, desigur, să dea rezultate sută la sută. La început îi va aduce doar câteva sute, dar sacul va fi dezlegat şi nu va fi nevoie de prea multă artă ca să ajungă la conţinutul de bază.

Curând după ce Margita rămase însărcinată, Gundar se întoarse acasă cam îngândurat. La serviciu la el i se oferiseră două bilete pentru o excursie prin Europa. Păcat că nu-s bani, că poţi să tot aştepţi o a doua ocazie. Până să se mişte micuţul, până se face măricel... A doua zi veni de la lucru zâmbind, cu o grămadă de hârtii de zece ruble:

— Mi-am vândut ghiulul! Ne mai lipsesc doar patru sute, draga mea, gândeşte-te de unde i-am putea scoate!

Margita se duse la maică-sa, dar se întoarse fără nimic. Fie că mama într-adevăr nu avea, fie că socotea că banii băgaţi într-o afacere atât de uşuratică, ca excursia, nu-i mai vezi uşor înapoi.

Şi Gundar începu să intre la bănuială că fusese păcălit fără milă.

Se năpusti asupra lui Zelvak. Acesta se jură pe toţi sfinţii că nu minţise, că trebuie să mai aştepte. Dar Gundar nu mai înţelegea să aştepte. Ajungând acasă, începu cercetările, în timpul cărora

o bătu pe Margita cu acea plăcere nemiloasă caracteristică doar oamenilor laşi, când se răzbună pentru nereuşite. După miezul nopţii cunoştea biografia Margitei până la ultimul amănunt. Şi se lămuri că bani nu are nici ea, nici Sam.

În acest timp Sam fu din nou transferat la închisoare, camera de anchetare. La procuratură se primise o scrisoare anonimă. În cursul verificării faptelor redate în scrisoare, iţele duseseră la câteva delicte penale în care Sam era şi împricinat şi martor. Însă omul care spusese în camera lui Zelvak: „Eu nu iert asta! O să mai auzi de mine!” nu se alese cu o mulţumire prea mare. Având în vedere starea sănătăţii lui Sam, i-au lăsat aceeaşi condamnare, atâta doar că, aplicându-i-se şi noul articol, nu se mai putea bucura de dreptul de a fi eliberat înainte de termen.

Noua sentinţă Sam o primi cu o indiferenţă totală, caracteristică oamenilor care nu sunt în deplinătatea facultăţilor lor mentale.

IANUARIE

Privirile celor doi bărbaţi se îndreptară spre femeia care intra în bucătărie, iar aceasta, de parcă n-ar fi observat, se apropie de soba pe care fierbea apa de zăpadă într-un ceaun de aluminiu, aruncă în ea câteva fire de ceai şi dădu ceaunul deoparte ca să se facă ceaiul fără să mai clocotească.

— Trebuie să merg după lemne, spuse tânărul şi împinse pistolul pe masă spre bătrân. Se ridică. Îndreptându-se cât era de lung, aproape că ajungea până la grinda de care erau atârnate legături cu diferite plante. Ori că la mutare uitaseră de ele, ori că în timpul înfloririi adunaseră altele proaspete şi nu vruseseră să le mai ducă pe cele vechi în noua locuinţă. Acum tulpinile se uscaseră prea tare şi la cea mai mică atingere se fărâmiţau.

— Deocamdată ajung, spuse plictisit bătrânul.

— Mai bine mă duc acum decât mai târziu, pe întuneric,

— Atunci ce mai stai, du-te.

Afară se însera deja, pădurea părea că se apropiase, grea şi rău prevestitoare. Undeva în depărtare lătra un câine, dar se potoli imediat, îi era frig pesemne.

Bătrânul privi pe fereastra întunecată la tânărul care se bălăbănea prin curte spre uşa şopronului.

„Înseamnă că acolo şi-a ascuns sticla, se gândi bătrânul. Ce bea acum nu-i mare lucru, o jumătate de litru pentru un bivol ca ăsta este un fleac, doarme vreo două ore la noapte şi gata, dar când va pune mâna pe partea sa, atunci va trebui urmărit, ţinut în frâu. Dar cum? Să sperăm că nu mai are încă o sticlă de o jumătate la el. Nu, absolut sigur nu are.” — Cunoscând slăbiciunea flăcăului. Îl pipăise pe nesimţite, înainte de a coborî din tren, aşa cum fac hoţii de buzunare cu viitoarea jertfă.

Femeia luă locul tânărului la capătul mesei, aşternu un ştergar şi începu să taie pâine. Simţind privirea aţintită asupra ei, îşi întrerupse o clipă treaba şi spuse:

— Dacă chiar vreţi, fierb sardele.

— Altă dată. Când o să facem un picnic.

Ea se forţă să zâmbească. În şopron trosneau scândurile sparte de la stănoage. Arzând, umpleau, pe urmă, camera cu un miros pătrunzător de băligar.

„Iar are ochii roşii... Totuşi el e o pacoste mai mare decât am crezut eu... Dar ce rost mai are să plângă dacă dragostea s-a dus?” se gândi omul, simţind o adevărată gelozie, deşi niciodată n-ar fi recunoscut aşa ceva. Admitea doar teoretic că asemenea simţăminte pot exista.

Însă, de fapt, îl invidiase pe tânărul mustăcios de prima dată, când văzuse această femeie.

Asta se întâmplase în sala tribunalului. Femeia minţise eroic, riscând să-şi piardă ea însăşi libertatea, doar ca să-l scape de închisoare pe tânăr, care fusese amestecat în nişte potlogării cu speculă.

Chiar de atunci, în inima şefului, care stătea acum în bucătăria casei părăsite, sprijinindu-se cu spatele de dulap, se trezise invidia. Uite un om care are un prieten adevărat, iar el nu avusese niciodată. Nici chiar mamă nu avusese.

El era de mult încredinţat că soarta îi este scrisă şi nu mai aştepta nimic de la viaţă, cum nu aşteaptă omul alungat mereu.

Vina principală pentru viaţa sa nereuşită era gata s-o ia asupra sa, o parte totuşi se datora şi altora.

Era urmărit de sentimentul de inferioritate, caracteristic pentru toţi cei care au stat mult la închisoare. Nu li se dă de lucru, pentru că nu au domiciliu stabil, iar la cămine sunt primiţi numai cei ce lucrează la întreprinderile respective. Poţi să-l înţelegi şi pe administratorul căminului, care, împreunând mâinile rugător, îl imploră pe cadrist:

„Nu-l luaţi pe puşcăriaşul ăsta! Găsiţi vreun motiv oarecare ca să-l refuzaţi! Aduceţi-vă aminte că am mai avut unul ca ăsta... A furat opt pături şi a fugit, iar după aceea oamenii de treabă nu mai aveau cu ce să se învelească până n-am cumpărat altele noi.”

Cadristul îşi aminteşte şi de ăsta şi de încă unul, care a venit la lucru doar de trei sau patru ori, în schimb a trebuit să-i facă imediat o caracterizare bună pentru tribunal, întrucât reuşise să facă din nou pozne. Şi de ce trebuie tocmai el să rişte, când după colţ mai e o uzină, care are şi ea nevoie de muncitori?

În acest fel, după ce-a fost pus în libertate, s-a pomenit iar pedepsit. Năpăstuire. Singurătate. Dar omul e un animal de turmă, el îşi caută turma. Şi o găseşte. Îşi găseşte locul printre alţii care, pe drept sau pe nedrept, sunt năpăstuiţi. Nu, acolo nu există prietenie, aceşti oameni nu sunt făcuţi pentru prietenie, dar el câştigă putere asupra lor şi se îmbată de supunerea lor.

Fiind pus în libertate a doua oară, căutase din nou calea spre lumea adevărată, însă de data asta era mai greu s-o găsească. Şi atunci se gândi că şi lumea adevărată este tot o ladă de gunoi, o lume în care oamenii îşi rânjesc dinţii unul la altul cât e ziua de mare şi tot umblă de colo colo, ca pescăruşii hulpavi, care se bat pentru fiecare bucăţică de pâine şi peşte împuţit. Şi nu-i de mirare că vedea lumea altfel decât în realitate, — prin fereastra închisorii nu se vede un orizont prea larg.

În închisoare citise mult şi, citind, trăise zeci de vieţi, dar aceste vieţi pentru el erau ireale, născocite, asemănătoare cu visele. Despre viaţă afla în primul rând de la tovarăşii săi de închisoare, dar cuvintele lor nu prea erau dătătoare de nădejde, pentru că, vrând-nevrând, aduceau vorba despre cruzime, neîncredere şi trădare.

— Ce credeţi, cât poate să se lungească? Am făcut cererea de recurs! îl tot întreba dezorientat în celula de carantină un tânăr chipeş, Varpa, care cât pe-aci să ajungă la carceră pentru că nu vrusese la baia închisorii să-şi tundă pletele sale bogate. Jertfă a împrejurărilor şi a anchetei făcute în grabă, era prea bine îmbrăcat pentru viaţa de închisoare şi vecinii săi de celulă începuseră să-l dezbrace încetul cu încetul, să-l fure, să-i stoarcă sau să-i ceară fiecare ba una, ba alta — fularul, mănuşile, diferite obiecte rămase în buzunare. Mai târziu, când vruseseră, cu ameninţări să-l facă pe tânăr să schimbe geaca lui de piele cu o zdreanţă de plastic, bărbatului vârstnic, care stătea acum în casa de ţară părăsită, îi fusese milă de el, deşi mila nu-i era caracteristică şi nu-l încercase niciodată. Dar Varpa arăta prea neajutorat, ca şi cum ar fi nimerit de pe altă planetă, mai nobilă, printre nişte canibali.

— Zât! strigase pe neaşteptate, şi „şobolanii” fugiră imediat pe la colţuri, de unde urmăreau cu ochi scânteietori ce-o să fie mai departe.

Dar intervenţia bărbatului vârstnic nu putea fi dată drept manifestare a milei, altfel ar fi fost interpretată ca un semn de slăbiciune, de aceea îmbrăcase el însuşi geaca de piele. Peste vreo trei zile Varpa o primise înapoi, însă în această manevră jefuitorii de cadavre văzuseră o politică înaltă, de neînţeles pentru mintea lor, şi îl lăsaseră pe tânăr în pace.

Abia după câteva luni, petrecute în colonie, flăcăul putuse preţui acest ajutor, ca şi pe cel primit după aceea, şi încercase să-şi exprime recunoştinţa.

— Eu mă pregătesc să merg acasă, spuse timid Varpa, recunoscând că nu-i uşor să vorbeşti de întoarcerea acasă când cel cu care discuţi mai are de trăit aici încă zece ani. Când vă eliberaţi, făceţi-mi o vizită, poate o să fiu în stare să vă ajut cu ceva. Uite! şi îi întinse o hârtie cu adresa şi numărul de telefon.

— Lasă, lasă, râsese omul. Dumneata ai prietenii dumitale, eu îi am pe ai mei.

Dar tânărul îi vârâse aproape cu forţa hârtia în buzunarul pufoaicei, iar omul o păstrase de-a lungul anilor ca pe o curiozitate, ca pe o amintire exotică, a cărei singură valoare constă în caracterul ei neobişnuit şi în amintirile legate de ea.

Şi cu toate acestea, după ce-a fost pus în libertate, când se găsea într-o situaţie neclară, fără serviciu şi fără domiciliu stabil, când împrejurările îl împingeau din nou spre colonie, îl sunase pe Varpa.

Este adevărat că-l determinase să sune un alt motiv. În locuinţa Veselei Maşka, unde-şi găsise temporar adăpost, instalaseră pe neaşteptate telefon. Cu o săptămână înainte văzuseră câţiva oameni care fixau pe pereţi nişte fire, iar într-o dimineaţă apăruseră în locuinţă şi puseseră aparatul de telefon care arăta chiar mult prea luxos în camera mare, deşi fusese pus de-a dreptul pe podeaua murdară — pe parchetul de stejar acoperit cu o vopsea maro pe bază de nitroemail.

— Eu am făcut cândva, mai demult, o cerere! îşi amintise Maşka. Toţi din clădire au scris, şi-atunci am scris şi eu. Ce, eu sunt mai rea?

Cum toate cheltuielile privind locuinţa şi serviciile comunale le plătea chiriaşa titulară, mama ei — pensionară, care locuia cu totul în altă parte, foarte probabil că tot ea plătise şi pentru instalare şi pentru aparat.

— Taică-meu avea telefon, declarase bărbatul Maşkăi, Fedea Secretosul. Numai că la serviciu.

Puse lângă perete o măsuţă, făcu loc pe ea aparatului VEF de culoarea untului, duse receptorul la ureche, verifică dacă ţiuie acolo ceva şi începu să caute prin buzunare numărul pe care i-l dăduse cineva care se interesa de piese de rezervă pentru maşină, însă nu-l găsi. Apoi începu să cotrobăie în buzunarele impermeabilului şi în sertarul mesei mari, ocărând-o în acelaşi timp pe Maşka şi dând vina pierderii pe ea.

Şi Maşka voia să sune, dar nu avea cui. Atunci se uită în revista „Kinoecran” şi formă numărul casei cinematografului „21 Iulie”, care era la cinci minute de mers pe jos: mai sunt bilete pentru astă seară? La penultimul spectacol mai erau şi ea îl trimise pe Fedea să ia două bilete pentru că musafirul, sau cum să-i zici mai bine, refuză să meargă: îl trage la somn, aşa că mai bine se întinde puţin.

Când gazdele au plecat, musafirul se băgă sub pătura zdrenţăroasă, răsfoi un ziar şi încercă să adoarmă, dar nu izbuti.

Banii câştigaţi în colonie se apropiau de sfârşit. Ieri umblase pe la ultimele întreprinderi de construcţii — numai acestea au cămine, întrucât datorită lipsei de mână de lucru întotdeauna sunt nevoite să adune lucrători de peste tot, care după aceea îşi spun ei singuri „trântori”. La aceste întreprinderi se şi gândise când ieşise din închisoare, însă se dovedi că şi-a făcut greşit socoteala. Cum îi răsfoiesc cartea de muncă, cum li se înăspreşte faţa şi glasul le devine dur. Iar dacă totuşi, împotriva inimii, îi oferă ceva de lucru, în ce priveşte căminul îl refuză categoric. Ce-i de făcut? Să caute în provincie? Să meargă la procuror: „Iată-mă, faceţi ce vreţi cu mine!” Trebuia să se hotărască mai repede, — cât o să mai poată sta pe capul Maşkăi şi al lui Fedea? Iar când va termina banii, va trebui să spună adio încercărilor de a găsi de lucru şi să se ducă în Lituania la prietenii săi. Iar acolo totul depinde de noroc, cât va mai sta în libertate. Păcat că datorită lipsei de domiciliu nu poate reprimi buletinul de identitate, cu el puteai să te gândeşti şi răzgândeşti mai mult.

Oricât ar suna de paradoxal, libertatea nu prea-l atrăgea. Câţi ani ţintise spre ea ca spre o salvare şi mântuire de toate relele, dar în cazul acesta era vorba mai curând de Dumnezeu, căruia i te rogi, decât de realitate. Atâta amar de ani trăise în închisoare, încât, de fapt, era mai legat de colonie decât de lumea de afară.

În cea de-a doua sa viaţă, în libertate, trebuia să înveţe toate din nou, căci din tot ce ştia, numai meseria mai era bună aici. Împins la o parte, se strângea tot mai mult în sine, încercând încă să intre pe un făgaş, însă încercările îi rămâneau fără rezultat. Fără să-şi dea seama începu să urască pe toţi membrii societăţii, învinuindu-i de nenorocirile sale şi simţind tot mai profund complexul de inferioritate.

Şi doar acolo unde se adunau cei de-o seamă cu el era întâmpinat cu îmbrăţişări, acolo din nenorocosul urmărit de soartă devenea o autoritate şi o stea de primă mărime. Dar acolo nu se putea vorbi despre muncă cinstită şi viaţă morală. Se înţelege că asemenea gânduri le vin în minte multora şi acolo, dar păstrează buna-cuviinţă şi nu le exprimă cu glas tare. Neputinţa de a fura şi frica de pedeapsă o explică prin lipsa

unor ocazii favorabile, vorbesc în jargon şi îşi dau aere prosteşti în faţa miliţiei, care vizitează locurile lor de adunare.

Şi totuşi din când în când trebuie să plângă pe câte cineva. Cel mai des pe hoţii de buzunare, al căror stagiu de libertate este cel mai scurt, mai scurt decât al spărgătorilor de locuinţe şi magazine. Ultimii capotează în primul rând din cauză că li se promite marea cu sarea de către tăinuitorii care cumpără lucrurile furate, sau de către ginitori, şi unii, şi alţii neriscând nimic, din care cauză adulmecă cum pot, în schimb le umblă gura ce mare şi uriaşă pradă poţi găsi acolo...

Omul din locuinţa Veselei Maşka lipăi până la telefon, dar încă nu se putea hotărî să-l sune pe Varpa. Se gândea că va auzi: „Nu mai locuieşte aici", „Scuzaţi-mă, nu-mi aduc aminte de dumneavoastră!"

În receptor, un glas de copil îl informă că tata azi nu-i acasă, să telefoneze mâine dimineaţă.

Glasul de copil provoacă întotdeauna încredere şi senzaţia de familie. Îl cuprinse un simţământ ciudat, uitat de mult.

„N-o să-i cer nimic, o să-i spun doar câteva vorbe la telefon şi gata. Este interesant să ştii cum mai trăieşte. Băiatul n-a fost niciodată dintre ai noştri. În colonie a ajuns dintr-o prostie, datorită unei neînţelegeri. Sunt din ăştia, care stau câţiva ani, dar nu ajung niciodată să fie de-ai noştri, ies pe poartă şi tu ştii precis că nu se mai întorc acolo niciodată. Sunt însă şi din cei care n-au văzut niciodată colonia, şi când îi întâlneşti şi stai de vorbă cu ei, vezi că sunt de-ai tăi. Şi n-ai nicio îndoială că va ajunge nu o singură dată în asemenea locuri."

Varpa se însurase, avea copii şi era mulţumit de viaţă. El, se înţelege, nici nu voia să audă de o discuţie la telefon, mâine pleacă în delegaţie câteva zile, aşa că cel mai bine e să se întâlnească chiar azi. Nevasta a făcut rost de carne bună de porc, în toată locuinţa miroase a pârjoale, aşa că vino. Dar au fost nevoiţi să ia masa în doi. Soţia trebuia să meargă urgent undeva. Judecând după faptul că privirea nevestei, când au făcut cunoştinţă, nu era prea curioasă, el înţelese că biografia lui nu-i era cunoscută, poate nici nu bănuia de unde se ştie cu bărbatul ei. Cei care ştiu de unde vine, se uită curios dar precaut, ca la o fiară nemaivăzută, care în orice clipă poate lovi

cu laba cu gheare ascuţite şi să lase pe faţă zgârieturi care se vindecă greu.

— Trăiesc normal... După excursia pe şantierele împrejmuite cu sârmă ghimpată mi-am terminat cei doi ani de institut care-mi mai rămăseseră, îşi aminti, cu un zâmbet, Varpa. La cursurile serale. Lucrăm cu nevasta ca proiectanţi, am fost înaintat până la funcţia de inginer principal... Ne-am împotmolit în datorii, ca să facem cele necesare, acum le-am achitat, peste un an, doi, probabil vom putea să cumpărăm o maşină... Dacă vom socoti că ne este necesară... Noi doar nu suntem puşi pe strâns, nici n-ar mai merita să trăieşti dacă ai socoti fiecare copeică... Da, apropo, cum o duci cu banii?

— Bine, mă descurc.

— Dacă ai nevoie, nu te jena...

— Stau pe capul unor vechi cunoscuţi... Deşi oamenii îmi spun că pot să stau la ei cât vreau şi refuză banii, nu-mi este la îndemână totuşi.

— Aşteaptă! Varpa ieşi pe culoar la telefon şi sună îndelung, căutând o femeie, fără să dea de ea.

— Cred că o rezolvăm, spuse el când se întoarse. Sună-mă când mă întorc.

Însufleţit de misiunea nobilă, Varpa se apucă, plin de energie, să-i aranjeze viaţa vechiului cunoscut. Tot ce nu putuseră drumurile multe la birourile de construcţii şi umilinţele de la serviciile de cadre, făcură două telefoane şi funcţia pe care o avea. Problema serviciului se rezolvă cu succes, năpăstuitul deveni încărcător-descărcător şi fu trimis chiar, pe cheltuiala întreprinderii, la şcoala de şoferi, ca la terminarea ei să poată fi avansat. Dar cu locuinţa era mai greu. Într-adevăr, la cămin nu erau locuri libere, înscrierea în cartea de imobil se putea aranja, dar locuinţa nicicum. Şi Varpa începu s-o convingă pe mătuşa sa să-i dea camera cea mică din cele două pe care le deţinea.

— Ai atâtea lucruri vechi şi bune... Acum valorează bani grei... Cu un bărbat în casă e oricum mai sigur...

Încercând s-o convingă, Varpa se gândi deodată că nu ştie nimic despre acest om, în afară de faptul că aproape întreaga viaţă şi-o petrecuse în închisoare. Atunci, cine ştie de ce, îl ajutase, însă poate ar fi scos-o la capăt şi singur. Aranjându-i

problema serviciului, Varpa îşi plătise datoria cu vârf şi îndesat. Oare nu-l duce în ispită?

Însă mătuşa îşi şi dădu acordul şi nu mai putea da înapoi.

„Nu, nu va pune mâna pe nimic dacă-i spun că sunt unicul moştenitor. Ar fi totuna cu a mă fura pe mine.”

Şi totuşi Varpa se linişti cu adevărat când văzu cum decurge viaţa acestui locatar în următoarele luni. Însă îşi reproşa ca şi înainte că se grăbise. Motive pentru aceasta se iveau. Pe stradă se întâlnea, foarte rar, cu foşti tovarăşi de colonie, a căror înfăţişare şi îmbrăcăminte arătau că erau complet decăzuţi. Se făcea că nu-i bagă în seamă nu pentru că s-ar fi zgârcit la o rublă, două, ci pentru că aceştia fiind total lipsiţi de obraz, s-ar fi ţinut după el ca să mai primească. Ar fi putut face asta familiar şi cu glas tare, aşa încât ar fi atras atenţia trecătorilor, să-i spună numele şi funcţia pentru ca să obţină mai repede ce doreau. Pe unii, care i-au fost atunci simpatici, încerca să-i ajute, numai că acest ajutor se întorcea împotriva sa.

Pentru majoritatea celor ce intraseră în închisoare întâmplător soarta luase o întorsătură aproape ca şi a lui. Ieşind afară, ei încercaseră să şteargă şi să uite anii petrecuţi, munciseră, învăţaseră şi, probabil datorită rezistenţei pe care o întâmpinaseră la început, mai târziu ocupaseră posturi mai mari şi mai bine plătite decât alţii.

Omul pe care Varpa se străduia să-l ajute nu putea fi comparat cu mulţimea cenuşie, făcea parte din elită, asemenea oameni trebuie să aibă anumite calităţi morale ca să poată trăi în mijlocul mulţimii cenuşii. Şi forţă fizică, dar forţa joacă un rol secundar, pentru că de dormit trebuie să doarmă atât cel puternic cât şi cel slab, iar în timpul somnului cel slab s-ar putea răfui cu cel tare. Îl deosebea o anumită agerime a minţii, datorită căreia el se distingea clar pe fundalul general al coloniei.

Între oamenii normali purtarea lui arogantă şi dispreţuirea dispărea, fiind doar o poză folosită pentru a-i ţine pe ceilalţi la distanţă. Însă circumstanţele s-au schimbat, omul acesta încerca să treacă complet în cealaltă societate, să se acomodeze cu ea, iar lui Varpa i se părea tot mai mult că-l supraapreciase. Se ivi chiar un sentiment de dezamăgire, căci

sprijinul său se născuse, în primul rând, din emoţie şi nu dintr-o adevărată analiză a naturii omului. Emoţia izbucnii la început ca un foc pe care arunci o creangă uscată de brad, însă imediat se face cenuşă. Da, desigur, îl supraevaluase. Omul pe care-l aranjase în viaţa nouă nu dovedea nici cea mai mică tendinţă spre ştiinţă, nici dorinţă de a ocupa un loc mai bun în societate, ceea ce Varpa considera drept trăsături necesare de caracter. Vedea la locatar unul şi acelaşi caiet giorsăit cu lecţiile de la şcoala de şoferi, deşi dincolo de perete, la gazdă, o bibliotecă uriaşă stătea plină de praf, în care puteai găsi tot ce-ţi dorea sufletul. Însă locatarul prefera să stea toată seara la televizor să se uite la programele proaste şi nefolositoare, sau să se întindă pe canapea, să fumeze şi să se uite în tavan, decât să citească pe Galsworthy sau Balzac. Toate scrumierele din camera lui erau pline de mucuri. Până şi stucatura se îmbibase de fum de ţigară. Fiindcă nu avea prieteni, o dată sau de două ori pe săptămână trecea pe la binefăcătorul său, dar încă de la a patra sau a cincea vizită, când tema amintirilor fusese isprăvită, nu mai aveau despre ce vorbi. Căci pentru ca să discuţi este nevoie de o anumită comunitate de interese. Se plictiseau unul cu altul. Tânărul, fiind mai inteligent, răbda, iar celălalt nu ştia ce să mai facă. În sfârşit, nevasta lui Varpa nu se mai stăpâni: — Vă rog să mă scuzaţi, dar el, probabil, niciodată n-o să vă spună singur...

Gazda încă nu se întorsese de la serviciu. Musafirul se ridică în tăcere şi ieşi. Afară îl aştepta oraşul mare, grăbit şi indiferent, născocit ca să înstrăineze pe oameni. Cum de nu-şi imaginase că intrarea în rai se face doar pe bază de legitimaţii speciale?

În buzunar avea două scrisori. Se hotărâse să răspundă la anunţurile din „Suplimentul de mică publicitate”. La prima adresă îi deschise un tânăr de şaptesprezece ani, care îi zâmbi cu înţeles. Asta îl lămuri pe deplin. În casă nici nu mai avea rost să intre. La a doua adresă îl întâmpină o femeie simpatică. Băură ceai cu biscuiţi, vorbiră mult despre viaţă, însă femeia încerca tot timpul să abată discuţia în aşa fel încât să se lămurească dacă nu suferă de patima beţiei şi dacă în neamul lui nu au existat boli ereditare. Femeia dorea să aibă un copil sănătos, care să se dezvolte armonios. În numele acestei cauze,

era gata să suporte inconvenientele pe care le produce în locuinţă un bărbat străin.

Îi sosiră şi alte scrisori, însă nici măcar nu le mai deschise, devreme ce o văzuse pe cea care era gata să jertfească totul de dragul bărbatului său. O alta nici nu-şi dorea...

— Cât revine fiecăruia? întrebă cu un aer preocupat femeia, continuând să taie pâinea şi s-o aşeze pe ştergarul aşternut. Se părea că n-o interesează decât calitatea sandvişurilor şi mărimea sumei probabile, deşi, în realitate, întrebarea era doar o manevră, ca la box, ca să abată atenţia adversarului. Însă de astă dată adversarul ei era o forţă neobişnuită şi ea se temea că ar putea să-i citească pe faţă intenţiile.

— Nu ştiu... Mult... Nu m-am gândit la asta... Curiozitatea ei îl surprinse neplăcut.

— Totuşi, cât?

— Zău că nu ştiu.

Femeia începu să pună în tăcere caşcaval şi ouă tăiate pe feliile de pâine, apoi întrebă din nou:

— Să-i fac şi lui? Şi arătă spre uşa camerei.

— Se poate lipsi, n-o să moară, răspunse cu răutate omul.

În acest timp inginerul Gvido Lieknis înţelesese că nu are altă ieşire. Rămâne să facă planul amănunţit al primului etaj al fabricii de bijuterii cu instalaţia de alarmă a seifului central. Încă nu se predase de tot, însă să stea cu braţele încrucişate ar fi fost lipsit de raţiune. De ce să aţâţe spiritele împotriva sa înainte de vreme?!

Creionul alunecă uşor şi obişnuit pe hârtia de scris lucioasă. Pe cele două laturi ale coridorului începuseră să se înşire birouri, încăperi de lucru şi anexe.

Munca mergea bine, se întrerupse şovăind doar atunci când îşi aminti de un paznic, care făcea de serviciu noaptea la uşă şi supraveghea coridorul în toată lungimea lui. Din câte îşi amintea Lieknis, întotdeauna făcea de serviciu acelaşi paznic, bătrân, cu o faţă simplă, veşnic fie cu tăieturi de brici, fie cu smocuri de păr roşu sau cărunt nerase. Vestonul îi era tot timpul mototolit şi pătat, numai galoanele de pe epoleţi străluceau. La sărbătorile oficiale îşi atârna medalii tot atât de puţin băgate în

seamă ca şi întreaga lui înfăţişare. Mesteca veşnic sandvişuri cu chilcă, iar de băut se ducea să bea sifon de la automat. Deşi spăla paharul îndelung, mirosul de chilcă rămânea şi de fiecare dată când bea cineva după el, i se făcea greaţă de la miros, mai-mai să scape paharul din mână. Mai târziu moşul a făcut rost de o cană de aluminiu şi bea sifon din ea. Acest post i se dăduse, cu siguranţă, din milă, ca să poată s-o tragă până la pensie.

Şi uite că din cauza acestui tip stupid spărgătorii nu vor reuşi să străbată coridorul neobservaţi.

„Rămâne să-i dea una la ceafă, dacă nu găsesc ceva mai bun”, se gândi Gvido Lieknis, continuând să schiţeze încăperea. Problema trecerii prin coridor o lăsă pentru mai târziu...

VĂDUVA

Cele patru luni trăite împreună cu Gundar nu puteau trece fără urme. Margitei nici prin minte nu-i putea trece că n-o iubeşte şi că această dragoste şi-o arăta doar ca la teatru. Înainte de a merge la ofiţerul stării civile, ea voise să-i mărturisească sincer tot despre relaţiile ei cu Sam, dar Gundar n-o lăsase să vorbească, spunând că trecutul nu-l interesează, că-i mai bine să nu-l cunoască şi să nu-l scormonească. Margita pusese aceasta pe seama nobleţii lui sufleteşti şi fu imediat de acord, pentru că vorbind despre Sam, ar fi trebuit să folosească cuvântul „dragoste”.

Dar uite că Gundar aflase de Sam de la alţii şi, desigur, cu cele mai ticăloase adausuri. Ca să-şi răscumpere vina, se străduia să fie atentă şi supusă şi nu-şi manifesta niciun fel de drepturi. Gundar putea petrece toată noaptea undeva, însă ea îi era recunoscătoare că până la urmă vine dimineaţa acasă. Gundar nu dădea nicio rublă pentru cheltuielile casei, însă ea îi era recunoscătoare că vine şi se aşază la masă. Şi numai când el îi ceruse să facă avort încercase să se împotrivească, dar Gundar îi zdrobise imediat acest protest.

O asemenea viaţă îi convenea lui Gundar şi era gata s-o continue până ar fi apărut o variantă mai bună.

Dacă n-o azvârlise imediat în stradă pe Margita, se datora faptului că atunci era gravidă şi aceasta ar fi dus la complicaţii mai mari. Atât mai lipsea: să nască şi atunci Gundar ar fi fost urmărit de executori pentru neplata pensiei alimentare, ar fi trebuit să se judece pentru spaţiu locativ şi toate celelalte. Şi nu-i părea rău pentru că era hrănit ca un taur, în pat cu ea îi era cald, iar dacă Margita încerca să se împotrivească în unele treburi, imediat o făcea întreţinută, boarfă, femeie de doi bani, iar uneori o mai şi pocnea binişor, însă în aşa fel, încât să nu-i rămână vânătăi.

Visul de a primi o grămăjoară mare de bani i se spulberase. Păcat, desigur, însă întrucât nu se evidenţia printr-o prea mare imaginaţie, iar nevoile lui nu depăşeau limitele unui chef zdravăn, se împăcase cu gândul. Uneori, fiind ameţit, încerca chiar să se convingă că este în câştig, fiindcă toată leafa îi rămânea lui, iar dacă Margita ar fi avut un sac de bani, l-ar fi pus să joace cum i-ar fi cântat ea, ceea ce nu i-ar fi plăcut defel.

Îndată ce a trecut termenul stabilit, Gundar se duse la Zelvak după banii săi. Îşi notase cu grijă pe hârtie tot ce trebuia să primească: banii pe tablourile vândute, compensaţia pentru pierderea atelierului şi dezavantajele schimbului de locuinţă — o sută cincizeci de ruble pentru fiecare metru pătrat. Dacă totul s-ar desfăşura normal, Zelvak ar trebui să pună jos patru mii. Cu gândul la suma asta simţea cum i se încălzeşte sufletul. Atâţia bani nu mai avusese şi nici nu crezuse că o să aibă. Se înţelege că va trebui să-l strângă cu şurubul pe Zelvak. Însă de partea lui Gundar erau superioritatea morală şi forţa fizică. Dacă nu rezolvă nimic, scoate din buzunar cuţitul şi începe să spintece divanul şi pernele. Mai ştii, dacă dă de ceva pe acolo. Iar dacă nu acolo, atunci în altă parte, pentru că Zelvak nu ţine banii la casa de economii.

Urcând scara, Gundar se întâlni cu o vecină. Se salutară respectuos şi fiecare îşi continuă drumul său, însă lui i se păru că pe faţa femeii se ivise o clipă o expresie ciudată.

Cauza o înţelese mai târziu, când ajunse la uşă. Locuinţa lui Zelvak era sigilată. De pe pervaz până la uşă erau lipite două ştraifuri de hârtie cu ştampile.

Încă nu putea înţelege: murise Zelvak sau fusese arestat? Însă hârtiuţele îi spuneau ce era mai important — totul era pierdut. Revenindu-şi, începu să cutreiere locuinţele vecine, dar nimeni nu-i putu spune nimic clar, deoarece totul se întâmplase când oamenii erau plecaţi la serviciu. În sfârşit dădu peste o femeie bătrână care ieşea din casă, la care intrase doctorul de la Salvare să dea un telefon să se trimită o maşină după cadavru, să-l ducă la morgă.

Bătrână se dovedi vorbăreaţă. Îşi aminti chiar când murise Zelvak, cum acesta, într-o cămaşă neagră pământie, căzuse pe pragul locuinţei sale şi nu se ştie cât zăcuse acolo. Când venise Salvarea, se constată că deja se dusese.

Asta se întâmplase cu trei săptămâni în urmă, iar acum Zelvak dormea în pământul umed.

Gundar o asculta pe bătrână, scrâşnea din dinţi şi la început se gândi că-l necăjea intenţionat.

— Când l-au luat pe răposat, a venit dezinfecţia şi aşa a stropit totul pe acolo că pisicile două zile n-au putut ieşi pe scară. Administraţia casei a făcut inventarul bunurilor, apoi au apărut nişte moştenitori şi sub tabla din faţa sobei au găsit nişte bani...

Gundar află şi plecă aproape alergând. Nu-i mai rămăsese nimic de făcut aici.

— Oh, cum am să-i strivesc mutra ticăloasei! Oh, cum o s-o mai învăţ!...

Colegele de serviciu ale Margitei erau femei pline de tact şi considerau că nu au dreptul să se amestece în viaţa de familie a altuia. Numai şefa, o dată, când Margita nu era de faţă, spusese îngândurată:

— În locul ei, aş divorţa.

— Ca să-i rămână acestei lichele locuinţa?

— Cum poate iubi o asemenea fiară!...

— Nici nu ştiu cum am putea s-o ajutăm. Să nu mai vorbim de asta...

Necazul vine ca un avion cu reacţie, — repede şi fără zgomot, nu auzi un sunet nici măcar atunci când avionul de vânătoare

sau de bombardament se află deasupra capului. Şi poate de aceea, ca şi aparatele de zbor, nenorocirile vin nu câte una singură, ci escadrile întregi.

Munca pe şantier Gundar nu o socotea, desigur, nici înfăptuirea visurilor vieţii, nici mijloc de a se asigura material. Mai rezista numai pentru că munca pe şantierul de construcţii se apropia de sfârşit şi că acolo se câştigau într-adevăr bani buni. După codul de viaţă pe care şi-l elaborase, considera că trebuie să muncească numai pentru ca sectoristul să nu-şi bage nasul, însă că banii se câştigă cu totul prin alte mijloace. Şi dacă Gundar nu se amestecase încă în vreo speculaţie se datora doar faptului că nu ştia de ce să se apuce. Să vândă noaptea vodcă era o ocupaţie copilărească şi anturajul de la „Morarul” se schimbase mult şi se îndoia că ar fi fost de ajuns doar faptul că-i veteran în afaceri ca să-i înlăture pe concurenţi.

Şi uite că i se oferi un loc de încărcător la punctul de achiziţie a ambalajelor de sticlă, spunându-i-se că douăzeci pe zi va avea garantat. Se duse la adresa indicată. O Coadă mohorâtă de plase, serviete şi saci se frământa în subsol. La ghişeul îngust al achizitorului se agita un tânăr în cămaşă „safari” şi cu o cruce de aur la gât. Înşiruia sticlele, le număra, ţăcănea cu abacul, dădea banii, glumea ironic, mârâia, iar celălalt doar îşi repezea mâinile afară pe ghişeu, înşfăca sticlele pentru ca clientul să nu mai aibă timp să se dezmeticească. Şi uite că rămânea un bănuţ în plus în casa achizitorului, care se împărţea între toţi seara.

Tocmai atunci începea pauza de prânz, alungară coada în curte şi închiseră uşa. Al treilea tânăr, cu un trup gros, aproape pătrat, — cu siguranţă că făcuse înainte haltere — aşezând stive de lăzi pline cu sticle, măsură cu ochi de cunoscător silueta lui Gundar.

— Bine de tine, arunci uşor orice sus, n-ai nevoie să te speteşti!

Îşi şterse transpiraţia, care-i şiroia din păr pe faţă, deşi era tuns foarte scurt. Cămaşa udă i se lipise nu numai la subsuori, ci şi de spinare.

— Aici trebuie să pui zdravăn în navete, nu să te moşmondeşti, în schimb îţi ies două roşioare pe zi, niciun

strungar la fabrică nu bagă în buzunar atâta... Şi-apoi, îţi merge şi leafa...

Pătrăţosul era interesat să-l înlocuiască cineva, întrucât i se promisese un loc de responsabil la alt punct.

Ceilalţi doi se aşezară frânţi de oboseală pe lăzi, chiar şi rânjitul cu „safari” se părea că nu mai e în stare să scoată o vorbă. În sfârşit murmură:

— În general, merge, numai atunci când trebuie încărcată maşina...

Era cald, înăbuşitor, mirosea ca la toaleta unei berării proaste.

„Ia mai duceţi-vă voi cu roşioarele voastre, doar n-am de gând să mă schilodesc! se gândi Gundar plecând. Căutaţi-vă alt prost!”

Cu nostalgia proprie omului care, rupt de meleagurile natale, îşi aminteşte de luncile pline de rouă ale copilăriei, Gundar îşi amintea de atelierul din subsol, roata de şlefuit şi fierăria diversă pe care i-o aduceau nefericiţii de beţivani. Şi înţelegea că dacă se cărau prin tot oraşul n-o făceau pentru ca să se întâlnească cu el, ci pentru că aveau nevoie imediat, pe loc, de bani pentru vinişor.

Locurile de întâlnire nu se schimbaseră, îl întâmpinară cu entuziasm. Le făcu cinste şi, când terminară de băut, limbile se dezlegară şi vechii cunoscuţi se porniră să-i povestească cum stau lucrurile. Rezultă că apăruse un nou achizitor, care nu numai că folosea toate metodele introduse de Gundar, dar le mai şi adusese îmbunătăţiri. Era chiar femeia aceea turbată — Katea. Reuşise să se mărite, însă cu un bărbat pe care îl burduşea ea, se hurduca în „Pobeda” lui antică, care zdrăngănea din toate încheieturile, ca o cutie de conserve când o dai de-a duca de pavaj, făcea pe doamna în şuba ei ieftină de nailon şi cumpăra tot ce-i aduceau pilangiii. Chiar şi flecuşteţele femeieşti, pe care înainte Gundar, care nu se pricepea la ele, le refuza. Nu, prietenii de pahar se jurau că nu-l uitaseră pe Gundar, că tot ce-i mai bun şi mai valoros îi vor aduce lui, ca mai înainte, şi el nu se îndoia că aceste jurăminte pornesc din toată inima, dar în acelaşi timp ştia că nu vor putea să se ţină de cuvânt: doar setea este cu atât mai mare cu cât sunt mai mulţi kilometri care-i despart.

— Afurisitul de Zelvak şi ticăloasa asta de Margita!

Dar nu degeaba se spune că cine caută găseşte. Întâmplător se întâlni cu un fost tovarăş de colonie, de la care cumpărase ghiulul. Înfăţişarea acestuia arăta că o duce bine, poate numai faţa, datorită vieţii de petreceri, i se gălbejise. Depănând amintiri de pe vremea când stătuseră împreună în instituţia de reeducare, intrară în cafeneaua cea mai apropiată, unde prietenul achită cu generozitate nota prezentată de ospătăriţă. Nedorind să recunoască că este un nenorocos azvârlit din şa, Gundar povesti că achiziţionează, transformă şi apoi revinde lustre şi că s-a perfecţionat într-atâta, încât poate să facă din rahat bici, iar proştii cumpără, îţi smulg din mână.

— Ştii să-ţi ţii limba? îl întrebă prietenul.

— Chiar dacă n-aş vedea o sută de ani libertatea!

— Atunci, hai!

Taxiul îi duse la o casă din marginea oraşului, unde, în curte, erau câteva garaje. Prietenul plecă şi se întoarsa repede cu cheile.

Garajul se dovedi a fi destul de spaţios. Strecurându-se pe lângă o „Lada” murdară, dădură de un spaţiu plin de diferite vechituri, din care o parte era ocupat de o masă masivă, un banc rudimentar cu menghină, rafturi cu piese vechi de maşină şi, rezemate de perete, anvelope uzate.

Sub masă zăcea ceva acoperit cu cârpe îmbibate în ulei. Când le ridicară, apăru o lustră minunată de bronz aurită, din secolul trecut şi, aproximativ din aceeaşi epocă, sfeşnice cu cinci braţe acoperite de ceară.

— Le poţi primi, dar cu condiţia să nu le împingi în Riga.

— Sunt necurate?

— Nu, zăceau aruncate, le-am ridicat.

— Lustra trebuie reparată.

— Nu-mi bate capul, spune, cât dai?

— Păi aşa, la repezeală, e greu de spus.

— Două!

Lui Gundar i se strânse inima. De la prima privire se vedea că face de două ori pe atâta. Dar acasă avea doar banii din vânzarea cu succes a ghiulului, ceva mai mult de o mie, iar să

înceapă să se târguiască, prietenul s-ar putea şi supăra şi să curme discuţia.

— Preţul e normal, numai că nu pot să iau totul deodată. Acum o săptămână mi-am băgat banii într-o afacere, trebuie să aştept când se întoarce caimacul.

— Cât poţi pune jos acum?

— O bătrână, a doua peste o săptămână, două.

— Eee... Singur nu pot hotărî.

Prietenul plecă din nou şi se întoarse cu un bărbat de vreo cincizeci de ani. Înfăţişarea nu-i era prea de soi. De dimineaţă nu se bărbierise, însă i se adresa lui Gundar exclusiv cu „dumneavoastră" şi tot timpul da drumul la vorbuliţe de felul „după cum ştiţi", „vă daţi singur seama", „situaţia", „concret" şi „determinant"...

Apoi demontară lustra şi împreună cu sfeşnicele o puseră în portbagaj pentru a o transporta la locuinţa Margitei. Bărbatul se sui la volan, iar la despărţire prietenul spuse:

— N-o lungi cu a doua mie, altfel am putea să ne supărăm.

„Din ce fundătură veche au şterpelit lucruşoarele astea, dacă pe sfeşnice mai e ceară şi nu stearină? se gândea Gundar, în timp ce le fierbea într-un cazan de rufe, ca să se dezlipească ceara. Fondul muzeistic?"

Când apa se răci, la suprafaţa ei se închegă o pojghiţă de ceară, care se putea îndepărta cu uşurinţă şi să treci la următoarea operaţie.

După ce le-a spălat cu multă minuţiozitate, le-a uscat şi le-a curăţat cu terebentină şi ţipirig, suprafaţa aurită strălucea. Gundar începu să se gândească ce să facă mai departe. Condiţia de a nu vinde lucrurile în Riga îl obligă să-şi ia şi alte măsuri de siguranţă. Ce-ar fi dacă toate astea le-ar modifica puţin?

La început lustra fusese destinată luminărilor şi deşi Edison se născuse, până la apariţia becurilor electrice trebuiseră să mai treacă câteva zeci de ani. În centrul lustrei se găsea un glob de bronz cât un pepene de mare, de la care se resfirau ca nişte tentacule în toate părţile cele opt suporturi de sfeşnice. Globul era atârnat de un lanţ masiv, locul de îmbinare era împodobit cu un vultur bicefal, simbol al imperiului prăbuşit.

Un specialist ar fi spus că această lustră e copia exactă a unui candelabru olandez din secolul al şaptesprezecelea. Mai târziu, în secolul electricităţii, luminările naturale au fost înlocuite cu lumânări artificiale, în care se înşurubau beculeţe alungite. Din cauza turnării monolite a sfeşnicelor cablurile izolate nu putuseră fi mascate, din care motiv le auriseră, ca să nu sară în ochi, şi doar le înfăşuraseră pe braţe.

Înainte de toate Gundar îndepărtă tot ce ar fi arătat că lustra avusese vreodată de-a face cu electricitatea, apoi smulse vulturul bicefal şi, în sfârşit, lăcaşurile pentru lumânări, împreună cu farfurioarele, le înlocui cu lăcaşurile şi farfurioarele de la sfeşnice. Pentru asta a fost nevoie să facă o nouă tăietură, sfeşnicele arătau acum mai greoaie şi mai stângace, în schimb era puţin probabil ca foştii deţinători s-o recunoască. N-o să le recunoască nici preţuitorii de la consignaţia, cărora poate li se prezentase descrierea sau fotografia obiectelor furate. Cel mai bine era să vândă sfeşnicele câte unul în diferite oraşe, dar despărţite valorau mult mai puţin decât perechi. În sfârşit, Gundar se gândi că era suficient dacă va vinde lustra şi sfeşnicele în localităţi diferite.

Depunând sfeşnicele în caseta automată pentru păstrarea bagajelor de la gara Riga din capitală, coborî în metrou cu două geamantane în care se găsea lustra demontată.

Încă nu venise ora de deschidere a magazinelor de consignaţie, dar lângă uşă stăteau câţiva oameni şi Gundar luă loc la rând după o bătrânică cu un mops de marmură. Deşi era convins că nu i se poate înfunda, nu putea spune că se simte în apele lui. Fricos din naştere, în acest oraş mare şi printre oameni străini se simţea complet lipsit de apărare şi neajutorat.

Aşezându-se pe bancă şi desfăcând geamantanul, se apucă, cu ajutorul cheii inelare şi al patentului, să monteze lustra. Aplecându-se, scotea din geamantan piesa necesară, o înşuruba, căuta următoarea. Deodată văzu între geamantane bombeul unui bocanc, îndreptat spre el.

În faţa lui stătea un bărbat într-un impermeabil simplu, de culoare închisă, cu o faţă inexpresivă.

Ridicând cu agilitate bombeul bocancului drept, bărbatul ciocăni pe capacul geamantanului şi spuse:

— Să ieşim, să stăm de vorbă!

Şi se îndreptă spre o uşă care, probabil, era ieşirea pentru caz de incendiu.

Lui Gundar îi tremurau picioarele când se ridicase de pe bancă.

Curtea era mare şi curată. Vântul purta pe asfalt nisip şi bucăţi de hârtie.

— De unde eşti? vorbi bărbatul, de data asta, plin de amabilitate.

— Din zona Balticii, mormăi Gundar, tot socotind dacă are de-a face cu un lucrător de miliţie sau cu un intermediar, din aceia care se învârt tot timpul pe lângă consignaţii.

— Îmi plac fieroteniile tale.

— Le-am primit moştenire, iar tavanul nostru e jos, n-am unde să le atârn... La voi preţurile sunt mai mari.

— Ce folos, dacă nu-s cumpărători! Eu încă de anul trecut am depus un porţelan de Dresda şi-i aproape anul de când adună praful pe raft. Nu-i sezon... Capitala. În felul ăsta capitala scade preţul, dar şi provincia înţelege manevra.

— Păi, n-am de ce să mă grăbesc... Oricum, înainte de trimestrul următor nu mă mai trimit în deplasare... Iar atunci o să vedem...

Afacerea au încheiat-o în altă parte, departe de magazinul de consignaţie. Într-o încăpere găinăţată de porumbei, luminată de ferestruici liliputane. Toate piesele lustrei au fost examinate cu atenţie, iar banii număraţi cu grijă. După aceea geamantanele grele le cără noul proprietar.

Desigur, la consignaţia Gundar ar fi primit mai mult, însă ar fi trebuit să mai vină o dată la Moscova, iar în arhivă ar fi rămas cu siguranţă datele buletinului de identitate şi adresa.

Se pare că afacerea a mulţumit ambele părţi.

— Uneori îmi mai cade în mână câte ceva, aş putea aduce... — propuse Gundar, sperând să primească coordonatele sau numărul de telefon al cumpărătorului, dar acesta era un om precaut. Să vină de dimineaţă de-a dreptul la consignaţia, la rând, iar acolo îl găseşte el pe Gundar.

Îşi luaseră rămas-bun când Gundar mai aruncă o vorbă:

— Am nişte sfeşnice frumuşele...

— Acasă?

— Nu, aicea, în Moscova.

— Nici pe alea nu ai unde le atârna, tavanul e prea jos? râse cumpărătorul, dându-şi seama că fusese păcălit, luându-l pe Gundar drept un pungaş mărunt, care pusese mâna întâmplător pe lustră şi care voise doar să câştige diferenţa dintre preţurile de la Riga şi cele din Moscova, fără a se tocmi prea mult cu el. Două sute în plus azvârlise de pomană! El l-ar fi trimis cu plăcere pe Gundar undeva mai departe, dar chiar sfeşnice îl rugase să-i facă rost cineva cu bani grei, care tocmai îşi clădise în camera de primire un cămin.

Înfrângându-şi indignarea, bărbatul cu faţa tristă opri un taxi şi se duse la gara Riga.

Văzând sfeşnicele, cumpărătorul înţelesese totul. Era un intermediar de obiecte de anticariat trecut prin ciur şi prin dârmon, ani de zile se învârtise pe lângă consignaţii, de zeci de ori scrisese declaraţii în biroul anchetatorului. Nu-i scăpă faptul că lăcaşurile şi farfuriuţele erau în alt stil, schimbate cu cele de la lustră şi pricepu de ce se operase această schimbare. Motiv pentru care oferi o sumă derizorie şi doar când Gundar se pregătea să curme discuţia, mai adăugă ceva. Nici cu noua sumă Gundar nu ar fi fost de acord niciodată, dacă nu i-ar fi fost lene să meargă la Leningrad să caute acolo un cumpărător. În afară de asta, spera că acum câştigase încrederea celuilalt şi nu va fi nevoit să alerge pe la magazinele de consignaţie, fapt legat adesea de urmări nedorite.

— Eu cred că şi pentru dumneavoastră ar fi mai comod să-mi daţi adresa...

— Da! Da! Desigur! îşi exprimă imediat acordul cumpărătorul şi-i dictă un număr de telefon cu şapte cifre. Întrebaţi de Viaceslav Lvovici...

Şi, luându-şi rămas-bun în grabă, plecă, iar Gundar se duse să ia masa şi să umble prin magazine, căci până la trenul de seară îi mai rămăsese destul timp.

Numărul de telefon era inventat. Şi nu era de fel al vreunui Viaceslav Lvovici, semn că omul nu mai avea de gând să-l întâlnească pe Gundar. Viaţa îl învăţase că hoţii până la urmă cad în plasă şi atunci îi trag după ei şi pe cumpărătorii lor. Drept

care se hotărâse ca timp de mai multe luni să meargă doar pe la magazine de consignaţie.

Într-o stare sufletească plăcută, Gundar păşea alene pe bulevardul Kalinin şi pe strada Arbat, intră prin magazine, deşi nu avea de gând să cumpere nimic. Doar dacă s-ar fi întâmplat să dea de ceva „super”, însă nimic de acest fel nu se vedea. Banii câştigaţi atât de uşor nu-i dădeau pace şi, după un prânz săţios la un restaurant, îşi permise să cumpere două cămăşi iugoslave şi câteva discuri microsion. Ultimele absolut întâmplător. Văzând că e îmbulzeală la ele, a plătit şi el la casă şi a luat bon. Cât timp s-a înghesuit la coadă în faţa tejghelei, a auzit în jur cât este de lăudat acest ansamblu, al cărui nume era scris pe plicurile viu colorate.

Abia porni trenul din Moscova, că Gundar se şi duse la vagonul restaurant şi rămase acolo până la închidere, pentru a evita neplăcerile compartimentului, unde oftau două muieri grase, iar un doctor militar cu ochelari îşi răsfoia tacticos ziarele.

Vagonul-restaurant era parcă făcut ca să urmăreşti viaţa, dacă nu veneai cu gândul să te îmbeţi până nu mai ştii de tine. Găsindu-şi un loc într-un colţişor comod la fereastră, putea petrece timpul chiar foarte interesant, pentru că în general clienţii se schimbă destul de repede. Aici oamenii intră numai să mănânce, iar chelnerii nu prea te plictisesc, treaba principală fiind să servească masa.

După ce mâncă, Gundar comandă cafea şi o sticlă minunată de vin de Porto, din care se servea fără grabă. Când sticla se goli pe jumătate, lui Gundar i se făcu deodată silă de viaţa pe care o trăise până atunci. Silă că spărsese automate de bilete de tramvai, că vânduse vodcă şi cumpărase de la „albăstrele” orice fleac de fierotenie... Şi chiar dacă fierul vechi îi ridicase calificarea, celelalte două ocupaţii doar îi stricaseră reputaţia, îi era ruşine că se ocupase cu asemenea treburi mizerabile, că-şi irosise talentul şi chiar se bucurase când câştigase zece ruble într-o noapte.

Gundar! Gundar! Cum ai putut trăi în felul ăsta? E nedemn de tine să te pretezi la zece ruble! E o treabă tot atât de măruntă ca şi când ai visa la o pereche de ciorapi pe care s-o cumperi la prima chenzină sau la o cravată la următoarea! Nu, ciorapi n-ai

visat, dar zece ruble da! Să-ţi fie ruşine! Tu, care acum ai putut ca în câteva zile să scoţi aproape două mii! Banii ăştia trebuie să-i plasezi fără întârziere în afaceri!...

Bând, îi făcu cu ochiul bufetierei, iar acesteia, pesemne, îi plăcu tânărul deşirat, sau poate că-i plăceau toţi cei care-i făceau cu ochiul. Când se apropie ora închiderii restaurantului, femeia se aşeză pentru o clipă la masa lui, ca să schimbe câteva vorbe cu subînţelesuri. Judecând după toate semnele, avea de ce să se înţeleagă cu ea şi se şi pregătea să facă asta, însă brusc îşi aminti de banii puşi cu grijă prin buzunare şi de misiunea înaltă care îi era hărăzită lui şi acelor bani.

„Nu-i nimic, mai pot aştepta până acasă”. Gundar se făcu că nu înţelege ce se ascunde în vorbele cu subînţeles ale bufetierei. Asta dădu rezultate fulgerătoare, femeia se ridică imediat. Poate că doar i se păruse lui Gundar că ea i se oferea, poate că doar pălăvrăgea în vânt ca să se destindă niţel după o zi de muncă grea, numai că lui Gundar i se părea că el este o personalitate importantă, că apropierea femeii nu putea fi înţeleasă în alt fel.

Margita prăjea peşte. Pe masă erau farfurii cu ouă sparte şi cu făină. După ce dădea prin făină bucăţile de file, le punea în tigaia în care sfârâia uleiul. În locuinţă se răspândise un miros de peşte şi ulei încins.

— Bună ziua! spuse Gundar intrând în bucătărie.

Margita tresări de surpriză. În ultimele luni el n-o saluta decât cu „Ciao, putoare!” Chiar atunci când, ca acum, se întorcea după o absenţă de mai multe zile. Cu acest mod de a se adresa el îşi punea nevasta la locul ei şi în acelaşi timp îi servea un avertisment că în orice moment poate încasa ce i se cuvine.

— E plină casa de fum, deschid imediat fereastra să aerisesc, spuse în grabă ea. Ai mâncat?

— Fie, dă-mi ceva. Gundar puse pe masa din cameră o geantă nouă, încăpătoare, pe care o cumpărase, de asemenea, la Moscova. Numai să mă spăl puţin.

Margita era uluită că Gundar nu e ursuz şi rău. Dimpotrivă, părea senin, serios. De unde era să ştie ea că din seara precedentă soţul ei s-a ridicat în propriii ochi pe o treaptă superioară şi că nu mai era de rangul lui să-i spună „putoare”.

Dezbrăcându-se până la brâu, Gundar dispăru în baie şi de acolo răzbătu zgomotul plescăiturilor de apă. În drumul spre baie şi înapoi, în culoarul strimt, Gundar se frecă de Margita, care stătea lângă aragaz. Pe ea era doar un capot uşor.

„Proasta aia de bufetieră m-a răscolit totuşi ieri”, se gândi Gundar întorcându-se în cameră. Dorinţa îl cuprindea tot mai mult.

Aruncând pe scaun cele două cămăşi iugoslave, scoase din geantă discurile, neştiind ce să facă cu ele. La bucătărie, Margita stinse aragazul şi începu să pună masa.

— Vino-aici, o chemă Gundar.

Margita apăru imediat în uşă.

— M-au sfătuit... Uite, ţi-am cumpărat două discuri de la Moscova... Dacă n-au să-ţi placă, dă-le cuiva...

Margita învârti discurile în mâini, ca şi cum ar fi cercetat textul şi desenele de pe plicuri, dar nu vedea nimic. Ochii îi erau plini de lacrimi. O iertase! În sfârşit, o iertase! În sfârşit, reveniseră cele patru luni de fericire, datorită cărora ea răbdase totul.

Gundar o înţelese şi o duse pe canapea...

Adormiră târziu, obosiţi, îmbrăţişaţi. Gundar se gândi mult ce o putuse înfierbânta aşa pe Margita — de obicei atât de rece — şi îşi spuse că datorită darului. Ei bine, asemenea fleacuri îşi poate permite şi pe viitor, merită!

Luni dimineaţa, mergând la serviciu, Gundar se pregătea să-l trimită pe maistru ştie el unde dacă s-ar fi legat de absenţa lui nemotivată. Să-l trimită şi să-şi dea demisia. În curând vine vara şi nu-i arde deloc de muncă, odată cu mutarea din vechea locuinţă se mutase şi din raion, aici era altă secţie de miliţie. Chiar dacă i-ar fi transferat unele acte, fapt de care Gundar nu era convins, orice verificare ar fi arătat că se îndreptase, devenind un familist şi un muncitor ireproşabil.

Construcţia noului corp la fabrica de bijuterii, cum credeau trecătorii, cercetând clădirea lungă cu patru nivele, se apropia de sfârşit. Numai dirigintele şantierului ştia că mai este nevoie de cel puţin un an până când să funcţioneze maşinile în ateliere. Nici măcar nu începuseră încă finisajele interioare, deoarece proiectul, în timpul lungilor sale călătorii pe la diferitele foruri, reuşise să se învechească. Comandaseră complet alte bancuri

de lucru şi benzi rulante, aşa că fusese necesar să dărâme unii pereţi abia zidiţi şi să construiască alţii. Pe unde te învârteai, peste tot dădeai de cărămizi sparte, găleţi cu mortar întărit. În colţuri se ridicau plăci pentru duşumele şi spânzurau cabluri electrice. Ca întotdeauna când munca este întreruptă la jumătate şi brigadierul nu poate să născocească ce să le dea de lucru muncitorilor, — nici el nefiind convins că nu vor începe a doua zi să dărâme ceea ce au construit azi, — disciplina scade şi oamenii trag tot mai mult spre partea în care se găseşte cel mai apropiat magazin cu băuturi alcoolice.

— Ce să le spun? încercă maistrul să afle de la diriginte, stricându-i dispoziţia şi altminteri destul de proastă.

— Să mai aibă puţină răbdare, că o să ni se dea proiectul refăcut. Nu se poate ca într-o clădire mare ca asta să nu li se găsească ceva de lucru, răspunse evaziv dirigintele, deşi înţelegea foarte bine că răspunsul lui nu putea fi luat în serios.

— Adică — timpi morţi!

— Dacă dumneata nu vrei să lucrezi în sistemul nostru nu înseamnă că nici eu nu vreau. Nu există şantiere de construcţii în care să nu aibă loc întreruperi în muncă, însă niciodată nu se vorbeşte de asta. Nu e bine aşa ceva!...

— Trebuie să născocim ceva! Vorbiţi cu conducerea fabricii, poate că are nevoie să descarce cărbune, să cureţe curtea, să zugrăvească clădirea. Muncitorii trebuie să facă ceva, altfel se duce de râpă disciplina. Au ajuns să joace foiţe în faţa mea! Vă spun eu din experienţa mea — când vom primi proiectul revizuit şi va trebui să dăm bătaie cu lucrul, n-o să mai avem cu cine!

— O să-i telefonez directorului!

— Păi, măcar asta! spuse maistrul şi ieşi din biroul dirigintelui, care era la parter.

În altă situaţie maistrul s-ar fi năpustit la Gundar ca un vultur la un ţiştar pierdut în iarba de stepă, fiindcă două zile de absenţă nemotivată nu mai admiteau discuţii, însă de data asta vorbi liniştit.

— Ce-ai mai avut... bunica ţi-a murit a cincea oară?

— Ce să spun, mi s-a ivit o încurcătură de nici nu-mi vine să mai vorbesc!

— Ei, asta-i! Ia spune.

— S-a defectat autobuzul.

— Şi eu care credeam că n-a sunat deşteptătorul!

— Nu fără glumă... autobuzul! Seara ne-am dus la neamurile nevestei la Tumazi, ne făceam socoteala să ne întoarcem cu ultimul autobuz, dar era plin până la refuz, ca o cutie de sardele, nici măcar n-a mai oprit.

— Nici vineri dimineaţa n-a oprit, ai?

— Păi vinerea dimineaţa nu circulă pe acolo autobuze, în cel mai bun caz aş fi putut ajunge la Riga în jurul orei douăsprezece. Până mi-aş fi schimbat hainele acasă... Ce rost mai avea pentru două ore? Am rămas sâmbătă şi duminică dimineaţa, am mai ajutat acolo la una-alta...

— Eh, ce să mă fac cu tine?

— Nu ştiu! spuse Gundar şi din nou se apucă să îndrepte cu maiul tabla zincată pentru acoperiş. Tabla nu se întindea ca lumea pe betonul acoperişului.

— Alţii trudesc, cum se spune, cu sudoarea frunţii, iar dumnealui taie frunze la câini! Ar trebui să-ţi completez cartea de muncă şi să-ţi dau o cizmă-n fund 1

— Haide! Predau imediat uneltele!

— Aşteaptă! Nu te da jos! O să-mi lucrezi astea două zile!

— Când?

— Nu ştiu încă. Când o fi nevoie, atunci o să mi le lucrezi!

— Mulţumesc, meştere!

Îndepărtându-se, maistrul se întoarse brusc şi-l ameninţă cu degetul său uscăţiv:

— Astăzi însă să nu-mi pleci până nu faci streaşina!

„Am întors-o cu dibăcie, îşi şterse mâinile şi modifică în tabel litera „a” — absent — cu cifra 8 — opt ore de muncă. Acum l-am prins în undiţă pe micuţ! Când începem asaltul o să-mi lucreze sâmbăta sau duminica!”

În drum spre casă Gundar trecu pe la prietenul din colonie. Nu spera să-l găsească, dar era suficient să-i lase un bilet, ca acesta să înţeleagă şi să vină după bani.

Lângă casă, cu două roţi pe trotuar, era parcată o „Lada”, însă Gundar nu se gândi să controleze dacă este aceeaşi maşină pe care o văzuse data trecută. Era spălată de noroi, părţile

cromate străluceau, iar culoarea muştar se întâlneşte des la aceste maşini.

Amândoi creditorii se încrucişară cu el pe scară. Erau grăbiţi. Vestea că s-a rezolvat cu banii îi bucură foarte mult, cu toate acestea bătrânul refuză să se întoarcă.

— N-avem voie să întârziem, e teribil de punctual! spuse proprietarul maşinii, deschizând portiera. Arăta preocupat, ca un om care se teme că va rata o vizită foarte importantă, ce poate juca un rol hotărâtor în viaţa sa. Ne putem înţelege şi mai târziu...

— A, nu, bănuţii trebuie să-i luăm! protestă prietenul lui Gundar.

— Urcaţi-vă... Mai repede, mai repede! Ne înţelegem pe drum! îi grăbi bătrânul.

Trebuiră să aştepte mult un gol în torentul de maşini ca să se încadreze pe magistrală. Tinerii stăteau tolăniţi în spate. Gundar îi rugă să-l lase undeva lângă linia de troleibuz, dar şoferul dădu din mână: „Mai vedem noi!”

— Aici la noi s-au adunat unele lucruri... — spuse prietenul.

— Pot să mai mă uit la câte ceva... — răspunse leneş Gundar, ascunzându-şi interesul, care ar îi putut influenţa preţul.

— Da bani o să ai?

— Dacă o să-mi placă marfa, se vor găsi şi bani.

— Atunci e-n ordine!

Ajunseră în acel raion al oraşului în care locuise înainte Gundar, — unde cunoştea nu numai faţadele caselor, dar chiar şi curţile. Hoinărise mult când fusese adolescent!

Maşina se opri pe neaşteptate în faţa unei case de lemn nearătoase, zugrăvită în verde, cu ferestre înguste, obloane şi jgheaburi strâmbe pentru scurgerea apei şi cu o poartă mare de lemn uşor întredeschisă, doar atât cât să te poţi strecura, întrucât în ele nu era nicio portiţă pentru oameni.

— Am reuşit, spuse şoferul, aruncând o privire la ceas, şi opri motorul.

Gundar îşi aminti că în anii de şcoală — când era încă în clasele mici — venea pe aici după maculatură. I-o dădea o bătrânică care tremura toată. Copiii se mirau că într-o casă atât de urâtă pe dinafară sunt camere atât de înalte şi mari, cu sobe

făcute din ceramică sculptată, aurită, pe a căror parte de sus străjuiau îngeri cu fluiere, iar pereţii şi tavanul acoperiţi cu lambriuri de frasin. Camera mare era înconjurată de rafturi de cărţi şi bătrână, la fiecare campanie pentru adunarea maculaturii, curăţa câte un raft pentru ei.

Pe drum răsfoiau cărţile şi rupeau ilustraţiile frumos colorate, le împărţeau între ei, iar apoi în subsolul şcolii, unde se îngrămădea maculatura, el observa că profesoara de engleză le răsfoieşte cu interes.

Bărbatul care ieşise pe poarta verde era mărunt de statură, ca la vreo patruzeci de ani, îmbrăcat simplu, dar suplu şi se simţea că are o mare forţă fizică. Fără să aştepte să fie invitat, deschise portiera, îi salută cu o înclinare a capului şi se sui lângă şofer.

— Ştii, era cât pe-aici să întârziem... Străzile sunt atât de aglomerate, încât la fiecare colţ trebuie să aştepţi... Şoferul cuplă din nou motorul. Poate, mergem mai departe?

— De ce?

— Cum vrei... Partenerul prietenului decuplă motorul.

Bărbatul scoase din buzunar o foaie de hârtie şi o desfăcu. În toată lungimea ei era schiţată o cheie. Gundar chiar se gândi că doar au făcut conturul după original cu pixul şi nu l-au schiţat. Cheia avea o formă interesantă — tijă lungă, cu o mulţime de dinţi mărunţi pe ambele laturi.

— După cum mi-ai spus, asta e cheia de la garajul tău, pe care ai pierdut-o şi ai nevoie să descui... Bărbatul pronunţa clar fiecare cuvânt.

— Hm... tuşi plin de înţeles partenerul, dar imediat îi păru rău de asta, pentru că bărbatul îi aruncă o asemenea privire, că celălalt era gata să sară în sus, să facă drepţi şi să-l salute.

— *Cheia asta a ta de la garaj* e foarte interesantă, de mirare unde ai putut să dai peste o asemenea cheie. Uite aici — arăta un loc — articulaţia cade în jos, iar aici — degetul atinse alt punct, — aici în sus.

— Să încercăm să pilim...

— Fără original nu reuşeşti. În glasul lui se putea sesiza o indulgenţă ascunsă, caracteristică specialiştilor de înaltă clasă, când stau de vorbă cu diletanţi.

— Măcar spune-mi ce instrumente sunt necesare.

— Tu nu poţi face asta cu niciun fel de instrumente!

— Atunci ajută-mă...

— Nu mai lucrez în meserie.

— Păi, doar nu degeaba, îţi dau o sumă rotunjoară...

— Nu mai lucrez în meserie! Iartă-mă, dar pauză s-a terminat. Mă duc să văd meciul de hochei. Bărbatul deschise portiera şi, ieşind afară, se înclină spre pasagerii de pe bancheta din spate. La revedere!

Cu paşi hotărâţi, traversă trotuarul şi dispăru dincolo de porţi.

— Ar fi trebuit să merg singur, poate aş fi reuşit să-l conving, oftă amărât partenerul. Doar îmi e dator!

— Cum de nu l-am mai văzut pe aici? spuse Gundar.

— Păi, n-a mai locuit aici... Iar acum... Doar de-o jumătate de an e în libertate. Maşina se urni. Cu siguranţă că ai auzit de el în colonie. E însuşi Žip.

Gundar ridică din umeri. Numele ăsta nu-i spunea nimic.

— Păi, plevuştii poate nici nu i s-au povestit prea multe despre el... Cel mai mare specialist în seifuri pe care l-a văzut lumea. Dacă ai broască yale, el o ciocăneşte doar de două-trei ori cu degetul mic şi gata — s-a deschis. Însă nu iartă glumele. Barâga, din cauza căruia s-a ars, s-a aruncat pe fereastră de frică, atunci când Žip, ieşind din închisoare, a trecut pe la el să-i dea bună ziua. Asta e! Partenerul se mândrea evident cu un astfel de cunoscut. Deci, întâi mergem după bani, iar după aceea să vedem marfa?

Se hotărâră ca mai întâi să vadă marfa, ca să nu se ducă de două ori după bani.

Pe drum şoferul povesti încă mult timp despre întâlnirile sale cu Žip. Înainte nu fuseseră în acelaşi timp în libertate, în schimb în colonie se întâlniseră de câteva ori.

— Cu ce ne facem treaba? îl întrerupse îngândurat prietenul lui Gundar.

— Cu burghiul şi-o pilă.

— A dracului muncă.

— În schimb, după aceea, pâine cu stafide!

— Ca să vezi, afurisita de cheie!

— Mai înainte meşterii, dracu să-i ia, ce nu făceau! Maşina coti în curte şi se opri în faţa garajului. Duceţi-vă de vedeţi, eu rămân aici, să nu-şi bage nasul careva!

De data asta, în colţul garajului, sub aceiaşi saci, erau patru sfeşnice de perete, vechi, cu ornamente baroc şi Mântuitorul crucificat în mijlocul unei mulţimi de oameni, pictat pe o placă de lemn de un metru pe un metru. Prietenul îi spuse că mai fuseseră două potire, dar le făcuseră vânt chiar din prima zi, fiindcă nu credeau să-l vadă atât de repede pe Gundar.

După ce se târguiră îndelung, Gundar rămase aproape fără bani, însă toate lucrurile se mutară în locuinţa Margitei. După tablou se vedea că provine din vreo biserică luterană sau catolică şi îşi puse mari speranţe în icoană. Era clar că e opera unui vechi maestru, poate o copie, însă şi aşa ceva se plăteşte cu bani grei. Şi dacă i-au dat-o la jumătate de preţ, se datora numai faptului că nu ştiau unde să găsească cumpărător pentru un asemenea tablou cu conţinut religios, căci speculantul de icoane ortodoxe îl văzuse şi-l refuzase.

Gundar înţelese îndată de unde vine marfa. Asta îl linişti în mare măsură. Văzuse multe biserici jefuite, cu orgile sfărâmate, sobele dărâmate şi geamurile sparte, ba chiar el, o dată, împreună cu alţii, se furişase într-o biserică şi făcuse acolo din resturile de bănci un foc şi nimeni nu venise să-i ia la rost când fumul începuse să iasă afară. Doar erau eroi care luptau împotriva ignoranţei şi obscurantismului. De altfel mulţi treceau cu vederea distrugerea bisericilor, presupunând, probabil, că asta va da rezultate pozitive în acţiunea de educare a tineretului.

Cine să-i prindă pe prieten şi pe partenerul lui în incursiunile nocturne? Nişte bătrânele cucernice care îşi trăiseră viaţa? Miliţianul scuipă pe aşa ceva şi-şi vede de drumul său, fără a mai încheia măcar un proces-verbal.

Gundar încă nu ştia că glasurile slabe de protest treziseră raţiunea, că unele biserici începuseră să fie ocrotite ca monumente de arhitectură, iar în altele se trecuse la o evidenţă amănunţită a obiectelor de artă care se găseau de veacuri acolo şi începuseră să fie considerate, în primul rând, ca valori artistice, iar nu ca obiecte de cult.

— Hm, aţi dat peste un filon de aur! spuse cu invidie Gundar.

— Tu pregăteşte bănişorii numai, în curând o să mai avem! râse satisfăcut prietenul.

Directorul fabricii de bijuterii înţelese grijile dirigintelui. În special după ce străbătură împreună şantierul şi întâlniră acolo trei-patru muncitori cu ochii înroşiţi.

— Numai să clarific pentru câţi oameni pot asigura lucru şi dau dispoziţie să li se facă legitimaţii, spuse directorul la despărţire.

Legitimaţiile constructorilor nu erau valabile pentru intrarea pe teritoriul vechii fabrici, deşi oamenii erau consideraţi ca lucrători ai „Opalului”. Nu oricui căruia i se încredinţa cărămida i se puteau încredinţa briliante, platină, aur. În afară de asta, actualul corp de pază — cel viitor era încă în discuţie — nu putea asigura supravegherea şi a vechii clădiri şi a celei noi. Deocamdată rezolvaseră treaba aşa: cinci paznici înarmaţi, în uniforme de miliţieni şi doi câini fioroşi făceau de serviciu zi şi noapte pe teritoriul vechi, iar cel nou era înconjurat de un gard uşor şi la poartă postaseră o femeie în vârstă, care lăsa să treacă constructorii şi maşinile cu materiale de construcţii. Pentru ca să nu îngheţe bătrânica iarna, îi înjghebaseră o gheretă cu un godin de fontă, pe care-l încălzea cu brichete de cărbuni şi resturi de scânduri, aşa că la ea era o căldură ca la saună.

Clădirea cea nouă şi cea veche se îmbinau una cu alta, spre alee nu dădea nicio fereastră, în sus se înălţau zidurile netede, la una albe, din cărămidă refractară, la cealaltă din cărămidă roşie, uşor înverzite, legate cu mortar. Exact din aceeaşi cărămidă era făcut zidul curţii, înalt de cinci metri, care, descriind o buclă, revenea la clădirea veche.

Adunându-şi subalternii în semicerc, ca pe nişte recruţi, maistrul îi judecă zdravăn, deşi aceştia nu avuseseră încă timp să greşească, însă el se ţinea de principiul că dacă s-ar întâmpla ceva, — prinde orbul, scoate-i ochii!

— Acolo o să vedeţi tot felul de lucruri strălucitoare, dar ferească Dumnezeu să puneţi mâna pe ceva! Înainte să plecaţi acasă, în camera de ieşire vă controlează cu un aparat de raze ascuns, iar ăsta arată şi ce aveţi în burtă!

Înainte de asta le vorbise de mândria muncitorească şi despre primele care, la nevoie, se vor tăia fără milă. Cât priveşte razele, ideea îi venise în ultima clipă, când își aminti de întâmplarea de la aeroport. Atunci uitase cheia în buzunar şi, trecând prin cadrul de control, ceva ţiuise.

Maistrul însuşi nu fusese niciodată în clădirea veche, dar lucrătorii nu trebuiau să ştie asta! Chiar dacă el era profund convins că printre băieţii lui nu sunt hoţi — oricui din ei i-ar fi putut încredinţa punga şi cheile de la locuinţă — sufletul nu-i era liniştit la gândul examenului de cinste care urma. Ca o mamă dintr-un fund de provincie, când îşi conduce fiul care pleacă în capitală, unde sunt atâtea ispite de tot felul, încât ea nu poate să-l ferească de toate, fiindcă nu le ştie, devreme ce ea însăşi nu a fost acolo niciodată!

— Staţi! Nu plecaţi! Care din voi ştie să umble cu electrocarul? întrebă maistrul când şirul se pusese în mişcare.

— Eu, ridică leneş mâna Gundar.

— Atunci te duci la şeful atelierului de transporturi.

Aproximativ în acest timp în îndepărtata Moscovă aveau loc evenimente care merită toată atenţia. Un om relativ stimat, însă plin de bani, care răspundea la numele de Ignat Matveevici, înşurubă la loc capacul unei sticle de plastic cu lichid pentru curăţarea metalelor preţioase şi a bronzului, îşi trase sufletul după munca grea şi aruncă în cămin tamponul de vată, mirosind a ţipirig. Apoi se lăsă în fotoliu şi începu satisfăcut să contemple noua achiziţie — două sfeşnice cu cinci braţe, care străluceau pe cămin de parcă erau din aur curat.

— Minunat! şopti el.

Pe toţi pereţii atârnau una lângă alta icoane şi tablouri, în vitrine îşi duceau traiul lor bibelouri, ceşti, farfurioare, zaharniţe şi farfurii decorative din porţelan. De tavan atârna o lustră stil Pavlov cu o tijă de sticlă verde şi ornamente de cristal, pe braţe ramificate de bronz.

— Scump, dar frumos! şopti el din nou.

Şi în imaginaţie îi apăru tabloul consignaţiei din secolul douăzeci şi unu, unde nepoţii lui vor primi pe aceste sfeşnice şi icoane o grămadă de bani, de zece ori mai mult faţă de cât a

investit el. Viitorul nepoţilor este asigurat, chiar dacă vor creşte tot atât de fluşturatici ca şi copiii lui Ignat Matveevici, care ştiu doar să risipească banii, nu să-i câştige. Nu, în general, sunt buni, dar nu ştiu să facă bani! Intelectualitatea!...

Se auzi soneria şi Ignat Matveevici se bucură că mai poate admira cineva achiziţia lui. Din păcate, era doar vecinul Serafim, căruia i se stricase telefonul şi care voia să sune la deranjamente.

Pe Serafim, Ignat Matveevici nu-l considera cine ştie ce mare cunoscător, însă nu putu rezista ispitei de a-l duce pe musafir în cameră, unde, cu un gest indiferent, îi arătă sfeşnicele.

— Minunat! oftă Serafim.

— Dar priviţi-le mai de aproape! îi permise cu generozitate Ignat Matveevici.

— Bronz, spuse Serafim, apropiindu-se de cămin. Bronz aurit. Păcat că lăcaşurile şi farfuriuţele au fost puse ulterior.

— Stil curat!

— În stiluri nu mă pricep, însă metalele sunt specialitatea mea, dacă îmi permiteţi să spun, şi de aceea cred...

— De ce credeţi asta? întrebă înfuriat Ignat Matveevici, însă Serfim nu băgă de seamă această furie.

— Păi, uitaţi-vă aici, unde s-a şters aurul. Şi ciocăni cu degetul acolo unde se îmbinau lăcaşurile cu corpul monolit. În ambele cazuri sub pelicula de aur se vedea bronzul, însă de altă nuanţă. Uite aici gălbior, iar aici aproape roşietic. Culoarea bronzului depinde de proporţiile de cositor şi aramă. Cu cât e mai multă aramă, cu atât aliajul e mai roşu. Cu cât e mai mult cositor, cu atât aliajul e mai galben.

— Prostii! izbucni Ignat Matveevici, deşi urmărise explicaţia foarte atent.

— În vechime, fiecare turnător se ţinea de aliajul său cunoscut şi încercat. Nici nu-mi pot închipui ce ar fi trebuit să se întâmple ca să renunţe la el. Schimbarea aliajului complică prelucrarea ulterioară: trebuie schimbată densitatea materialului pentru forme, altfel metalul se scurge în alt mod prin formă şi poate să se solidifice înainte de a ajunge până la capăt... Dar sfeşnicele sunt într-adevăr minunate, păcat doar că... Eh, am plecat, mi-au spus că meşterul de la telefoane vine imediat...

Ignat Matveevici se pricepea bine la blugi şi geace, metalurgia şi arta pentru el erau pădure virgină, dar nu trebuie să pretinzi prea mult de la un om. În toate celelalte domenii ale vieţii era nevoit să se bazeze pe cinstea specialiştilor şi pe preţ. Dar dacă cinstea vânzătorului şchiopătează?

Ignat Matveevici cercetă petele gălbui şi roşietice ale bronzului până i se împăienjeniră ochii.

Nu se simţea bine. Exact ca şi când i-ar fi dat ca mită bani falşi, care nu sunt primiţi în niciun magazin. Nu, trebuia cumva să se liniştească...

După un timp se aşeză la telefon, îl sună pe vânzător şi-l rugă să vină imediat. Acesta, mirosind despre ce-i vorba, se ocărî că nu schimbase la loc lăcaşurile de la lustră, deşi pricepuse că prin această manevră, Gundar voia să-i încurce pe cei ce ar fi căutat lucrurile furate, dar nici el nu vrusese să rişte. Iar acum nu mai avea ce face. Lustra plecase de ieri într-o republică din sud.

— Vă deranjează că bronzul e de nuanţe diferite? Se întâmplă adesea, se ţinu disperat vânzătorul. Nu orice meşter poate turna forma de bază. Un asemenea meşter nu-şi bate capul cu lăcaşurile şi farfuriuţele şi le comandă altuia. Valoarea obiectului nu scade cu asta. „Dacă tâmpitului ăstuia îi dă prin minte să meargă cu sfeşnicele la Consignaţia, atunci reputaţia mea s-a dus pe gârlă”, se gândea el disperat, ştiind prea bine că reputaţia de cunoscător cinstit era sursa principală a veniturilor sale.

— Şi sunteţi gata să-mi înapoiaţi banii? aruncă atuul principal Ignat Matveevici.

— Peste o jumătate de oră, dacă doriţi!, — Nu, nu vreau... Eu ziceam doar aşa...

Dar când vânzătorul plecă, Ignat Matveevici fu cuprins din nou de nelinişte: dacă mai apare vreun Serafim şi te face de râs în faţa tuturor?

Şi deodată îi veni în minte o idee genială. O să facă rost de o hârtie oficială, care le va astupa gura tuturor. Stai, stai... Cine-i povestise oare despre o comisie de expertiză, care există pe lângă muzee şi din care fac parte oameni de ştiinţă, doctori? O să plătească frumuşel cât e nevoie, nu-i o problemă!...

Există cuvinte care emoţionează şi neliniştesc, — „meşter aurar”, „bancă”, „seif”. Fabrica de bijuterii făcea parte dintre ele. Cuvintele acestea sunt legate, nu se ştie de ce, de bogăţii fabuloase — deşi probabil la asta contribuie şi literatura de aventuri şi noi ne încăpăţânăm să nu luăm în seamă ce ne spune raţiunea: în cele mai multe seifuri se păstrează documente, iar în majoritatea băncilor, chiar internaţionale, hârtiile foşnitoare sunt aduse doar în ziua în care se face plata salariilor, exact ca la întreprinderile obişnuite, iar majoritatea meşterilor aurari nu au de-a face cu aurul.

Şi deşi cei ce lucrau pe acoperiş sau la etajele superioare, ca şi cei care se uitau peste gardul fabricii de bijuterii spuneau că acolo nu-i nimic care să merite atenţie, subalternii bătrânului maistru de lângă intrarea la „Opal”, unde actele erau controlate extrem de atent, comparându-se fotografiile cu originalele, căscau adesea gura şi socoteau că o să vadă dincolo de porţi măcar o minune. Această aşteptare nu se datora nici unei lăcomii, dar cine ar renunţa la plăcerea de a atinge un lingou de aur sau măcar de a privi o ladă cu argint, cu resturi de folie de argint, după ce matriţa a decupat din ea piesele necesare?! Doar după aceea ai ce povesti. tot restul vieţii! Dar când au trecut de poartă, în faţa ochilor li s-a înfăţişat o curte asfaltată, nu prea mare, dintre cele mai obişnuite, în fundul căreia se ridica clădirea principală, cu un portal artistic adăugat. Îl încununau două fecioare zdravene, care, din ulcioare de zinc cu gâturi înguste turnau într-o amfora de zinc ori apă, ori vin. Mai curând vin, pentru că în jurul coloanelor portalului se vedea viţă de vie cu frunze şi ciorchini. Era clar că administraţia putea fi găsită dincolo de uşa asta.

Pe ambele laturi ale clădirii mai erau un fel de uşi, însă înalte şi largi, ca să poţi intra cu maşina.

În partea dreaptă a curţii se ridica o clădire lungă, fără etaj. Judecând după uşile mari din scânduri îmbucate, era un garaj. În partea aceea zăceau bare de fier de diferite dimensiuni, unele pesemne de foarte mult timp, pentru că începuseră să ruginească.

Tocmai când toţi se împăcaseră cu gândul că lucrătorii de la acoperiş avuseseră dreptate şi că aici nu-s niciun fel de minuni, din clădirea anexă ieşi un plutonier-major de miliţie. La centură avea un toc, din care se vedea chiar mânerul revolverului, iar în mâini ţinea un ceainic aburind, pe care-l ducea cu mare atenţie, ca să nu-şi opărească picioarele.

Miliţianul străbătu curtea, însoţit de privirile muncitorilor, căci pe şantierul lor nu avuseseră parte până atunci să vadă miliţie.

Plutonierul-major se duse în colţul în care zidul înalt cotea brusc, în unghi ascuţit. Acolo, unde consolele erau încastrate în zid, acoperişul era la acelaşi nivel cu muchea zidului pentru ca din afară să nu se vadă, se adăugase o gheretă din scânduri. Ferestruicile ei sclipeau la soare. Erau multe, pentru ca să poţi privi în toate părţile.

Jonglând cu ceainicul, miliţianul se căţără pe scara care amintea de trapa unei corăbii.

Şi iată, acum, constructorii zăriră nişte otgoane care se întindeau paralel cu zidul, şi pe ele înşirate inele de care erau prinse lanţuri. Când se termina ziua de lucru, de lanţuri erau legaţi câinii de pază, care puteau alerga de-a lungul întregului zid. Câini mari, ciobăneşti, dresaţi. Tot pe asemenea console, la fiecare cincizeci de metri erau instalate câteva proiectoare puternice, două chiar pe acoperişul gheretei. Acestea două puteau fi manevrate în aşa fel încât razele lor să pătrundă în orice colţ al curţii.

— Aici ne păzeşte mai dihai decât la închisoare! fluieră Fredis, la fel de bun muncitor şi cartofor. — Mama poate fi liniştită, de aici nu dispar nicăieri!

Câţiva oameni rămaseră să cureţe curtea, pe ceilalţi îi împărţiră pe ateliere, iar Gundar primi un electrocar roşu bulgăresc. Conducătorul lui permanent se îmbolnăvise grav şi nu-l aşteptau să vină mai devreme de o jumătate de lună.

Noaptea electrocarul rămânea în clădirea anexă, în care o secţie era destinată încărcării acumulatoarelor. Dimineaţa, când se prezenta la lucru, Gundar decupla bornele redresorului şi pleca prin fabrică unde îl trimiteau: căra ambalaje, piese din atelierul principal la secţiile de montaj, din matriţerie la galvanizare, transporta bobine de panglică de alpaca şi foi de

oţel inoxidabil, sticle uriaşe cu chimicale şi cutiuţe de carton încleiat cu producţia finită la depozit. Parcursese chiar din prima zi toate nivelele în lung şi-n lat. Învăţând cât de repede poate ajunge la lifturile care ridicau la etajul necesar încărcătura cu electrocar cu tot. Numai la etajul întâi acest lift nu se putea opri. La etajul întâi Gundar nu avea, în general, ce căuta. Aici era împărăţia tăcerii, cu miliţianul în faţa uşii încuiate şi legitimaţii speciale. Se părea că acest etaj, de fapt o parte din etaj, restul fiind ocupat de birourile administrative, unde putea merge oricine, justifica firma: Fabrica de bijuterii „Opalul”. Tot restul nu era decât o anexă, o ciupercă uriaşă, o excrescenţă de natură străină, de zece ori mai mare decât corpul propriu-zis. La celelalte etaje se ştanţa, vopsea, lăcuia, emaila şi lustruia, iar cel mai scump material era alpacaua, dar şi ea folosită cu chibzuinţă. Şi ce nu făceau acolo: brichete cu benzină sau gaz, suporţi de pahare din aluminiu, butoni turnaţi şi ace pentru cravate, linguriţe de ceai, lănţişoare de ceas şi inele mari, care costau o rublă şi jumătate bucata, cu piatră roşie, iar o rublă şi douăzeci cu piatră albă.

Se lămuri curând că aici evidenţa nu e mai strictă ca la alte fabrici. Când Gundar şterpelise o cutie cu zece brichete, nimeni nu-şi smulsese părul din cap şi nu se plânsese, mai curând nu observase nimeni lipsa, iar dacă a observat-o cineva, n-a considerat necesar să facă gălăgie pentru douăzeci de ruble. Orice maistru bun are o rezervă de piese, iar să montezi nişte brichete nu-i mare scofală. Nici scoaterea prăzii pe poartă nu se dovedi prea grea, numai că Gundar nu găsi cui să vândă aceste brichete şi nu repetă operaţia. Începu chiar să se poarte dispreţuitor faţă de regulile fabricii şi de producţie, când o întâmplare îl făcu să-şi revizuiască purtarea.

Într-o zi, înainte de pauza de masă, porţile de fier se deschiseseră, fiecare jumătate lunecând în partea ei, lăsând să intre în curte un autobuz albastru închis, aproape negru. Semăna foarte mult cu o furgonetă din cele care transportă pâinea la magazine. Alături de şofer stătea un singur om. Numai că autobuzul era de trei ori mai mare, iar numărul de antene arăta că în el sunt cel puţin două staţii de radio şi un radiotelefon.

Manevrând cu abilitate în mijlocul curţii, maşina se îndreptă în marşarier spre intrarea principală. Şi aşteptă până când din camera de gardă şi din cabina portarului ieşiră trei miliţieni — doi rămaseră lângă uşi, ca o gardă de onoare, al treilea opri circulaţia pe scară, nepermiţând nimănui nici să urce, nici să coboare. Şi atunci coborâră şoferul şi însoţitorul. Amândoi erau înarmaţi. Însoţitorul ţinea nişte facturi de livrare şi un registru de evidenţă cu scoarţe de dermatină. În acel moment, de la etajul întâi coborî un om înalt, cu ochelari şi urechi mari, care-i salută pe noii veniţi cu o înclinare a capului şi se uită pe facturile care i se înmânară.

În sfârşit şoferul şi însoţitorul scoaseră din buzunare fiecare câte o cheie şi descuiară uşa din spate a maşinii. Gundar văzu că uşa asta are o grosime de cel puţin douăzeci de centimetri, ca a unui seif, şi că pereţii maşinii sunt cam tot aşa.

Omul cu ochelari se întinse şi luă din maşină o cutie sigilată cu plumb de mărimea unei cutii de conserve, verifică dacă sigiliile de plumb sunt în bună stare şi o duse solemn pe scară. Îl urmară însoţitorul cu documentele şi amândoi miliţienii din garda de onoare.

— Ajunge pentru îngheţată, ai? râse Fredis, care era, de asemenea, printre spectatori.

— Tu ce crezi, ce-i acolo? întrebă Gundar.

— Clar că pietricele! Aici doar se fac şi broşe şi cercei care se vând doar în străinătate pentru valută.

Însoţitorul se întoarse, având sub braţ numai registrul de evidenţă. Imediat după el ieşiră în curte miliţienii şi autobuzul plecă, iar în ochii lui Gundar mai stărui încă o vreme cutia de tinichea opacă căreia i se dăduseră asemenea onoruri.

Şi deodată îşi dădu seama că şi el stă în poziţie de drepţi, ca un marinar când vede un amiral.

Deh, n-o fi acolo chiar un milion, asta-i doar o cifră de care se vorbeşte în asemenea cazuri... Dar dacă? Nu, nu se poate... Doar nu-i obligatoriu să fie plină cutia, cu siguranţă că nu-i nici pe jumătate... Şi, totuşi, e interesant de ştiut cam la cât se ridică cutia asta...

Gândul la cutie nu-i dădu pace lui Gundar toată ziua, iar când, spre seară, îl părăsi, Fredis turnă din nou gaz pe foc:

— Ei, te-ai gândit cum să uşurăm furgoneta aia?

— Bum — bum — bum — buf, haţ cutia şi la tramvai!

— Nu merge, maşina asta are geamuri impenetrabile la gloanţe!

— Păi, atunci n-o mai jefuim.

— N-o jefuim! Salut, pe mâine! Fredis făcu semn cu mâna, traversă strada şi se pierdu în mulţimea din staţia de troleibuz.

Şi, totuşi, se poate ca un asemenea autobuz să nu fi fost curăţat niciodată? Este sigur că un astfel de caz s-ar fi auzit. Dar dacă aş încerca? Nu există bani pe care să nu-i poţi stoarce şi nici cheie pe care să n-o poţi falsifica... Gundar îşi aminti însă îndată de antenele de pe acoperiş — cu siguranţă că în timpul transportului se menţine legătura prin radio,

„Dac-ar vedea Žip asta, el, ca profesionist, de necaz că-i neputincios, ar sări din nădragi”, râse în sinea sa Gundar. Ajunge cu râsul. Acasă-l aştepta lucrul, care-i promitea un câştig nu prea mare, dar sigur. Tabloul stătea încă după bufet neatins, Gundar începuse cu restaurarea sfeşnicelor de perete. Munca era migăloasă şi înainta greu. Îndată ce va termina, se va duce din nou la Moscova.

Cu asemenea gânduri, Gundar se apropia de locuinţa Margitei, care de mult devenise şi locuinţa lui.

Dacă ar fi privit mai atent în jur, ar fi observat în curte, lângă stiva de lemne, o „Lada” verde cu acoperiş gri-negru, care nu mai fusese niciodată aici. Din cauza cartonului asfaltat cu care era acoperită stiva de lemne, maşina părea şi ea acoperită. Ar fi observat desigur ci plăcuţa cu numărul maşinii începe cu literele L A R — folosite exclusiv de maşinile de serviciu ale Departamentului leton al afacerilor interne.

Gundar sună o dată scurt. Pe scară mirosea a untdelemn ars, ceea ce îl făcu să înghită în sec, gândindu-se ce bine ar fi dacă Margita ar fi prăjit ceva.

Uşa se deschise larg şi în pragul ei se ivi un locotenent de miliţie.

— Poftiţi, poftiţi! Noi deja vă aşteptăm.

Amândoi, în acelaşi timp, măsurară distanţa până la scară — aceasta era singura cale de fugă — şi fiecare îşi dădu seama de posibilităţile lui.

Camera era plină de oameni. Margita stătea pe canapea, palidă, cu braţele strânse. Un bărbat îmbrăcat civil scria procesul-verbal, care se apropia de sfârşit.

— Gundar Odin? întrebă el, continuând să scrie cu un pix.

— Da.

— Citiţi! Cu mâna stângă îi întinse un formular completat, cu dreapta continuă să scrie.

Era ordinul de percheziţie. „în conformitate cu articolul... din Codul penal al R. S. S. L.... în legătură cu intentarea acţiunii penale...”

— Ce înseamnă articolul optzeci şi nouă paragraful unu? întrebă posomorât Gundar.

— Furt din avutul statului în cantităţi deosebit de mari, răspunse omul, dându-i să semneze citeţ procesul-verbal.

— Da, da... — murmură el, văzând că Gundar înlemnise. Toate clădirile bisericilor şi obiectele din ele sunt bunuri ale statului.

Margita izbucni în plâns. La început, înăbuşit, apoi tare, fără să se ferească, fără să se mai ruşineze de cineva. Un plâns ca o inundaţie de primăvară, care rupsese zăgazul şi acum mătura totul în drumul ei.

— Încetează isteria! îi aruncă o privire scurtă omul în civil. N-au trecut nici doi ani de când am făcut aici ultima percheziţie! Mi s-a găsit domnişoara din institutul fecioarelor nobile! Îmbrăcaţi-vă, mergem la secţie şi vorbim acolo.

Bâjbâind de parcă ar fi fost în ceaţă, Margita se ridică şi se duse la şifonier. Gundar o ajută să-şi îmbrace paltonul. Ea îi luă mâna şi şi-o lipi de obraz.

„Pe drum trebuie să-i şoptesc cât o iubesc, se gândi Gundar. Măcar va veni la vizită, mai ştii, poate îmi aduce slănină.”

Cele două sfeşnice de perete şi tabloul le puseră în portbagaj, alte două le ţinea în mână locotenentul.

Pe Margita o lăsară să plece acasă seara târziu, iar Gundar fu dus doar a doua zi în biroul anchetatorului. Biroul era plin de crucifixe, icoane, cădelniţe, cristelniţe, cărţi groase cu scoarţe de piele şi anterie ordonat împăturite, iar în mijloc zăceau grămadă felurite obiecte de bronz, mai ales policandre şi sfeşnice.

Anchetatorul îşi şterse ochii înroşiţi — noaptea trecută nu dormise — şi încerca să convingă pe cineva la telefon că au urgentă nevoie de experţi, ca să evalueze măcar aproximativ valoarea obiectelor.

— Aşadar, Odin, — spuse anchetatorul obosit — în locuinţa dumneavoastră s-au găsit patru sfeşnice de perete şi un tablou de altar...

Gundar dădu din cap.

— Ce-aţi mai cumpărat de la inculpaţi?

Gundar stătu la îndoială, apoi se hotărî să mintă — doar recunoaşterea l-ar fi făcut dintrodată părtaş. Riscă, întrucât această minciună îl lipsea de posibilitatea de a mai primi minimum de pedeapsă pentru recunoaşterea cinstită.

— N-am mai cumpărat nimic.

— Dar inculpatul Svetov declară altceva.

— Puţin mă interesează ce declară ticălosul ăla!

Anchetatorul îl mai suci şi răsuci pe Gundar încă o jumătate de oră, dar necăpătând răspunsul dorit, dădu dispoziţie să fie adus fostul tovarăş de colonie. Acesta arăta destul de acru. Povesti cu toate amănuntele cum i-a vândut lui Gundar sfeşnicele şi lustra. Şi chiar adăugă că Gundar le-a revândut într-o altă republică.

Gundar negă cu încăpăţânare. Atunci Svetov, pe care Gundar îl bătuse zdravăn în colonie, de teamă că se vor întâlni acolo din nou, se hotărî să fie gentleman. Păi, poate cu adevărat a vândut lucrurile alea altcuiva? Atunci el era nevoit să aibă de-a face cu mulţi, aşa că în ce-l priveşte pe Gundar el nu poate afirma în mod categoric. Anchetatorul vede doar şi singur că s-au adunat deja vreo douăzeci de cumpărători, poate, că într-adevăr a făcut o confuzie şi e vorba despre cu totul altcineva.

Pentru anchetator Gundar era unul din cei mulţi, cu majoritatea urmând să stea de vorbă, iar el obosise. Nu prea-l credea nici pe Gundar, nici pe Svetov, însă în favoarea lui Gundar era şi faptul că la serviciu nu lipsise nici măcar o zi — fişa de prezenţă o verificase — aşa că nu putuse face o călătorie mai lungă. Toate zilele fusese la lucru, toate erau notate cu cifra 8.

— Scrie-mi o declaraţie că nu părăseşti localitatea, spuse anchetatorul.

IANUARIE

În gură i se scurseră doar câteva picături — sticla era goală. Asta îl uimi atât de mult pe tânărul cu pulover gri, încât agită sticla şi o privi în lumină, întorcându-se spre uşa şopronului. Era goală!

O vârî sub bucăţile vechi de carton asfaltat şi se apucă să spargă scândurile putrede.

Simţea că are nevoie neapărat măcar de încă un pahar, dar înţelegea perfect că nu-l va primi, fiindcă nu mai aveau băuturi spirtoase. Nu se găseşte în pustiul ăsta de zăpadă afurisit din care, pe întuneric, nu nimereşti drumul spre vreo locuinţă. Şi-apoi, poţi să aluneci când treci râul şi să cazi în apă, iar acolo te trage sub gheaţă. Îşi imagină atât de clar acest tablou, încât tresări chiar, de parcă apa îngheţată i-ar fi atins pielea.

Cum de nu se gândise să ia cu el două sticle! Asta mare şi încă una „Lasite”. Este plată şi în ea intră cel puţin trei sute. Îşi amintea întotdeauna de ea şi o purta la el, când mergea la motocros sau altundeva ca să se destindă în sânul naturii, pentru că „Lasite” nu umflă haina.

Nu, el nu-i deloc alcoolic, numai că în asemenea momente un pahar este bine venit... Poate să bea ceai şi să-i treacă pofta?

Şi deodată tânărul aruncă toporul şi se repezi la sticla ascunsă. Pe ea se găseau amprentele sale digitale!...

Setea de băutură i se stinse o clipă, înlocuită de frică.

Asta ar fi fost pentru copoi o adevărată comoară! Iau amprentele de pe sticlă şi le compară cu cele de pe fişă, apoi... ia „păsărică” şi bag-o direct în colivie! Apucă sticla din două părţi şi începu s-o şteargă energic de pulover.

Uite unde-am fi behăit noi, berbecii! Şi de ce dracu trebuie s-o şterg? Aş fi putut doar s-o arunc sau — şi mai bine — s-o vâr în zăpadă. Nu, nu merge... Rămân urme... Sigur că copoii o s-o ia după urme... Şi atunci precis ginesc chestia! Sau s-o arunc

undeva la jumătatea drumului şi să merg mai departe? Da, însă copoii poate au un câine, ai?

Să-şi ia avânt şi s-o arunce cât mai departe... Cel mai bine de pe deal în jos, s-ar rostogoli ceva mai departe... Iar zăpada se topeşte abia primăvara... Deci, în cel mai bun caz până la primăvară, când careva din localnici va da peste ea şi, desigur, ştiind ce s-a întâmplat în ianuarie, în casa asta părăsită, telefonează sectoristului... Dar mai mult ca sigur că copoii vor cotrobăi chiar acum totul în jur...

Nu, de sticlă nu poate scăpa!

Îşi aminti de articolele din ziare despre munca experţilor criminalişti. Cum descopereau amprente chiar şi atunci când spărgătorii lucrau cu mănuşi de cauciuc, — ele imprimând şi din interior desenul liniilor papilare.

Ei bine, poate să şteargă sticla, să şteargă toporul, dar nu poate şterge tot ce a atins în casa asta. Plus că mai sunt şi „specialistul” şi această nemernică!... Au pus labele pe toate în jur! De la temelie până în pod! Şi-apoi urmele de schiuri şi urmele de bocanci de schi şi urmele de beţe... Şi deşi el nu citea prea atent aceste articole de ziar, le citea mai mult în diagonală, nu se ştie de ce îşi aminti acum că, ştiindu-se lungimea pasului unui om, lăţimea lui şi unghiul, se poate uşor determina înălţimea şi vârsta aproximativă. Doar nu pot să grebleze toată zăpada pe care au mers ieri! Nu, îl considerase pe şef mult mai deştept! Ce naivitate! De unde să aibă ăsta minte, dacă atâta şi ştie, să stea la pârnaie! Unul deştept nu stă acolo! Cei deştepţi îşi cumpără maşini, îşi construiesc vile şi luptă împotriva hoţilor, de teamă să nu le şterpelească lor ceva...

Numai onoarea că intru în acelaşi proces cu un renumit specialist în seifuri!

Fără să mai ia lemnele sparte, tânărul se năpusti în casă, pentru a se mai linişti cumva.

Ieşind, lăsase uşa întredeschisă şi acum apăruse pe neaşteptate, luându-i prin surprindere pe şef şi pe femeie.

Ea continua să facă sandvişuri, iar el stătea alături, ținând-o de talie.

— Ascultă, tu te-ai gândit câte amprente am lăsat noi peste tot aici? întrebă tânărul, făcându-se că nu a observat cum şi-a retras şeful mâna şi s-a înroşit.

„Ah, mă, caraghios bătrân, din atâta nu rămân grele! Iar tu, nemernico, eşti deşteaptă, te asiguri! Ia-o, ia-o, odată ce îţi permite, eu scuip pe aşa ceva! Numai că mai ai mult până să ajungi acolo, eşti de modă veche. Tu, cu siguranţă, te gândeşti acum în ce palat s-o duci şi în ce pat s-o culci, când pe una ca asta trebuie s-o răstorni în lada de gunoi! Dar cum de n-am băgat de seamă mai înainte că voi doi cântaţi împreună?”

— Amprentele nu au acum nicio importanţă. Bătrânul se aşează la locul său lângă dulap, privindu-şi ca năuc mâna care fusese pe talia femeii, şi deodată se înfurie: Miliţia n-are ce-şi vârî nasul aici!...

Se temuse că femeia îi va îndepărta mâna şi-i va spune cu privirea: „Ah, tăicuţule, ce ţi-a venit?” Sau că, nevrând să-l jignească, îi va spune încet: „Nu e cazul... Mă supăraţi...” Dar ea se prefăcuse că nu simte mâna şi că, în general, nu se întâmplase nimic, iar asta însemna totuşi ceva. Acum s-ar fi cuvenit să vorbească ceva, să spună ceva, dar el nu ştia decât ce se spune în cărţi în asemenea cazuri şi-şi dădea seama că în viaţă ar suna artificial şi prostesc. Încă şi mai prost era să stea aşa şi să tacă mâlc, când femeia aştepta ca el să spună ceva.

— Ai fost până acum în Crimeea?

— Nu.

— Mergem?

— Bine.

Şi atunci se întoarse tânărul şi hai să-i sperie cu amprentele digitale. Mare minune că de frică nu se acoperise de broboane de sudoare! Despre dactiloscopie avea, desigur, idee, dar foarte vagă, aşa că îşi spuse că n-are să-i vorbească prostului ăsta despre amprente.

— Dar dacă vin copoii, atunci ne-am ars...

— Inginerul nu va sufla o vorbă, spuse bătrânul. Trebuia totuşi să-l liniştească pe tânăr. El n-o să ne ia nicio rublă, nicio mie, nici zece mii. Nu poate fi cumpărat. Dar mai curând se spânzură decât să vorbească despre laşitatea sa... Până deschidem seiful cu briliante nu se va duce la miliţie, iar după aceea nu va mai

avea sens... Planul pe care l-a schiţat nu numai că-l învinuieşte de ticăloşie, dar miroase a complicitate — nu şi-a primit partea şi a şi alergat să informeze... Pentru mai multă siguranţă, îi voi spune că noi aşa o să declarăm, iar restul să-şi imagineze singur...

Din cauza intimităţii în care fusese surprins, bătrânul nu se hotăra să se uite în ochii tânărului, altfel ar fi văzut cum, la cuvântul „inginer”, tânărul privi spre rucsacul lui Gvido Lieknis, ochii i se opriră o fracţiune de secundă asupra lui, apoi se adresă din nou bătrânului:

— Păi, spune-i!

— Zăvorăşte uşa după mine... Mai am de discutat cu el o treabă... Dacă încearcă vreo scamatorie, lasă-i ei pistolul şi vino în ajutor... Însă nu va fi nevoie — mă voi descurca şi singur.

Cum se închise uşa după el, flăcăul se repezi la rucsacul lui Lieknis şi începu să cotrobăie în el, vârându-şi amândouă mâinile până la coate. Da, desigur, este! Primele bucurii cu o femeie nu le câştigi fără băutură!

Scoase din rucsac sticla de coniac şi o vârî la brâu.

— Te duci după lemne, da?

„Ea mă dispreţuieşte. Întotdeauna m-a dispreţuit. Am vârât în ea frica şi supunerea, dar n-am izbutit să-i înlătur dispreţul. Asta o şi râcâie! Ei şi, n-are decât! Poimâine ne vedem ultima oară, merită să te necăjeşti din cauza unui vierme?”

— Dacă-i ciripeşti ceva, îţi scot măselele! Nu acum, după aceea! Ştii bine că în treburile astea mă ţin de cuvânt, ticăloaso! Te iau de păr şi ţi le dau afară, du-te pe urmă la doctor să-ţi pui dinţi de fier.

Fiecare cuvânt îl rostea cu plăcere. Îi aducea aminte de un saxofonist dintr-o orchestră, pe care tot aşa îl ameninţa un coleg de-al său, Jenka, când aflase că saxofonistul se întâlnea cu fosta sa prietenă. Dar cum întâlnirile continuaseră, l-au urmărit pe saxofonist după dans şi la staţia de troleibuz l-au tras după o poartă. Faţa saxofonistului amintea, după aceea, de o bucată de şniţel bătută. Tânărului îi rămăseseră pe degetul mare două urme adânci de la colţii acelui muzicant. O săptămână, poate, l-a durut degetul. Miliţia i-a căutat mult şi bine pe vinovaţi, dar nu i-a găsit, fiindcă Jenka nu luase parte la

treaba asta. El avea un alibi de fier, cu martori. Tânărul nu-şi mai putea aminti ce-a mai fost cu cel bătut, dar la clubul acela nu mai cântase la saxofon.

— Lasă-mă în pace, că şi eu te las pe tine!

— Mai domol, auzi? Ce, te joci cu tăicuţul? Vrei să scapi de mine?

— Mi-e simpatic.

— Minte mai departe, ticăloaso! Dar deşi minţi, eu scuip pe toate! După mine, n-ai decât să-i iei şi ultima cămaşă şi s-o rupi, numai că nu te sfătuiesc să faci aşa ceva.

— Nu vorbi prostii!

— Ei, ei... Bine-ar fi să fie prostii!

În acest răstimp în cameră avea loc o discuţie concretă. Inginerul Gvido Lieknis arăta schiţa.

Dacă tânărul cu pulover ar fi putut analiza, iar nu să păstreze în memorie numai evenimentele legate de schimbările bruşte, ar fi fost uimit de schimbarea care avusese loc cu el.

Ei, copiii, pe care-i unea nefericirea comună, cu care se obişnuiseră şi se făceau că n-o mai bagă în seamă şi de care chiar nu se cădea să vorbeşti, se adunau în curte, printre stivele de lemne, unde singuri îşi făcuseră o măsuţă şi două băncuţe. Aici veneau din toate împrejurimile, înjghebaseră o echipă de fotbal şi se repezeau la terasamentul căii ferate să joace. Aici se adunau ca să meargă la lacul Kiš sau la Jugla să facă baie, aici scormoneau în vreun ceas deşteptător vechi, discutau evenimentele de la şcoală şi noutăţile sportive. Aici era centrul, în care se întretăiau destinele multor copii.

Când cineva îşi aducea un prieten şi întreba dacă mai poate veni şi altă dată, i se răspundea cu una şi aceeaşi frază: „Curtea-i pentru toţi!” Nu alungau pe nimeni şi nu cotonogeau pe nimeni numai pentru că îşi vârâ nasul, însă dacă trecea o săptămână-două şi noul venit nu mai apărea, altul se lipea ca un scai şi în scurt timp devenea unul de-al lor. Trebuia să te potriveşti cu această gaşcă. Iar pentru asta trebuia să ai nefericirea ta. Desigur, puţin mai altfel decât a celorlalţi, doar şi două cărămizi nu sunt exact la fel, cu atât mai mult nefericirile. Însă, în general, sunt la fel.

Aceşti copii parcă ar fi avut casă şi în acelaşi timp nu aveau şi se străduiau să stea în curte cât mai mult posibil, uneori şi peste miezul nopţii şi nu erau chemaţi niciodată la culcare. Părea că aceşti copii au părinţi, care doar pe unul, care pe amândoi, şi în acelaşi timp era ca şi cum n-ar fi avut. Te uiţi cum umblă părinţii, bălăbănindu-se pe picioare, asculţi cum se ceartă un an-doi şi toată dragostea faţă de ei se duce odată cu lacrimile — şi numai cu ajutorul prietenesc al celorlalţi copii lacrimile se transformă în râs hohotit şi ironie. La şcoală erau îmbrăcaţi mai prost decât toţi ceilalţi, hainele de uniformă erau ponosite, rupte şi pătate, pentru că erau unica lor îmbrăcăminte şi ce nu aveau de îndurat!? Unii aveau bunici, care locuiau în altă parte, aceştia le spălau uneori hăinuţele şi atunci stăpânul lor mergea curat, călcat, tuns, mândru de sine. Şi se străduia să nu se atingă de zidul de cărămizi, să nu dea în minge, făcea doar pe arbitrul, sau în general se ţinea mai la o parte. Din fericire, pe lumea asta sunt multe colţuri şi cuie de care te poţi agăţa, aşa că repede ajungea în rând cu ceilalţi.

Aceşti copii erau aproape tot timpul flămânzi şi dacă cineva ieşea cu o felie sau un colţ de pâine neagră, dată cu zahăr, atunci, fără a mai aştepta să fie rugat, o împărţea singur cu alţii. Învăţaseră repede să facă curăţenie în buzunarele tatălui beat, unde, în afară de mărunţiş, de obicei nu mai era nimic altceva şi apoi fugeau la cantină să mănânce griş cu lapte şi gogoşi cu dulceaţă.

La şcoală erau cel mai adesea folosiţi ca material didactic, ca exemple de lene şi neglijenţă, erau pedepsiţi, nu erau luaţi în excursii.

Băieţii se considerau oropsiţi şi îşi luau o poză de martiri încăpăţânaţi, răi şi mândri. Cum cel mai adesea nu puteau conta pe ajutorul nimănui din afară sau acest ajutor întârzia, de obicei din diferite cauze, începeau să se ajute singuri.

Nefericirea nefiind doar monopolul băieţilor, în gaşcă intrau şi fete, devenind, „de-ai lor”. Faţă de ele se purtau ca nişte gentlemeni, nu se ţineau de capul lor şi la serate le apărau de insistenţele străinilor. Poate înţelegeau că fetele îşi trăiesc tragedia şi mai amar?

Adolescentul, tânărul de acum cu pulover, nu prea făcea parte din gaşca asta: câştigul pe sub mână al mamei, fără a mai lua în seamă diferiţii taţi vitregi, care se procopseau de pe urma ei, ajungea pe deplin ca fiul să fie hrănit şi îmbrăcat cuviincios. În faţa celorlalţi adolescenţi el se străduia ca aceste două „cusururi” să le compenseze printr-o purtare semeaţă şi gură mare. Sau, poate, şi prin priceperea de a intra pe sub pielea şefului — Jenka.

O dată în curte stătea o „Pobedă” strălucitoare, pe atunci un adevărat vis al automobiliştilor. Limuzina aparţinea unui „nene” blajin, despre care se spunea că e speculant. Garajul lui fiind departe, îşi lăsa peste noapte maşina în curte, dacă avea nevoie să plece de dimineaţă undeva.

Jenka era furios în seara aceea, pentru că maică-sa nu-i dăduse luni bani pentru mesele de prânz şi toată săptămâna urma să facă foamea. Venind de la şcoală, amestecă făină cu apă, ca să-şi facă nişte clătite, dar văzu că în casă nu-i nici margarină, nici untdelemn, iar din clisa de făină se putea coace doar un fel de pap, care, chiar cu sare, nu era de mâncat. În afară de asta, învăţătoarea îi spusese să meargă pe la Ekum să-i spună ce lecţii are de făcut. Ekum era conştiincios, elev silitor, ce mai! — chiar şi acum, când era bolnav, se ambiţiona să înveţe!

Intrând în camerele mari şi luminoase, Jenka se fâstâci, fapt pentru care se necăji mai târziu. Ekum stătea culcat sub o plapumă groasă de vată, alături era o măsuţă de plastic pe rotile, care se încovoia sub greutatea medicamentelor, a carafelor cu băuturi, a fructelor — era toamnă, iar în piaţă erau munţi de mere şi pere — şi a bomboanelor. Iar el nici nu se gândea să guste din toate astea pentru că, chipurile, din cauza temperaturii nu-i plăcea nimic. Se interesă când va avea loc adunarea de unitate, cine este şef de clasă în locul lui şi dacă elevii de serviciu curăţă bine clasa. Doar a apucat Jenka să-i spună ce trebuie să citească şi să scrie, imediat Ekum îşi luă cărţile şi-l goni pe Jenka acasă să-şi facă lecţiile, deşi acesta s-ar mai fi uitat cu plăcere la lucrurile frumoase din jur.

Din „Pobedă” coborî fiica proprietarului şi se uită cu aroganţă la băieţii de la măsuţă. Avea doisprezece ani, dar silueta

începuse să i se formeze. Deşi locuia în aceeaşi casă, copiii nu ştiau nici măcar cum o cheamă, pentru că ea învăţa la altă şcoală şi-şi petrecea timpul în altă parte. În mână ţinea o fustă cu tot felul de podoabe, cum se purtau în vechime, — pesemne făcea parte dintr-un ansamblu de dansuri. Aştepta ca tatăl să încuie maşina şi să scoată din portbagaj lucrurile. În afară de pungi, acolo era şi un coş cu mere minunate, jumătate roşii, jumătate galbene. Alegând pe cel mai copt, fata îşi înfipse cu atâta poftă dinţii în el, că Jenka simţi cum îi lasă gura apă.

— Oh, ce-ar mai fi vrut să-i ardă vreo două pe faţa ei atât de mulţumită de sine!

Fata cu tatăl dispărură pe scară, dar Jenka continua să fiarbă de furie. Înciudat, culese de lângă lada de gunoi un cui şi trase în toată lungimea maşinii o zgârietură adâncă. Şi deodată se simţi uşurat, ca şi cum s-ar fi răzbunat.

— Prostule, ce faci!? săriră ceilalţi. O să dai de dracu!

Se însera şi la măsuţă rămăseseră doar cinci.

— Burghezi afurisiţi! Suflete de speculanţi! Lasă să se văicărească mâine când o vedea!

— Îhî, dacă n-ar fi din ăştia, am duce-o mai bine cu toţii, reluă un altul.

Nu era înţelepciunea lui Jenka, ci înţelepciunea auzită în casă. Când mama căuta cauzele situaţiei sale nenorocite, nici faţă de sine, nici faţă de alţii nu voia să recunoască că principala vină o poartă ea însăşi. Avea două paratrăsnete — tatăl lui Jenka, care întârzia plata pensiei alimentare şi cei ce trăiau pe blat, care primeau lefuri uriaşe, aşa că celorlalţi nu le mai rămânea nimic. Faptul că ea nu rămânea în niciun serviciu mai mult de o săptămână se uita în asemenea momente. O, ea ştia foarte bine ce trebuie făcut! Avea planuri radicale de reorganizare şi era gata oricând să le expună în faţa unui auditoriu de milioane, numai că niciunul din aceste planuri nu includea şi exercitarea unei activităţi de către ea însăşi, ci se opreau exclusiv la reîmpărţirea valorilor existente deja. Din fericire, auditoriul de milioane era ocupat cu munca, dar în locuinţele murdare şi gălăgioase găsea uneori ascultători binevoitori şi toată seara se discuta de nedreptăţile mari şi mici, înfăptuite fără ştirea regelui de către slugile lui necredincioase.

— Toate aceste vile să fie arse! Odată ce toţi sunt egali, atunci nimeni să nu aibă! Iar maşinile? Oare poţi să aduni banii de maşină din muncă cinstită? Din muncă cinstită prinzi doar păduchi în laţ şi-ţi ţii zilele de azi pe mâine! Eu în zece ani nu am primit atâţia bani cât costă un „Moskvici” din ăsta. Şi uite că merg! Pentru că fură! De la mine un pic, de la tine un pic — şi uite că-i chivernisit! Burta în faţă, înfăşurat în şubă şi cu nasul pe sus! De-aş avea eu o putere, aş...

— Atunci ar lucra numai cei de la distilerii şi cei de la dezalcoolizare! răbufni unul din grup şi, aplecându-se pe taburet, începu să-şi mângâie satisfăcut pulpele.

— Să-ţi fie ruşine! Eu îmi cresc copilul meu... Copilul meu...

Acest „meu” apăsat îl înţepă dureros pe partenerul de discuţie, care avea de crescut unul străin. Dacă se poate numi creştere faptul că dormi cu el în aceeaşi cameră.

Indiferent de motivele care provocau dorinţa de a reîmpărţi toate bunurile — fie invidie, fie disperare, fie complexul de inferioritate, unele cuvinte şi judecăţi scoase din contextul general îşi făceau loc în mintea copiilor, aşa cum cade sămânţa în pământul reavăn de primăvară.

Zgârietura pe luciul „Pobedei” a fost ca o rachetă de semnalizare pentru alte acţiuni. În aceeaşi noapte la locuinţa lui Ekum au fost sparte toate geamurile dinspre curte.

— El nu simte nici vântul sub plapuma lui de vată, spuse Jenka, amintindu-şi cearceaful alb scrobit şi plapuma cu faţă de atlas vişiniu.

Tot ceea ce înainte admirau şi invidiau, începură să urască şi să dorească să zdrobească, să spargă, să distrugă. Spiritul de protest care se născuse se îndreptă înainte de toate împotriva normelor şcolare de purtare încetăţenite şi împotriva învăţăturii în general. În primul rând pentru că majoritatea nu făceau faţă programei şcolare din cauza condiţiilor necorespunzătoare de acasă şi lipsei de control din partea familiilor, din cauza inexistenţei unor condiţii elementare pentru o muncă organizată.

Aveau doar paisprezece-cincisprezece ani, însă adunaţi în gaşcă începuseră să-şi dea seama de forţa lor fizică. Pentru început îi bătură zdravăn pe toţi curăţeii şi îngrijiţii şi aruncară

la canal manualele. Cei mai mulţi dintre copiii bătuţi erau din familii obişnuite, însă gaşca îi considera totuşi ca pe ceva străin, duşmănos.

Cu prilejul primei discuţii la comisia pentru problemele minorilor, „nenii” şi „tantile” se apucaseră să-i lămurească prieteneşte că ce-i negru e negru şi ce-i alb e alb. O ameninţare într-o formă politicoasă, mai mult aşa, pentru orice eventualitate.

Copiii au plecat acasă furioşi datorită dojenelor, jignirilor şi promisiunilor care li s-au cerut şi pe care le-au dat numai ca să scape.

— La mine acasă e tractir, le mărturisise pe drum cu tristeţe una din fetiţe, care fusese muştruluită pentru că împreună cu băieţii fugise şi se aciuise într-un pavilion în Darzine. Ei ştiu foarte bine asta, dar fiindcă pe maică-mea n-o prinzi după lege, mă judecă pe mine. Nu-i nimic, cum o să primesc buletinul de identitate mă mărit!

Jenka o privea plin de speranţe. Nu era un secret pentru nimeni că fetiţa îi plăcea şi de aceea îl putea învârti cum voia.

— Numai dacă am reuşi să terminăm şcoala — continuă ea, — atunci s-ar putea şi fără să mă mărit. Mă duc la şcoala profesională, acolo au cămin...

— Mutre de porci, şoptise tânărul de acum cu pulover gri, gândindu-se la cei de la inspectorat. El n-ar fi avut de ce se plânge prea mult, dar nu voia să facă notă aparte. Un glas lăuntric îi spunea că acum era timpul să se afirme ca unul din conducători, alături de Jenka. Era destul de deşirat şi avea forţă fizică, însă de Jenka se temea fiindcă era dintre cei pe care-i poţi învinge doar omorându-i. Dacă-l învingeai cu pumnul, punea mâna pe o cărămidă, fără să se gândească la consecinţe, iar dacă-i luai cărămida, fugea acasă şi venea în fugă cu un cuţit sau topor. Poate Jenka îşi crease singur o asemenea reputaţie, dar copiii erau încredinţaţi de acest lucru, se temeau de el şi se puneau bine cu el.

Deşi în înfăţişare nu se observa, era foarte calculat şi fiecare acţiune a lui avea în vedere ceva, fiecare pas trebuia să-i aducă ceva, nu neapărat un avantaj material. Astfel, jucând cărţi trişa

puţin, chiar şi atunci când nu jucau pe bani, vrând să-şi păstreze reputaţia de jucător cu baftă.

De la inspectorat au mers până la prima intersecţie sau poate ceva mai mult. Cealaltă intersecţie, aglomerată, cu magazine, farmacia şi chioşc de ziare rămăsese în urmă. Uitându-se în spate puteau vedea cum trec pe acolo troleibuzele şi maşinile — unele cu luminile de gabarit depăşit aprinse. Pe ambele laturi ale străzii se înşiruiau case vechi, mohorâte, cu curţi mari în faţă, pline cu magazii de lemne, garaje căzute într-o rână şi straturi de flori.

În faţă apăru un tânăr cu o chitară. Ca la douăzeci de ani, destul de lat în spate, bine îmbrăcat, muşchii i se reliefau sub geaca de nylon la modă. Evaluând din ochi băieţii cu care se întâlnea, socoti că e mai bine să treacă din timp pe partea cealaltă a străzii.

Adolescentul trecu şi el strada şi întâlnirea deveni de neînlăturat. Nu fusese nimic pus la cale, aşa că Jenka cu ceilalţi se opriră doar şi se uitau ce-o să fie.

Tânărul trecu pe carosabil ca să-i facă loc scandalagiului să treacă pe alături, însă adolescentul făcu câţiva paşi în aceeaşi parte. Atunci tânărul se trase spre peretele casei, dar celălalt păşi din nou în faţa lui.

„Acum o s-o ia la fugă”, se gândi adolescentul şi chiar îşi închipuia cum el, stând pe loc, va tropăi din picioare pentru ca cel ce fuge să creadă că e urmărit şi să fugă mai repede. Ce-or să mai râdă!...

Dar tânărul nu fugi, încremeni pe loc.

— Ei, hai, cântă! porunci adolescentul.

Tânărul începu să zdrăngăne nervos strunele. Cânta bine, dar din cauza emoţiei nu putea lua niciun acord.

— Cântă şi din gură!

De pe buze i se desprinseră nişte sunete răguşite. Şi în acel moment adolescentul îşi făcu socoteala şi lovi. Lovitura alunecă pe bărbie şi absolut din întâmplare ajunse în mărul lui Adam. Tânărul se apucă de gât şi căzu. Horcăi şi nu putea să-şi recapete respiraţia. Adolescentul simţi ceva ca o stare de excitaţie plăcută: era pentru întâia oară când îndrăznea să lovească un om matur. Nici acum n-ar fi făcut asta dacă n-ar fi

fost alături Jenka şi ceilalţi şi dacă tânărul nu s-ar fi speriat atât de tare încât să înţepenească.

Învingătorul izbi în coastele celui căzut, însă nu apăru nicio reacţie. Acela continua să se zbată şi să horcăie.

Eroul ridică chitara şi trecu cu degetul peste strune.

Ca şi când ar fi fost în aşteptarea unui sfat, se uită la ai săi, care stăteau pe partea cealaltă a străzii şi, exprimându-şi nedumerirea, ridică semnificativ din umeri. Apoi luă instrumentul de gât şi tocmai se pregătea să-l izbească de perete, când fata ţipă:

— Potera!

Din spate, pe carosabilul pietruit, zbura în plină viteză, un „GAZ” de miliţie; antena lungă fâlfâia ca un bici în toate părţile. Pesemne cineva văzuse pe fereastră ce se întâmplă şi telefonase la dispeceratul miliţiei, iar în apropiere, ca un făcut, se întâmplase să fie o maşină a miliţiei operative, care primi indicaţii prin radio.

Ca să nu sperie adolescenţii, nu cuplaseră nici girofarul de pe acoperiş, nici sirena.

Adolescentul, fără să lase chitara (nici nu-i trecuse prin minte s-o arunce), se repezi pe poarta cea mai apropiată. Fugind pe lângă nişte magazii de lemne, auzi în spate tropotul celorlalţi. Pe stradă scârţâiră frânele, se auzi un ordin scurt şi maşina ţâşni din nou. Din curte erau câteva ieşiri şi adolescentul înţelese că miliţienii ştiu acest lucru şi fie că îi dau ocol cu maşina, fie că lasă câte un miliţian la fiecare ieşire, iar ceilalţi îi iau urma.

Pe stradă nu putea ieşi, trebuia să se ascundă acolo.

În curte era o clădire anexă cu etaj, de pereţii de cărămidă ai căreia erau lipite mici magazii. În perimetrul clădirii se întindea un fel de balcon cu balustradă, care servea atât ca sprijin pentru acoperiş, cât şi ca trecere. Şi din el dădeau, una după alta, uşile unor cămări înguste, dar foarte lungi.

Căţărându-se pe scara scârţâitoare, adolescentul începu să scuture lacătele, în speranţa că dă de o uşă neîncuiată. Dacă n-are nimic de valoare, stăpânul uneori se lipseşte de lacăt, folosind doar un foraiber sau un cui îndoit.

Şi într-adevăr, în nicio jumătate de minut dădu peste o astfel de magazie. Adolescentul se strecură în ea cu Jenka şi fata, care fugiseră după el. Prin crăpătura dintre scânduri se vedea o poartă mare şi o parte din curte. După toate cele întâmplate, inima i se zbătea atât de tare încât i se părea că se aude până afară.

Curând în dreptul porţii apărură doi miliţieni cu tânărul, care încă se mai ţinea de gât. Se sfătuiră şi ieşiră în stradă. Imediat se auzi zgomotul maşinii.

— Tâmpit mai eşti! spuse supărată fata. Pentru vechitura asta de chitară te învinuiau de jaf şi poate că nici Jenka n-ar fi scăpat! Ce nevoie aveai de ea?

Fata îşi dăduse cu curaj drumul la limbă, ştiind că Jenka n-o va lăsa de izbelişte.

— Aş fi plasat-o bine, am un cumpărător, născoci pe loc adolescentul. Dar aţi văzut cum mi-a picat? Păi, din ăştia să fi avut şi doi!...

— Pe tine şi unul te-ar fi aranjat, dacă n-ar fi fost Jenka alături, nu se potoli fata.

— De unde alături! Păi, eu...

— Mai tăceţi odată, poate că ăia mai stau jos! se răsti la ei Jenka. Ceilalţi continuară să se certe, însă deja în şoaptă.

— Cât iei pe ea? Cinci ruble? Păi, dacă ai nevoie de bani, mai bine du-te şi saltă capotele la maşini... sau... Tu ştii cât costă o roată de rezervă dacă o scoţi din portbagaj? — Datorită cunoscuţilor mamei, fata ştia câteva metode sigure cum să faci rost de bani. În unele ocazii mersese cu mama la Cimitirul Mare, după borcane de o jumătate de litru de la flori, pe care după aceea le vânduseră. Luaseră şi flori, dar acestea nu se prea cumpărau şi le răsuceau în mână cu suspiciune, întrebând de ce au nisip pe frunze şi sunt atât de ofilite.

— L-am pocnit pentru că e bătăuş!

— Ce tot vorbeşti?! L-ai văzut pentru prima oară!

— Cine ţi-a spus că prima oară? L-am văzut cu grupurile de sprijin ale miliţiei!

— Asta s-o spui lu’ mutu!

Chiar şi astăzi, după atâţia ani, tânărul îşi aminteşte de fata aceea cu mai multă neplăcere decât înainte, pentru că devenise

o femeie independentă, elegantă. Acum avea doi copii frumoşi, un bărbat liniştit şi serios, iar ea însăşi lucra croitorie la un atelier de mode. Ca să-ţi coşi la ea un palton sau un costum trebuia să aştepţi mult până să-ţi vină rândul. Pe tânăr parcă nici nu-l mai vedea, dar lui Jenka, care băuse până se îmbolnăvise, îi azvârlea câte o hârtie ba de trei ruble, ba de cinci ruble. Chiar se zbătuse să-i găsească loc la un spital de cură profilactică, dar Jenka o ştersese la un chef şi nu se mai trezea din beţie. Pe bărbatul ei, tânărul cu pulover şi-l amintea de pe timpul anilor de şcoală, dar nu-l cunoştea mai deaproape. Şi nu cunoştea cauza pentru care fata se îndepărtase brusc de gaşcă. Apăruse vreo rubedenie îndepărtată? Au dus-o la internat? Asta nu putea fi în niciun caz în legătură cu mama ei; bătrânele povesteau că maică-sa, când era trează, se uita prin ferăstruica de la scara casei de peste drum, urmărind-o pe fiică-sa când aceasta pleca de la atelier după terminarea programului.

... Afară, în curte, era întuneric beznă, aşa că ceea ce se întâmplă în bucătărie se oglindea în geamul nespălat de multă vreme. Femeia, aplecându-se, lucra ceva la masă, se vedea chiar şi aburul din ceaunul de pe marginea plitei...

— Unde mi-e lanterna mea cromată? întrebă grosolan tânărul, de parcă femeia ar fi ascuns-o cu intenţie undeva, doar ca să-l necăjească pe el.

— În geanta galbenă... — Ea înţelese imediat: vrea să meargă în şură să bea coniacul inginerului. Ce-ar trebui să facă acum? Să-l lase, sau să-l împiedice? Băut, va adormi numaidecât la căldură, iar când se va scula va fi ticălos şi insuportabil. Cât e şeful de faţă nu se va atinge de ea, dar nu-i exclus să încerce să-şi verse furia pe inginer. Ah, de ce oare i s-a dat o asemenea putere unui om atât de vlăguit, atât de molâu...

— La ce te gândeşti?

— La tine...

Flăcăul râse.

— La mine te vei gândi încă mult timp! Sunt scris cu litere de neşters în biografia ta! Aşa scria undeva, am citit eu. Asta e, ticăloaso!

— Cum de nu te-ai săturat?

— Pentru că tu mi-ai stricat viaţa! Ca să se liniştească, trebuia să ia cel puţin o înghiţitură. Fără să scoată sticla de la brâu, învârti dopul metalic şi luă două înghiţituri. Eh, ce-mi lipsea mie până a te întâlni pe tine? Aveam de toate! Totul îmi plăcea!

Se deschise uşa camerei şi în ea apăru capul bătrânului.

— Vino-ncoace! strigă el.

— Ce vrei? întrebă supărat flăcăul. Alcoolul acţionase asupra lui aproape spontan — deja nu mai voia să facă nimic.

— Vino. Iar tu trage zăvorul la uşă după noi. Deschizi uşa când îţi spun eu. Ne-am înţeles? — Ultimul cuvânt şeful îl întări cu un zâmbet, care-i făcu faţa complet străină — atât de rar zâmbea.

De emoţie, femeia tresări, însă se strădui să nu-şi dea în vileag starea de nervozitate, temându-se că privirea pătrunzătoare a şefului ar fi observat imediat.

Zăvorul era zdravăn, dacă ar fi găsit vreo rangă ar fi putut să blocheze şi mai tare uşa, nu s-ar fi putut sparge. Doar cu ferestrele lucrurile stăteau mai prost... Numai să nu mă tem... Numai să nu mă tem...

Ea luă lanterna rotundă şi luminând urmele bătătorite în zăpadă se duse repede în şură...

— Arată-i locul pe unde ieşim în coridor, îi porunci tânărului bătrânul.

Liniile punctate şi întrerupte, groase şi subţiri ocupau toată foaia de hârtie. Ele se întretăiau şi se frângeau, mergeau paralel, se uneau pentru ca apoi să se îndrepte în direcţii diferite.

Flăcăul cu mustăţi îşi luă o înfăţişare serioasă, dar în zadar, că tot nu putea înţelege nimic.

— Asta-i planul etajului întâi, încercă să-l ajute Lieknis. Încă nu-i gata, bineînţeles, însă...

— Da, văd, văd...

În gând, tânărul putea străbate fiecare bucată de drum, pentru că planul spargerii îi aparţinea lui, îl gândise de zeci de ori până-l expusese bătrânului. El străbătuse tot drumul, de la start la finiş — care în fazele preliminare era mult mai aproape — adică până la uşile seifului central. Deci...

Femeia care păzeşte clădirea neterminată a fabricii de bijuterii şi teritoriul şantierului are un câine, pentru care primeşte o anumită sumă în plus, însă câinele aleargă pe afară numai vara şi nici atunci mult timp, căci băbuţei îi este teamă să nu-l schilodească pisicile, la care se dă aşa cum îi este hărăzit naturii sale de câine, deşi de atâtea ori fusese nevoit să bată în retragere schelălăind. Iarna câinele doarme în gheretă lângă godin şi latră numai atunci când cineva deschide uşa şi intră frigul.

Dar chiar şi paznica nu iese prea des afară, pentru că zăpada e mare. Fiind conştiincioasă, merge uneori până la clădirea nouă şi apasă pe clanţele uşilor să vadă dacă sunt încuiate. Până acolo se poate merge pe drumul făcut de maşini. Maşinile aduc diferite materiale necesare pentru finisări şi duc resturile nefolosite rămase de la construcţii, cu care maistrul luptă din răsputeri. Se perpeleşte, că doar trebuie să dea clădirea curată lună în exploatare. Şi acum, de câte ori cineva nu are ceva de făcut, fie chiar şi pentru un minut, bătrânul îi pune în mâna lopata şi roaba. Bărbaţii mârâie pe la colţuri, dar nu au curajul să se certe, pentru că se lămuresc pe loc:

„Ce? Ai vrea să fii plătit, când stai în locul pentru fumat cu mâinile încrucişate? Şi cât ar trebui să-ţi plătesc pentru asta?”

Aşa că drumul este nivelat.

După cum s-au gândit, mâine seară, odată cu căderea întunericului, spărgătorii vor trece prin curte pe cărarea bătătorită care începe de la spărtura din gard nu departe de ghereta paznicei. O bătătoriseră cei care mergeau la tramvai. În acest fel câştigau vreo două sute de metri. Scândurile se ţin în gard doar de un cui în partea de sus, aşa că pot să fie date într-o parte şi în acest fel lasă o trecere curată şi comodă. Ţinând seama de faptul că lichidarea acestei treceri ar fi atins interesele a prea mulţi lucrători, maistrul nu dispusese să se repare, dar de dragul bunei cuviinţe scândura fusese lăsată să atârne mai departe în gard.

Doar primii cincizeci de metri sunt periculoşi. Paznica poate să-i vadă pe fereastră. Din păcate nu se poate şti dinainte cum va reacţiona bătrâna. Tânărul presupunea că ea va ieşi şi-i va lua la întrebări, cum se obişnuieşte, însă din precauţie trebuie

avut în vedere şi telefonul: s-ar putea sperіa de ei şi să telefoneze la miliţie.

Pentru miliţie născociseră o poveste. Pentru ca ea să fie mai mult sau mai puţin verosimilă, trebuia să aştepte vreo douăzeci de minute la intrarea în clădire şi numai după aceea s-o deschidă. Aceste douăzeci de minute sunt prea deajuns pentru ca să vină grupa operativă. Iar dacă va veni într-adevăr, atunci va constata o încercare neizbutită de a deschide uşa, vinovaţi fiind unul din constructori şi prietenul lui. Ambii fiind băuţi zdravăn — mirosul putea uşor să se aranjeze, vărsând votcă pe haine şi clătind gura cu ea. Lucrătorul se va jura că uitase în salopetă portofelul cu bani, iar prietenul avea la el o cheie, asemănătoare, aşa că se hotărâseră să meargă să-şi ia banii. Cheia pe care o vor arăta va semăna doar pe departe cu cea necesară, iar pe cea bună şeful, odată cu apariţia miliţiei, o va arunca. Cum nu vor avea asupra lor niciun fel de unelte de spargere — tânărul le dusese treptat şi le ascunsese în clădirea care se construia, — cu siguranţă că le vor da drumul. Mai ales după ce se va constata că în salopetă se află cu adevărat un portofel cu bani.

Tânărul cântărise nu o singură dată cu seriozitate toate „plusurile” şi toate „minusurile”, în special tot ce privea clădirea nouă. La etajul întâi al vechii clădiri rar se întâmplase să meargă.

Aşadar, încuie după ei uşa clădirii. În jur linişte şi întuneric. Apasă butonul lanternei. Prin sticla colorată străbate doar o lumină palidă — o lumină mai puternică ar putea să licărească prin ferestre şi s-o observe cineva de afară. Scara cufundată în întuneric. Între tălpi şi ciment se aude cum scârţâie nisipul.

— Pe aici. Şi el merge în faţă.

Miroase a vopsea proaspătă şi a diluant. Străbat coridorul, încăperile mari şi mici. În unele sunt aduse deja mesele de lucru, aici mai sunt încă cutiile cu inscripţia „Nu trântiţi!”, „Aparatură!” în patru limbi, iar degetele curioşilor au şi rupt hârtia în diferite locuri, ca să vadă piesele metalice, toate unse cu vaselină groasă.

Şi din nou încăperi şi din nou coridoare.

Pe drum înhaţă o scară dublă. Şi iată că ies într-un ungher strâmt.

Desface scara, urcă până sus şi se întinde până la grilajul decorativ al instalaţiei de aer condiţionat. Grilajul rezistă mult timp, dar până la urmă cedează. Şeful preia grilajul şi-l sprijină de perete.

Pentru a ajunge la trusa de modă veche — în filmele despre vremurile vechi cu asemenea truse mergeau doctorii când se duceau în vizită la bolnavi, — trebuie să te ridici pe vârfuri, pentru că tubul de aer este adânc! După trusă urmează două bormaşini electrice.

— Dă-mi să fac eu... Tânărul arată cu degetul la gaură. Şeful ia instrumentele.

— Acum trebuie în partea dreaptă... Eu le-am ascuns intenţionat în alt capăt... Şeful nu spune nimic, însă în sinea sa e de acord cu ce-a făcut tânărul. Doar e regele spărgătorilor, tocmai din cauza asta tânărul ar vrea să strălucească în faţa lui, să-i dovedească că şi el poate ceva, că nu-i numai un băieţandru de alergătură, pe care-l poţi trimite doar după chibrituri. Dacă va mai avea ocazia să lucreze împreună... Nu, nu se va mai ivi... în seiful ăsta sunt prea multe bunuri. Ajung pentru toată viaţa... Poate chiar şi pentru zece sau o sută de vieţi...

Din nou rătăcesc prin clădirea neterminată, sau poate doar li se pare că rătăcesc, căci de fapt totul e gândit şi socotit până la ultimul pas.

În sfârşit! O încăpere goală asemănătoare cu o sală cu pardoseala de ciment, în care se văd două adâncituri, — aici, peste câteva luni, vor aluneca benzile rulante. În pardoseală sunt betonate tije groase, filetate. Ele sunt dispuse într-o anumită ordine, de obicei câte patru, formând pătrate, în centrul cărora se află câte un orificiu, din care atârnă capetele cablurilor trifazice, izolate cu multă grijă. Pe aceste buloane se vor amplasa postamentele strungurilor, frezelor, maşinilor de stanţat, alezat, strunjit exterior, postamente pe care le vor fixa pentru ca să nu se clatine şi să nu vibreze, iar cablurile le vor conecta la electromotoare.

— Trebuie să ne asigurăm de curent, spune şeful. Mă duc să fac legătura...

— Întâi trebuie marcat locul, ripostează tânărul.

— Ai dreptate, confirmă în grabă bătrânul când e condus spre perete.

— Uite, aici e centrul, arată flăcăul o zgârietură care abia se observă.

— Nu ştiu de ce, dar prea eşti sigur, spune neîncrezător şeful.

— Pentru că am măsurat de douăzeci de ori.

Luând centrul ca punct de orientare, schiţează pe perete conturul. După ce vor găuri, rupe, smulge şi pili, aici se va căsca o gaură care va străbate zidul gros de două cărămizi ce desparte noua clădire de cea veche. Prin ea poţi pătrunde în camera cu duşuri de la etajul întâi, de la duşuri să intri în vestiar, din vestiar în coridor.

— Am pornit! Şi brusc coboară scara spre panoul de distribuţie pentru a cupla electricitatea. Ştie precis care din mulţimea de întrerupătoare trebuie tras în jos. Dar acesta cuplează nu numai sala respectivă, ci şi coridorul şi camerele din fundul clădirii, aşa că trebuie mai întâi să dai o fugă până acolo şi să deşurubezi becurile, altfel vreunul din ele se poate aprinde. Despre economia de energie se vorbeşte mult, maistrul, la sfârşitul zilei de lucru, aleargă ca un copoi la întrerupătoarele pe care de obicei alţii le uită, dar nici el nu poate urmări toate becurile şi de aceea trebuiesc deşurubate, ceea ce, între altele, şefului nici nu i-ar fi dat prin minte.

În sfârşit, totul e în ordine, bormaşina e cuplată la reţea, celelalte instrumente sunt întinse, să fie uşor de lucrat. Se aşează pe pardoseală şi aşteaptă. Şeful se tot uită la ceas, iar tânărul râde: el scuipă pe mersul trenurilor. Când garnitura se va apropia, va semnaliza trecerea la barieră. Bariera încă nu-i lăsată, iar soneria deja ţârâie. Acum se poate găuri şi ciocăni peretele, acum când trece trenul prin apropiere, huruitul lui acoperă toate celelalte zgomote...

— Hai, arată ce poţi! îi face semn bătrânul, dar tânărul priveşte tâmp la pânza de iţe schiţată de inginer şi nu pricepe o iotă.

— Uite, aici e cabinetul directorului, îl ajută Lieknis. Aici stau tehnicienii... Aici...

— Aha... Asta-i uşa de sticlă?

— Da.

— O. K.! Iar aici e vestiarul şi camera cu duşuri?

Lieknis aprobă cu o înclinare a capului.

— Uite, prin acest perete avem de gând să facem vizita... ca musafiri...

Gvido Lieknis nu se miră. Se pare că pe el nu-l mai poate mira nimic...

Până să se întoarcă bărbaţii în bucătărie, femeia cărase în colţul de lângă sobă o grămăjoară bună de lemne. Faţa i se îmbujorase de drumul până la şopron şi de frig.

— Aşteaptă, mai aduc eu, îi propuse tânărul. Ca să nu mai umblăm noaptea.

Bătrânul se aşează pe scaunul său, se rezemă de dulap, apoi, observând pe masă sandvişurile, se întinse după unul, muşcă zdravăn din el şi începu să mestece pe jumătate adormit. Maxilarele i se mişcau mecanic, mâncarea i se părea fără gust. Se înţelege că nici măcar nu mulţumi: nu se aclimatizase într-atât cu lumea normală ca să folosească cuvântul „mulţumesc”, care printre puşcăriaşi era interpretat de obicei ca suspinul neajutoratului.

Faţa lui, supusă voinţei, nu exprima nimic, ca de obicei, altfel ar fi oglindit un flux neaşteptat de teamă. Era aidoma unui bun înotător, care înoată nepăsător împotriva valurilor, şi brusc în faţa sa apare un al nouălea val cât un munte şi, aproape maşinal, mânat de instinctul de conservare, se uită înapoi să vadă dacă-i departe ţărmul.

Planul era prea grandios ca să fie real.

Un al cincilea sau al şaselea simţ îi spunea: “Nu-i posibil aşa ceva”, „Nu te duce acolo!”

„Nu te duce acolo, fugi până nu-i prea târziu!”

Însă tocmai datorită scopului grandios se hotărâse el să discute cu această lepădătură a societăţii. Ca să săvârşească ceea ce nimeni nu mai făcuse. Ceea ce nimănui nu-i trecuse prin cap. Nici tânărului ăstuia nu i-ar fi trecut prin cap dacă n-ar fi fost un diletant. Nici ăsta nu se gândise serios să deschidă

seiful central, — pur şi simplu, neavând ce face, îi plăcea să tăifăsuiască ca un bătrân lup de mare trecut prin multe. Doar orice mucos cu caş la gură vrea să i se vorbească de la egal la egal şi să fie tratat ca un om cu greutate. Aviditate, da, aşa ceva are cu prisosinţă, dar inteligenţă doar atâta cât să execute sarcinile simple, pe care şeful i le-a şi încredinţat după aceea: mergând cu electrocarul, putuse să măsoare grosimea uşilor camerei-seif, distanţa dintre găurile broaştelor, zăvoare şi nituri.

Firma „A. T. Scheer et Cie.!” — cea care construise şi montase seiful central al fabricii de bijuterii — la sfârşitul secolului se bucura de un renume destul de mare în Europa şi seifurile ei erau considerate îndeajuns de sigure datorită mecanismelor complicate ale încuietorilor, în afară de asta, uşa şi pereţii laterali erau dintr-un aliaj care, pe timpul acela, rezista şi burghielor şi pilelor, însă trecuseră optzeci de ani, progresul împinsese tehnica înainte. Se construiesc deja discuri cu diamante, bormaşine şi freze în faţa cărora orice material este vulnerabil, bormaşinile trifazice au acum mii de rotaţii pe minut. Ca urmare a dezvoltării tehnicii seiful, desigur, îşi pierduse o parte din supersecuritatea sa.

Măsurătorile au permis să se facă schiţa zăvoarelor şi a modului de dispunere a mecanismului în uşă. Treptat, se putea ajunge şi la cheie.

Cu toate că încercările tânărului de a privi cheile nu dăduseră rezultate, căci Mickey Mouse nu se despărţea niciun minut de ele, spărgătorul tot mai spera încă. Complexul napoleonian îi intrase în aşa fel în cap încât devenise o necesitate. Dacă tânărului i se tăia de pe acum respiraţia la gândul bogăţiei care o să-i pice şi a plăcerilor pe care o să i le permită aceste bogăţii, pe bătrân îl îmbăta senzaţia de măreţie — el va fi primul! Cel mai, cel mai, cel mai cel!... Bogăţia şi bunurile legate de ea erau pentru el noţiuni destul de abstracte, pentru că el nu cunoştea niciuna, nici alta. Printre spărgători nu există oameni bogaţi: bucuriile lor sunt bucuriile unor oameni mărginiţi şi foarte săraci. Ceea ce au se rezumă la atitudinea afectată şi arogantă a unor petrecăreţi, atitudine în spatele căreia nu se ascunde decât frica de pedeapsă, ce ar putea să-i ajungă chiar a doua zi.

Când ai relaţii cu cineva care a petrecut mult timp în închisoare e ca şi când ai avea de-a face cu un copil care mai are mult până la maturitate. Nu arareori un copil lipsit de milă, cinic, rău, având filosofia unui bătrân viclean: „Păi, cât mi-a mai rămas de trăit?”, care parcă i-ar da drepturi deosebite şi ar justifica oricare din faptele sale.

„Cum aş fi gândit eu însumi dacă aş fi făcut parte din direcţia firmei «A. T. Scheer et Cie.», iar la mine ar fi venit un client cu rugămintea de ai face o cameră-seif? se întrebă bătrânul. Dimensiunile sunt din capul locului determinate de proiectant, plecând de la funcţionalitatea fabricii. Aşadar, eu pot doar să îmbrac pereţii, pardoseala şi tavanul cu material ignifug şi să le blindez cu plăci de oţel împotriva spărgătorilor. Rămâne uşa, însă şi mărimea ei este dinainte proiectată. Are vreun sens ca doar de dragul uşii să fie atraşi mai mulţi proiectanţi? Ar costa mult şi ar dura mult. Ar dura mult şi ar costa mult. Există însă o rezolvare simplă. Să se mărească în mod corespunzător proporţiile mecanismului folosit la seifurile fabricate în prezent, iar încuietorile la care nu se pot folosi şperacle să rămână aceleaşi.”

„În Riga, se pare că mai sunt destule seifuri mai mari sau mai mici produse de firma «A. T. Scheer et Cie.» care împodobesc cabinetele, iar în atelierele de reparaţii uneori poţi vedea câte două deodată. Proporţiile uşilor corespund în toate cazurile şi astfel se ştie cu exactitate unde trebuie să dai găuri şi să pileşti ca să deblochezi mecanismul de închidere şi să-l faci să funcţioneze fără cheie.”

Nu obţinuseră însă suficiente date concrete despre sistemul de alarmă.

... Băgând de seamă că femeia şi-a îmbrăcat canadiana galbenă şi se duce spre uşă, tânărul o întrebă:

— Încotro?

— Poţi să vii şi tu acolo, i-o reteză ea. Unde ai pus lanterna?

Dar în acelaşi moment o văzu chiar ea. Tânărul o vârâse sub grindă. Femeia se întinse, o luă şi o încercă dacă se aprinde.

— Beţi ceai... zahărul e în geanta mea.

Uşa se închise după ea cu un scârţâit jalnic.

Tânărul văzu pe fereastră cum lumina lanternei alunecă prin curte şi dispare după şopron. În întuneric se vedea doar pata de lumină, care punea în evidenţă diferite forme geometrice. Femeia însă nu se vedea.

— Ticăloasa asta... trebuie urmărită.

— Îţi interzic să-i mai spui aşa... Noi... Noi trebuie să fim uniţi! Bătrânul se străduia să vorbească tăios şi cinic ca de obicei, dar de data asta nu sunase foarte convingător.

— V-aţi înţeles cumva? întrebarea nu mai era o simplă curiozitate, ci o ironie ascunsă.

— Asta nu te priveşte pe tine.

— Ba să nu te prea încrezi în ea! Nu trebuie să te încrezi în nicio femeie. S-a plâns de mine?

Bătrânul înţelese că în acel moment tăcerea nu-i cel mai bun răspuns, dar nu-i veni nimic pe loc în minte. Raţiunea îi spunea că se poartă caraghios cu femeia, ca un băieţandru, dar ce să-i faci? În pofida vârstei destul de înaintate, avea prea puţină experienţă în relaţiile de dragoste. De câteva ori se gândise să găsească o cale de a compensa diferenţa de vârstă, în caz că ar reuşi să intre în relaţii şi să reţină această femeie.

— Inginerul nu s-a lăsat pe tânjeală?

— Nu, lucrează de zor. Ai cumpărat creioane colorate pentru el?

— Îhî... — făcu semn afirmativ tânărul. Ca să însemne cu roşu sistemul de alarmă... Dar cât de adânc pot fi îngropate cablurile?

— Depinde unde... Unele la un centimetru sau doi sub stucatură... Ne spune el ce piedici ar putea să existe şi unde să lipim noile siguranţe...

— Mai bine deconectăm de la reţea şi gata!

— Inginerul ştie mai bine. E deja obosit, a năduşit tot...

— Dar cum îi spui ce-l aşteaptă dacă până dimineaţă planul nu-i gata?

— Îşi dă singur seama.

Tânărul privi pe fereastră, dar lanterna nu se vedea nicăieri.

Mergând după şopron, femeia stinse lanterna şi aşteptă să i se obişnuiască ochii cu întunericul. Peste puţin timp putu să

distingă vârfurile ascuţite ale brazilor pe fundalul cerului, zăpada albă şi conturul clădirilor. Porni mai departe.

Făcând un ocol. se duse la uşa deschisă a şurii, trăgând cu urechea la ce se întâmplă în casă — acolo discutau, însă cuvintele nu le putea distinge, — apoi dispăru în şură.

Mergând după lemne, ţinea bine minte unde se afla butucul cu toporul înfipt în el. Dar acum orbecăi îndelung şi fără folos împrejur, temându-se să nu calce pe vreo scândură şi zgomotul să-i dea peste cap planul.

În sfârşit puse mâna pe topor.

O luă aproape chiar pe marginea râpei, se duse spre casă prin spate şi începu să încerce scândurile de la ultima fereastră blocată. Tot căuta o crăpătură în care să poată băga toporul.

Dacă trăgea afară cuiele, ar fi putut să scârţâie.

Poţi lovi fără să vrei geamul şi să se spargă.

Puteau să înceapă s-o caute.

De omorât n-or s-o omoare, bătrânul nu-l va lăsa. Se pare că se îndrăgostise de ea.

În sfârşit, îi surise norocul. Găsi o crăpătură sub scândură de jos, vârî în ea toporul, se propti şi ridică de coadă. Ridică cu toate puterile, însă scândură nu ceda.

„N-o să pot”, se gândi disperată.

Dincolo de fereastră cineva răsufla. Nu putea fi decât el.

Cum să-i explice?

— Vreau să vă ajut, şopti femeia.

Nu primi niciun răspuns, deşi îi auzea clar respiraţia.

De frig, degetele i se lipeau de topor...

VĂDUVA

— Biserica noastră e mai departe de cătun. Locul e izolat, un gard de piatră şi copaci înalţi, declară la proces martorul. Faţa îi era arsă de soare şi ochii albaştri îi luceau luminoşi ca la copii. Tânărul era îmbrăcat cu o scurtă de piele artificială, de braţ îi atârna casca de motociclist. În seara aceea m-am întors târziu de la lucru.

— De ce? întrebă unul din asesori. Avea el obiceiul ăsta: să pună tot timpul întrebări şi, deşi procesul intrase doar în a treia zi de dezbateri, judecătorul se încrunta ori de câte ori asesorul lua din nou cuvântul.

— Să vedeţi, la noi în sat nu-i ca la oraş, râse martorul. Noi nu lucrăm după ceas, ci după barometru... Pot să povestesc mai departe?

Judecătorul aprobă cu o înclinare a capului.

— În seara aceea m-am întors de la lucru târziu, se întunecase deja... Ca să nu trezesc copilaşii, am rămas în bucătărie. Am pus ceainicul, începusem să caut în frigider ceva de mâncare.

— Astea nu interesează tribunalul.

— Cum aşa! După mine astea sunt foarte importante, că dacă aş fi stat la masă în cameră n-aş fi putut vedea drumul.

— Continuaţi.

— Mi-am turnat ceai, am început să-mi ung pâinea... Deodată văd o „Lada”. cum se hurducă. De când s-a făcut autostrada, pe drumul vechi aproape nu mai trece nicio maşină. Numai ale noastre. Dar asta era străină, mergea încet din cauza hârtoapelor, iar ale noastre nu merg aşa. Şoferii ştiu fiecare groapă şi mână zdravăn. Nu aveam niciun fel de bănuieli. Luminile au dispărut printre pomii bisericii. Parcă le-ar fi înghiţit nişte ape, maşina nu s-a mai arătat de după cotitură. Am mâncat eu, am strâns de pe masă, dar parcă nu eram în apele mele. Miliţianul ne spusese că în ultimul timp se porniseră să jefuiască des bisericile, iar soţia mea lucrează la sovietul sătesc, eu ştiu că aşteptau meşteri care să instaleze un sistem de alarmă la biserică, ca la magazine. Acum, între altele, au instalat alarma, dar atunci încă nu era. Iar pe mine mă trăgea la somn. Muncisem totuşi optsprezece ore...

Judecătorul vru să spună din nou că martorul deviază, însă se răzgândi. Asta ar fi putut să-i ia şi mai mult timp.

— Era cât pe-aici să fac cu mâna a lehamite şi să mă duc să mă culc, când m-am gândit: păi, eu o să fiu vinovat dacă jefuiesc biserica. Era perfect posibil ca numai eu să fi observat această maşină. Şi din cauza lenii mele nişte lepădături să prade biserica veche, care se înalţă aici de mai bine de trei sute de ani...

La cuvântul „lepădături” amândoi acuzaţii ridicară capetele şi se uitară cu ură la martor, însă imediat şi le plecară din nou.

— Mi-am azvârlit pe mine, uite, chiar scurta asta şi m-am dus să arunc o privire. Era lună plină, noaptea parcă ar fi fost special făcută pentru vedenii.

Avocatul îşi notă ceva repede în notesul său ce amintea de un registru de birou. Să nu uite să pomenească de aceste vedenii în cuvântul său de apărare.

— „Lada” stătea ca la o sută de metri de biserică, după colţul cimitirului, să nu se vadă de pe drum. Eu mai-mai să trec pe alături, însă luna lumina puternic urmele cauciucurilor şi am înţeles unde întorsese maşina. Nu m-am apropiat de ea, ci am luat-o prin cimitir spre biserică. Mai întâi fiindcă aşa e mai aproape şi apoi eu mă fâţâisem cam mult pe acasă şi hoţii puteau să se întoarcă de acolo. De fapt, trebuia să aflu numărul, să fug acasă şi să telefonez la raion, ca miliţia să oprească pe autostradă maşina fără niciun fel de tărăboi. Însă nu-i uşor să-i faci pe nişte oameni hoţi numai pentru că maşina lor e trasă lângă cimitir. Şi-apoi, mai ştii, dă miliţia raională fuga de să-şi frângă gâtul ca să prindă pe nu ştiu cine, dacă nu pot dovedi concret că s-a săvârşit un jaf.

Am ocolit eu de jur-împrejur biserica, n-am văzut nimic suspect. Uşa era la locul ei, geamurile întregi. Nu mai înţelegeam nimic, pentru că pe aproape, pe aici, nu-i nimic de valoare pentru care să vină cu maşina. Nici măcar pescari nu puteau fi — nu avem nici râu, nici lac.

Deodată aud că în biserică ţăcăne ceva, răsuna sub cupolă. Ceva de parcă ar fi muşcat dintr-un cablu gros.

Am înconjurat biserica încă o dată, de data asta ciulind urechea, m-am uitat cu atenţie la uşi. Uşa principală era neatinsă, iată însă că cea mică, ce duce în încăperea din spatele altarului era tăiată cu fierăstrăul la un metru de sol, mai jos de încuietoare şi se ţinea doar într-o balama. Hoţii intraseră şi trăseseră bine după ei această jumătate, încât nici tăietura nu se vedea. Chiar am zgâlţâit uşor mânerul uşii.

Hei, era clar că de unul singur nu pot face nimic, aveam nevoie de un ajutor, dar în timpul ăsta hoţii puteau s-o şteargă. Am început să caut ceva cu care să blochez pe dinafară

jumătatea asta de uşă tăiată, când mi-a venit un alt gând. Am alergat la maşină şi am deşurubat ventilele de la roţi — chiar dacă se apucă să le umfle, asta le ia o bună bucată de timp, iar eu am răgaz să mă întorc.

L-am trezit pe colegul meu de şcoală Aron, am telefonat la miliţie. De acolo ni s-a spus ca, pe cât este posibil, să ne ferim de a întreprinde ceva, va veni imediat o grupă operativă. Apoi l-am sculat pe veterinar, el locuieşte în apropiere, şi toţi trei ne-am dus iar la biserică. Am pus urechea la uşă. Se auzea cum lucrează hoţii. Umblau, luau ceva, puneau grămadă, vorbeau între ei încet.

„Trebuie să facem ceva — nu se potolea veterinarul — altfel datorită stricăciunilor se pierde mai mult decât datorită furtului.”

Eu i-am spus ce mi-a ordonat ofiţerul de serviciu de la miliţie, însă veterinarului i s-a alăturat Aron, că altarul şi amvonul au sculpturi frumoase în lemn. Le vor sparge şi cine le va mai repara? Chiar dacă se va găsi un meşter, păi câţi bani va costa!...

„Hei, voi de acolo! Ce faceţi acolo?” am strigat eu tare şi am început să bat cu pumnii în uşa principală.

În biserică s-a făcut linişte. Iar noi tocmai acum ne-am dat seama c-am încurcat-o — nici măcar nu aveam frânghie să-i legăm când ar fi ieşit afară. Veterinarul s-a gândit la un vicleşug, ca să-i dea lui Aron posibilitatea să fugă acasă după frânghie. Am început să ne contrazicem cu glas tare, dacă e sau nu cineva în biserică. Eu spuneam că am auzit un zgomot acolo, iar el că sunt porumbeii, care se adăpostesc în clopotniţă. Ne-am certat, am ocolit biserica şi din nou am început discuţia. Ce putea fi. Se pare într-adevăr că porumbeii, fiindcă ce să facă un om într-o biserică amărâtă ca asta. Asta ca să-i facem pe hoţi să creadă că plecăm.

Cel mai în vârstă dintre acuzaţi, care căzuse în cursa asta, ridică capul şi se uită cu o asemenea furie la scurta din piele artificială, că aceasta ar fi trebuit să ia foc şi să se topească.

— Când s-a întors Aron, iar cu el venise în fugă şi frate-său, am strigat la bandiţi să iasă câte unul. Întâi şi-întâi nu ştiam câţi

sunt, iar apoi, după maşină, am înţeles că nu aveam de-a face cu nişte puşti.

Un timp cei de înăuntru au tăcut, apoi au încercat să pună condiţii, apoi s-au târguit ca la bazarul din Taşkent. Ne-au făgăduit o ladă cu vodcă, au ameninţat că dau foc bisericii dacă nu-i lăsăm să plece în pace. Asta s-a lungit destul de mult, iar miliţia tot nu apărea. Ca să câştigăm timp, ne-am făcut de parcă am da înapoi.

Dar s-a dovedit că ei ne-au păcălit pe noi, nu noi pe ei. Cât timp unul pălăvrăgea cu noi de dincolo de uşa din spate, celălalt a deschis uşa mare — că se închidea pe dinăuntru cu zăvoare. Am auzit deodată cum parlamentarul a curmat discuţia la jumătatea cuvântului, duşumeaua a bocănit. Noi ne-am repezit la cealaltă uşă, dar ei ne-au luat-o înainte — pe primul abia l-am văzut ca pe-o umbră şi deja sărise peste zid. Băieţii — ei s-au năpustit înainte — au luat-o după ei, dar pe sub pomii bătrâni e un întuneric de s-a pierdut şi ăla. Pe urmă a povestit la miliţie că a ajuns la „Lada” dar a văzut că roţile sunt pe jantă şi a luat-o pe jos. Nouă ne-a fost clar de la început că va încerca să iasă pe autostradă şi acolo va prinde glas. Aşa a şi fost, acolo l-a şi prins miliţia.

Cu celălalt, mai tânăr, m-am luptat de unul singur, pentru că veterinarul cu Aron îl căutau prin cimitir pe primul, iar frăţiorul lui Aron îi ajuta.

Hoţul ăsta s-a repezit la mine din uşa deschisă larg, ca să scape spre porţi. În mâna dreaptă avea o rangă, urla: „Hei, mardeiaşule! Te dobor, câine!” Am sărit şi l-am lovit cu piciorul sub coaste. S-a poticnit, ranga i-a zburat într-o parte, într-o băltoacă. L-am legat, l-am pus pe treptele bisericii şi atunci a venit şi miliţia.

Avocatul, dorind să înlăture neplăcerile clientului său, legate de ranga de fier, ceea ce tribunalul ar fi considerat ca atac înarmat, îi puse martorului, la început, întrebări pe ocolite, ca să-l deruteze.

— Care sunt convingerile dumneavoastră religioase?

— De niciun fel... — Tânărul ridică din umeri nedumerit şi. În căutarea unui sprijin, se uită la judecător, dar acesta tocmai

recitea explicaţiile acuzatului cusute la dosar şi nu-i observă privirea.

— Luteran? Catolic? Când aţi fost botezat? Aţi fost la împărtăşanie? Cât de des mergeţi la biserică?

Tânărul bolborosi ceva, apoi trecu peste fâstâceală şi tonul răspunsurilor sale deveni răutăcios.

— Deci, aţi afirmat: am sărit şi l-am lovit cu piciorul sub coaste. Asta e un procedeu special de atac. Unde v-aţi antrenat?

— Am făcut serviciul militar la trupele de desant.

— Unde ar fi putut găsi în biserică această bucată de fier?

— Probabil o aduseseră cu ei — capetele sunt turtite, poate fi folosită drept rangă.

— Interesant de ce miliţia n-a găsit în prima zi niciun fel de rangă?

— Probabil că n-a avut timp pentru aşa ceva, trebuia să prindă hoţul care fugise.

— Rog tribunalul să anexeze la dosar certificatul medical, — avocatul ocoli măsuţa şi se opri în faţa judecătorului, — prin care se constată că acuzatul meu prezintă uşoare contuzii corporale. Întreaga răspundere pentru acestea îi revine martorului, care se află în faţa dumneavoastră. Avocatul îi înmânã judecătorului un formular oficial şi se întoarse la locul său. Iar în ce priveşte ranga... Permiteţi-mi să mă îndoiesc că ar fi existat, în general, aşa ceva! Parcă puţine lucruri pot fi găsite în noroi în preajma locului evenimentului!?

— Păi, se înţelege, eu sunt vinovatul principal! Ei — şi tânărul arătă spre banca acuzaţilor — au jefuit paisprezece biserici şi au produs pagube pe care nu le pot compensa, chiar dacă ar trăi o sută cincizeci de ani, ca abhazul acela vestit despre care s-a scris în revista „Sănătatea”, iar eu sunt vinovat! Lasă-i să spargă, lasă-i să fure, lasă-i să jefuiască! Dumneavoastră nu v-aţi fi apucat să-i prindeţi, nu-i aşa? Nu-i nimic, am să bag la cap — am să mă îndrept!

În timpul pauzei avocatul îl căută pe tânăr şi-i explică părinteşte:

— Degeaba v-aţi supărat pe mine... Are loc un proces, iar procesul e un duel al minţilor şi faptelor. Miliţia a făcut o greşeală cu ranga asta, iar eu o folosesc...

Tânărul privi la el jignit, se întoarse şi ieşi în stradă...

În cea de-a patra zi, judecătorul dădu cu totul întâmplător peste un amănunt, pe care-l mai întâlnise la începutul carierei sale. Luând cunoştinţă de materialele anchetei preliminare, judecătorul trecuse peste faptul că unul din martori, pe lângă numele, prenumele şi patronimicul obişnuite, mai avea şi porecla Žip.

Pe timpul acela judecătorul mai studia încă. Bursa foarte mică nu-i dădea posibilitatea s-o scoată la capăt. De aceea trecuse la cursurile serale şi se angajase la o instituţie juridică, care se ocupa de minorii greu de educat.

Şi iată, acest Žip — judecătorul îşi amintea de parcă totul s-ar fi petrecut azi, pentru că fusese primul lui proces, — fugise încă o dată de la şcoala de reeducare. Şi deşi flăcăiaşul fusese prins repede la locuinţa mamei, situaţia îi nelinişitea pe educatori. Pur şi simplu nu ştiau ce să facă cu Žip, — flăcăiaşul izbutea să descuie orice lacăt sau broască. Cele obişnuite — cu un cui, cele complicate — cu o lamă subţire de aramă. Totul cu cea mai neobişnuită uşurinţă. Bucătarul doar se întorcea să mestece în cazan, că Žip, care curăţa cartofi împreună cu alţi băieţi în bucătărie, descuia magazia şi „volatiliza” un pachet de zahăr bucăţi. Îl şi mâncau cu toţii împreună. Biografia lui de doisprezece ani era construită dintr-un şir mare de furturi.

Luându-şi o înfăţişare severă, juristul începător dispusese ca fugarul, vagabondul şi hoţomanul într-o singură persoană să fie adus în biroul său, ca să-i atragă atenţia că în viitor îl ameninţă colonia şi un regim mai sever. Deşi el însuşi nu credea în eficienţa prevenirii, întrucât din materialul de la dosar rezulta clar că băiatul este un mare şmecher şi mincinos.

Care nu i-a fost mirarea când a văzut un băieţandru plângând în hohote, cu vânătăi pe faţă, plăpând chiar pentru anii lui!

— Tu ai furat zahărul?

Băieţandrul a negat din cap.

— Eu am făcut doar şperaclul.

— Vrei să spui că l-au furat ceilalţi, mai mari?

Băieţandrul stătea cu dinţii încleştaţi.
— Răspunde odată!
Băieţandrul tăcea.
— Tu eşti cel mai mic în grupă?
— Da.
— Te nedreptăţesc?
Niciun răspuns.
„Ce să mă fac cu el? “ se gândise el. Nu-şi dădea seama de ce, dar i se părea că dacă băiatul se va duce în colonie, asta îi va dăuna doar. Deşi nu studiase încă criminalogia şi nu avea habar despre tipizarea, clasificarea şi prognozarea delincvenţilor, înţelesese totuşi cumva că n-ar trebui să trimită înapoi băiatul. Deşi teoretic faptul că a stat într-o instituţie de reeducare nu-i creează nici unui adolescent complicaţii după aceea în viaţă, însă practica a dovedit că în şcoli şi la serviciile de cadre se împacă cu ei cum te împaci cu o durere de dinţi. Şi, probabil, nu fără motive.
Înainte de a lua hotărârea definitivă, judecătorul se hotărâse să vorbească cu mama băiatului.
Era o femeie destul de frumoasă, având un titlu ştiinţific, de vreo treizeci şi ceva de ani. Soţul ei murise de câţiva ani într-un accident de automobil. Apartamentul de două camere era îngrijit, duşumelele erau frecate încât sclipeau. Părea că din toate unghiurile radiază ordinea, că viaţa aici se scurge egal şi liniştit. Când judecătorul ceruse permisiunea de a fuma, desigur că a primit-o, deşi în casă nu existau scrumiere şi, după plecarea lui, cu siguranţă că geamurile rămăseseră deschise două zile. Iar cea mai tare băutură, care se băuse vreodată în acea casă, era cidrul de mere preparat în casă.
Mama povestise cu glas trist că fiul se înhăitase cu băieţii de pe stradă şi că împreună cu ei săvârşise câteva mici furturi. Adevărul adevărat era că făcuse acest lucru pentru ceilalţi, întrucât el însuşi avea totul asigurat fără să ducă lipsă de nimic. În afară de asta, în gaşca de hoţomani nu era niciunul care să fie pe măsura fiului ei Žip, — clasa a patra o terminase cu note foarte bune, citeşte mult, se interesează de mecanică. În curte este un mic atelier de instalaţii şi lăcătuşerie, iar băiatul îşi petrecea acolo zile întregi. Ascuţea, pilea, şlefuia. Îi ajuta pe

meşteri, care-l lăsau cu plăcere, fiindcă în acest fel le rămânea lor timp să se ocupe de altele sau să dea o fugă până la automatul cu bere. Apoi, în camera copilului, la miliţie, i-au arătat şi fise false pentru automatul de bere pe care fiul ei le făcuse la strung.

— Trebuia să-l scot de sub influenţa bandei, continuase preocupată mama. Am scris unei rubedenii îndepărtate de la ţară şi l-am trimis acolo, plătind pentru asta. Lasă să crească în aer curat, să pescuiască. Acolo sunt locuri minunate, de jur împrejur râuri şi lacuri, i-am cumpărat chiar şi o bicicletă. Şi cu toate acestea el era atras de oraş, de prietenii lui. După o săptămână s-a întors. A venit cu trenul fără bilet, s-a furişat să nu-l prindă controlorul. L-am certat şi l-am dus înapoi şi cu toate acestea peste puţin timp era din nou aici. De data asta l-am pedepsit şi abia după aceea l-am dus la ţară, unul din colegii mei are maşină, el m-a ajutat. Şi ruda, o femeie foarte de treabă şi potolită, era neliniştită de purtarea băiatului. După a treia fugă, fiul n-a mai venit acasă, dormea pe unde apuca, prin poduri şi prin felurite acareturi din grădini.

Acolo prietenii îi duceau lui Žip mâncare, aşa începuse să fure. Astfel, prima lovitură profesională a fost dată la un chioşc cu mărfuri alimentare — pe vremea aceea asemenea remorci albastre pe roate se vedeau peste tot. La ele se vindeau conserve de carne şi peşte, unt, brânzeturi, bomboane şi alte mărfuri de primă necesitate.

De două ori mama îşi văzuse fiul pe partea cealaltă a străzii, când se întorcea de la institut, însă de fiecare dată băiatul fugise. Nu-i rămăsese nimic de făcut decât să se adreseze la miliţie, la camera copilului, şi să solicite ajutor. Adolescenţii au fost repede reţinuţi, au găsit la ei o parte din cele furate, au recunoscut că plănuiseră ca în zilele următoare să jefuiască încă un chioşc.

— Ce v-a spus când a apărut de data asta acasă?

— A spus că pentru note mari şi purtare bună i s-a permis să stea la mine două zile. Dar eu îmi amintesc bine cum a fost ultima oară când a fugit. De aceea l-am pus să intre la baie să se spele, iar eu, în timpul acesta, am telefonat educatorilor. Imediat după aceea au venit să-l ia...

Juristul începuse să-i vorbească despre statistica văzută de el şi care l-a uluit. Un procent mult prea mare de copii din instituţiile de reeducare intrau după aceea din nou în conflict cu legea. Împreună cu acea femeie încercaseră să înţeleagă de ce se întâmplă aşa ceva. Ea presupunea că însăşi materialul supus reeducării nu era fără defecte, de aceea nu trebuia să ceri ca produsul finit să corespundă unor standarduri înalte. El îşi exprimase părerea că omul, fiind o fiinţă sociabilă, îşi caută prieteni în funcţie de poziţia sa. Poziţia unuia care a fost o dată acuzat fiind nesigură, el îşi caută prieteni asemenea lui. Ei se unesc în grupuri, pentru a putea să acţioneze agresiv faţă de oamenii din preajmă şi faţă de ordinea stabilită, pe care n-o respectă.

— Adolescentul nu încalcă niciodată legea de unul singur. Pentru aşa ceva e nevoie de un grup sau cel puţin de două persoane. Aproape nouăzeci de procente din cazuri sunt de acest gen.

Femeia se arătase de acord cu această concluzie.

— Eu cred că de vină este urbanizarea. Modul de viaţă al orăşeanului poate fi caracterizat ca anonim, de aceea scad indicatorii generali ai disciplinei. Numărul de delincvenţi la mia de locuitori este mai mare la oraş decât la ţară.

— Da. aveţi dreptate. Din păcate procesul de urbanizare e de neînlăturat...

Îl uimiseră inteligenţa şi nivelul de pregătire al femeii. Ea nu se ferea să folosească multe cuvinte străine şi niciodată nu greşea alegerea lor. Avea o privire mult mai largă asupra tuturor proceselor care au loc în viaţă, decât ceilalţi oameni pe care-i cunoştea el.

— Dacă aţi scrie o cerere, eu, poate, aş reuşi să obţin întoarcerea fiului acasă... în acest fel ar putea fi ferit de influenţa coloniei. Mă tem că în caz contrar băiatul. se va închide în sine, are un fizic destul de debil, iar acolo poate să fie năpăstuit...

— Prostii! obiectase tăios femeia. Acolo sunt destui pedagogi!

Pe judecător îl uluise mai mult tonul, decât sensul celor spuse.

— În ce priveşte programa analitică, n-a rămas în urmă, n-ar merita oare să fie trimis la vechea şcoală?...

— E o idee absurdă! Cât timp se află în colonie eu pot cel puţin să fiu liniştită că nu se întâmplă nimic înfricoşător cu el. Nu doriţi să vă uitaţi la televizor?

Pe timpul acela o asemenea propunere însemna cu totul altceva decât azi. Atunci, în apartamentele puţinilor posesori de televizoare se adunau toţi vecinii din apropiere, iar rudele şi prietenii veneau chiar şi de departe. Era un fenomen de necrezut. Cinematograful era servit chiar la domiciliu, chiar dacă filmele erau vechi, în schimb totul era gratuit! A trecut timp până să intre în obişnuinţă, iar până atunci la ecranul de dimensiunile unei cărţi de joc se uitau adesea câte douăzeci de oameni. Curând au născocit o lentilă, umplută cu apă distilată, care se aşeza în faţa ecranului şi începuseră să privească prin ea ca printr-o lupă.

Femeia introdusese ştecherul în priză, pe podea începuse să zumzăie stabilizatorul, aparatul începuse să se încălzească trosnind.

Tânărului jurist i se făcuse părul măciucă şi-şi luase rămas-bun în grabă. Peste zece ani nu se mai fâstâcea atâta când afla de trădarea unei mame. Odraslele împiedică mamele să-şi aranjeze viaţa personală aşa cum ar vrea şi ele caută un motiv pentru ca măcar un timp să scape de copii. Ele sunt gata să plătească cu dărnicie şi, în colonie se primesc coşuri enorme cu pachete, iar vecinii spun că o asemenea mamă grijulie n-au mai văzut.

Žip, pesemne, îşi adora mama odată ce fugise de la ţară numai ca să se întâlnească cu ea, pentru ca măcar să se uite la ea de pe partea cealaltă a străzii, de vreme ce a fugit din colonie riscând să fie pedepsit. O dragoste neîmpărtăşită, respinsă, tragică... Oare ar putea să nu se transforme în ură, când va descoperi trădarea? Şi care va fi preţul acestei uri?

Iar peste alţi zece ani judecătorul încerca să găsească sursele neomeniei acestor mame, care parazitează comod pe normele adoptate de societate. Parazitează, deşi uneori dau impresia că jertfesc ceva. Şi mai curând sunt conduse nu de calcule egoiste ci de rezultatele educaţiei lor. Sunt femei din familii în care totul în viaţă e reglementat, începând cu regimul recomandat elevilor şi sfârşind cu data plăţii întreţinerii, fixată de administraţia blocului, în care copiii sunt transformaţi în omuleţi de lemn cu

gândirea raţională a unei maşini de calculat, care nu admite niciun fel de improvizaţii. Iar când se întâmplă unele abateri, atunci singură îşi duce fiul unde trebuie şi nu varsă nicio lacrimă, cât de mică. Ura din partea copiilor, de care au parte de obicei, e considerată de ele absolut nemeritată şi suferă mult din cauza asta...

— Aţi fost judecat? întrebă judecătorul adresându-i-se lui Žip.

— Da.

— Când? Pentru ce?

— Cetăţene judecător! Aveţi milă de grefier...

— Comportaţi-vă cuviincios! îi atrase atenţia judecătorul lui Žip, continuând să studieze adeverinţa anexată la dosar. Privirea îi alunecă pe rândurile Decretului din 1947, după care se judeca înainte pentru furt în dauna avutului obştesc, iar pe urmă pe articolele actualului cod. Ce ştiţi despre cheie?

— Nu ştiu nimic! Mi-a adus desenul unei chei — foarte inexact — şi m-a rugat s-o confecţionez. Eu am refuzat.

— Explicaţi cauza.

— O asemenea cheie poate fi făcută numai după original şi nu după desen.

— Dumneavoastră, ca specialist, cu siguranţă că, văzând construcţia încuietorii, v-aţi dat seama de vechimea ei. Cunoscând omul care v-a rugat să-i faceţi acest serviciu, aţi fi putut măcar aproximativ să vă daţi seama în ce scop are nevoie de ea.

— De ce să mai ghicesc? Doar şi-aşa ştiam. El însuşi mi-a spus. A spus că a pierdut cheia de la garaj, dar că i-a rămas conturul pe hârtie. Are maşină, aşa că e complet logic să tragi concluzia...

— Şi de ce nu? Acum la ţară sunt multe construcţii părăsite... Este un fenomen de masă... Jumătate din garajele Rigăi au încuietori enorme de la vechile magazii, pe care le făceau fierarii din partea locului. Sunt suficient de sigure, pentru că fiecare meşteşugar avea chichiţa lui. Industria modernă nu poate oferi nimic de acest gen, totul este prea standardizat.

— Mai sunt întrebări de pus martorului? Şi judecătorul îşi îndreptă privirea spre procuror şi avocat. Vă rog! Observase şi el mâna ridicata de acuzatul mai în vârstă.

— Eu nu am o întrebare, ci o explicaţie. Ca şi la ancheta preliminară, afirm că martorul nu ştia nimic de intenţiile mele şi nici nu le putea bănui măcar.

— Desigur, dacă aş fi bănuit ceva aş fi dat imediat fuga la miliţie! râse Žip.

— Ce mai face mama dumneavoastră? întrebă judecătorul.

Buzele lui Žip se strânseră şi deveniră subţiri, subţiri. Pe faţă îi apărură pete albe.

— O cunoaşteţi pe mama mea?

— Puţin.

— În martie una mie nouă sute şasezeci şi opt am citit în ziare că şi-a susţinut disertaţia de doctor în ştiinţe. Vă satisface răspunsul meu?

— Luaţi loc pe una din bănci.

— Vă mulţumesc.

Strecurându-se printre cei ce stăteau pe bănci, Žip se duse tocmai în colţ, lângă perete. Şedinţa tribunalului continuă.

Curând Margita simţi că este privită neîntrerupt. Nu era o privire pătrunzătoare, dar îi provoca nelinişte. În orice caz, nu se simţea în largul ei. Întorcându-se brusc, observă că de vină e ultimul martor. Exact acela pe care Gundar ieri, pe scară, în clădirea tribunalului, îl salutase slugarnic.

Procesul se apropia de sfârşit, rămăseseră doar unele „cozi”, care trebuiau puse la punct. Abia cu două zile în urmă apăruse în dosar un document care cerea să se acţioneze concret, fără întârziere. O comisie de evaluare muzeistică făcea cunoscut că cetăţeanul cutare adusese spre cercetare sfeşnice cu cinci braţe, moştenite de la străstrăbunică. Dacă nu se luau în considerare lăcaşurile şi farfuriuţele, sfeşnicele erau identice cu cele din fotografiile primite de la miliţia judiciară. În afară de aceasta, sfeşnicele fuseseră făcute la douăzeci de ani după moartea bunicii. În discuţia cu inspectorul miliţiei judiciare, posesorul a recunoscut că de fapt nu le moştenise, ci le cumpărase de la o persoană încă neidentificată.

Pe de-o parte, judecătorul ar fi trebuit să trimită dosarul pentru reanchetare, pentru a se descoperi intermediarul, care dusese sfeşnicele la Moscova, iar pe de altă parte aceasta ar fi dus la alte câteva zile de lipsă de la serviciu a martorilor şi nu

prezenta nicio garanţie că s-ar reuşi să se descopere intermediarul. Acuzaţii recunoscusem faptul că le furaseră, partea dăunată avea să primească înapoi bunurile sale... Şi judecătorul propuse asesorilor o hotărâre solomoniană — să se predea sfeşnicele descoperite în cutare şi cutare loc proprietarului de drept.

— Aha, acum îmi vei juca tontoroiul, ticăloaso! o anunţă Gundar în bătaie de joc pe Margita, la o zi de la pronunţarea sentinţei. Tu ai făcut declaraţii false în mod premeditat în faţa tribunalului. Ştiai prea bine lucruşoarele astea, eu însumi ţi le arătasem şi-ţi vorbisem de ele.

— Nu mi-ai spus nimic.

— Pe tine te bagă la zdup, iar mie îmi rămâne locuinţa. E o locuinţă frumuşică.

— Gundar, nu poţi face o asemenea ticăloşie... Doar ştii că n-am unde să mă duc...

— Nu te frământa, patul şi păturica îţi sunt asigurate la pârnaie. În sfârşit, îţi voi putea plăti cum se cuvine pentru pacostea care mi-aţi făcut-o cu Zelvak!...

Zidurile groase de cărămidă, înnegrite, necurăţate niciodată... Afară, la intrare, tropăiau mărunt femei îngândurate, închise în sine... Din timp în timp se deschide o ferestruică în perete şi, după o scurtă discuţie, câte una din ele este lăsată să intre... Curticica pavată cu piatră, cu o căsuţă în colţ... Bucătăria de unde se aude difuzorul şi în tigaie sfârâie pârjoalele, în care înţeapă cu furculiţa un bărbat dezbrăcat până la brâu. Cu mâna stingă îmbrăţişează o femeie ciufulită. Sam... Nu, aceste ruine ale Cartaginei nu au nimic cu Sam! Nu-i decât o scursură care vorbeşte, vârâtă în şoşoni de om îmbătrânit, din care atârnă obiele gri. „Nu te mira, fetiţo, între zidurile astea este foarte frig... Foarte frig...” — spune ceea ce a mai rămas din elegantul Sam...

— Tu vrei doar să mă înspăimânţi!

— Articolul o sută şaptezeci şi patru, singură ai semnat.

— Bine, atunci o să povestesc totul! Şi despre brichete şi despre...

Gundar începu să râdă în hohote. Ochii i se micşorară, pungile de sub ochi se zgâlţâiau, în acelaşi timp cu mărul lui Adam.

Vânzătorul sigur de sine, neruşinat, cu părul uns cu briliantină duminica, care se considera bărbatul cel mai irezistibil din cartier.

— Divorţăm, spuse încet Margita. În ea se frânse ceva. Brusc, înţelese că acest cuvânt trebuia să-l pronunţe de mult, că este unica rezolvare adevărată, că altfel nu se poate, şi totuşi ochii i se umplură de lacrimi.

— Ce interes am să divorţez? Mie îmi e bine şi aşa! Odată ce sunt soţ, pot să te pocnesc liniştit peste mutră când meriţi.

Seara Margita se duse la mama. Desigur, nu credea că mama o va putea înţelege, dar măcar s-o ierte. Însă, intrând în casă, nici măcar nu mai deschise discuţia despre ceea ce o adusese aici. În cămăruţa din spate se instalaseră sora cu soţul ei, pe cea din faţă o despărţiseră cu şifonierul şi o perdea. În ea dormeau părinţii şi fratele. Televizorul îl mutaseră în bucătărie.

— Nu-i dracul chiar atât de negru! exclamă optimist fratele ei. Îndată ce tinerii vor avea un copilaş, iar asta se înţelege de la sine, ne vor trece automat pe listă. Dacă ăia nu vor tărăgăna prea mult, atunci peste vreo patru ani te voi invita, Margita, să te speli în baie şi să faci plajă în logie.

— Cum de ţi-a trecut aşa ceva prin cap!? se revoltă şefa Margitei. În primul rând că nu te vor primi la cămin, în al doilea rând ai fi cea de pe urmă proastă! Să laşi unui asemenea ticălos locuinţa ta! El asta şi aşteaptă! N-ai decât să divorţezi, însă la locuinţă să nu renunţi pentru nimic în lume! În viaţă orice se poate întâmpla. Poţi întâlni un om care să ţi-l facă covrig şi să-l dea de-a dura pe scară, sau ăsta să se încurce cu vreo fată, care să aibă locuinţa ei sau măcar două camere... Atunci el singur va pleca bucuros de la tine, pentru că, la divorţ, acolo îi va fi mai cald. Cu Zaika, pontatoarea, aşa s-a şi întâmplat. Fă ce vrei, dar locuinţa nu i-o lăsa lui, nu-ţi dau voie!...

Gundar adesea nu venea noaptea acasă, pe Margita n-o deranja asta, ba dimpotrivă, însă apariţia lui era întotdeauna legată de conflicte mai mari sau mai mici şi de jigniri. Dacă tactica asta o foloseşti sistematic, poţi împinge omul la sinucidere. Când ameninţarea cu tribunalul nu a dat rezultatele scontate, Gundar a plănuit o luptă îndelungată de poziţii, care,

pe lângă altele, îi făgăduia şi plăcerea pe care o încearcă copiii care chinuie pisicile sau alte animale.

Pe neaşteptate, când trecuseră, de la proces trei sau patru luni, Gundar vorbi omeneşte.

— Eu ştiu, Margita, tu ai vrea ca eu să-mi iau catrafusele... Ce-i drept, locuinţa e de fapt a ta. Pentru doi divorţaţi e cam mică. Eu sunt gata să plec dacă îmi faci un serviciu.

— Nu mai cred niciun cuvânt de-al tău. Ştiu că tu niciodată nu faci un lucru care nu-ţi aduce în primul rând ţie un folos.

— Păi, desigur, altfel aş fi complet tâmpit. Dar s-a ivit o chestie, din care amândoi am câştiga bine, iar în pierdere ar rămâne un al treilea. Văd că nu mă crezi, de asta îţi propun să ne întâlnim cu un om care-l ştie bine pe Sam. Au fost împreună în colonie. Sam i-a împuiat capul cu farmecele tale, încât el s-a amorezat de tine fără să te vadă... Nu, te-a văzut o dată, la tribunal.

Deşi amintirea lui Sam o lăsa rece, totuşi e plăcut să ştii că măcar mai există cineva care te vorbeşte de bine...

IANUARIE

— Aş vrea să vă ajut, dar... n-am destulă putere, şopti femeia şi tăcu aşteptând.

Auzea limpede respiraţia inginerului de partea cealaltă a ferestrei bătute în scânduri.

— Cu adevărat vreau să vă ajut, şopti din nou femeia. Şi din nou ascultă cu încordare, aşteptând răspunsul.

Nu mai simţea nici gerul nopţii, nici zăpada, care-i intrase în bocancii de schi, nici mâinile albite de ger.

— Fugiţi în Ergli şi de la poştă luaţi legătura cu miliţia. Telegraful funcţionează toată noaptea.

Urmă o pauză lungă.

— Nu, continuă în şoaptă femeia, atunci aş fi pierdută... Nu-i cunoaşteţi... Trebuie născocit ceva...

— În alt fel, dumneata, Ilona, nu mă poţi ajuta.

— Nu mă cheamă Ilona. Eu nu cunosc bine împrejurimile. Mă rătăcesc... Mă vor prinde, înainte de a ajunge până la râu...

— Atunci nu mă poţi ajuta.

— E ora şase, au mai rămas doar trei ore.

— Fugi la Ergli... Fugi până mai e întuneric.

— Mai întâi vă vor omorî pe dumneavoastră, apoi pe mine...

— Dar s-ar putea ca acum dumneata să fii trimisă ca să mă convingi, nu? Cum de nu mi-am dat seama imediat! Deci, nu mă încăpăţânez, desenez, fac ce mi s-a cerut, numai că nu-mi pot aminti anumite amănunte, dar până la urmă totul va fi gata! În ce lună te-ai născut? Dacă în februarie, atunci piatra care îţi poartă noroc e ametistul, dacă în martie — acvamarinul... iei totul şi vei avea parte de multă fericire!

— Linişte, şopti femeia. Vă rog, linişte!

Înţelegând că Gvido Lieknis nu se mai poate opri din vorbăria lui nervoasă, femeia făcu repede cale întoarsă.

Furia inginerului se potoli tot atât de repede cum izbucnise, însă odată cu ea îi pieri şi puterea şi se duse cu greu până la cuptor. Pe drum se agăţă de scaun, care se răsturnă, foile cu schiţe şi cele albe şi articolele de desenat se împrăştiară pe podeaua murdară, lumânarea căzu şi se stinse.

De ce să mă împuşte? Ce folos au din asta? Bătrânul vrea să-i demonstreze tânărului dârzenia sa pentru a obţine de la acesta supunere totală? Bătrânul doreşte puterea cu orice preţ, aşa şi se poartă. Când de fapt el are nevoie doar de garanţia că nu voi vorbi. Sigur, se înţelege, voi tăcea! Voi tăcea, tăcea, tăcea... Lieknis se dezmetici înţelegând că la fiecare cuvânt se loveşte cu ceafa de cuptor. Nu poţi omorî un om numai fiindcă nu-şi aminteşte...

Peste o oră inginerul Gvido Lieknis îl informă pe banditul bătrân, acest resort al răului, încordat la maximum, că nu-şi aminteşte nişte mărunţişuri la unul din blocurile sistemului de alarmă şi că deci nu poate garanta decuplarea lui de seiful central. Tânărul îşi pierdu cumpătul, însă bătrânul, se pare, îşi dădu seama sau măcar simţi că nu-i vorba de memoria inginerului. Mijindu-şi ochii şi aşa tăioşi, mici, spuse liniştit, deşi dincolo de cuvintele sale se simţea cruzimea şi ameninţarea cu pedeapsa care-l va paşte pentru minciună:

— Mai aveţi timp... Până la nouă... După aceea nu veţi mai avea timp...

Oare cum merge treaba la grupa care l-a înhăţat pe Ghibalo la Latgali? Cum s-a comportat el? Doar şi el, când a desenat planul, a avut de întâmpinat aceleaşi greutăţi. El e ca un taur, dar tocmai la aceştia cedează, de obicei, caracterul. Dacă a desenat totul, atunci nu are niciun rost să mă jertfesc! Atunci asta nu-i jertfă, ci tâmpenie banală. Din cauza idiotului de bătrân putem să murim amândoi. Doi oameni tineri, cu studii, care pot face încă multe pentru societate. Ghibalo are familie, iar după bătrânul ăsta poate nu va plânge nimeni, la vârsta lui mulţi au rămas fără familie din cauza războiului. El nu va mai da nimic societăţii, doar îi va lua. Întreabă pe cine vrei, nimeni nu va spune că trebuie să ai grijă de un bătrân răpciugos şi să jertfeşti un om tânăr, căruia îi rămân copii mici. Cum aş putea să mă mai uit după aceea în ochii orfanilor? Mie mi-a fost milă de bătrânul ăsta? Dar de ce nu ţi-a fost milă de tatăl nostru, vor întreba ei...

Da, îl schilodesc pe unul din aceşti tipi înainte ca celălalt să reuşească să mă trimită pe lumea cealaltă!

Şi deodată simţi mirosul de chilcă, deşi ştia că în cameră nu-i nimic care să aducă măcar pe departe a aşa ceva şi, de aceea, se gândi: încep să-mi ies din minţi!

Dacă i-ar fi spus cineva înainte inginerului că acest paznic amărât — în care nu era nimic, absolut nimic care să merite atenţie — îi va preocupa mintea măcar pentru două minute, Lieknis ar fi considerat asta ca pe o glumă. Acum se gândise la el toată noaptea, ca şi când de o sută de ori l-ar fi pipăit cu gândul din cap până în picioare, trecând peste fiecare cusătură a hainelor sale mototolite. De ce oare arată întotdeauna aşa, — se târâie pe podea sau scormoneşte în lada de gunoi? Îi ştie fiecare rid de pe faţa lui simplă, chiar tâmpă oarecum, părul cărunt, mătreaţa veşnică de pe gulerul transpirat.

Oricare maşină de calcul ar fi dat rezultatul de unu la o sută: dacă din doi numai unul poate să rămână în viaţă, atunci prioritatea este de partea inginerului. Oricare din factorii obiectivi sunt pentru această alegere. Din păcate de data asta,

dreptul de a rezolva problema nu aparţinea maşinii, ci lui Gvido Lieknis.

Bătrânul care face de pază la etajul întâi, — probabil că suferă de vreo boală dacă lucrează numai noaptea, — prin prezenţa sa împiedică pe spărgători să străbată coridorul, ca să ajungă la uşa seifului principal.

Bătrânul are un birou cu telefon şi un fotoliu moale, slinos, în care noaptea dormitează, însă nu doarme cu adevărat, probabil niciodată. Chiar dacă uneori adoarme, tot nu înseamnă nimic — doar ei nu pot să stea după colţ şi să depindă întru totul de dorinţa de a dormi a bătrânului, după ce au pătruns prin atâtea ziduri! Atunci nu le rămâne decât să meargă la noroc. Nu, nu poţi trece de bătrân! Nu poţi străbate coridorul în aşa fel încât acesta să nu te observe, iar dacă observă pune mâna pe pistol şi apasă cu piciorul pe pedala de alarmă de sub birou sau pe butonul de semnalizare de lângă telefon şi începe babilonia: urlă sirenele, se reped maşinile, latră câinii, proiectoarele încep să măture gardurile, acoperişul, răsună comenzi scurte şi spărgătorii trebuie să se predea. Desigur, vor atribui nereuşita trădării lui Gvido Lieknis şi cineva de aici, din casa asta rece, îi va băga fără să clipească două gloanţe în burtă.

Dacă ar reuşi să-l izoleze pe bătrân sau să străbată coridorul spărgătorii ar fi putut face şi zgomot în timpul lucrului şi să nu-i ameninţe nimic. Lieknis se gândise la vreo zece variante de neutralizare a bătrânului, una mai fantastică decât alta. Toate aveau în vedere necesitatea de a-l lega sau a-l ameţi cu o lovitură, însă Lieknis însuşi fu nevoit să le respingă, fiind nerealiste.

Împiedicându-se de bătrânul incomod, Lieknis la început se bucurase şi povestise totul spărgătorului vârstnic.

Se dovedi că aceştia erau informaţi despre paznic şi-l avuseseră în vedere.

— Cu paznicul o rezolvăm noi, spusese morocănos bătrânul. Dumneata îngrijeşte-te de sistemul de alarmă.

Desigur, se hotărâseră să omoare paznicul! Altfel nici că s-ar putea!

Fără să vrea, inginerul începu să se gândească cum vor face criminalii acest lucru. Cum să-l omoare pentru ca moartea să

aibă loc fulgerător? Şi îi veni în minte că, de la panoul de distribuţie, care se găseşte în apropiere, după colţ, pot fi întinse cabluri şi duse prin spatele omului din scaun două capete de fir... Americanii, pentru scaunul lor electric, folosesc două mii de volţi, dar e suficient şi mai puţin... Moartea e fulgerătoare şi nedureroasă... Umană... Câţi bătrâni nu se chircesc de durere în spitale ani de zile, nemaiavând putere să aştepte până vine doamna cu coasa... Un adevărat coşmar, mă pregătesc să devin ucigaş... Sunt obligat să devin ucigaş, dacă vreau să rămân în viaţă... Dacă desenez planul până la capăt, ăştia îl vor omorî pe paznic. Iar dacă nu-l desenez, mă lichidează pe mine... Sau poate nu mă lichidează? Ce sens ar avea să mă împuşte? Doar ei au nevoie numai de o garanţie fermă că voi tăcea!

Ba nu, ce fel de garanţie — lor le trebuie aur!

Pe neaşteptate, prin crăpătura din tavan curse un fir de nisip. Scăpără un chibrit şi aprinse lumânarea. Înălţă capul ca să vadă mai bine, însă atunci răsunară paşi şi nisipul începu să curgă din diferite locuri.

— Ai înnebunit, ce ai? ocăra cineva în pod. După glas, era tânărul cu pulover.

— Nu, pe cuvânt, mi s-a părut că e cineva aici. Am auzit clar... Ia uită-te la scândura asta, nu-i desfăcută? Nu. Dar cealaltă?

— Ai devenit a dracului de activă! Hai, că mai putem dormi o oră!

Paşii amuţiră în partea aceea a casei şi peste o clipă se auzi zăpada scârţiind, când trecură de-a lungul casei.

Lieknis scrâşni din dinţi. Apoi puse urechea la uşă.

— Ei? întrebă bătrânul.

— Încep să am halucinaţii...

— Nu-i nimic, aerul proaspăt îţi va face bine, spuse bătrânul şi din nou se lăsă tăcerea în bucătărie.

Tânărul adormi îndată, coniacul încă îl mai ţinea sub influenţa lui, în schimb bătrânul, deşi închise ochii, nu mai putea dormi ca înainte. Femeia era încordată toată şi se prefăcea că doarme. Moţăia pe scaun chiar lângă uşă, acoperită cu canadiana galbenă. Îi reuşise figura, izbutise să cerceteze podul, însă speranţa ei nu se adeverise: scândurile se ţineau prea zdravăn acolo pentru a le putea mişca.

„Dacă mi-aş căuta salvarea la el, cât de mult putem rămâne acolo? Nu, e mai bine să mă sui în pod şi să ridic scara. Dar prea mult nu pot rezista nici acolo, or să născocească ceva ca să mă dea jos. “

De undeva, de departe, dinspre Ergli, se auzi un lătrat leneş de câine, care amintea că mai există pe lumea asta şi alte case şi alţi oameni.

Lemnele din sobă arseseră. Însă jarul încă nu se făcuse cenuşă şi din când în când izbucneau scântei.

„Steguleţele roşii... Micile steguleţe roşii... — îşi aminti ea. Micile steguleţe roşii cu care se marchează pârtia pentru schi... Cu siguranţă că pârtia trece totdeauna peste râu aici şi cel puţin un capăt al ei trebuie să fie la Ergli...”

Ziua trecută, nevrând să fie de faţă la discuţia cu inginerul, schiase pe deluşorul din spatele şopronului. Panta se termina de cum dădeai de colţul pădurii şi ea trebuise să intersecteze pârtia de schi marcată cu steguleţe.

Pe neaşteptate, o izbi în faţă lumina lanternei de buzunar. Tânărul se trezise şi, cum se întâmplă după băutură, îl apucase cheful de năzbâtii.

— Potoleşte-te! Lasă-mă să dorm! şopti ea şi se întoarse cu spatele la lumină.

— De ce-ţi strălucesc ochii, ca la pisici în martie?

— Mă gândesc la tine! i-o tăie ea scurt şi îşi trase canadiana peste cap.

Tânărul stinse lanterna şi curând începu să sforăie, înainte de asta se uitase la bătrân şi la ceas. Era şapte fără câteva minute. Tânărul mustăcios nu ştia că bătrânul e treaz, că stătea doar cu ochii închişi şi ascultase cu atenţie discuţia.

„Dacă îşi închipuie că am să trag, greşeşte! Aşezându-se mai comod, tânărul făcu să scârţâie scaunul. Las să-şi bage singur capul în laţ!”

Ura faţă de bătrân creştea în el cu fiecare oră. Întâi pentru că ticălosul luase femeia parţial sub ocrotirea sa şi ea se folosise imediat de asta fără ruşine, ba făcându-i ochi dulci acestui om netrecut prin treburile dragostei, ba legănându-şi fundul, ca să-l supună pe ăsta influenţei sale şi să scape din ghearele tânărului. Apoi, pentru că speranţa de succes în afacerea asta

era tot mai mică. Dacă inginerul nu-şi aminteşte cu adevărat ceva, atunci n-au de ce să se mai apropie de fabrică, se puteau duce de-a dreptul la miliţie sau la pârnaie.

„Dacă n-aş fi făcut tovărăşie cu el, totul ar fi fost altfel, se înfurie pe el însuşi tânărul. Şi-ar fi găsit alţi parteneri şi, cu timpul, ar fi descoperit cum să deschidă seiful şi să deconecteze sistemul de alarmă. Tot aşa de isteţ cum le-a ticluit pe toate celelalte! Şi totul ar fi fost în deplină ordine, dacă ăstuia nu-i trăsnea în cap ideea cu inginerul!" Bineînţeles, gândul de a deschide seiful şi a decupla sistemul de alarmă fusese o simplă laudă de beţiv. Doar lipsa oricăror cunoştinţe în acest domeniu îl silise să caute un partener cu experienţă.

Femeia se gândea, revedea în minte tot şirul de întâmplări.

Ştia prea puţine.

— E adevărat că pe o pereche de pantaloni reiaţi se cere două sute de ruble? întrebă şeful.

— Pentru cei albi şi mai mult, confirmă ea.

— Odată ce se cere, înseamnă că se găseşte şi cine să dea. Da, cine trăieşte din leafă, toată viaţa merge numai cu tramvaiul. Făcând o pauză, pentru a da posibilitatea să se înţeleagă textul şi subtextul, continuă: Avem nevoie de ajutor.

Discutau stând într-un „Moskvici" portocaliu cu caroserie de furgonetă. Motorul şi ventilatorul funcţionau, altfel s-ar fi aburit geamurile.

Tânărul mustăcios stătea în picioare, sprijinindu-se de peretele casei şi, de plictiseală, scuipa.

„În sfârşit, voi scăpa de el", se gândi triumfător femeia.

— Mai concret? întrebă ea.

— Inginerului îi plac femeile frumoase... Nu-i scapă niciun tren de schiori... Şeful vorbea scurt şi la obiect, în încheiere adăugă. Noi dispărem de dimineaţă, iar tu rămâi ca să-l eliberezi pe inginer cu puţin înainte de întoarcerea trenului şi mergi cu el la gară. Pe drumul de întoarcere cu siguranţă că nu va fi atât de politicos...

Aşadar, femeia va supraveghea pe inginer de la casa părăsită până la Riga, de la gară Lieknis va fi urmărit, pe jos, de tânărul mustăcios, iar de şef cu „Moskvici"-ul portocaliu. Dacă pe

inginer îl va ajunge căinţa, în aceeaşi seară va lua legătura cu miliţia.

— Am să-i spun ca de la gară s-o şteargă direct acasă, să nu se întâmple să înţelegem greşit vreun pas de-al lui, reluă bătrânul. Ajuns la Riga, va fi nevoit să tacă, iar în rest va trebui să tacă mai departe.

— Dimineaţa se va întâlni la fabrică cu adjunctul său Ghibalo.

— Asta nu are nicio importanţă. El însuşi va ascunde adevărul, povestind despre reuşita plimbare pe schiuri, aşa că orice îi va povesti adjunctul, el va crede că-i tot un mod de a escamota adevărul.

„Desigur, dacă inginerul ar izbuti să deseneze planul, ar fi mai simplu, se gândi femeia. Ăştia ar şterge-o imediat şi noi numaidecât după ei... Ne-ar lua pe drum vreo maşină.”

— Vedeţi... Aşteptăm, aşteptăm, iar el sforăie acolo pe cuptorul cald! spuse cu glas tare femeia fără să se adreseze cuiva anume.

— N-ai fost întrebată, răspunse morocănos tânărul. „Mda, ticăloasa asta ajunge departe, ia te uită cât de dibaci începe să comande! Se poate ca bătrânul bursuc să nu-şi dea seama de asta? Dar tu, amator de dulce, în curând o să-i cureţi pantofiorii. Cum de-am putut să mă leg de un asemenea prost! Doar eu am avut un plan a-ntâia, un plan a-ntâia!... Şi el a stricat totul... Idiotul!... Inginer i-a trebuit! I-a să văd, ai planul etajului întâi? Nu! Şi nici n-o să-l ai! Iar eu n-o să mă apuc să mă duc şi să cercetez personal, nu te aştepta! Cine s-a gândit la inginerul ăsta, ăla să şi scape de el... Eu la nouă sunt pe schiuri şi pe-aici mi-e drumul! Iar tu, tăicuţă, n-ai decât să te gândeşti şi singur cum o să rezolvi treaba cu el, că eu o să fiu departe. Ba şi pe tine te-aş sfătui: ia-ţi târfa asta şi şterge-o, altfel ajungi într-un mare năvod! Mâine o să-mi veniţi. amândoi, numai că eu îi azvârl pe uşă lucruşoarele. Să strice un asemenea plan! Dacă mă înţelegeam cu altcineva, mâine aş fi început o viaţă grandioasă!”...

— Aşa-i, mai bine ia vezi ce face el acolo, spuse bătrânul adresându-se tânărului. Oricum încerca să se întoarcă, privirea i se îndrepta spre silueta femeii.

Dar cum tânărul nu se ridicase, strigă:

— Ce, eşti surd?

Scrâşni zăvorul.

Uşa camerei se deschise scârţâind. Tânărul rămase în prag. Femeia trecu pe lângă el şi se strecură în tindă. Acolo se împiedică de schiurile sprijinite de perete, care căzură cu zgomot. Din mers, izbuti să se uite în camera prizonierului. Inginerul nu desena planul. Parc-ar fi îngheţat, stătea cu ceafa sprijinită de cuptor şi cu ochii în tavan. Probabil nici nu auzise că s-a deschis uşa. Lumânarea de pe scaun arsese aproape în întregime.

Femeia se sprijini de peretele casei şi începu să plângă. Încet, înăbuşit. Cu toate că se făcuse dimineaţă, încă mai era întuneric. Între pătura de zăpadă şi cerul înstelat se desluşea conturul acareturilor din preajmă şi al pădurii.

„Dacă aş izbuti să fug, ăştia n-ar avea curaj să se răfuiască cu inginerul... Ah, dacă aş şti cât de cât să merg mai bine cu schiurile!”...

Steguleţele micuţe, roşii, fluturau de-a lungul pârtiei... Pârtia era tare şi umblată... „Acum, pe întuneric, dacă mi-aş da drumul de pe deluşor aş putea ajunge pe traseu şi chiar dacă m-ar ajunge din urmă, ar fi deja lumină”...

— Hei, ce tot faci acolo atâta timp? bătu cu pumnul în uşă tânărul.

— Respir aer curat, în cameră e prea înăbuşitor.

— Hai, dă-mi ceva să-mi clătesc gâtul... Măcar de-ai muri...

Ca să nu-l înfurie, intră din nou în bucătărie, găsi cana cu ceai răcit şi i-o dădu tânărului:

— Aici nu poţi respira deloc... Nu mi-e bine...

Nici bătrânul nu se mai îndoia că jocul e ca şi pierdut. Cine şi-ar fi închipuit că sistemele de alarmă ajunseseră atât de complicate şi că necunoaşterea parametrilor a două-trei rezistenţe şi condensatori pot reduce la zero întregul plan elaborat atât de minuţios? Dar încă nu se ştie dacă totul e pierdut. Tânărul e dezechilibrat, lăudăros, cu gândul numai la bani, cât mai mulţi bani, poate face prostii mari. Cum s-ar putea descurca cu întrebările inteligente ale anchetatorilor? Şi nu-i nicio îndoială că a doua zi chiar se vor ocupa de el ca de unul care mai fusese condamnat. Nu-s proşti, şi-ar da seama că unul

din complici lucrează în fabrică. La început i-ar cerne pe cei ce au acces în clădirea veche şi în cea nouă, apoi pe cei care au acces şi în clădirea veche şi în cea nouă şi la etajul întâi. Ei bine, ar fi vreo cincizeci, unii au alibi, alţii nu au. Spatele tânărului e asigurat printr-un vicleşug, n-or să-l ia în prima tranşă, dar tot o să intre în atenţia lor. Fără să fie văzuţi şi auziţi, oamenii miliţiei vor urmări fiecare rublă cheltuită, se vor interesa de prietenii celor bănuiţi. „Nu, până la mine nu vor ajunge, se gândi bătrânul, nu am fost văzuţi împreună, însă se vor interesa şi de mine, atâta că probabil mai târziu. Nu sunt prea mulţi în evidenţa miliţiei care să poată lua un lădoi de bani! De fată n-am de ce să fiu îngrijorat, are minte, chiar dacă ar cheltui, curcanii se vor gândi că sunt din ce a adunat mai înainte. Mulţi doar sunt convinşi că trebuie să aibă.”

„Trebuie să fac ceva... trebuie să fac ceva imediat, încerca să-şi facă curaj femeia. Dar cum să nu le stârnesc suspiciuni prin faptul că ies atât de des?...”

Iar bătrânul continua să judece urmările nereuşitei: „Doar eu am vrut de atâtea ori să mă las de astea. Acum pot spune liniştit: uşa seifului nu poate fi deschisă şi tipul ar crede. Dar n-o să spun. Din cauza muierii ăsteia? Ce, vreau să mă grozăvesc în faţa ei, şi amestecând-o în treaba asta, să o leg de mine? Ce nevoie am să deschid acest seif, ce folos o să am din asta? Suma e atât de mare încât nici în zece ani n-o cheltuieşti! Miliţia judiciară atât şi aşteaptă, ca să scoţi la lumină o rublă în plus! Iar peste zece ani n-o să mai am mult până la pensie, doctorii îmi vor da voie doar să-mi târşesc papucii prin cameră şi să mănânc fulgi de ovăz! Nu, soarta ştie ce face, e chiar mai bine că memoria inginerului nu-i perfectă!”...

Femeia se ridică şi ieşi pe uşă. Se auzea cum tropăie în tindă. „Probabil că bocancii îi sunt strimţi, îi îngheaţă picioarele imediat”, se gândi bătrânul.

— Afurisita, se bucură că nu iese nimic! spuse cu răutate tânărul, ca şi când ar fi nădăjduit să arunce o sămânţă de ceartă. Unde te gândeşti să-l vâri după aceea pe inginer? În dulap? Acuşi se face lumină, ce rost are să pierdem timpul?! — Frica în faţa pedepsei inevitabile îi înăbuşea dorinţa de a mai

fugi singur. Începuse şi el să spere că nu se va mai ajunge la înfăptuirea planului.

Femeia luă în linişte schiurile şi le vârî în troianul de lângă uşă. Tropăia în tindă ca să nu se audă zgomotul schiurilor şi al legăturilor. Însă i se părea că acum — acum va ieşi cineva să se uite. Se străduia să acţioneze cu şi mai multă precauţie, în şi mai multă linişte, dar schiurile bărbaţilor erau lungi şi grele, nu le poţi ridica ca pe un fulg. Şi apoi emoţia, gerul, aerul curat, care parcă clinchetea exact ca o strună întinsă la maximum, chiar dacă nu te atingeai de ea.

„Trebuie să fac asta acum... Trebuie să fac asta chiar acum”, îşi spunea, de parcă nu mai era ea, şi îşi continua cu migală treaba. Dar ce era mai greu rămăsese deja în urmă: hotărârea era luată şi cu fiecare mişcare se depărta tot mai mult de posibilitatea de a renunţa.

Schiurile le vârî în troian lipite unul de altul şi puţin aplecate, cu vârfurile înspre şură, pentru ca să-i fie uşor să le ia din mers sub braţ.

Va fi în mijlocul curţii când ăia o vor vedea pe fereastră, dar când tânărul va sări şi va întreba unde a dus schiurile, ea va fi trecut deja de colţ. Trebuia să-i răspundă ceva imprecis, ca de exemplu: „Imediat!” sau „Mi-a venit o idee bună!”, pentru ca tânărul să nu alerge imediat după ea. Iar dacă va face aşa ceva, atunci totul e pierdut, nu va reuşi să ajungă la schiurile ei, şi apoi mai trebuia să încheie legăturile şi să ajungă până la jumătatea pantei. Văzând că s-au dus şi celelalte schiuri, ei va înţelege totul şi se va repezi ca un apucat! Frica îl va îmboldi atât de tare încât, la început, nu va observa zăpada adâncă, iar când ea va fi la lizieră el, desigur, va trage.

Ea se gândise la toate, exceptând un singur lucru: ce se va întâmpla dacă glonţul o nimereşte.

Nu va fi nimic. Mă va ajunge şi mă va omorî.

Socotise că va reuşi să cotească pe pârtia de schi spre Ergli înainte ca tânărul să izbutească, alergând în linie dreaptă, s-o prindă la râu. Iar dacă ticălosul va fugi oblic dinspre casă spre râpa râului, ea va coti la stânga — traseul cu siguranţă că trece pe lângă vreo locuinţă sau ajunge la drumul umblat. Prima variantă este mai uşoară. Trecând peste râu le dă drumul sub

gheaţă celor trei perechi de schiuri de prisos. Nu mai e nevoie să le ducă cu sine. Şi ţinta finală este mai aproape.

Ar trebui să fii sinucigaş pentru ca, în asemenea situaţie, când ai rămas în zăpada adâncă, aproape neajutorat şi ştii că în curând apare aici miliţia, să încerci să-l lichidezi pe inginer.

Când toate schiurile au fost băgate în troian, şi le luă pe ale sale şi le duse pe poteca bătătorită, pe lângă uşa spartă a şurii, dincolo de construcţie. Acolo ea le aşează pe făgaşul lăsat ieri de schiuri, examină golurile dintre tufişuri şi porni înapoi.

Pe tânăr îl zăpăci apariţia ei când se ciocniră în mijlocul curţii.

— Hei... ticăloaso... ce te pregăteşti să faci?

El nici măcar nu izbutise să-şi ia mănuşile şi căciula.

— La ora nouă fără un minut vreau să schiez, declară ea. Şi o să fiu hăt colo, dacă aveţi nevoie, chemaţi-mă. Hai în casă. Şi femeia se strecură pe lângă el.

— Ce înseamnă asta? întrebă ameninţător tânărul, arătând la schiurile care se iţeau afară din troian, în timp ce mergea în urma femeii.

— Amândoi sunteţi nişte idioţi sinistri! răspunse ea şi, intrând în bucătărie, începu să-şi încălzească mâinile la sobă. Aruncate peste jăraticul aproape stins, surcelele se aprinseră cu flăcări mari. Mare minune că aseară nu ne-au picat musafiri! Cred că nu-i în interesul nostru să se arate vreunul. După o pauză continuă: Dacă or să vadă schiuri la uşă, nu se vor băga să incomodeze un grup străin, dar o casă părăsită întotdeauna atrage pe orăşenii curioşi. N-ar fi nimic încă dacă ar fi vorba de doi-trei, dar ce-aţi face dacă ar veni un grup întreg? Inginerașul v-ar putea face o figură de să nu ştiţi pe unde să scoateţi cămaşa! Şi de ce l-aţi putea învinui? El nu-i de vină că voi aveţi nevoie de bani! Şi, în general, eu în locul vostru i-aş da drumul. Obţineţi de la el o garanţie oarecare că v-a dat informaţii insuficiente...

Să vorbească! Trebuia să se străduie să mai vorbească! N-are importanţă ce, numai să le abată atenţia de la schiuri!

— Ah, ticăloaso! îşi holbă ochii furios tânărul. Mahmureala încă nu-i trecuse şi avea un motiv să-şi dea drumul la furie. Să-i dăm drumul, lasă să plece!... Tu, vezi bine, nu rişti nimic pe când noi...

— Desigur, pe mine mă vor ocărî doar! Unde să fugă? La miliţie? N-are decât! O să spună că l-am forţat să ne dea planul? N-are decât să spună. Am să le declar că el a început să se lege de mine încă din tren şi că, în prezenţa ta, s-a încumetat să pună mâna pe mine ca să mă pipăie, iar noi ne-am hotărât să-l învăţăm minte — l-am încuiat singur în cameră. Până la ziuă. Mai mult ca să nu se rătăcească, fiind beat, şi să nu îngheţe.

— Bine, dar noi suntem în divorţ...

— Dar relaţiile noastre s-ar putea îndrepta, ceea ce, între noi fie vorba, nu se va întâmpla niciodată, şi aruncă o privire fugară spre bătrân. Miliţia o să-l trimită undeva mai departe!

— O singură femeie face cât doi şerpi, mormăi printre dinţi bătrânul. Expresia de măreţie a feţei lui nu se schimbă. De fapt se bucura că propunerea de a elibera pe inginer nu vine de la el. Miliţia îl va trimite într-adevăr la dracu. Aşa e. Totul va arăta că omul vrea să se răzbune pe cei care l-au ţinut închis. Dacă ne poate da garanţii concrete că vom primi mai târziu informaţiile de care avem nevoie...

— Asemenea garanţii există! exclamă femeia. Planul exact, care n-a fost schiţat până la capăt. Inginerul ar da orice ca nimeni să nu afle asta! Şi plecăm înapoi cu trenul de dimineaţă...

— Să n-o credeţi! sări în sus tânărul, trecând pe neaşteptate la „dumneavoastră”. Buzele şi mâinile îi tremurau de furie. Pune la cale ceva! De mult vrea să se răzbune pe mine!

Se lăsă o tăcere apăsătoare. Şi s-ar fi prelungit mult timp dacă în uşă n-ar fi bătut Gvido Lieknis. Bătea cu nerăbdare, ca şi când s-ar fi temut că scapă ceva.

— Faceţi cum vreţi! spuse femeia şi ieşi în tindă.

„Când vor vorbi în bucătărie, eu fug. Gvido le va abate atenţia de la fereastră un timp şi atunci cu siguranţă că-mi va merge! Măcar de mi-ar merge! Măcar o singură dată, în viaţă să-mi meargă! Măcar o singură dată!”

Un alt gând luă locul celui dintâi în mintea ei. „Dacă ăsta se ia după mine, Lieknis rămâne cu şeful în bucătărie... unul la unul. Dacă pistolul rămâne în bucătărie, atunci urmăritorul meu nu-l va avea... Dacă însă va alerga după mine cu pistolul, celor din bucătărie nu le rămâne decât să se bată cu mâinile goale”...

Şi deodată îl auzi pe Gvido spunând:

— Mi-am adus aminte...

Cuvintele pe care le aşteptase atâta! Dar acum n-o bucura absolut deloc.

Pe neaşteptate îi păru rău, nu mai era nevoie să rişte pentru el, iar el nu va afla niciodată asta.

Femeia intră înapoi în bucătărie şi începu din nou să-şi încălzească mâinile, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic şi nici nu avea să se întâmple. Privea liniştită la surcelele din foc, care se transformau în cenuşă, ca şi când în spatele ei nu ar fi fost trei bărbaţi ce se aplecau asupra schiţelor şi dezbăteau planul grandios de jefuire a fabricii de bijuterii.

Mai interesat decât toţi vorbea inginerul. Pas cu pas, concret, atrăgând atenţia asupra fiecărui amănunt care putea să se ivească pe parcurs, notând pe plan cu câte un semn de exclamare fiecare loc periculos, părând că îi duce de mână pe hoţi spre comoară. Sentimentul că lovitura se apropie îi excita, le provoca teamă gândul la ascunzătorile de care vor avea nevoie, la intermediarii care, vânzând, vor încerca să înşface partea leului, la miliţie, care va porni imediat pe urma lor. Socoteau că aceşti bani mulţi le şi aparţin şi, deci, deveniseră cât se poate de reale şi meleagurile cu chiparoşi, femei frumoase cu toalete strălucitoare, limuzine sclipitoare şi covoare moi în hoteluri luxoase, despre care ştiau doar din filmele sentimentale color pe care le văzuseră. Pentru o clipă dispăru chiar şi gândul la miliţie, iar când când reapăru, le produse furie: doar miliţia asta vroia, să-i alunge din rai!

Femeia atâta aşteptase şi atâta dorise ca inginerul să-şi amintească toate detaliile din plan, iar acum, când se realizase acest lucru, i se părea că el ar fi trădat ceva. Şi cu fiecare cuvânt continua să trădeze. Ce anume trăda, asta ea nu ştia, dar desigur ceva măreţ, înălţător, ceva la care visase ea în taină şi pentru care ar fi fost gata să se jertfească. Şi trăda în aşa fel, încât iertarea nu era posibilă. Trăda speranţa. Trăda lumea, pe care în ochii ei el însuşi o întruchipa şi o reprezenta în bârlogul ăsta.

Renunţa la lumea din care plecase de atâta timp şi la simplitatea căreia la început privise cu dispreţ. Întrucât i se

păruse ei, găsise ceva mai bun. Ea năzuise la scenă, dar în grabă sărise pe lângă ea şi se pomenise în culise, unde domneşte înghesuiala, praful, unde aerul este greu şi lumina slabă. Chiar arborând cele mai veritabile bijuterii, se simţea în ultimul timp doar o anexă la o butaforie şi fardată cu fardurile lipicioase ale culiselor.

Entuziasmul din glasul lui Lieknis o cutremură — iar nu mai vedea nicio ieşire! Cu fiecare vorbă lipsea de sens acţiunile eroice pe care ea le gândi se şi le făcea caraghioase. El, a cărui apariţie însemnase întoarcerea a ceea ce pierduse!

— Aici stă paznicul bătrân, arătă Lieknis pe plan. Nu ştiu cum o să vă descurcaţi cu el, dar am următoarea propunere... Fie să-l prindeţi pe drum când se duce la toaletă ori după ceai, fie să-i telefonaţi... Pe birou are telefon, vă spun numărul... Puteţi suna de câteva ori, dar să nu vorbiţi... Lăsaţi-l să creadă că nu se face legătura... Şi imediat după aceea să sunaţi la alt telefon, care-i pe coridor după colţ. Omul se va ridica şi se va duce acolo, crezând că-l sună pe el.

— Şi dacă nu se duce?

— De ce să nu se ducă?

— Şi dacă nu se duce? repetă morocănos bătrânul. Trebuie să decuplăm şi legătura sistemului de alarmă care se găseşte sub biroul lui.

— Asta-i imposibil, inginerul se apucă disperat de cap: Doar n-o să vă apucaţi să perforaţi betonul sub picioarele lui?!

Atenţia tuturor era aţintită spre plan. Acum putea să dispară pe nesimţite, să-şi dea drumul spre traseu, dar ceva o reţinea.

— În perete? întrebă şeful.

— Peretele e de două cărămizi, iar cablul merge prin mijloc... Dacă vă apucaţi să spargeţi, sfărâmăturile cad drept pe acoperişul gheretei şefului pazei!

— Trebuie! urlă tânărul. Gândeşte-te, ţi-a mai rămas foarte puţin timp! Pentru a da greutate ameninţării, scoase din buzunar pistolul. Gestul era atât de elocvent, încât era imposibil de confundat. Lui Lieknis îi zvâcniră muşchii feţei.

— Nu se poate... Nu se poate nicicum... — bolborosi el.

Femeia se uita la jăraticul pe cale de a se stinge. Aştepta un singur lucru — măcar de s-ar termina mai repede. În interiorul ei

cineva o plângea cu hohote de disperare şi groază: „Şi tu te mai temeai că n-o să-i poţi povesti totul despre tine în cuvinte suficient de cuviincioase... Ăstuia?”

Infractorii se uitau la Lieknis şi tăceau.

— Să iasă afară dânsa! se hotărî inginerul.

— Nu-i nevoie, are nervi tari!

— Cum vreţi. Vina o să fie a voastră... Cum vreţi... După colţ e un panou de distribuţie... Dacă nu puteţi născoci nimic mai bun... Trebuie să luaţi cu voi un cablu, capetele să le dezveliţi... Moartea se produce instantaneu, fără durere... Dacă între timp nu găsiţi nimic...

Propunerea lui Lieknis îi luă pe bandiţi prin surprindere, dar inginerul înţelese greşit buimăceala lor şi adăugă:

— Un bătrân atât de murdar... Veşnic înfulecă chilcă... Paharul de la automatul cu apă gazoasă puţea de la o poştă după aceea...

„Omor!” Ajunse, în sfârşit, până la femeie sensul discuţiei, dar ea refuză să creadă. Refuză cu încăpăţânate, cu disperare, deşi Lieknis, cu o exactitate inginerească, continua să vorbească despre lungimea necesară a cablului şi alte detalii ale îngrozitorului plan.

„Devii criminal! Taci!”

Trebuia să întreprindă ceva. Trebuia să întreprindă ceva imediat.

Femeia se ridică şi făcu câţiva paşi în direcţia lui Gvido.

I se uită în faţă cu o uimire copilărească, de parcă ar fi vrut să se convingă că totul se petrecea aievea.

„Taci odată! Vrei, îţi cad în genunchi, numai să taci!”

Simţea nevoia să se sprijine de ceva, altfel cădea. Mâna ei întâlni umărul tânărului cu. pulover gri. Ca beată, se ascunse în spatele lui.

Dar cuvintele continuau s-o urmărească.

Cuvintele o împungeau şi o sfâşiau.

Cuvintele o ardeau.

Cuvintele luau o înfăţişare reală, criminală, şi călcau peste ea cu şenilele.

— Scaunul electric... Două mii de volţi... Forma cea mai umană... în douăzeci şi patru de state şi pe insulele Hawai.

Sfârşită, numai vedea decât mişcarea buzelor inginerului, propunerile le mai reţinea doar în frânturi. Condensatori... Transformatori... Pielea uscată prezintă o mare rezistenţă... La capătul cablurilor trebuie sudate ace ascuţite... Nu pot suporta mirosul de chilcă încă din copilărie...

Femeia luă de pe masă pistolul şi-l împuşcă pe inginerul Lieknis în piept. Nu vroise, în niciun caz să-l omoare, trebuia doar să-l silească să tacă. Să curme şirul vorbelor trădătoare, care se prăbuşeau peste ea.

— Ticăloaso! ţipă tânărul sărind în picioare. Şi făcu asta atât de brusc, încât femeia fu azvârlită spre uşă, însă pistolul rămăsese în mâna ei.

„Punem miliţia pe urmele inginerului, îi trecu prin minte şefului. Până îl caută, nu va da atenţie altora...”

„Iar tu, drăguţule, îmi eşti dator!” îşi continuă gândurile femeia.

Tânărul se prăvăli pe masă fără să se mai poată întoarce cu faţa spre ea. Glonţul nimerise exact, mâna nu tremurase.

Pierdu un timp cu magazia, în care mai erau două cartuşe, care trebuiau întoarse spre cele două ţevi. Dacă bătrânul nu ar fi şezut sprijinit de dulap, ar fi fugit.

„Poate că el nu trebuie? Totuna... Al patrulea glonţ e pentru mine”...

Trenul schiorilor se trezi destul de târziu.

Brazii nemişcaţi, întunecaţi, grei erau încă în aşteptarea vântului de dimineaţă, aşa cum îl aşteaptă şlepurile neputincioase şi bricurile cu pânzele tânjind după el, dar fulgii de zăpadă, agăţaţi în crenguţele plopilor, străluceau deja în razele soarelui. Stratul de zăpadă lua ochii cu albeaţa sa albăstruie şi băieţaşii din partea locului se dădeau a nu ştiu câta oară cu săniile cu care se cară lemne. Pulberea de zăpadă uscată, sclipitoare, se răscolea în urma lor ca un mănunchi de scântei, băieţeii strigau veseli şi dădeau din mâini, iar înaintea tufişurilor se împiedicau şi cădeau în nămeţii afinaţi, ca nişte perne de puf. Apoi omuleţii de zăpadă îşi căutau printre bătrânele, respectabilele sălcii şi printre mestecenii de mlaştină săniile lor şi iar le trăgeau în sus pe deal.

La început, din vagoanele verzi zburară, ca nişte trupe de desant, bărbaţi şi adolescenţi pe jumătate goi, speriind gerul cu râsul şi strigătele lor, se frecară cu zăpadă şi făcură gimnastică de înviorare. Întorşi în compartimente, nu-i lăsară pe ceilalţi să mai doarmă şi curând întregul peron se umplu de oameni.

Cineva scoase un binoclu şi-l trecură din mână în mână, fiecare vrând să privească crengile încovoiate şi stejarii uriaşi, care pozau ca nişte atleţi în faţa aparatului de fotografiat, scoţându-şi în evidenţă musculatura, sau să vadă ceva neobişnuit pe vălul alb, neted, care se întindea de la calea ferată şi se contopea cu orizontul într-un nor alburiu.

— Se vede ceva... Dar nu-mi dau seama ce...

— Permiteţi-mi... Şeful trenului întinse mâna. Unde? Nu e nimic deosebit...

— Mai la dreapta... Acolo unde se înalţă papura...

Privirea şefului alunecă repede pe zăpadă şi pe rogozul tăios care atârna în smocuri deasupra ei.

Văzu o femeie cu părul închis la culoare, într-o canadiană galbenă. Sleită de puteri, se împleticea în zăpada care-i ajungea până la genunchi, lăsând în urma ei o dâră adâncă, inegală, ce desträma suprafaţa albă, netedă. În mişcările ei de robot era ceva disperat, nehotărât. Mergea aplecată înainte şi şeful trenului văzu că avea mâinile goale şi îngheţate, buzele strânse, ochii închişi.

— Nimic deosebit, spuse el şi dădu binoclul înapoi. O femeie oarecare...

Apoi, urcându-se în vagon, se gândi că totuşi putea fi ceva deosebit, de vreme ce femeia rătăcea prin zăpada adâncă în loc să meargă pe drum, însă numaidecât se gândi că probabil aşa o fi vrând, să taie mai de-a dreptul...